
36
16 C
19

DE VERÆ ET FALSÆ ECCLESIÆ DISCRIMINE,

Ad Sereniſſimum STEPHANVM I. Polonię Regem,

STANISLAI SOCOLOVII

Libri tres.

Ex ſacris Scripturis, vetuſtiſſimorúmque Patrum ſententijs collecti ac concinnati.

Quibus adiecta eſt, pro dignoſcendis & fugiendis falſis dogmatibus, eiuſdem Concio.

CRACOVIÆ,
In Officina Lazari. Anno Domini:
M. D. LXXXIII.
Sumptu & impenſa Regia.

AD SERENISSIMVM STEPHANVM, POLONIÆ REGEM, victorem, & triumphatorem magnificum,

In libros, de vera, & falsæ Ecclesiæ discrimine

PRÆFATIO.

MVLTAS QVIDEM, ET varias, easq; pulcherrimas ex multiplici genere potentissimorum hostium victorias, STEPHANE Rex, dulce præsidium, dulce decus meum, tibi per hoc sexennium, quo apud te officio Concionatoris fungor, coràm gratulatus sum; nunc absens, propter hanc meam importunam ægritudinem, ipsum quasi victoriarum finem, hoc autem est optatissimam pacē, lætus, & ex animo gratulor: tibiq; nomini tuo amplissimo, nobis, reipublicæq. nostræ, ac toti orbi christiano felicem ac faustum in omne æuum, à Deo Opt: Max: precor. Neque qualemcunq. ac vulgarem aliquam pacem M. V. gratulor, sed eam, quæ pulcherrima & magnificentissima, hoc nostro seculo in toto terrarum extitit orbe, quæ tot, tantísque præteriti temporis difficillimis ac plusquam propemodum Herculeis laboribus, contentionibus, bellis, ac præstantissimis tuis rebus gestis, extremam quasi imposuit manum, easq. pulcherrima catastrophe cōclusit, ad omnemq; immortalitatem obsignauit. Quarum admirabili rerum gestarum tuarum virtute atq. gloria superbissi-

perbissimum ac potentissimum hostem perdomuisti, ad pedésque tuos, sedísque sanctæ Apostolicæ matris tuæ inuitum, ac multis temporibus reluctantem, supplicem tandem confugere coëgisti. Quæ eadem virtus afflictissimas, potentis inimici iniurijs, continuísque diuexationibus, gentes erexit ac consolata est, illísque inuictum & insuperabilē tranquillitatis & securitatis parietem excitauit, ac multos mortales, ab impotentissimi hominis dominatu liberauit: opprobrium ex Israël sustulit, ac nescio quam superioribus temporibus cōtractam ignauiæ maculā abstersit, in possessionémque prioris laudis restituit, noménque ac decus pristinum restaurauit. Quæ virtutem & robur multi temporis otio ac desidia quōdam consepulta regni & nationis denuo excitauit, arma obtusa, situque & puluere, ac erugine, propter diuturnum otium obducta excussit, ac expoliuit. Quibus ijsdem rebus gestis, tu regnum tibi, tuorúmque erga te animos, nisi & beneficiorum ingrati & publicæ saluti infesti videri velint cōfirmasti, sterilitatémque superiorum regum tua vberi fœcunditate sustulisti, totq; pignora atque aras æterni amoris sponsæ tuæ, regno inquam tuo, tot inquam nobilissimas ac clarissimas victorias, tot munitissimas arces, & munitiones, tot vberrimas prouincias, tot populosissimas vrbes, flumina, portus, ac integras regiones, tanquam liberos quosdam adiecisti; vt neque tu illi, neque illa tibi sterilis & infœcunda permaneat; vt iam amplius neq. tu illam, neq. te illa tanta intercedente prole, támque multiplici & splendida, non nisi amare posit. Vicinas gentes perterruisti. Irruit, inquit scriptura, pauor domini super vniuersa regna terrarum, cùm audissent, quòd pugnasset Dominus contra inimicos Israël. Apud reges atque principes externos, tibi magnum & immortale nomen comparasti. Tē illi mirantur, tuam amicitiā expetunt, te sibi perfectum imperij exemplar proponunt, in te omnium oculi sunt conuersi, te omnes in cœlum iurè ac verè ferunt. Quæ eadem rerum gestarum æternum celebranda gloria,

da gloria, ora inimicarum ac æmularum gentium ad maledicendum quondam aperta magnificè obstruxit, ad nouas autem laudes tuas prædicandas aperuit; ita vt tuas præstantissimas virtutes inuiti prædicent, vel tacendo iuxta Comici dictum, satis laudent. Quæ religionem catholicam, ordinem sacrum, cultum literarum, omnémque humanitatem ad eas ipsas hostis immanissimi crudelitate afflictas, ac planè desolatas gentes denuò intulit, ipsúmque Christum dominum in suam possessionem reduxit: quæ templa atque delubra, arásque ipsas earum gentium, auarissimi hostis cupiditate denudata; tua insigni pietate & munificentia, vestimentísque tuis propemodum, omníque aurea & argentea suppellectili demum vestiuit, pristinóque splendori reddidit. Auditusq. post multum luctum & lamenta in terra nostra sonus cytharæ & buccinæ, vox exsultationis & lætitiæ ac iubili: ille inquam: Reuersus est omnis Isràël & Iozaphat rex ante illos in Hierusalem, cum lætitia magna, eò quòd dedisset illis dominus gaudium de inimicis suis. Ingressíque sunt in Hierusalem cum Psalterijs & cytharis, & tubis in domum Domini. Talem, inquam, tam raram, tam illustrem, tam magnificam, tótque fructibus & dotibus grauidam, & dotatam pacem, tibi gratulor, ac perpetuò firmam & stabilem à Deo immortali supplex precor: neúe hos ipsos tuos veros & æternos triumphos ægritudo contaminet aliqua, æterno parenti, conceptis in eam rem votis supplico. Verùm cùm omnis gratulatio, quæ dono caret, inops, ieiuna, & sterilis sit, minúsque grato animo accipi soleat, vacuumq. ante conspectum Dei, atque regum comparere, vel ipsa Scriptura teste, non conueniat; eam ob causam tractationis de Ecclesia Dei apud M. V. aliquando susceptæ, eam partem, quæ de discrimine veræ & falsæ Ecclesiæ agit, eiúsque signa, indicia, & verissimas notas explicat, M. V. mitto: vt quemadmodum quondam falsos Prophetas, verissimis & maximè proprijs coloribus depinximus; ita nunc veram sponsam IESV

Christi

Christi inter tot innumerabiles eius æmulas & inimicas, verámque eius formam & speciem demonstremus. Tuum enim illud fuit semper sapientissimum iudicium: qui veram Dei Ecclesiam demonstrauerit, qui discrimen eius à falsis cœtibus inuenerit; eũ omnes hæreses hoc vno facto sublaturum & interempturũ esse. Et verissimè quidem. Nam illud quidẽ inter omnes sectarum huius seculi homines, qui modò sanæ mentis aliquid reliquum habeant, conuenit: Ecclesiæ Dei parẽdum esse: vt, quæ sit domus Dei viuentis, columna, & firmamentum veritatis, corpus Christi, cui qui non pareat, ille in loco ethnici & publicani sit habendus. Quæ autem vera sit, quæ falsa Ecclesia, in eo cardinem negotij versari, omnemq́ causæ cõtrouersiam, omnibus id sibi falsò tribuentibus, constitutam esse: quam qui sustulerit, ille omnibus disputationibus ac controuersiis finem facilè inuenerit. Sic tu, non modò de his artibus, quæ tuæ sunt propriæ, Regijs, inquam, ac Imperatorijs, sed de alijs quoq. ita sapienter, ita acutè statuere soles, tanquam eas ipsas solas didiceris: sic vt te earum disciplinarum artifices & doctores plerunque mirentur, tuásque sententias atque iudicia laudent atque appellent. Ita autem M. V. eam nobilissimam pacem gratulor, vt simul Deum immortalem orem; vt qua fœlicitate & successu externos fregit & perdomuit hostes, nullaq́ vi submouendam gloriam sibi posteritatíque suæ peperit, eadem contra quasdam internas ac domesticas vtatur pestes. Pestes autem cùm dico, non homines, sed hominum vitia intelligo: hoc autem est, extremam impietatis, ac malè de Deo rebúsque diuinis sentiendi, tot iniquissimis legibus ac fœderibus communitam licentiam, tótque fœdissimas hæreses, et ea, quæ sub hæresibus latent, indeq. oriũtur, flagitia: cultus inquam diuini abrogationem, Sacramentorum ac sanctissimarum cerimoniarum profanationem, templorum expilationem, sacrorum vasorum conflationem, dotis Ecclesiasticæ direptiones, sacri ordinis in ordinẽ redactionem, pu-

nem, pudoris alieni incestas oppressiones, priuatorum bonorum per luxũ & ambitionem immoderatam profusionem: ex qua rapinæ, vsuræ, simoniæ, vnde mater omnium malorum promanat auaritia: furta deniq. rapinas, publicos peculatus, innocentissimorum hominum impunitas vexationes, vulnera, pulsationes, cedes. Quibus malis tantò diligentiùs, cum maioréque studio hoc tempore tibi erit obsistendũ; quantò magis pax ipsa talia vitia alere, illísque fomentum quoddam subijcere solet. Cùm enim pax & tranquillitas, omnia, quæ optima generi mortalium esse putantur secum ferat; hoc tamen, nisi prudenter & sapienter regatur, habet mali, vt sub illius vmbra infinita succrescant vitia: otium, inquam, ex quo luxus & profusio: inde temeritas & curiositas: inde hæreses & multifarij errores: inde legum contemptus, legitimíque magistratus despectio: inde turbæ domesticíque tumultus, belláque ciuilia: inde ad extremum occasus & interitus rerumpub. Quibus malis ita tu facilè obsistes; si primum iniquissimas leges quasdam, cum naturæ & omnis honesti legibus pugnantes, omniq. æquitati inimicas publico Reipub. sancito sustuleris: si licentiæ fræna imposueris: si à fæcibus externis, quæ hanc Rempubli. iam olim turpiter defædant, regnum maturè expurgaueris: si nullum vitium impunitum, nullam virtutem præmio non affectam esse voles. si benemeritos homines, amplissima dignitate, summísque honoribus ornabis: si robustos clamatores quos Demosthenes ac tota Græcia δημαγωγῶν vocat contemnes: si facinorosis merita supplicia irrogaueris: si ius suum cuiq. reddes: si Tros Tyriúsque nullo tibi in tanta nationũ quibus cœlitùs praees diuersitate, iuxta Poëtæ dictum, discrimine agetur. Sed veluti sol quidam benignus ex æquo te omnibus nobis amandum & fruendum exhibebis; si sacrosanctis Ecclesiis Episcopos sanctissimos & doctissimos præficies publicas præfecturas præfectis integerrimis, ac innocentissimis viris, qui non ambitione certent, sed dignitate & merito gra-

dum sibi

dum ſibi ad verum laudem comparent, non ad humanum, ſed ad ipſius vnctionis ſpiritusq́ſancti, qui tuo muneri aſtat, internum inſtinctum conferes: aulam militéſque tuos, quod facis atq. etiam atq. etiam in tanta licentia, morumq́ diſſolutione facere debes, in officio continebis, ſi ipſe denique omnes eas virtutes atque ſenſus, quos ad regnum & imperium hoc, Dei immortalis munere, tanquam pulcherrimam quandam & ditiſſimam dotem affatim attuliſti, ſacroſanctos conſeruabis: religionem, inquam, pietatem, zelum decoris domus Domini, iuſtitiam, animi æquitatem & moderationem, manſuetudinem & obedientiam, morum ſinceritatem cũ ſumma grauitate coniunctam, grataq́. lenitate conditam, amorem in tuos, in condonandis iniurijs planè inuictũ & incomparabilẽ, verè Stephano dignũ, qui nouerat aliquando etiam pro perſecutoribus exorare, animũ, pudorem deniq. atq. continentiam, pauperum & orphanorum curam & ſolicitudinem conſeruabis: neq. eam animi tui conſtantiam ſuo loco vnquam dimoueri patieris. Quibus quidem virtutibus ita vſque adhuc abundas; vt non cum Regibus tantùm, aut alijs tui ordinis & conditionis hominibus; ſed cum ipſis etiã in eo genere virtutum perfectis certare poſſis. Nec modò has nulla vnquam ratione tibi aut eripi aut infici ſines, ſed augebis etiam & cumulabis, vtque extrema conueniant primis, etiam atque etiam vehementer elaborabis: memor illius pulcherrimi D. Baſilij dicti: μὴ προκοπτεῖν ἐστι ἀποκοπτεῖν *hoc autem eſt, vt ſanctus interpretatur Leo: Non proficere deficere eſt. Nunc autem, ſapientiſſime Rex, illud apud te ſtatue, atque ita iudica, hanc ipſam pulcherrimam mulierum, cuius nunc apud te veriſſimos colores, atq. ornamenta, ex quibus illa cognoſci poſſit, refero atq. explico, ab ipſo Ieſu Chriſto in cruce pendente in qua ex latere eius aperto, tanquam altera Eua ex coſta Adæ, illa profluxit, ac progenita, eiúſque ſanguine qui inde manauit, ſanctificata atque lota eſt; illis verbis, quibus quondam dilecto diſcipulo ſuo,*

matrem

matrem suam Ioanni commendauit, nunc tibi itidem commendare, STEPHANE Rex inclyte: ECCE MATER TVA, quæ te in lauacro fontis, cœlorū regno genuit, quæ Catholicè et orthodoxè educauit, quæ singulis annis corpore & sanguine sponsi sui IesuChristi pascit & reficit, quæ in Maximū Regem & Principem vnxit. Accipe igitur illam in tuam, vt quidē iam olim accepisti & adamasti, et à cuius constanti amore & dilectione non te Doctorum errantium, toties tua causa nequidquam collecta impia manus, non patriæ communis contagio, non æqualium quondam cauillationes ac conuicia, non ambitio vlla, nō principatus cupido, non ciuiū ardor, vt inquit ille, praua iubentium, non instantis vultus tyrranni abducere potuerunt vnquā. Et mortui sunt illi, qui quærebāt animā tuam, tu tamen viuis. viuis, imò & felicissimè victor & triumphator magnificus regnas: & tam diu viues, & regnabis, dum istum præstantissimū animum erga Christum, qui te in partē vnctionis suæ vocauit, coronáque gloriæ, & victoriæ induit, eiúsque vnicam sponsam geres. Scitum est illud & memorabile, dum ad Polocense bellum proficiscebamur, factum tuum. Ardebant tunc initio belli omnium animi, in apparatúque tantæ obsidionis occupati erant, omnia tunc alia quisque cogitabat, cùm tu de medio illo itinere, diuino quasi ac cœlesti furore percitus, Collegij sancti Patres (dimidiata ferè cum illis ea pecuniola, quæ tum victus præsentis, in ærario satis exigua pro infinitis illis sumptibus fuit) in Transyluaniam germanam patriam tuam, fundandæ Catholicæ religionis causa misisti. Cuius diuini tui facti eum fructum cepisti; vt & tu pulcherrima & optatissima victoria potitus sis, & illi Christo domino nobilem prouinciam tuo studio adiecerint: illudq́ magnificè comprobatum est; primùm quærendum esse regnum Dei, & omnia adijci nobis. Mactè igitur ea pietate & amore erga Deum, & veram Ecclesiam Iesu Christi esto, nihilque aut publicè aut priuatim vtile esse cuiquam censeas, quod cum

** *illius in-*

illius incommodo & infamia sit coniunctum. Errant enim, errant vehementer pleriq; Principes Christiani, qui vulneribus illius suarum rerumpub: vulnera sanari posse putant: eius perturbatione suam pacem tuentur: eius paupertate suas diuitias augent. Regnum enim Christianum illa infelice, felix esse non potest. Pendent enim à diuinis res humanæ: illas si contemnamus, has non facilè tuebimur: illæ si labefactentur, hæ statim corruent. Et cùm vera Ecclesia nihil aliud sit, quàm regnum illud cœli, de quo prædixit Daniel: In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus regnum cœli, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur: comminuet autem & consumet vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternum. Cui quidem regno omnia regna subiecta esse debuerunt, cuius regni cætera membra & particulæ quædam sunt: qui totum illud violauerit, infecerit, profanauerit, partes sanas & incolumes nullo modo tueri ac sustinere diu poterit vnquam. Probauerunt hoc Asiæ regna, probauerunt Græciæ, idque magna rei Christianæ inclinatione & clade. Sed & nostros vicinos, atque adeò nos ipsos ista ipsa nimia, si dijs placet, prudentia, quàm parum superioribus temporibus iuuerit, quàm parum bonæ nobis frugis attulerit experti sumus, ac indies magis ac magis experimur. Eos, inquam, Principes tali sensu præditos, Rex prudentissimè, imitari noli, sed illos potiùs, quibus cum tibi multa communia sunt, Machabæos, inquam, viros fortissimos, de quibus illud scribitur: Dixit autem Iudas, & fratres eius: Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc mundare sancta, & renouare. Dauidem autem, vel inprimis regem pientissimum, de quo, itidem pace similiter potito, locúmque domino atque tabernaculo eius quærente, cultúmque eius constituere sollicitè cogitante, illud narrat scriptura: Iurauit domino Dauid, votum vouit Deo Iacob. Si introiero in tabernaculum domus meæ: si ascendero in lectum strati mei. Si dedero somnum

oculis meis:& palpebris meis dormitationẽ. Et requiem tem poribus meis, donec inueniam locum domino, tabernaculum Deo Iacob. Pro quo tam præstanti ac pleno pietatis studio illud mutuo audit: Iurauit dominus Dauid veritatem & nõ frustrabitur eũ: de fructu vẽtris tui ponã super sedem tuam. Si custodierint filij tui testamẽtum meum, & testimonia mea hæc quæ docebo eos. Et filij eorum vsque in seculum, sedebunt super sedem tuam. Quoniam elegit dominus Sion: elegit eam in habitationem sibi. Hæc requies mea in seculum seculi: hic habitabo quoniam elegi eam. Viduam eius benedicens benedicam: pauperes eius saturabo panibus. Sacerdotes eius induam salutari:& sancti eius exsultatione exsultabunt. Illuc producam cornu Dauid: paraui lucernam Christo meo. Inimicos eius induam confusione: super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. Quid magnificentius, quid illustrius, quid salubrius, quid optabilius tantis promissis esse potest? Sed longè magis ipsa promissorum munificentissima exhibitione. Quæ eadem omnia eos manant omnes, qui eandem virtutẽ & pietatem simili studio coluerint, ac cõsectati fuerint. Quorum enim facta imitamur, eorum co ronas, præmia, & merita iure expectare debemus. Et sedebit Rex STEPHANVS felix, ac Deo dilectus in domo sua, & dominus dabit ei requiem vndique ab omnibus inimicis suis, senex plenus dierum, cõstituẽtque filium suũ super Israël. Quod tibi Magnanime Rex pro tua ardenti pietate, alijsq; præstantissimis meritis tribuat pater omnipotens, fiat, fiat.

REX IN ÆTERNVM VIVE, tuúmque Socolouium ama & foue. Idib. Febru.

SVMMA EORVM CAPITVM

quæ in his libris continentur.

Capita libri Primi.

Capita libri Secundi.

Capita

Capita libri Tertij.

M. BASIL. GOLINENSIS PROF. CRAC.

In Ecclesiam.

Ἀνάστατος τέλεται πάντων ἐκκλησία ὄντων
τὴν δ' ἐσῶ τίπτε τινὲς μήτι δύνανται ὁρᾶν
Ὀφθαλμῶν μετέχειν βλεφάρων καὶ φύλαξι ἀνοιγῶν
Αἰσχρὸν καὶ αἰεὶ ὄψιος ἔμμεν ἄνευ
Ὄμματα εἰσὶ μάτην τοῦ σώματος ἄντε νόοιο
Νόος ἄτερ χάριτος καὶ εἰσὶ θεοῖο μάτην.

Idem eiusdem.

Spectatur dudum magnúmque Ecclesia mole est,
Quæso quid hanc necdum plurima turba videt?
Corporis est oculus nullus sine lumine mentis.
Et sine, sunt mentis lumina nulla, Deo.

Eiusdem, de tribus operibus Autoris ad aduersarios.

Nudi, pallia dum notat, fletistis:
Dum tractat malè transfugas: timetis:
Quid nunc dum caput amputat? iacetis.

SEXAGINTA SVNT REGINÆ, ET OCTOGINTA CONCVBINÆ, ET ADOLESCENTVLARVM NON EST NVMERVS. VNA EST COLVMBA MEA, PERFECTA MEA: VNA EST MATRIS SVÆ, ELECTA GENITRICI SVÆ. VIDERVNT EAM FILIÆ, ET BEATISSIMAM PRÆDICAVERVNT REGINÆ ET CONCVBINÆ, ET LAVDAVERVNT EAM. Cantic. VI.

STANISLAI

SOCOLOVII DE VERÆ ET FALSÆ ECCLESIÆ discrimine.

LIBER PRIMVS.

PROEMION.

NON SINE DIVINA AC COELEsti prouidentia, quę regit Isràël, quę deducit velut ouem Ioseph, euenisse existimandum est; vt post septuplum vario & multiplici igne, hæreticorum inquam & schismaticorum impugnationibus ac calumnijs, probatos omnes fidei Christianę articulos, vltimo tandem occidente ac senescente seculo, nouissimis temporibus instantibus, vrgente Antichristo, hic ipse de vera Ecclesia Dei, sponsa Christi, articulus, quę, & qualis ipsa sit, ac vbi inueniatur, probandus, ac discutiendus, relictus esse videatur. Vt tanquam impendente altero longè periculosiore ac funestiore orbi terrarū diluuio, alia arca Nòé, in qua tantum effugiat naufragium, populo sit quærenda Christiano. Vt enim nihil salutarius, nihil optabiliùs esse solet, quàm nocte intempesta ingruente, ventis excitatis, tempestate, & procella sæuiente, latrone, & inimico instante; viatori quidem vrbem & diuersorium;

naufrago portum; fugientibus ex acie,castra; disiectis & errantibus nauibus,cynosuram; dispersis ouibus, caulas & ouilia; paulóque post futuram lucem, demonstrare: sic & nunc, ingruente summa illa & vltima nocte, atque rerum omnium occisione, qua charitas refrigescet, fides extinguetur,sæuiente infestissimo latrone, & pirata Antichristo, impendente extrema tribulationum & persecutionum tempestate, per tot hæreses & schismata, tanquam inquietissimos ventos,Christi disiectis ratibus, inclinata acie, ouibúsque dissipatis, nihil magis vtile, magísque necessarium esse potest; quàm veram I E S V Christi sponsam,Vnam,Sanctam,Catholicam,& Apostolicam Ecclesiam, Christi ouibus indicare. Ne nocte intempesta opprimantur: ne naufragium faciant: ne spolientur: ne aberrent: ne à lupo feroci extra caulas & ouile pastoris sui reperiantur: vt denique, quid in tanto errorum turbine & procella electi Dei sequi,quid fugere
Math: 5. debeant,recenti quasi cōmoneantur præmonitione.Hæc
Esa: 26. enim est ciuitas illa in monte posita:hæc est vrbs fortitu-
1 Tim: 3. dinis Sion,saluator in ea murus & antemurale, columna
Matth: 16. & firmamentum veritatis:& ideò,ne portę quidem inferi, ipséq. portarum dominus, Antichristus, contra illam præualere potest: intra cuius septum, nemo deprædari, nemo spoliari, nemo decipi, aut falli solet. Hæc est tutissima illa statio carinis,vnicúsque portus salutis; in quo nemo naufragium patitur, nemo perit, nisi malè & indignè vocatione sua viuat: hæc sunt castra illa Dei viuentis, quæ nullus hostis perfringere aut capere potis est: hæc est fixa, nautísque gratissima cynosura, portum naufragantibus monstrans; qua duce,nemo aberrat vnquam: hoc est illud ipsum ouile ouium, quibus anteit pastor, & oues eum sequuntur, & vocem eius audiunt;
Ioan: 10. quòd nullus lupus superare, nulla fera pessima adire po-
Matth: 5. test: hæc est illa lucerna ardens, posita super candelabrū,

errantibus viam monſtrans: hæc eſt ſancta Hieruſalem, de qua Iſaias: *Ecce tenebræ operient terram, & caligo populos; ſuper te autem orietur dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui:* hæc eſt domus Dei viuentis, in qua, ex nuptijs rediens paterfamiliâs, vbi ſuos inuenerit ſeruos vigilantes, præcinget ſe, & miniſtrabit illis: & in qua ſola agnus paſchalis manducatur. Extra quam ne inueniamur, ex qua, ne vltimis illis nocentiſſimis temporibus egrediamur, monet diligenter ipſe paterfamiliâs: *Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere. Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis; Ecce in deſerto eſt; nolite exire: ecce in penetralibus; nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret vſque in occidentem; ita erit & aduentus filij hominis. Vbicunq; fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilę.* Extra hanc domum ſalus nō eſt, vita non eſt, fides non eſt, iuſtitia non eſt: extra hanc veritas non eſt; eſt enim columna & firmamentum veritatis: extra hanc Sacramenta & cerimonię non ſunt, vel ſi ſunt, non proſunt: ſpes immortalitatis non eſt: extra hanc Spiritus ſanctus nulli datur, qui illi ſemper aſſiſtit, eiusque propria dos eſt: extra hanc Chriſtus non eſt; caput enim eius eſt: Deus non eſt; nam hic caput Chriſti eſt. In hunc enim modum eam catenam nectit Paulus: *Volo autem vos ſcire, quòd omnis viri caput, Chriſtus eſt, caput autem mulieris, vir; caput verò Chriſti, Deus.* Extra hanc qui eſt, tanquam ethnicus & publicanus eſt: extra hanc virtus non colitur, & ſi colitur, non prodeſt. *Quisquis ab Eccleſia Catholica,* inquit Auguſtinus, *fuerit ſeparatus, quantumvis laudabiliter ſe viuere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere, quòd à Chriſti vnitate di-*

Iſaiæ 60.

Lucæ 12.

Matth: 24.

1. Tim: 3.

1. Cor: 11.

Epiſt: 152. ad Donatiſtas.

uisus est, non habet vitam, sed ira Dei manet super illum.
Epist. 170. ad Seuerinum. Hanc neminẽ ignorare debere, monet idem Augustinus. Vt autem hanc nemini ignorare licet; ita eius cognitio
Cantic: 6. est difficillima. *Sexaginta sunt*, inquit Scriptura, *reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea: vna est matris suæ, electa genitrici suæ.* Octuaginta fuerunt vsque ad tempora Epiphanij hæreses: ducentas suo iam demũ tempore numerat Picus Mirandulanus: consecutę sunt
In Epistol: ad vitam solitariam agentes. postea infinitę ac inenumerabiles alię: exoriuntur item in dies magis ac magis alię; ita, vt belle Athanasius semper, primę secundam dicat succedere: & secundę tertiam: & sic deinceps, ita vt semper posterior priore sit deterior. Nulla tamen ex his fuit, ac ne nunc quidem in tanta earum multitudine est, quę se non illam vnicam columbam esse dicat: quę non vultum, aspectum, incessum, gestum, ornatum, vestitum eius sibi affingat atque repræsentet. Quis igitur in hac varietate tanta non aberret? quis id, quod verum est, facilè sine duce inueniat? quis non hæsitet? Itaque longè clariùs, teste Augustino, veteres Prophetę, sanctique Apostoli, támq. prisci, quàm huius seculi Doctores, de ipsa Ecclesia Christi scripserunt, atq. prædixerũt, quàm de ipso sponso eius Christo Iesu: Plures illius imagines, colores, ornamenta, ex quibus cognosci ac diiudicari posśit, adumbrauerunt, quã ipsius sponsi, quem in ædibus sponsę facilè inueniri posse, iudicauerunt.

Sequemur igitur & nos hos ipsos præstantissimos ac sanctissimos duces, sed longis post passibus: ac quę sit hæc ipsa pulcherrima mulierum, inquiremus. Quę item inter sexaginta regis Salomonis reginas, & octoginta concubinas, tot inquam & tam varias & pugnantes seculi huius sectas atque hæreses, vna columba eius, perfecta eius, vna matri suę, electa genitrici suę, priusquam

tanta

tanta tamque horrenda nox incumbat, docebimus. Qui conatus noster, vt meliùs & fructuosiùs succedat, cum seruo illo, quem ad quærendam & accipiendam sponsam filio suo, primus pater credentium Abraam miserat, patrem domini mei occurrere nobis hodie precor: & facere nobiscum misericordiam velit, indicétque nobis puellam, quam præparauit seruo suo Isaac; vt per hoc intelligamus, quòd fecerit misericordiam nobiscũ. Pius autem lector, nos, qui tantũ opus aggredimur eodem prosequatur voto: DOMINVS mittat angelum suum coram te, vt inuenias sponsam, & vxorem filij eius. Gene: 24.

EA SIGNA, QVÆ HÆRETICI PVTANT VERÆ ECCLESIÆ INDICIA ESSE, VERA *signa non existere.*

Caput I.

VBI igitur pascat, vbi cubet, pulcherrima hæc mulierum, inquiramus; ne post greges alienarum vagari incipiamus: idque ea ratione, vt primũ ea signa, (quę isti, qui falsò sibi nomen Ecclesię vendicant, comminiscuntur) referamus ac confutemus: simul illudque doceamus, neq. hæc vera signa verę Ecclesię, esse; & si sint, magis tamen huic Ecclesię, quam nos sequimur, quàm istis conuenire. Deinde ipsi veras & proprias eius notas & insignia, quibus sacra scriptura, quibus omnes vniuersales Synodi, quibus Patres, quibus vniuersa vetustas vsa est, in medium proponamus. Nam cùm isti animaduertissent eas notas, quibus Apostoli, apostolicique viri, atq. adeò omnis antiquitas, ve- Cant: 1.

 ram à fal-

tam à falsâ distinxit Ecclesiam, suis sectis & hæresibus conuenire non posse: alia signa, aliasque notas, quę illorum cœtibus vtcunque accommodari possint, confinxerunt: in quibus astruendis, idem illis euenit, quod in cæteris omnibus; vt, primùm à nobis ac vniuersa vetustate recedant, deinde ipsi secum non conueniant. A nobis quidem recedunt, dum alia quædam & nusquam antea nobis audita signa referunt: secum autem dissident, dum alij alia sequuntur. Quidam enim vnum solum verę Ecclesię Dei signum esse statuunt, perfectam scilicet populi Dei sanctitatem, innocentiam, ac vitę integritatem: vt illa demum vera sit Ecclesia, in qua omnes à minimo ad maximum cognoscant Dominum: in qua omnes sint iusti: per quam non transeat incircumcisus, neque immundus: in qua nemo peccet: quam omnes, qui viderint, cognoscant, quod illa sit semen, cui benedixit Dominus: quę sit sancta, immaculata, sine macula, sine ruga. Quę sententia Nouati primò, deinde Donatistarum, Anabaptistarum deinceps fuit. Quidam duo, puram, & sanam Euangelij doctrinam, & rectum vsum Sacramentorum, quomodo illi omnes, qui Augustanam sequuntur, vel saltem, qui eam se sequi simulant opinantur: eadem Brentij, eadem Caluini, & qui eorum doctrinam imitantur, fuit sententia. Centuriatores ad has duas addunt alias duas, perseuerantiam in confessione fidei, vsque ad ignem ac mortem: & obedientiam, ad ministrum verbi, quatenus verbo ministrat. In qua signorum ac sententiarum varietate, illa duo maximè iactant, ac quasi in prima constituunt acie, ac veluti Catholica veneratione precipuè colunt; Verbi Dei, doctrinæque Euangelicę, incorruptam professionem, ac Sacramentorũ conuenientem diuinę institutioni vsum. Nos verò illud dicimus: Primùm quidem hæc talia esse, sine quibus Ecclesia Dei non sit: neque tamen hæc ideo

vera

vera Ecclesiæ Dei signa habenda esse, cùm non statim sequatur: vt, si quid tale est, sine quo aliqua res esse non possit, illud eius rei notam atq. indicium esse. Nam & leges, & magistratus, & iudicia talia sunt, sine quibus respublica omnino stare non potest: neque tamen ideo, aut leges, aut iudicia, aut magistratus alicuius reipublicę notę & signa sunt. Sic somnus, cibus, potus, ea quidem sunt, sine quibus humana natura omnino consistere non potest; neque tamen aut hominis, aut alicuius animantis hæc sunt insignia, aut propriæ notæ, quin potiùs accidentia quædam, omni generi animantium communia: quibus si quis tanquam proprijs quibusdam signis ac notis vti vellet; hic stultus quidam ac mentis expers esse videretur. Et vitę igitur integritas, atque sanctitas huic vitę competens, & purum putumq. verbum Dei, rectusq. ac legitimus Sacramentorum vsus, perseuerantia item ac obedientia, huiusmodi quidem sunt, sine quibus Ecclesia Dei esse non solet; signa tamen Ecclesiæ Dei hæc nullo modo esse possunt: & si sint, magis tamen veræ Ecclesiæ, quàm istis, qui se his rebus nimis efferunt, conuenire. Primùm igitur hos ipsos, qui hæc signa Ecclesiæ Dei esse statuunt, qui sine scriptura quidquam dicere erubescũt, vel hæc ipsa signa, & indicia Ecclesię, ex eo ipso verbo Dei, scripturaq. demonstrare oportuit, ac aliquem insignem, vel ex lege veteri, vel ex Euangelio, vel ex Paulo, locum adferre; vbi clarè & euidenter hæc ipsa, quæ dicunt signa, veræ Ecclesiæ esse doceantur: cùm nihil admittendum esse tradant, quod scripturis non probetur: & quicquid sine illis dicitur, vt verbo affirmatur, ita verbo reijciendum esse moneant: cùm nihil neque magnum, neque paruum sit, quod modò ad salutem aliqua ratione pertineat, quod in scripturis clarè & expressè contineri non putent. Docuissent igitur insigni aliquo & euidenti scripturę testimonio, aut vitę integrita-

integritatem, aut purum putúmque verbum Dei, aut legitimum Sacramentorum vſum, aut perſeuerantiam atque obedientiam in fide, notas verę Eccleſię eſse; verùm nihil tale adferunt, neque adferre poſsunt. Et in eam quidem partem, quę docet ſine ſcripturis, ſinéque vero Sacramentorum vſu, alijsque eius generis, Eccleſiam Dei non eſse, ſine omni negotio, plurima ſacræ Scripturę teſtimonia, tàm in veteri, quàm in noua lege inueniri poterunt; hæc tamen verę Eccleſię ſigna, atque notas eſse, ex quibus illa cognoſci poſſit, nuſquam ſcriptũ reperient: quin contrarium potiùs, vbi vera ſit Eccleſia, ibi hæc omnia quærenda eſse; ducem & regulam, atque magiſtram earum rerum omnium, Eccleſiam exiſtere.
Matth: 24. Quales ſunt illi loci: *Si ergò dixerint vobis, ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Vbicunque enim fuerit corpus, ibi congregabuntur aquilæ:* id eſt, vbi vera Eccleſia, ibi ſacri Euangeliſtæ, eorúmque interpretes, ibi verbum Dei, ibi verus Sacramentorum
Matth: 5. vſus, ibi cætera omnia. Et illud: *Non poteſt abſcondi ciuitas ſuper montem poſita.* Hac ergò reperta, & leges eius, & arcana illius, & reliqua omnia ad eam pertinentia, facilè reperire licebit. Et illud Pauli. *Eccleſia,* inquit,
1. Tim: 3. *quæ eſt columna & firmamentum veritatis.* Cuius tandem veritatis? num eius, cuius ſenſus magiſter eſt? nequaquam; nam hæc ſeipſam ſponte offert: an eius, quę per demonſtrationem quæritur? ne huius quidem; nam hæc philoſophorum eſt. Illius igitur, quæ ex ſcripturis petitur atque confirmatur: Non ſcriptura igitur Eccleſiam, ſed Eccleſia ſcripturam, tanquam columna & fundamentum omnis veritatis fulcit atque indicat. Agnitáque Eccleſia, veram ſcripturam demonſtrat: eſt enim ſcriptura propria eius poſseſſio: eſt depoſitum in ſinu eius conditum: eſt ſemen, quo is ager conſitus viret. Quod præclarè explicat vetuſtiſſimus Doctor Tertullianus:

Deinde

Deinde quoniam nihil proficiat congreſſio ſcripturarum, niſi planè, vt aut ſtomachi quis ineat verſionem, aut cerebri. Iſta hæreſis non recipit quaſdam ſcripturas: & ſi quas recepit, adiectionibus, & detractionibus, ad diſpoſitionem inſtituti ſui interuertit: & ſi recipit, non recipit integras: & ſi aliquatenus integras præſtat, nihilominus diuerſas expoſitiones commentata conuertit. Tantùm veritati obſtrepit adulter ſenſus, quantùm & corruptor ſtylus. Variæ præſumptiones neceſſariò nolunt agnoſcere ea, per quæ reuincuntur: his nituntur, quæ ex falſo compoſuerunt, & quæ de ambiguitate cœperunt. Quid promouebis exercitatiſſime ſcripturarum, cùm quid defenderis, negetur ex diuerſo, ſi quid negaueris, ſi defendatur. Et tu quidem nihil perdes, niſi vocem in contentione: nihil conſequeris, niſi vilem de blaſphematione laudem. Ille verò, ſi quis eſt, cuius cauſa in congreſſum deſcendis ſcripturarum, vt eum dubitantem confirmes, ad veritatem, an magis ad hæreſes deuerget? hoc ipſo motus, quod te videat nihil promouiſſe æquo gradu negandi & defendendi, diuerſa parte ſtatutum: certe & pari altercatione incertior diſcedet, neſciens quam hæreſim iudicet. Hæc vtique & ipſi habent in nos retorquere? Neceſſe eſt enim & illos dicere, à nobis potiùs adulteria ſcripturarum & expoſitionum eorum mendacia inferri, qui proinde ſibi defendant veritatem. Ergo non ad ſcripturas prouocandum eſt: nec in his conſtituendum certamen, quibus aut nulla, aut incerta victoria eſt, aut parum certa. Nam & ſi non ita euaderet conlatio ſcripturarum, vt vtramque partem parem ſiſteret; ordo rerum deſiderabat illud prius proponi, quod nunc ſolum diſputandum eſt: Quibus competat fides ipſa, cuius ſint ſcripturæ: A quo, & per quos, & quando, & quibus ſit tradita diſciplina, qua fiunt chriſtiani. Vbi enim apparuerit eſſe veritatem diſciplinæ & fidei Chriſtianæ; illic erit veritas ſcripturarum & expoſitionum, & omnium traditionum

Tertullianus de præſcriptionibus aduerſus hæreticos.

ditionum christianorum. Primùm igitur nullis sacrę scripturę locis, hæc vera Ecclesię Dei signa esse demonstrãt, vel quæ hac sola ratione conuincuntur; cùm quicquid apud illos sine scripturis dicitur, id eadem facilitate reijci doceant, qua probatur.

Verùm age, paulò liberaliùs ac munificentiùs cum illis agamus, intráque præsidia nostra eos recipiamus. Cùmque nullo euidenti sacrę scripturę testimonio institutum suum probare possint; doceant sanè, quod vniuersale vel particulare Concilium, quę Synodus his signis veram à falsa Ecclesiam distinguendam suo canone decreuerit? quis ex veteribus patribus hæc ipsa signa Ecclesię protulit? quis contra sui seculi hæreses hoc pariete, se, Ecclesiámque suam, à sectis illorum temporum distinxit? quis limitibus istis possessionem Iesu CHristi terminauit? Illud quidem docere possunt, sacram Scripturam, verúmque Sacramentorum vsum, & reliqua his similia, eos omnes in cœlum laudibus extulisse, principémque in omni doctrina christiana, fidem & locum tenere docuisse, ac in refutandis omnibus erroribus sacra Scriptura, tanquam præcipua demonstratione, vsos
2. Tim: 3. fuisse: edoctos à D. Paulo. *Omnem scripturam diuinitus inspiratam, vtilem esse ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus:* signa tamen verę Ecclesię hæc esse; nusquam dixisse, nec vsquam Ecclesias suas ab alijs Ecclesiis his indicijs distinxisse. Pugnauerunt primis Ecclesię initijs contra Valentinum, Martionem, ac reliquos gnosticos, duo præcipua illius seculi lumina, Irenæus atque Tertullianus, multis argumentis: plurimis sacrarum literarum testimonijs, eorum errores confutarunt; nusquã tamen his signis veram Ecclesiam, quam sequebantur, ab eorũ erroneis sectis separarunt; sed illis potiùs, vt quidem paulò pòst prolixius demon-

demonstrabimus. *VNIVERSITATE*, *inquam*, *Ecclesia*, inquit Irenæus, *per vniuersum orbem, vsq; ad fines terræ seminata, & ab Apostolis & discipulis eorum, accipit eam fidem, quæ est in vnum Deum Patrem omnipotentem, qui fecit cœlum, & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt: & in vnum Iesum Christum filium Dei, incarnatum pro nostra salute: & in Spiritum sanctũ &c.* Lib: 1. cap: 2. *VNITATE Ecclesia*, inquit idem Irenæus, *et quidem in vniuersum mundum disseminata, diligenter custodit, quasi vnam domum inhabitans: & similiter credit ijs, videlicet quasi vnam animam habens, & vnum cor: & consonanter hæc prædicat, & docet, & tradit, quasi vnũ possidens os.* Irenæus lib: 1. cap: 3. *APOSTOLICA SVCCESSIONE habemus*, idem inquit, *adnumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis, & successores eorum, vsque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neq; cognouerunt, quale ab his delirατur.* Lib: 3. cap: 3. Eadem omnia contra Iudæos, Hæreticósque adfert Tertullianus. Pugnauit paulò pòst contra Nouatum Cyprianus. Nusquam huc prouocat, sed illuc: *Deus vnus est, et Christus vnus, & vna Ecclesia, & cathedra vna super Petrum Domini voce fundata. Aliud altare constitui, aut sacerdotium nouum fieri, præter vnum altare, & vnum sacerdotium, non potest. Quisquis alibi collegerit, spargit.* Cyprian: lib: 1. Epist: 8. & de vnitate Ecclesiæ. Pugnauerunt pòst contra Arium, Eunomium, Æcium, Photinum, Athanasius, Basilius, Nazianzenus: multa præclara ex sacris Scripturis testimonia protulerunt; nullibi tamen his signis Ecclesiam catholicam ab illorum Ecclesiis seiunctam esse docuerunt, sed illis potiùs quę D. explicat Basilius: *Fidem autem nos, neque recentiorem ab alijs conscriptam acceptamus, neque ipsi mentis nostræ fœtus alijs obtrudere audemus, ne humana putentur pietatis verba; sed quæ à sanctis patribus edocti sumus, ea rogantibus nos annunctiamus. Est itaque Ecclesiæ nostræ à patribus administratæ, etiam à sanctis patribus, qui Niceæ conuenêre, conscri-* Episto: 59. ad Anthiochenã Ecclesiam.

ré, conscripta fides; quam tametsi arbitramur oretenus & apud vos in vsu haberi; non tamen detrectabimus, ne desidiei crimine notemur, ipsa quoque verba literis annotare. Eos verò qui dicunt, erat aliquando tempus, quando non erat, & antequam gigneretur non erat, et quòd ex non existentibus factus sit, aut ex alia subsistentia esse, vel vertibilem aut alterabilem filium Dei dicunt, anathemate Catholica et Apostolica Ecclesia condemnat. Istis credimus. Et in alio loco: *Idem, inquit, sunt nostri, et vestri Doctores mysteriorum Dei, patres spirituales, qui à principio Ecclesiam nostram fundauerunt: Gregorium illum dico inprimis, et quicunque ordine et successione Episcopatus vestri sedem acceperunt, alter alteri tanquam sydera quædam succedentes, ac ijsdem vestigijs incedentes, vt clarè atque facilè dignosci possint, suæ gubernationis et administrationis signa, omnibus illis, qui eos sequi velint, reliquerit.* Et in alio loco: *Nos verò illorum parentum filij existentes, qui paucis characteribus communionis nostræ symbola sanxerunt, vt à finibus terræ ad alios fines vsque illa circumferimus, ac omnes omnium nostrum et domesticos esse putemus, nos ipsos ab vniuersali orbe seiungamus, et neque de singularitate erubescemus, neque eam mutuæ concordiæ dissectionem, maximum nobis damnum adferre existimabimus: et alia multa eius generis.*

Epist. 74. ad Neocæsarienses.

Pugnarunt contra Manichæos, Donatistas, Pellagianos, falsò sibi nomen Ecclesię vsurpare volentes, Hieronymus, atque Augustinus; nullibi tamen his notis & indicijs vsi esse leguntur; sed illis potiùs, quę sæpiùs inculcat Augustinus: *Et eritis mihi testes ab Hierusalem, Iudæa, et Samaria, et vsque ad extremos fines terræ.* Et, *Ego namque catholicam fidem profiteor, et per illam me ad certam scientiam peruenturum præsumo.* Et alio loco: *Si ad Euangelium te tenet, ego ad eos me teneam, quibus præcipientibus Euangelio credidi, et ijs iubentibus, tibi omninò*

Contra Donatistas vbique.

Contra Epist. fundamenti cap. 4.

omnino non credam. Et: *Ego verò Euangelio non crederem, nisi me catholicæ Ecclesię cõmoueret authoritas: quibus ergo obtemperaui dicentibus: Credite Euangelio; cur eis non obtemperem dicentibus mihi, noli credere Manichæo? Elige quid velis. Si dixeris; Crede Catholicis, ipsi me monent, vt nullam fidem accommodem vobis. Quapropter non possum, illis credens, nisi tibi non credere. Si dixeris; Noli Catholicis credere: non rectè facies per Euangelium me cogere ad Manichæi fidem, quia ipsi Euangelio Catholicis prædicantibus credidi. Si autem dixeris: Rectè credidisti Catholicis laudantibus Euangelium, sed non rectè illis credidisti vituperantibus Manichæum; vsque adeò me stultum putas, vt nulla reddita ratione, quod vis credam, quod non vis non credam? Multò quippe iustiùs et cautiùs facio, si Catholicis, quoniam semel credidi, ad te non transeo, nisi me non credere iusseris, sed manifestißimè ac apertißimè scire aliquid feceris. Quocirca si mihi rationem redditurus es, dimitte Euangelium. Si ad Euangelium te tenes, ego ad eos me teneam, quibus præcipientibus Euangelio, Euangelio credidi: et his iubentibus, tibi omninò non credam.* & alia his similia. Quæ omnia si hoc loco recensere vellem, integri illorum mihi describendi atque huic loco inserendi essent libri. Nusquam igitur Scriptura, nusquam sacrę Synodi, nusquam sancti patres, hæc indicia Ecclesię, hásque notas esse docuerunt: non quòd plurimum hæc non valeant, non quòd sacro sancta non sint, non quòd summa & prima earum maiestas & authoritas in Ecclesia esse non debeat, non quòd ad confutandas omnes hæreses, omnésque errores plurimum non valeant, non quòd omnis veritatis & gratię fundamenta & principia non sint, non quòd Ecclesia Dei sine illis rectè consistere valeat; sed quòd omninò eius signa & notę proprię esse non possent: hócque cum vi & natura earum pugnet.

CVR SVPRADICTA SIGNA, NEQVE A SACRA SCRIPTVRA, NEQVE A SANCTIS PATRIBVS *inter notas veræ Ecclesiæ numerentur.*

Caput II.

Vinque ſunt cuiuſq. rei, quę ſignum & nota alicuius eſse debet, ſapientiſſimorum hominum iudicio, leges atque conditiones.

Primùm, vt natura ſua cognita, perſpecta, & euidens ſit. quę enim obſcura ſunt, illa rebus, quę cognoſci debent, nullam lucem adferre poſsunt: neq. verò doctis & eruditis tantum cognita ſit oportet; ſed longè magis rudibus atque idiotis nota eſse debet: nam vt argumenta & demonſtrationes pro doctis comparata ſunt; ita ſigna & indicia, indoctis & rudioribus, qui intima & penetralia rerum, propter ingenij imbecillitatem ingredi non poſsunt, deſeruiunt.

Secundò, vt ea ipſa re, quam demonſtrare ac denotare debet, longè ſit clarior, longè illuſtrior: nam ſi vel magis ignota, vel æquè obſcura erit; nullo modo ad eius rei cognitionem, cui indicandę comparata eſt, nos deducere poterit.

Tertiò, ne communis ſit multis; & quam ſibi æquè res illa, ad quam ſignificādam comparata eſt, & quę inueſtigatur, vt & alię omnes vendicare non poſſint: in deſcriptione enim rei cuiuſque, propria differentia, finem & diſcrimen cauſę imponit: nam ſi ex æquo omnibus inſeruiet; tum nō amplius ſignum, ſed commune quod-

dam ac-

dam accedens cenſeri debebit, quale eſt hoc, hominem duos oculos habere.

Quartò, vt vbicunque ſignum & veſtigium illud ſit; ibi rem neceſſariò eſſe oporteat: vbi non ſit, ne rem quidem ipſam eſſe: quomodo vbi lux eſt, corpus quod luceat eſſe, neceſſarium eſt.

Vltimò, vt non tantum ſignum illud cognitum ſit; ſed illuſtre etiam, & propalam ac in aperto poſitum, ita, vt ſe primo aſpectu ſpectantibus offerat, hoc eſt, vt non in penitiori aliquo receſſu lateat; ſed, quod in ipſo quaſi primo ingreſſu, & veſtibulo rei poſitum ſit; ac planè oculis etiam ipſis ſe inſinuet.

Cùm igitur ſigna & indicia Eccleſię Dei quærimus, talia quærimus, quę eam omnibus demonſtrẽt; ac quaſi digito indicent, & per quę, non ab his tantum, qui Chriſto nomina ſua dederunt, quique in ea nati & inſtituti ſunt; ſed etiam ab alijs omnibus ipſis adeò Iudæis, atq. gentilibus, vniuerſiſque linguis, & nationibus, quicunq. modo aliquando ad illam redire, in eius ſinum ſe recipere, ac in leges ac iura illius concedere velint. Signa enim omnibus nota eſſe conuenit, qualia ſunt acierum ſigna, ciuitatum inſignia, regum ſigilla. Quod igitur verum ſignum eſſe debebit, non quidem qualecunque; ſed illud, quod Ariſtoteles τεκμαρ, hoc autem eſt, finem controuerſię faciens, vocat, omnes eas ſigni cõditiones, quas diximus, habeat oportet. Cùm autem neque ſcripturę, neque vero & legitimo ſacramentorum vſui, neque alijs ſupradictis hæc conuenire vllo modo poſſint; ſigna profectò Eccleſię Dei, hæc nulla ratione eſſe, aut dici poterunt. Nam primùm quidem hæc, non vulgo tantum & hominibus popularibus; ſed ne doctis quidem, ac benè eruditis omnibus cognita ac perſpecta ſunt. Vt enim à verbo Dei, eiúſque germano ſenſu ordiar, hunc non ita clarum eſſe, vt iſti putant, primùm Saluator ipſe docet, dum *Matth: 15.*

cet, dum

cet, dum illud thesauro in agro abscondito confert, ex quo non quiuis, sed doctus tantum, in regno cœlorum scriba proferat noua & vetera. Ideóque non simpliciter legendas scripturas; sed diligenter peruestigandas atque perscrutandas esse monet: *Scrutamini, inquit, scripturas: illa enim testimonium perhibent de me.* Deinde hoc idem D. Ioannes significat, dum sacram scripturam libro scripto intus & foris signato sigillis septem comparat: *Et vidi, inquit, in dextera sedentis super thronum, librum scriptum intus & foris, signatum sigillis septem. Et vidi angelum fortem & prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum, et soluere signacula eius? Et nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque respicere illum. Et ego flebam multum: quoniam nemo inuentus est aperire librum, nec videre eum: et vnus de senioribus dixit mihi: Ne fleueris. Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius.* Quem non alium librum fuisse, quã Euangeliorum quatuor, scriptorúmque Apostolicorum ipse interpretatur Ioannes. *Et vidi: Et ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio seniorum agnum stantem tanquam occisum. & cæt.* Manifestiùs hoc idem verba D. Petri docent: *Hoc primùm intelligentes, quòd omnis prophetia scripturæ propria interpretatione non fit, non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirante locuti sunt sancti Dei homines.* Sed quid opus est multis in re clara argumentis, cùm inter tot hæreses nulli sint, qui sibi verbum Dei, eiúsque verum & germanum sensum, non vsurpent: vbi tamen hoc ipsum verbum Dei, aut hic eius verus sensus sit, non ita facilè est iudicare: plurimíque ad hunc lapidem etiam docti nonnunquam offendunt. Ita vt præclarè quidam ex veteribus verbum Dei, sacrámque scripturam pulcherrimę imagini similem esse dixerit, quę vnum

quidem

quidem verum & proprium aspectum habeat, soli ipsius artifici Spiritui sancto, & Ecclesię Dei cognitum; ita tamen affecta sit, vt ex quacunque parte quis constiterit, eum aspicere videatur. Non est igitur clara ratio sacrę scripturę, sed & vsus sacramentorum eodem modo: de quibus itidem iudicare & statuere non omniũ, sed paucorum esse docet Paulus. *Sic nos*, inquit, *existimet homo, vt ministros Dei, & dispensatores mysteriorum eius:* hic iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Nam & illud, qui iusti, & sancti in hac vita sint, quod isti non pro mediocri signo ponunt, adeò est obscurum, adeò soli Deo cognitum; vt in hoc iudicio, etiam ipsi sancti, & electi Dei, aliquando lapsi esse videantur, illíq. qui certò spiritu Dei agebantur. Putabat quodam tempore magnus ille Helias, inter tot vitia & scandala solum se iustum, verúmq. Dei cultorem relictum esse. At audit: Residuos, inquit, seruaui mihi in Isràël septem millia virorum, quorum genua non sunt curuata ante Baal, quorum omnium os non adorauit eum, osculans manum suam. Putabat Ionas propheta in ciuitate infideli Niniue, cui nomine diuino certum denunciarat interitum, nullum esse, qui dignus sit placare iram omnipotentis Dei: donec ab illo cuius oculi vidẽt æqualitatem, audit: *Tu doles super hederam in qua non laborasti, neque fecisti, vt cresceret, quæ sub vna nocte nata est, & sub vna nocte perijt; & ego non parcam Niniue ciuitati, in qua sunt plusquàm centum viginti millia hominum, qui nesciunt, quid sit inter dexteram & sinistram suam, & iumenta multa?* Itaque rectè monet D. Paulus. *Nolite, inquit, ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit vnicuique à Deo.*

1. Cor: 4.

3. Reg: 19.

Ionæ 4.

1. Cor: 4.

Primùm igitur eam obcausam hæc vera Ecclesię Dei signa nullo modo esse posſunt, quòd non sint ita clara

 & euiden-

& euidentia, vt ab omnibus facilè cognosci ac discerni possint. Sed neque ea ipsa re, ad quam designandam & demonstrandam sunt instituta clariora: nam cùm Ecclesia Dei ciuitas sit quædam,& respublica rectè ordinata, scriptura verò ac verbum Dei,sit eius ciuitatis lex,atque ius, sacramenta autem, depositum atque thesaurus
1. Tim: 6. quidam teste D.Paulo; quis non videt ciuitatem quamque,atq. rempub. ipsam cuique nociorem esse, quàm eius leges, atque arcana, ac penitiora monimenta, eius item penitiores opes, atque deposita; quę plerunque ne ciuibus quidem ipsis omnibus cognita esse solent?Quot enim in repub. inueniuntur, qui eius iura, leges, institutáque ignorant: quibus neque mores maiorum, neq. vetera munimenta,neq.sanctiones vllę sunt cognitę?qui eius sanctiones, thesauros, atque deposita, atque adeò res pretiosissimas, donaria,arcana,antiquitates, ne viderint quidem vnquam? multi primò de vita decedunt, quàm hæc, vtrum sint, cognouerint. Neque igitur nota ista atque perspecta sunt: neque omninò ea ipsa re, ad quam designandam ab istis referuntur, notiora; sed neq. talia, quę multis communia non sint, & quę aliò transferri non possint, quę denique non sibi omnes ex æquo vsurpare possint. Nulla fuit vnquam, tam fœda,tam absurda, tam præpostera, tam impia hæresis,quę sibi,& pro se scripturas non vsurparet:quę vero Sacramentorum vsu non gloriaretur. Monstra hominũ potiùs quàm homines erant, Valentinus, Martion, Manichæus: quos cùm ob absurditatem doctrinę, tùm ob impuritatem vitæ apostatas veritatis, & serpentis aduocatos, pandoras, sophistas peruersissimos, non homines, sed muta animalia, hominum vmbras præferẽtes,pepones deniq.Homerico
Ireneus lib: 1. cap: 5. vocabulo vsus vocat Irenæus:agrestes,& inanes amigdalas, adulterantes veritatem, regulę Ecclesię fures,principes ac duces mysteriorum impiorum, animalia immunda, quę

da, quę bifidas quidem habent vngulas, minimè autem ruminant; Clemens Alexandrinus: Vaniloquos, mentis seductores, Christum mercantes, verbi Euangelici caupones, sycophantas, fructus mortiferos, progeniem maledictam, inimicos crucis Christi, ramos eorum, qui Dominum glorię occiderunt, prophetarum interfectores, malas herbas, feros homicidas, sementum diaboli nequam, inimici seminarium, cippos & sepulchra mortuorum, malos operarios, canes mutos, serpentes se contrahentes, dracunculos squammosos, aspides, basiliscos, scorpiones, thóës astutos, & simias hominū imitatrices; Ignatius: Non homines, sed feras crudeles in humana figura, lupos perniciosos, diaboli organa & irę filios; Clemens Romanus: Borborianos, Coddianos, Stratioticos, Phibionitas, Barbelitas, Barbeliotas; Epiphanius appellare solent. Hos tamē omnes, & si nihil præter nomen Christi habentes, propheticis sententijs, Euangelicis dictis, Pauli doctrina, sua dogmata confirmasse, testis est Irenæus. *Fide, inquit, digna aptare conantur, his, quæ dicta sunt, vel parabolas dominicas, vel dictiones propheticas, aut sermones apostolicos, vt figmentum illorum, non sine teste esse videatur: ordinem quidem & textum literarum supergradientes, & quantum in ipsis est, soluentes membra veritatis. Transferunt autem & transfingunt, & alterum ex altero facientes, seducunt multos ex his, quæ aptant ex diuinis eloquijs, malè composito phantasmata. Similia facientes his, qui controuersias sibimetipsis quaslibet proponunt: pòst deinde conantur Homericis versibus meditari eas, ita vt idiotæ putent ex illa temporali declamata controuersia, Homerum versus fecisse: qui autem scit Homerica, cognoscat quidem versus, argumentū autem non cognoscet.* Et Tertullianus itē: *Scripturas,* inquit, *obtrudunt, & hac sua audacia statim quosdam mouent: in ipso verò congressu, firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cū scrupulo dimittunt.*

7. Stroma.

Epist: ad Trali. & ad Philad. et ad Antioch.

Lib: 1. contra hæres. 26.

Lib: 1. cap: 1.

De præscriptionibus aduersus Hæret.

tunt. Et paulò pòst, de hoc toto genere, tàm scripturæ quàm Sacramentorum fusiùs. *Nec periclitor dicere, ipsas quoq; scripturas sic esse ex Dei voluntate dispositas; vt hæreticis materias subministrarent; cùm legem oportere hæreses esse, quæ sine scripturis esse non possent. Sed quæritur, à quo intellectus interpretetur eorum, quæ ad hæreses faciant? A diabolo scilicet, cuius sunt partes interuertendi veritatem: qui ipsas quoque res Sacramentorum diuinorū, in idolorum mysterijs æmulatur. Tingit & ipse quosdam, vtique credentes & fideles suos: expiationem delictorum de lauacro repromittit, & sic initiat Mithræ: signat illic in frontibus milites suos: celebrat & panis oblationem: & imaginem resurrectionis inducit: & sub gladio redemit coronam. Quid, quòd et summum pontificem in vnius nuptijs statuit? Habet et virgines, habet et continentes? Cæterum si Numæ Pompilij superstitiones reuoluamus, si sacerdotalia officia insignia, et priuilegia, si sacrificantia ministeria, & instrumenta et vasa ipsorum sacrificiorum, ac piaculorum, & votorum curiositates consideremus; nonnè manifestè diabolus morositatem illam Iudeæ imitatus est? Qui ergo ipsas res, de quibus Sacramenta CHristi administrantur, tam æmulanter adfectauit exprimere in negocijs idololatriæ; vtiq; & idem, & eodem ingenio gestijt, & potuit instrumenta quoq; diuinarum rerum, & Sacramentorum christianorum, sensum de sensibus, verba de verbis, parabolas de parabolis, prophanè & æmulè fidei attentare. Et ideò neque à diabolo immissa esse spiritalia nequitiæ, ex quibus etiam hæreses veniunt, dubitare quis debeat: neq; ab idololatria distare hæreses; cùm & authoris, & operis eiusdem sint, cuius & idololatria: Deum aut fingunt alium aduersus creatorem: aut si vnicum creatorem confitentur, aliter eum disserunt, quàm in vero est: Ita omne mendacium de Deo, variatio quodam modo sexus est idololatriæ.*
Martionem vniuersum Euangelium Lucę, omnésq. Pauli Episto-

li Epiſtolas ad ſuum dogma ita transtuliſse, vt putares id Lucam, aut Paulum loquutum, quod ipſi nunquam locuti ſunt, demonſtrat grauiſſimus author Epiphanius: Manichæus ſe Spiritum paracletum eſse verbis Domini auditoribus ſuis probabat: Paracletus autem Spiritus ſanctus, cùm venerit, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia. Et: Mittam vobis Spiritum paracletũ de cœlis. &c. Marcus, à quo Marcoſiorum ſectam fuiſse deductam, teſtatur Epiphanius, ſe ſcientiſſimum ac perfectiſſimum, & virtutem maximam eſse, ab inuiſibilibus, & inennumerabilibus cœleſtibus delapſum locis, ſceleratus impoſtor, referente Irenæo, iactabat. Helceſaitę, Origenis tempore, non tantùm præſentibus ſacrę Scripturę libris erant contenti; ſed librum etiam de cœlis delapſum ſe habere, & circumferre prædicauerũt: quem qui legiſset, & crediḋiſset, aliam longè remiſſionem peccatorum acciperet ab ea, qua Chriſtus peccata remiſit. Simon magus, à multis quaſi Deus glorificatus eſt, inquit Irenæus, & docuit ſemetipſum eſse, qui inter Iudæos quidem, quaſi filius adparuerit, in Samaria autẽ quaſi Pater deſcenderit, & in reliquis verò gentibus, quaſi Spiritus ſanctus aduentauerit. Eſse autem ſe ſublimiſſimã virtutem, hoc eſt, eum, qui ſit ſuper omnia Pater, & ſuſtinebat vocari ſe, quodcunq. eum vocant homines. Martionis diſcipuli, perfectos ſeipſos appellabant, quaſi nemo poſſit exæquari magnitudini agnitionis ipſorum: nec ſi Petrum aut Paulum dicas, vel alterum quendam Apoſtolorum; ſed plus omnibus ſe cognouiſse, & magnitudinem agnitionis illius, quę eſt inenarrabilis virtutis, ſolos ebibiſse. Quòd ſi tam perditi & abſurdi homines verbo Dei abutebantur tantum, atq. facilè ſuas nugas probabant; quid de Ario, Eunomio, Macedonio, dicemus? Neſtorius ſacram Scripturam ſe primum, & ſolum intelligere, & omnes eos ignoraſse iactabat, quicunq. ante

Lib: 1. hereſi. 34.

Lib: 1. cap. 8.

Euſebi. lib: 6. hiſto. cap: 38.

Lib: 1. cap: 20.

ſe Magiſterij munere præditi, diuina eloquia tractauiſſent: vniuerſos ſcilicet Sacerdotes, vniuerſos confeſſores, & martyres, quorum alij explanaſſent Dei legem, alij verò explanantibus conſenſiſſent, vel credidiſſent: totã poſtremò etiam nunc errare & ſemper erraſſe adſeueraret Eccleſiã; quę, vt ipſi videbatur, ignaros, erroneóſq. Doctores, & ſequuta eſſet, & ſequeretur. Quam obcauſam magnus ille Nazianzenus hæreticos plumbeos enſes argenteis vaginis incluſos, & occultatos vocabat. Tertullianus autem ſimiles meretriculis eſſe dixit; quę vt amatores quotidie ſibi fuco laſciuos irretiunt; ſic & iſti ſcripturis coaceruatis, incautos fallunt & decipiunt. Vincentius Lirinenſis Pharmacopolis comparat, qui noxia gramina ſalubribus titulis coronant. Sed quid attinet veteres allegare hæreſes? Quis adeò peritus eſt Arithmeticus, qui noſtri ſeculi hæreſes rectè numerare poſſit? quis Dialecticus eorum omnia dogmata ad certa capita & genera reuocare, Nouorum Iudaizantium inquam, Ebionitarum, Arianorum, Anabaptiſtarum, Sacramentariorum, Lutherianorum, Confeſſioniſtarum, & id genus aliorum? Quis tamen ex iſtis eſt, qui non ſe ſolum verum, & putum verbum Dei, legitimumq. Sacramentorum vſum habere glorietur, quíque hoc ipſum ſibi plenis & inflatis buccis non vſurpet: & eò magis illi, qui fœdiores, magíſq. noxias ſententias ſecuti ſunt? Scimus Ebionitas, Arianos, Macedonianos, hoc ſolo ſemper exſultare, quòd ſpretis concilijs, atq. patribus, ad ſolas prouocent ſcripturas; quem eorum morem perpetuum fuiſſe, ante mille annos, teſtatur Lirinen: illis verbis: *Hic fortaſſe aliquis interroget, an & Heretici diuinæ ſcripturæ teſtimonijs vtantur. Vtuntur planè, & vehementer quidem: nam videas eos volare per ſingula quæque ſanctæ legis volumina, per Moſis, per Regnorum libros, per Pſalmos, per Apoſtolos, per Euangelia, per Prophetas. Siue* enim

Ad Nicobulum.

Lib: de hæreſ. cap: 35.

Vincentius Lirinen: lib: de hæreſ. cap: 35.

enim apud suos, siue alienos; siue priuatim, siue publicè; siue in sermonibus, siue libris; siue in conuiuijs, siue in plateis; nihil vnquam penè de suo proferunt, quod non etiam scripturæ verbis adumbrare conentur. Lege Pauli Samozateni opuscula, Priscilliani, Eunomij, Iouiani, reliquarumq́ pestium; cernas infinitam exemplorum congeriem, propè nullam omitti paginam, quæ non noui aut veteris testamenti sententijs fucata & colorata sit. Sed tantò magis cauendi & pertimescendi sunt, quantò occultius sub diuinæ legis vmbraculis latitant. Sciunt enim fœtores suos nulli ferè citò esse placituros, si nudi & simplices exhalentur: atque idcircò eos, cœlestis eloquij, velut quodam odore aspergunt, vt ille qui humanum facilè despiceret errorem, diuina non facilè contemnat oracula. Itaque faciunt, quod hi solent, qui paruulis austera quædam temperaturi pocula, prius ora melle circumlinunt: vt incauta ætas, cùm dulcedinem præsenserit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam his curæ est, qui mala gramina, & noxios succos, medicaminum vocabulis præcolorant: vt nemo ferè, vbi supra scriptum legerit remedium, suspicetur venenum: Hæc Lirinen. Falsò inquis isti appellant scripturas. At hoc idē illi de te dicent: quis igitur tantas inter vos de tantis rebus componet lites? non modò ex his, qui foris sunt, ac nunc primùm sese ad fidem christianam conferunt; sed ne ex veteranis etiam ipsis atq. bene fundatis. Tu né igitur illud verum & proprium signum Ecclesię Dei esse dices, quod adeò cōmune est multis, vt hoc solò quisq. se superiorem & victorem triumphet? vel si hoc ipsum verum & sufficiens signum est; cur inter hos ipsos nō distinguit? cur tātas controuersias & dissensiones nō aufert? cur tantas inter illos non cōponit lites? cur nobis non ostendit, quos ex istis potiùs sequi debeamus, vel illis ipsis saltem? Quomodo item & illa ipsa vitę innocentia, ac integritas, perseuerantia item atq. obedientia; cur easdem non

dirimit

dirimit rixas? quibus itidē eodem modo veteres hæreſes omnes mirè ſeſe ad plebem commendare volebant. Vnde illa nomina, Angelicorum, Catharorum, id eſt, mundorum atque piorum. Gnoſtici, referente Irenæo, albos ſe & intellectores, perfectos, & ſemina electionis, ob vitę ſanctitatem, vocabant. Sabbatianos, & Nouatianos ſeipſos, Catharos, & Ariſteros, hoc eſt mundos, & quaſi iuſtos ſe vocaſse, refert, Canone 7. concilium primum Conſtantinopolitanum: qui non vita tantum, ſed confictis etiam & commentitijs ſignis, ac miraculis, ſeſe commendabant: *Nemo, inquit, fabulas vendat, ſcribit Auguſtinus: & Pontius fecit miraculum, & Donatus orauit, & reſpondit illi de cœlo Deus. (iactantiæ hæc Donatiſtarum erant) Primò aut falluntur, aut fallunt: poſtremò, fac illos montes transferre: ſi charitatem non habent, nihil ſunt. Videamus an habeant charitatem. Crederem, ſi non diuiſiſſent vnitatem. Et contra iſtos, vt ſic loquar mirabiliarios, cautum me fecit Deus meus, dicens: In nouiſsimis temporibus, exurgent Pſeudoprophetæ, facientes ſigna & portenta. Teneamus ergo vnitatem fratres mei, præter vnitatē enim, & qui facit miracula, nihil eſt.* Vnde illa præclara ſancti Ignatij ſententia: *Quisquis dixerit præter illa, quæ ſtatuta ſunt, etiam ſi fide dignus ſit, etiam ſi ieiunet, etiam ſi virginitatem ſeruet, etiam ſi ſigna faciat, etiam ſi prophetet; lupus tibi cenſeatur, ſub ouis pelle, ouium corruptionem moliens.* Quomodo item nunc ſe Prophetas, Apoſtolos, Paulos, Angelorum iudices, Elias, mundíq. huius ſydera & luminaria, Euangelicos item reformatos, ex vtero ſanctificatos, plerique appellari ſolent.

Lib: 1, cap: 16. *Tracta: 14. in Io.* *In Epiſto. ad Hieron.*

Nullo igitur modò hac parte hæc ſigna verę Eccleſię eſſe poſſunt. Sed neq. illud eis conuenire poteſt, vt vbicunq. ſint, vbicunq. conſpiciantur, ibi veram Eccleſiam eſſe oporteat: cùm multi ſchiſmatici ſint, multi ex graui aliqua cauſa excommunicati, qui & ſi verum ſenſum

ſcripturę ſequuntur, & legitimo Sacramentorum vſu vtuntur, & multa probitate illuſtres ſunt, neque tamen illos in Eccleſia eſse vel iſti affirmare poſsunt. Et multę pro veris Eccleſiis habitę ſunt, quibus aliquid horum, propter primam eorum infantiam ac teneritatem, defuit: nam & Corinthij de corporũ reſurrectione malè ſenſerunt, & Galatę ſimul legalia cum Euangelio retinenda eſse docuerunt; quos eo nomine grauiter obiurgat D. Paulus: Cœnę Domini primariò Sacramento, non rectè vſi ſunt Corinthij: item rebaptiſabant hæreticos ſub Cypriano, & alijs 86. Epiſcopis Africanę Eccleſię; pro veris tamen Eccleſiis, quòd per ignorantiam errarent, & quod paratę erant diſcere, & quod didiciſsent ſequi, habebantur: nam & Paulus Corinthiorum atque Galatarum, Eccleſias appellat, & in Africa veras Eccleſias fuiſse, Hieronymus contra Luciferianos, et D. Auguſtinus lib. 6. cap. 7. contra Donatiſtas docet.

Poſtremò diximus, ſigna cuiuſque rei expoſita, atque in aperto propalam poſita, in ipſoque veſtibulo rei conſtituta eſse debere, vt ab omnibus paſſim videri & agnoſci facilè poſſint. Atqui & ſacra ſcriptura, & Sacramentorum vſus atq. adminiſtratio, cùm in Eccleſia primitiua, tùm apud alias omnes ſobrias, ſanctáque ſanctè colentes, Eccleſias, in arcanis & conditis rebus habita eſse videmus: indéque nomen myſteriorum ſortita, ita, vt nulli planè præter hos, quos miniſtros & diſpenſatores earum rerum ipſe conſtituit dominus, paterent: idque ab Apoſtolis, ac Apoſtolicis viris edocta ſemper ſanctiſſimè obſeruat Eccleſia. Cuius rei primus dux & auctor DEus ipſe fuit, qui in monte Sinai legem daturus, ipſum quidem Moyſen nubem ſubire iubet: ſi quis autem Aaron ſummus ſacerdos erat, comitem ſe aſcenſus præbere, atque in proximo ſtare, extra nubem tamen eſse: ſi autem Nabath quiſpiam aut Abiud, aut ex ſeni- *Nazianzenus in prim. Theolog. ordi.*

orum ordine, aſcendere quidem illi permittitur, cæterùm procul conſiſtere; pro puritatis ſuę merito atq. dignitate: ſi verò quispiam ex vulgo huiuſcemodi maieſtatis & ſpeculationum indignus, ſiquidem omninò impurus ac prophanus ſit; nullo modo accedere, ne ea temeritate periculum ſibi accerſat: ſi autem leuiter ſaltem purgatus, inferiori loco manere, ac ſolam vocem, atq. buccinam audire præcipitur; montem autem circumfuſum ac coruſcantem videre, terrore ac admiratione afficientem eos, qui aſcendere nequeunt: quòd ſi quis bellua ſit, ſacra conculcans; hunc longiùs à monte abſcedere, ne lapidibus opprimatur aut obruatur, malúsque malè pereat. Idem fecit Chriſtus Dominus, qui ſublimiorem aliquam doctrinam traditurus, cum duodecim illis præſtantiſſimis doctrinę ſuę nuncijs, ſemper vel in ſolos montes, vel in deſerta, vel in mare ſe à turbis recipiebat. Vnde illud: *Vobis datum eſt noſſe myſteria regni*
Matth: 13. *cæleſtis, alijs autem in parabolis.* Et illud: *Nolite proij-*
Matth: 7. *cere ante porcos margaritas.* Et illud: *Nolite dare ſanctum Dei canibus.* Sed ne his quidem ſimul omnia manifeſtabat, ſed tum demum, vbi ab illo probati, ſanctificati, ac cœleſti ſpiritu ex alto illuminati ſunt. Vnde il-
Ioan: 16. lud: *Multa habeo dicere vobis, ſed non poteſtis portare*
1. Cor: 2. *nunc.* Et Paulus: *Sapientiam, inquit, loquimur inter perfectos, ſapientiam verò non huius ſeculi, neque principum huius ſeculi, quod deſtruitur; ſed loquimur Dei ſapienti-*
1. Cor: 2. *am in myſterio quæ abſcondita eſt.* Et alio loco: *Spiritualibus, inquit, ſpiritualia comparantes. Animalis autem homo, non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei, ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere. Ego autem fratres non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tanquam paruulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam, nondum enim poteratis, ſed necdum quidem poteſtis:*
1. Tim: 1. *adhuc enim carnales eſtis.* Et Timotheum hortatur, vt

arcanum

arcanum depositum custodiat: *Bonum depositum custodi, per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis.* De Sacramentis verò illud: *Ut prudentibus loquar, vos ipsi intelligite, quæ dico:* quasi passim omnes non intelligere diceret. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonné communicatio corporis Domini est?* Et D. Ioannes. *Plura*, inquit, *habens vobis scribere, nolui per chartam & atramentum: spero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui.* Et alio loco: *Multa habui tibi scribere, sed nolui per atramentum & calamum scribere tibi. &c.* Dionysius Areopagita proximus memoriæ Apostolorum succeſsor, sic Timotheo Pauli discipulo, hac de re scribit: *Vide*, inquit, *ne sancta sanctorum enuncies, sed reuereberis ea potiùs, & quæ occulta Dei sunt, cognitione mentis & animi in honore habebis, ac precio: ita tamen, vt ea & minùs perfectis non tradas, & cum his solis, qui sancti erunt, cum sancta illustratione, pro sacrarum rerum dignitate, communices.* Et paulò pòst: *Itaque sanctis tuis promiſsionibus ductus, (eas enim sanctum est commemorare) sacrosancti muneris pontificij; vt quod præstet omnibus rationem, cum alio nō communicabis, nisi cum diuinis sacrorum perfectoribus collegis tuis: quibus suadebis, vt profiteantur ex instituto pontificio se mundos, ac sanctos, ad ea, quæ sancta sunt, tractanda, venturos communicaturosq́, & diuina cum diuinis solis, & ea, quæ vim perficiendi habent, cum his, qui perficiunt, & cum sanctis, ea, quæ sunt sanctiſsima. Nam cùm alia munera quæ Hierarchiæ propria sunt, tùm hæc tibi mandaui.* Hæc Dionysius. Basilius autem: *Nonné*, inquit, *ex doctrina quam patres nostri in silentio, quod curiosòs & ociosos submouet, seruarunt; pulchrè quidem illi, nimirum docti, arcanorum venerationem silentio conseruare? Nam, quæ nec intueri fas est, non initiatis; quî conueniebat horum doctrinam publicitùs circumferri scripto? Deinde Moysis exemplo probans, qui non omnes ad penitiora*

1. Cor: 10.

2. Ioan: 1.

De cœlesti Hierar. cap: 1.

Ibidem.

In lib: de spiritu sancto cap: 27.

sacramenta admisit: probè, inquit, *sciens pro sua sapientia res vsu tritas, & vndecunque parabiles, expositas esse contemptui: cæterùm id, quod depositum est, quódque rarum est, huic natura coniunctum esse, summam admirationem & studium. Ad eundem profectò modum, & qui in primordijs Ecclesiæ certos ritus perscripserunt Apostoli, & Patres, in occulto silentiòque mysterijs suam seruauerunt dignitatem: neque enim omninò mysterium est, quod ad populares & vulgares aures effertur. Est autem etiam silentij species ipsa obscuritas, qua vtitur Scriptura, mentem ad contemplationem dogmatum inhabilem exercens, idq; ad vtilitatem in scripturis versantium.* Hactenus Basilius. Vnde ille communis vetustissimorum Patrum dicendi modus: Origenis. *Nouit*, inquit, *qui mysteriis intentus est, & carnem, & sanguinem verbi Dei: non ergò immorentur in his, vt quæ & scientibus nota sunt, & ignorantibus patere non possunt.* Chrysostomi: *Qui mysteriis initiati sunt, intelligunt quæ dicuntur: Mysteriorum Dei consortes norunt quod dicitur: Initiati, quæ dicuntur, norunt fideles.* Vnde illa contra doctrinæ atq. Sacramentorum profanatores Nazianzeni grauis querela: *Illud saltem*, inquit, *inter nos conueniat, vt mystica mysticè, & sancta sanctè proloquamur, nec in profanas aures, quæ in vulgus efferri nefas est, proiiciamus, ne alioqui constet eos, qui dæmones adorant, & turpium fabularum, ac verum cultum profitentur, nobis grauitate superiores esse: quippe, qui his, qui non iisdem sacris initiati sunt, cruorẽ potiùs suũ, quàm sermones quosdam impertirent.* Nostra verò hac infelici ætate, ebrij magistri stulto populo omnia in publicum protulerunt, planéque prostituerunt, indéq; preciosę margaritę ante porcos proiectę, conculcatę iacent.

In oratione prima de Theologia.

Cùm igitur signa & indicia cuiusq. rei clara, & cuique obuia esse debeant, omniúmq. oculis patere; scriptura autẽ, atq. sacramentorũ vsus, inter arcana & secreta semper

habita

habita ſint; hæc ſigna & indicia veræ Eccleſiæ nullo pacto eſſe poſſunt. Atq. ita nulla ex parte conditiones ſigni his ipſis rebus, quæ iſti pro notis veræ Eccleſiæ conſtituũt, conuenire poſſunt. Hæcq. illa cauſa eſt, cur quantumuis hæc maximè ſint vtilia ac neceſſaria, quantumuis principem fidem & locum in Eccleſia Dei teneant, neq. tamen aut ſacra ſcriptura, aut ſancti Patres his tanquã ſignis vſi ſunt vnquam. Nunc quoniam abundè demonſtratũ eſt, hæc vera ſigna Eccleſiæ Dei nullo modo, nec eſſe, nec dici poſſe; ideò ad illud ſecundum caput orationem noſtram transferamus, & ſi vera ſigna ſint, magis tamen Eccleſiæ Catholicæ, quàm iſtis, qui illis tantoperè gloriantur, conuenire.

SVPRADICTA SIGNA ETSI VERÆ NOTÆ ECCLESIÆ DEI NON SINT, MAGIS TAMEN ECCLESIÆ Catholicæ, quàm ipſis eorum auctoribus conuenire, & inprimis ſanam Euangelii doctrinam.

Caput III.

VT igitur à Scriptura, ſanáque Euangelij doctrina ordiamur; videamus primùm obſecro, quid tandem id ſit ſacra ſcriptura, ac verbo Dei, ſanáq. Euangelij doctrina gloriari, illámq. appellare, ſuúmque quodam modo Euangeliũ facere. Num hoc tanquã depoſitum quoddam apud ſe ſemper conſeruaſſe, num plenum ac integrũ vſurpare, ita vt non partem quidem illius, prout locus & tempus fert alleges, partem autem penitùs abroges: num verum & germanum eius ſenſum

ſacramenta admiſit: probè, inquit, *ſciens pro ſua ſapientia res vſu tritas, & vndecunque parabiles, expoſitas eſſe contemptui: cæterùm id, quod depoſitum eſt, quódque rarum eſt, huic natura coniunctum eſſe, ſummam admirationem & ſtudium. Ad eundem profectò modum, & qui in primordijs Eccleſiæ certos ritus perſcripſerunt Apoſtoli, & Patres, in occulto ſilentióque myſterijs ſuam ſeruauerunt dignitatem: neque enim omninò myſterium eſt, quod ad populares & vulgares aures effertur. Eſt autem etiam ſilentij ſpecies ipſa obſcuritas, qua vtitur Scriptura, mentem ad contemplationem dogmatum inhabilem exercens, idq́ ad vtilitatem in ſcripturis verſantium.* Hactenus Baſilius. Vnde ille communis vetuſtiſſimorum Patrum dicendi modus: Origenis. *Nouit*, inquit, *qui myſteriis intentus eſt, & carnem, & ſanguinem verbi Dei: non ergò immorentur in his, vt quæ & ſcientibus nota ſunt, & ignorantibus patere non poſſunt.* Chryſoſtomi: *Qui myſteriis initiati ſunt, intelligunt quæ dicuntur: Myſteriorum Dei conſortes norunt quod dicitur: Initiati, quæ dicuntur, norunt fideles.* Vnde illa contra doctrinæ atq. Sacramentorum profanatores Nazianzeni grauis querela: *Illud ſaltem*, inquit, *inter nos conueniat, vt myſtica myſticè, & ſancta ſanctè proloquamur, nec in profanas aures, quæ in vulgus efferri nefas eſt, proiiciamus, ne alioqui conſtet eos, qui dæmones adorant, & turpium fabularum, ac verum cultum profitentur, nobis grauitate ſuperiores eſſe: quippe, qui his, qui non iisdem ſacris initiati ſunt, cruorē potiùs ſuū, quàm ſermones quoſdam impertirent.* Noſtra verò hac infelici ætate, ebrij magiſtri ſtulto populo omnia in publicum protulerunt, planéque proſtituerunt, indéq. precioſę margaritę ante porcos proiectę, conculcatę iacent.

In oratione prima de Theologia.

Cùm igitur ſigna & indicia cuiusq. rei clara, & cuique obuia eſſe debeant, omniúmq. oculis patere; ſcriptura autē, atq. ſacramentorū vſus, inter arcana & ſecreta ſemper

habita

habita sint; hæc signa & indicia verę Ecclesię nullo pa-
cto esse possunt. Atq. ita nulla ex parte conditiones signi-
his ipsis rebus, quę isti pro notis verę Ecclesię constituũt,
conuenire possunt. Hæcq. illa causa est, cur quantumuis
hęc maximè sint vtilia ac necessaria, quantumuis princi-
pem fidem & locum in Ecclesia Dei teneant; neq. tamen
aut sacra scriptura, aut sancti Patres his tanquã signis vsi
sunt vnquam. Nunc quoniam abundè demonstratũ est,
hæc vera signa Ecclesię Dei nullo modo, nec esse, nec dici
posse; ideò ad illud secundum caput orationem nostram
transferamus, & si vera signa sint, magis tamen Ecclesię
Catholicæ, quàm istis, qui illis tantoperè gloriantur,
conuenire.

SVPRADICTA SIGNA ETSI VERÆ NOTÆ ECCLESIÆ DEI NON SINT, MAGIS TAMEN ECCLESIÆ Catholicæ, quàm ipsis eorum auctoribus conuenire, & inprimis sanam Euangelii doctrinam.

Caput III.

VT igitur à Scriptura, sanáque Euan-
gelij doctrina ordiamur; videamus
primùm obsecro, quid tandem id sit
sacra scriptura, ac verbo Dei, sanáq.
Euangelij doctrina gloriari, illámq.
appellare, suúmque quodam modo
Euangeliũ facere. Num hoc tanquã
depositum quoddam apud se semper conseruasse, num
plenum ac integrũ vsurpare, ita vt non partem quidem
illius, prout locus & tempus fert alleges, partem autem
penitùs abroges: num verum & germanum eius sensum

ac interpretationem ſequi; an omninò nihil, quod illi contrarium ſit, cum eóque pugnet, docere aut tradere. Quamcunq.earum rationem acceperis,omnes illę Eccleſię Catholicę magis, quàm iſtis conuenient. Nam ſi hoc eſt,verbum Dei ſibi tribuere,ſuúmq. putare,quod ſemper tanquam in depoſito quiſpiam apud ſe ſanctè conſeruauit; quis obſecro Scripturam per hos mille quingentos annos, priusquàm iſti exorti eſsent, cuſtodiuit? quis ab iniurijs & calamitatibus temporum, ipſiúsque, vt ita dicam, mortalitatis tutatus eſt? quis à flammis & igne tyrannorum texit? quis à fraudibus & adulteratione hæreticorum defendit? quis ab improbitate & ſcelere impiorum vindicauit? quis teſtimonio ſuo hanc ipſam canonicam ſcripturam verbúmq. Dei,& nō aliam eſse confirmauit, præter eam, quę per orbem vniuerſum fuſa eſt catholicam Eccleſiam?Aut ex quorum tandem archiuis & bibliothecis, hæc ipſa Euangelia, quę ſibi iſti falsò tribuunt, aut Wikleff, aut Hus,aut Lutherus, primi iſtorum duces atque magiſtri, in publicum protulerunt? in cuius ſcholis,ſub quibus magiſtris hoc Euangelium didicerunt? in quibus Eccleſiis hoc primùm legi,& publicè prædicari audiuerunt?Hæc ipſa Germania, Boëmia,vnde iſti diuini & cœleſtes magiſtri primùm orti ſunt,vnde primùm fidem Euangeliúmq. Chriſti accepit? Noſtra hæc eſt poſseſſio,dicebat Tertullianus,noſtrū depoſitum, Romę quidem Clementi à Petro, à Clemente autem Anacleto, & ſic deinceps: Alexandrię Aniano à Mario,ab hoc autem Abitio: Hieroſolymis à Iacobo fratre Domini Simeoni Cleophę filio, qui frater Saluatoris dicitur:Antiochię ab eodem Petro Lucę,& pòſt hunc Zachæo, Euodio denique, ac deinceps alijs: Cretę Timotheo à Paulo relictum: & ſic eodem modo in alijs Eccleſiis. Iſti verò lupi erant rapaces, cucullis atque ſupercilicijs,tanquam velleribus ouium tecti, ementitis ſacris ordinati-

ordinationibus, atque Eccleſiaſticis titulis, dum ſe amicos ſponſę ſimulant: fraude ac dolo, dormitante aliquātiſper Timotheo, alijsque negocijs intento, depoſitum hoc ſuſtulerunt, ac pro ſua propria poſſeſſione ad vulgus prodiderunt: illúdque, quod per furtum ac dolum malum à nobis quæſierunt, pro vera & germana hæreditate ſua, alijs obtrudere nō verentur. Quę tamen ipſa cùm per tot annos, integra & incorrupta à vera diſpenſatrice myſteriorum Dei Eccleſia, ita conſeruata fuiſsent, vt in omnibus linguis & idiomatibus, ne apex quidem vnus ex his diſperditus fuerit; ipſi infideles poſſeſsores per hos paucos annos, ſic deprauarunt, ſic prauis verſionibus adulterarunt, ſic nouis interpretationibus atque caſtigationibus contaminarunt, ſic falſis cōmentarijs macularunt; vt non agnoſcas hæc eadem eſse: ſic ſtultis & temerarijs cenſuris de loco ſuo mouerunt; vt non capita tantum quædam ſacrę ſcripturę ſuſtulerint; ſed integras etiam Canonicas Epiſtolas, atq. adeò ipſum ſanctiſſimum & diuiniſſimum Ioannis Euangelium, quidam ex illis impiè abrogare non reueriti ſunt. Sed quid mirum: non enim propria, ſed aliena bona diſpenſarunt: neque iuſti & bonę fidei poſſeſsores, ſed fures & latrones fuerunt: res autem qua fide quæritur, eadem diſpenſatur: malè parta, peſſimè dilabuntur: prodigus eſt diſpenſator, fur, & latro. Tuné igitur illam Eccleſiam Euangelio, veróq. Dei verbo caruiſse dices, à qua niſi accepiſses, ne an illud quidem fuerit vnquam ſomniare poſses? Itaque eos ipſos indignos eſse rei poſſeſſione pulcherrimè docet Tertullianus: *Conſtat ratio propoſiti noſtri definientis non eſſe admittendos hæreticos ad eandem de ſcripturis prouocationem, quos ſine ſcripturis probamus ad ſcripturas non pertinere. Si enim hæretici ſunt, chriſtiani eſſe non poſſunt, non à Chriſto habendo, quod de ſua electione ſectati hæreticorum nomine admittunt. Jta non chriſtiani, nullum ius*

capiunt christianarum literarum: ad quos meritò dicendũ est, qui estis? quando, & vnde venistis? quid in meo agitis non mei? quo denique Marcion iure syluam meam cœdis? qua licentia Valentine fontes meos transuertis? qua potestate Apelles limites meos commoues? Mea est possessio. quid hic cæteri ad voluntatem vestram seminatis & pascitis? Mea est possessio, olim possideo (prior possideo, habeo) origines firmas, ab ipsis autoribus, quorum fuit res. Ego sum hæres Apostolorum: Sicut cauerunt testamento suo, sicut fidei commiserunt, sicut adiurauerunt, ita teneo: Vos certè exhæredauerunt semper & abdicauerunt, vt extraneos, vt inimicos. Verùm cùm hæc nobis, nisi impudentissimi planè sint, concedant oportet; ad ipsum vsum & allegationem sacrarum Scripturarum nos conferamus. De qua non plura dicamus, quàm illud: Communem illam non omnibus hæreticis tantum, sed maligno etiam ipsi spiritui esse, qui quondam contrà ipsum Dei filium, eius autoritate nòn tàm vti, quàm abuti veritus non est: *Si filius*, inquit, *Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim: Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.*

De pleno porrò & non truncato totius verbi Dei vsu, ex eo ipso, quod afferemus, cui ille magis conueniat, facilè quisq. statuere poterit. Vniuersum verbum Dei Paulus atq. Ioannes, duo maximi veritatis testes, in duo genera partiti sunt: In verbum scriptum, & ore prolatum:
2. Theß: 2. *Itaque fratres*, inquit Paulus, *state & tenete Traditiones, quas didicistis, siue per sermonem, siue per epistolam nostram.* Et Ioannes toties à calamo & atramento, vti superiùs diximus, ad viuam vocem suos reuocat. Quod idem postea, omnes sancti Patres mirifico consensu docuerunt, idque se ab ipso Paulo accepisse, testatur Dio-
Lib: 1. de Ecclesiast. hierar. cap: 1. nysius Areopagita. *Nostræ*, inquit, *hierarchiæ vis omnis in verbis, quæ à Deo tradita sunt cernitur. Sanctissima autem vene-*

tem venerationéque dignißima verba ea eße dicimus, quæ nobis à sacrosanctis nostris præceptoribus, in sanctis atque Theologicis scripturæ libris sunt prodita, quæq; ab ijsdem sanctis viris institutione, quæ magis à materia abhorreret, proximáque iam quodam modo eßet, ac similis cœlesti hierarchiæ, ex mente in mentem verbo corporeo illo quidem, sed quod minus est materiæ particeps, sine scripto studiorũ nostrorum duces principésque didicerunt. Et paulò pòst. *Ibidem.*
Quocircà, primi illi hierarchiæ nostræ duces ac principes, cùm & ipsi à diuinæ bonitate plenè cumulateq; sanctum hoc munus accepißent, & à diuina benignitate eius apud posteros propagandi, prorogandiq; causa mißi eßent: iidémque valdè vt diuini posteros ad cœlestia, & diuinitatis similitudinem traducere cuperent: signis, quæ sub sensum cadunt cœlestia, varietatéque ac multitudine, id quod coniunctum connexúmque erat, & humanis diuinas res, quæq; materia carent, iis quæ ex materia constant, ac nostris eas quæ essentia superiores sunt, partim scriptis, partim non scriptis suis institutionibus, ex sacrosanctis legibus nobis tradiderunt. Eodem modo Irenæus à Policarpo Ioannis discipulo edoctus, suos confutat Gnosticos. *Quid enim, & si quibus de aliqua modica quæstione disceptatio eßet, nónne oporteret in antiquißimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, & ab eis de præsenti quæstione sumere quod certum & re liquidum est? Quid autem si neq; Apostoli quidem scripturas reliquißent nobis, nónne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Ecclesias? cui ordinationi aßentiũt multæ gentes barbarorum eorum, qui in Christum credunt, sine charactere vel atramento scriptam habentes per spiritum in cordibus suis salutem, & veterem traditionẽ diligenter custodientes, in vnũ Deum credentes fabricatorem cœli et terræ, et omnium quæ in eis sunt, per Christum Iesum Dei filium. Hanc fidem qui sine literis crediderunt, quantum* *Ireneus lib: 3. cap: 4.*

ad sermonem nostrum, barbari sunt: quantum autem ad sententiam, & consuetudinem, & conuersationem, propter fidem, per quam sapientissimi sunt, & placent Deo, conuersantes in omni iustitia, & castitate, & sapientia. Quibus si aliquis annunciauerit ea quæ ab hæreticis adinuenta sunt, proprio sermone eorum colloquens, statim concludens aures, longo longiùs fugient, ne audire quidem sustinentes blasphemum colloquium. Sic per illam veterem Apostolorum traditionem, ne in conceptionem quidem mentis admittunt, quodcunque eorum portentiloquium est: neque enim congregatio fuit apud eos, neque doctrina instituta. Traditione igitur quæ est ab Apostolis, sic se habente in Ecclesia, & permanente apud nos, reuertamus ad eam, quæ est ex scripturis ostensionem, eorum qui & Euangelium conscripserunt Apostolorum. Idem docet D. Basilius, idem Augustinus, duo orientis atque occidentis orbis amplissima lumina. *Quæ in Ecclesia prædicantur*, inquit

In libro de spiritu sancto cap: 27.

Basilius, *quædam habemus è doctrina scripto prodita, quædam rursus ex Apostolorum traditione, in mysterio, id est, in occulto tradita recepimus. Quorum vtraque parem vim habent ad pietatem, nec his quisquam contradicit, quisquis sanè & tenuiter expertus est, quæ sint iura Ecclesiastica. Nam si consuetudines quæ scripto proditæ non sunt, tanquam haud multum habentes momenti conemur reiicere, imprudentes & ea damnabimus, quæ in Euangelio necessaria ad salutem habentur, imò potiùs ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus.* Et paulò pòst. *Aliud*, inquit, *est* δόγμα *& aliud* κήρυγμα *dogmata*, inquit, *silentio leguntur*, κηρύγματα *publicè prædicantur.* Hæc Basilius. D. verò Augustinus. *In his*, inquit, *de quibus nihil certi statuit diuina scriptura, mos populi Dei & statuta maiorum pro lege tenenda sunt: & sicut præuaricatio diuinarum legum, ita contemptores Ecclesiasticarum consuetudinum, coërcendi sunt.* Cuius quidem rei causam adfert

Episto. 86 ad Cassulanũ distinct. 11. cap: in his.

D. Basilius:

D. Baſilius: *Hæc*, inquit, *eſt ratio, cur quædam citra ſcripturam tradita ſunt, ne dogmatum cognitio propter aſſuetudinem vulgo veniret in contemptum.* Conſtat igitur Apoſtolorum, Apoſtolicorúmq. virorum luculentiſſimis teſtimonijs: vniuerſum verbū Dei ſacra ſcriptura & traditione contineri, hæcq̃. eandem vim & auctoritatē habere, atq. adeò traditione ipſa magis ſpirituale, quid, vt Dionyſius, magis autem arcanum, vt Baſilius docet, contineri. Quis igitur magis vtramq. hanc partem verbi Dei complexus eſt? quis maiore ſanctitate colit? quis ſumma fide & integritate vſque ad hodiernam diem ambo hæc conſeruauit? Eccleſiáne Catholica, an iſti? Quid verbis opus eſt, cùm non modò ſacras traditiones iſti non colunt; ſed eò etiam ſolo nomine Eccleſiam maximè incuſent, quòd eas ſequatur, quòd illis maximam habeat fidem. Iſtíne igitur plenum Dei verbi vſum ſibi meritò tribuent, qui potiſſimum eius partem abrogant, ſacram autem ſcripturam ita truncam reddiderunt; vt paucos pòſt dies vix eius vllę reliquię integrè apud eos permanebunt?

Ibidem.
Idem Origen. in cap: 3. epiſt. ad Titum.
Et Hieron: ad Lucinū Epiſtola 28.
Idem Tertul. in libro de præſcriptionibus hæretic.

Neque igitur poſſeſſione, neque vſu verbi Dei Eccleſiā catholicam vincūt: quin potiùs longiſſimis paſſibus pòſt eam relinquūtur. Interpretatione igitur & vero ſenſu for taſſe? Nequaquam. Nos enim eos ſcripturæ interpretes ſequimur; qui Chriſtum Dominum ipſi oculis ſuis viderunt; qui ab ipſis ſanctis Apoſtolis, qui hæc manibus ſuis contrectarunt, eorúmque proximis ſucceſſoribus edocti atq. inſtituti ſunt; qui temporibus illis, quibus hæc geſta ſunt, vixerunt; qui rebus ipſis interfuerunt; quorū ingenij vim, doctrinę copiam, eloquentię vbertatem, ſapientiam admiratus eſt infidelium orbis, ducéſque eius & magiſtri; quorum fidei ſinceritatem ac conſtantiam, vitę ſanctitatem multis miraculis & portentis confirmauit ipſe Deus; qui eam doctrinam, quam nobis tradiderunt, vita

ſanguinéque ſuo obſignarunt; qui ea, quę viderunt, & quorum ipſimet magna pars fuerunt nobis tradiderunt; quorum fidem, auctoritatem, & doctrinam, tot ſeculorum decurſus, tótq. ſynodorum ac doctiſſimorum hominum conſenſus comprobauit; quos neq. amor, neq. odium, quę plerunque iudicia humana peruertunt, neq. vllus humanus ſenſus, vtpotè à noſtris controuerſiis remotiſſimos attingunt: horum inquam ſenſum & interpretationem nos ſequimur, illi ſuum. Et cùm ſcriptura, dicente Petro, priuatę interpretationis non ſit; nos Catholicum omnium temporum & locorum tuemur ſenſum, iſti priuatum. De quibus Clemens Romanus Petri ſucceſsor Epiſtola 5. ſic ſcribit: *Relatum eſt etiàm nobis; quòd quidam in veſtris partibus cōmorantes, aduerſantur ſanis doctrinis, & (prout eis videtur) non ſecundum traditionem patrum, ſed iuxta ſenſum ſuum docere videntur. Multas enim quidam (vt audiuimus) veſtrarum partium ſecundum ingenium hominum, ex his quæ legunt veriſimilitudines capiunt: & ideo diligenter obſeruandum eſt; vt lex Dei quum legitur, non ſecundum propriam ingenij intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in ſcripturis diuinis, quæ poſsunt trahi ad eum ſenſum, quem ſibi vnusquisque ſpontè præſumpſit; ſed fieri non oportet: non enim ſenſum, quem extrinſecus adulteretis alienum & extraneum debetis quærere, aut quomodo ipſum ſcripturarum authoritate confirmetis; ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis. Et ideo oportet ab eo intelligentiam diſcere ſcripturarum, qui eam à maioribus ſecundùm veritatem ſibi traditam ſeruauit, vt ipſe poſsit ea, quæ rectè ſuſcepit, competenter aſſerere.* Túnc igitur potiùs, aut Luthero, aut Caluino, aut Serueto, vel Blandratę ira ac furore accenſo, Ioannis vel Pauli aliquem locum interpretanti credes? quàm aut Policarpo, aut Ignatio, aut Irenæo, vel Dionyſio, corúmq. diſcipulis, qui cum illis ſimul vixerunt, qui

runt, qui ab eis docti ſunt, quos ipſi in ſuis nominarunt libris? Túne de eo ſenſu & interpretatione ſcripturę, quem vel Nicæna Synodus, vel Conſtantinopolitana, vel Epheſina, vel Chalcedonen: ſecuta eſt, earúmque conſtitutionibus: plus credes Caluino, quàm Athanaſio, Luthero, quā Gregorio, Baſilio, Chryſoſtomo, & alijs, qui ſynodis illis non interfuerunt tantùm, ſed etiam præfuerunt? Puerorum certè aut inſanorum, & non prudentium, & adultorum hominū hæc erunt iudicia. Quas eaſdē ſcripturas, qua fide tractēt & interpretentur Hæretici, docet Tertullianus: *Vnde autem extranei & inimici Apoſtolis hæretici, niſi ex diuerſitate doctrinæ: quam vnusquisq; de ſuo arbitrio aduerſus Apoſtolos, aut protulit aut recepit? Illic igitur & ſcripturarum & expoſitionum adulteratio deputanda eſt, vbi diuerſitas inuenitur doctrinæ. Quibus fuit propoſitum aliter docendi eos, neceſſitas inſtitit aliter diſponendi inſtrumenta doctrinæ. Aliàs enim non potuiſſent aliter docere; niſi aliter haberent per quæ docerent hæreſim. Sicut illis non potuiſſet ſuccedere corruptela doctrinæ (ſine corruptela inſtrumentorum) eius, ita & nobis integritas doctrinæ non competiſſet ſine integritate eorum, per quæ doctrina tractatur. Etenim quid contrarium nobis in noſtris? quid de proprio intulimus, vt aliquid contrarium ei & in ſcripturis deprehenſum, detractione vel adiectione, vel tranſmutatione remediaremus? Quod ſumus, hoc ſunt. Inde ſcripturæ ab initio ſuo. Ex illis ſumus, antequam nihil aliter fuit, quam ſumus. Quid denique fuit antequam nobis interpellarentur? Cùm autem omnis interpellatio poſterior credenda ſit, veniens vtique ex cauſa æmulationis, qua neque prior, neque domeſticarum eſt eius quem quod æmulatur, tam incredibile eſt ſapienti cuique, vt nos adulterum ſtylum intuliſſe videamur ſcripturis, qui ſumus & primi & ex ipſis, quàm illos non intuliſſe, qui ſunt & poſteri & aduerſi. Alius manu ſcripturas, alius ſenſu expoſitiones inter-*

nes interuertit. Neque enim si Valentinus integro instrumento uti videtur non callidiore ingenio, quàm Marcion manus intulit veritati. Marcion enim exertè & palam machæra, non stylo usus est, quoniam ad materiam suam cædem scripturarum confecit. Valentinus autem pepercit: quoniam non ad materiam scripturas, sed materiam ad scripturas excogitauit: & tamen plus abstulit, & plus adiecit auferens proprietates singulorum quoque verborum, & adijciens dispositiones non comparentium rerum.

At nihil, inquit, scripturę aduersum, nihil cum Dei verbo pugnans docere, hoc est, sincerā Euangelij doctrinā profiteri. Iam igitur & hoc ipsum expendamus caput.
Rom: 3. Docet Scriptura: Omnem hominem mendacem, solum autem Deum veracem esse: negant isti, dum se solos errare non posse, ac etiā si omnes synodi, vniuersi Patres, tota Ecclesia, aliud quid sentiat, ipsi tantū se solos vera sentire
Rom: 13. arbitrantur. Docet Scriptura: Obediendum esse præpositis, etiam discolis, non tantùm propter metum, sed etiam propter conscientiam; isti obediunt nemini. Docet
Matth: 16. Scriptura: Christum Dominum priusquam in cœlos ascendisset, Petro eiúsque successoribus claues regni cœ-
Ioan: vlt. lestis, hoc est, vniuersam Ecclesie gubernationem tradidisse, térque repetitis vicibus, illi pascendarum ouium suarum & agnorum munus commendasse; isti negant.
Ioan: 20. Docet Scriptura: Christum Dominum in discipulos suos insufflasse, eisque Spiritum sanctum dedisse; vt quorumcunque dimiserint peccata, dimittantur illis, quorū
Psal: 150. retinuerint, retenta sint; negant isti. Docet Scriptura: Laudandum esse dominum in sanctis eius, laudandum in fir-
Psal: 138. mamento virtutis eius: nimis honorandos esse amicos
Rom: 2. Dei, nimis confortatum esse principatum illorum: gloriam item esse & honorem omni operanti bonum, Iudæo simul & Græco. &c. isti Sanctorum honorem ido-
Luce 1. lolatriam esse docent. Prædixit ipsa mater Dei: Beatam

illam

illam prædicaturas omnes gentes, quia fecit illi magna; qui potens est,& sanctum nomen eius: isti matrem Dei angelica voce salutare pro piaculo dicunt. Docet Scriptura: Iustam & piam esse cogitationem, orare pro defunctis, vt à peccatis soluantur: negant isti. Docet Scriptura. Annam Phanuelis filiam nō discessisse de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiuisse domino die ac nocte: isti ieiunia & orationes ab omni parte cultus diuini excludunt. Docet Paulus: Viduam irritam facientem primam castitatis fidem, damnationem sibi acquirere: isti votum castitatis irritum facere, libertatem & perfectionem christianam esse docent. Vult Paulus: omnes esse sicut ipse fuit, hoc est, castum & continentem: isti omnes nubere volunt. Docet Paulus: Virginem quę nubit bene facere; si tamen nō nubat, melius facere: isti, si nubat, melius facere aiunt. Hic idem dicit, matrimoniū Sacramentum magnum esse inter Christum scilicet & Ecclesiam: isti negant. Docet Christus: Beatos esse pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum: Beatos mites, quoniam ipsi possessuri sunt terram: Beatos qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur: Beatos qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur: Beatos misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur: Beatos mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: Beatos pacificos, quoniam ipsi filij Dei vocabuntur: Beatos qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum: isti in omnibus his iustum peccare docent. Iubet dominus omnes qui propter nomen eius res aduersas patienter perferūt, gaudere & exultare, quia merces eorum copiosa sit in cœlis: isti nullam mercedem iusto propositā esse docent. Dicit Dominus: Qui bona egerūt, eos in vitam æternam ituros, qui autem mala, in ignem æternum. Quę autem ista sunt bona, aut quę mala, ipse clariùs explicat: Esurii enim,

2. Matth: 12.
Luce 2.
1. Tim: 5.
1. Cor: 7.
Eph: 5.
Matth: 5.
Ioan: 5.

ui enim, & dediſtis mihi comedere: ſitiui, & dediſtis mihi bibere. &c. iſti ſolam fidem ad ſalutem neceſſariam

Ioan: 6. eſſe prædicant. Promittit idem Dominus: Veram carnem & verum ſanguinem, atque adeò ſeipſum nobis in cibum & potum daturum, non ſicut Moyſes dedit manna in deſerto, in vmbra & figura; ſed verè & re ipſa: iſti in ſola figura illum carnem & ſanguinem ſuum nobis

Mar: 16. dediſſe mordicus affirmant. Docet Scriptura: Niſi quis crediderit & baptiſatus fuerit, eum ſaluari non poſſe: Negat hoc Caluinus, paruulósq. ſi ex chriſtianis parentibus naſcantur, ſanctos eſſe, & ſi ſine baptiſmo morian-

Oſeæ 13. tur, omninò non damnari affirmat. Docet Scriptura: Perditionem noſtram ex nobis eſſe, ſalutem autem ex Domino: negat hoc Caluinus, qui dicit. Sola Dei prædeſtinatione homines ſaluari aut damnari. Docet Scriptura:

Gen: 4. Sub nobis eſſe appetitum noſtrum, nóſque dominos illius eſſe: & ſi benè egerimus, nos mercedem recepturos, ſi autem malè, ſtatim in foribus peccatum noſtrum ad-

Eccl: 15. futurum: Deúmque hominem conſtituiſſe in poteſtate ſua, propoſuiſſe illi bonum & malum, ad quodcunq. extenderit manum, daturum ſe illi, animam eius in manibus eius ſitam ſemper: iſti omnem liberi arbitrij ratione

Eccle: 9. diſputationibus ſuis euertunt. Docet Scriptura: Nemi-

Phil: 2. nem ſcire, vtrum odio an amore dignus ſit: in timore & tremore ſalutem operandam eſſe: iſti neminem damnari poſſe, niſi qui credere nolit, affirmant. Docent iſti, omnes paſſim ad vtriuſque ſpeciei vſum admittendos eſſe: Chriſtus Dominus, cum ſolis duodecim recubuit. Docet Scriptura: Chriſtum dominum Deum verum, vitam æternam, Deum benedictum eſſe: negant iſti. Docet Scriptu-

Hebr: 1. ra: Per Chriſtum facta eſſe ſecula: iſti ante Ioſeph & Mariam eum extitiſſe negant. Docet Scriptura: Æqualem eſſe Patri: iſti ſeruum & creatorem eſſe blaſphemant. Docet Scriptura: Ab Angelis debuiſſe adorari: iſti ne ab

hominibus

hominibus quidem adorandum eſse tradũt. Satisné clarè & ſimpliciter probamus hos nihil docere, niſi quòd cum ſacra Scriptura ex diametro quaſi pugnet? ſatisné luculenter & ſufficienter demonſtrauimus, ex his ipſis ſignis, quę ipſi commenti ſunt, quibusq́. ſe magnificè efferunt, apud eos veram Eccleſiam Dei non eſse?

VERVM SACRAMENTORVM VSVM, QVEM SECVNDAM NOTAM iſti eſſe dicunt, magis Eccleſiæ Catholicæ, quàm illorum cætibus conuenire.

Caput IIII.

AM de legitimo Sacramentorum vſu, quid ego dicam? de quorum vel numero inter iſtos nõ ſatis conſtat: Illyricani & Geneuenſes duo ſola, Illyrico atque Caluino authore numerant: Lipſenſes tria: Witembergenſes quatuor: ſunt qui vnum, ſunt qui nullum: ita vt quidam ex illis ipſis exhilarata miſeria, facetè hanc eorum inconſtantiam riſerit: à quo, cùm quæſitum eſset, cur quemadmodum reliquę orientales & occidentales Eccleſię ſeptem nõ numerarẽt ſacramenta, reſpondiſse dicitur: Imo, inquit, habemus ſeptem, & hoc ampliùs duo: Witembergę enim quatuor, Lipſię tria, Magdeburgi duo: quę in vnum ſimul collecta, nouem efficiunt. Aut qua tandem ratione illi ritè & legitimè Sacramentis vti dici poſsunt, qui eorum legitimis, & ad eam rem debitè ordinatis miniſtris carent, cùm vel ipſum ſacri ordinis ſacramentum, quod Græci vetuſtiſſimo χειροτονίας vocabulo appellant, per quod ipſi miniſtri conſecrantur, contra totius orien-

tis ac occidentis orbis consensum, ex numero sacramentorum reiecerunt? Quos imprimis ad vim & naturam Sacramentorum constituendam pertinere, si quid reliquum sanę mentis habent, negare nullo modo possunt: quibus cum careant; sacramentis item illos carere luce meridiana clariùs est. Verùm iam de singulis sacramentis aliqua similiter dicemus.

Baptismus primus est, cuius ritus, & cerimonias ex ipso Apostolorum ore profectas, impiè tanquā humanę traditionis superstitiones abrogarunt: Impurissimos in hac partē imitati Gnosticos; de quibus illud refert Irenæus: *Alij*, inquit, *hæc omnia recusantes, dicunt nō oportere inenarrabilis & inuisibilis virtutis ministerium per visibiles & corruptibiles perfici creaturas: & ea quæ mente concipi non possunt, & incorporalia, & insensibilia, per sensibilia & corporalia. Esse autem perfectam redemptionem, ipsam agnitionem inenarrabilis magnitudinis.* Sustulerunt igitur hæc omnia, exorcismos, exsufflationes, cruce signationes, manuum impositiones, sathanę abrenunciationes, aurium atq. narium apertiones, pacis & osculi porrectiones, sacras vnctiones, vestium mutationes, lucernę gestationes, & alias quamplurimas: quę ante mille trecentos annos prima Constantinopolitana synodus his verbis recenset: *Primò*, inquit, *die ipsos Christianos facimus: secundò catechumenos: deinde tertiò exorcisamus siue adiuramus ipsos, ter simul in faciem eorū & aures insufflando: & sic eos catechisamus siue initiamus & curamus; vt longo tēpore versentur in Ecclesiis, & audiant scripturā, & tunc eos baptisamus.* Quę eodē modo D. Augustinus in symbolo ad catechumenos enumerat: *Omnia*, inquit, *Sacramenta, quæ acta sunt, & aguntur in vobis, per ministerium seruorum Dei, exorcismis, orationibus, canticis spiritualibus, insufflationibus, cilicio, inclinatione ceruicum, humilitate pedum, pauor ipse omni securitate appetendus: hæc*

Lib. 1. cap. 18. aduersus hæreses.

Canone vltimo.

omnia, vt dixi, eſcæ ſunt, quæ vos reficiunt in vtero, vt renatos ex baptiſmo hilares vos exhibeat mater. In quibus verbum illud ore traditum primi Apoſtolorũ ſucceſsores ſitum eſse indicarũt. Ex illisq́.tanquam rebus notiſſimis, & his quę ab omnibus admitterentur, tanquam ipſo Dei verbo ſcripto primarias hæreſes refutarunt. Demonſtrabat contra Marcionem vir proximis Apoſtolorum temporibus Tertullianus. Sumpto ex his cerimonijs in hunc modum argumento: Creaturam Dei non eſse malam. *Ille,* inquit, *neq. aquam reprobat creatoris, qua ſuos abluit, neque oleum, qua ſuos vnxit, neque mellis & lactis ſatietatem, qua nos infantauit.* Demonſtrat ex ijſdem cerimonijs idem author, tanquam ex certiſſimis diuinę vocis teſtimonijs futuram corporum noſtrorum reſurrectionem illis verbis: *Sed & caro abluitur vt anima emaculetur: caro vngitur, vt anima muniatur: caro manuum impoſitione adumbratur, vt & anima ſpiritu illuminetur: caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt & anima de Deo ſaginetur. Non poſſunt ergò ſeparari in mercede, quæ opera coniungunt.* Epiſcopi Africani, temporibus D. Cypriani, probabant hæreticos non poſse baptiſare, quòd nimirùm non potuerint exorciſare. D. Auguſtinus & ipſe ab Apoſtolorum temporibus non multum remotus, & quo in diſputando nemo fuit ſolidior, nemo magis acer contra Pelagianos, probat paruulis ineſse originale peccatum, quòd alioqui Eccleſia illos non exorciſaret, neque exſufflaret, eámque antiquiſſimam Eccleſię traditionem eſse docet, qua exorciſantur & ſufflantur paruuli. Neque verò in vno aliquo loco hoc vtitur argumento, ſed planè in infinitis: Sic ille lib. 2. de originali peccato cap. 4. & lib. 1. de nuptijs, & concupiſcentia cap. 2. & lib. 2. cap. 18. & lib. 1. contra Iulianũ cap. 2. & lib. 6. cap. 2. Quo eodem modo Chryſoſtomus in ſermone de Adã & Eua: Optatus lib. 4. contra Donatiſtas argumentãtur.

Lib: 1. contra Marcionem.

Lib: de carnis reſurrectio.

 Quid illę

Quæstio: 137. Quid illę voces vetustissimorum patrũ? Iustini martyris: *Vnguento inungimur, eius memoriam recolentes, qui vnguenti perfusionem sepulturæ causa fieri voluit, & figura quidem in hac vita, veritate autem in futura.* Cypriani:
Lib:1.epist.12. *Vngi quoque necesse est eum, qui sit baptisatus, vt accepto chrismate, id est vnctione, esse vnctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit. Porrò autem Eucharistia est, vnde baptisati vnguntur, oleum in altari sanctificatum, sanctificare autem non potuit olei creaturam, qui nec altare habuit, nec Ecclesiam, vnde nec vnctio spiritalis apud hæreticos potest esse, quando constet oleum sanctificari, & Eucharistiam fieri apud illos omninò non posse.* Basilius quidem Magnus, verbis disertis in his ipsis cerimonijs atq. partibus baptismi, Apostolorum verbum ore prolatum, in libro de Spiritu sancto, contra sui temporis hæreticos demonstrat, hásque veras Apostolicas
Cap: 27. Traditiones esse affirmat: *Consecramus,* inquit, *aquam baptismatis & oleum vnctionis, præterea ipsum, qui baptismum accipit, ex quibus scriptis; nónne à tacita secretaq; traditione? Ipsam porrò olei inunctionem, quis sermo scripto proditus docuit? iam ter immergi hominem, vnde est traditum? reliqua item quæ fiunt in baptismo, veluti renunciare satanæ & angelis eius; ex qua scriptura habemus? nónne ex priuata hac & arcana traditione? nónne ex doctrina hac, quam patres nostri in silentio quod curiosos & ociosos submouet seruarunt? &c.* Multa similia de ijsdem baptismi cerimonijs scribit Clemens Romanus lib. 3. de Const. Apo. cap. 15. 16. 17. & lib. 7. cap. 23. 28. 41. 42. 44. & lib. 3. recog. & Epist. 3. Dionysius Areop. lib. de Eccle. Hierar. cap. 2. & 7. Author quæst. apud Iustinum martyrem quæst. 137. Theophilus Antiochenus lib. 1. ad Antolycum; & qui postea vixerunt in oriente. Origenes lib. 5. in Epist. ad Rom. Chrysost. Hom. 12. in 1. ad Corint. & Hom. 6. ad Colosse. Nazianzenus oratione in sanctum

baptisma.

baptisma. Arnobius in commentarijs in Psal. 4. 22. 82. 90. 132. & 134. Optatus Mileuitanus lib. 2. 3. & 7. contra Parmenianum. Ambrosius lib. 1. de sacramentis, cap. 1. & 7. Hieronymus contra Luciferia. Pontius Paulinus, Honorius Fortunatus, vt vel inde cognosci possit, quanta aut impudentia, aut inscitia sint isti, qui hæc noua & nuper inuenta, & non potius ab Apostolis Apostolicisque viris profecta affirmare non erubescunt, in quibus Rapsodi Magdeburgenses familiam ducunt. Quas quidem sanctissimas cerimonias ab ipsa Apostolica traditione profectas, posteaquàm isti impiè & temerario ausu primo violassent: illas etiam ipsas quę scripto verbo continentur, impunè eadem temeritate contempserunt; vt & aquam nō esse ita necessariam aliqui ex illis doceant, & sacrosanctorum verborum, quę Christus præscripsit, vsum magicum esse blasphement: neque Sanctissimę Trinitatis, per quam Sacramentum hoc conficitur, inuocationem plerique illorum adhibent, paulò pòst Deum ipsum negaturi. Vltimò, totum baptismum multi ex illis impijs suis disputationibus abrogarunt; & tanquam rem Iudæis tantùm & gentilibus, & non Christianis, idque memoriæ solummodo causa & discriminis necessariam sustulerunt, lepidissima capita. Isti tamen legitimum vsum sacramentorum sibi iurè & meritò vendicare audent.

Quid de sacramento manuum impositionis dicemus, quod Græci τελείωσιν vt sacer Dionysius, σφράγιν id est, obsignaculum; vt sancta synodus Constantinopolitana, Latini, signaculū, operationem Spiritus sancti, chrisma, chrismatis sacramentum; vt Cyprianus, atq. Augustinus appellare solet? Confirmationem primus, quod sciam, Ambrosius in libro de his qui mysterijs initiantur, cap. 6. vocauit: quem postea Leo, Gregorius, & cæteri posteriores secuti patres sunt. Quod Sacramentum non ex verbo tradito

In cap: de baptismo.

Canone 7.

Lib: 3. contra Dona: cap: 16.

bo tradito tantũ vt superiora, sed ex ipsa sacra scriptura rum Apostolorũ temporibus fuisse discimus: & sine quo illi perfectos Christianos fieri non posse iudicauerunt.

Act. 8. *Cùm* inquit Lucas, *audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Qui cùm venissent, orauerũt pro ipsis, vt acciperent Spiritum sanctum. Nondum enim in quenquam illorum venerat, sed baptisati tantùm erant, in nomine Domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Et cap: 19. *Factum est autem, cùm Apollo esset Corinthi, vt Paulus peragratis superioribus partibus, veniret Ephesum, & inueniret quosdam discipulos, dixitq; ad eos, si Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: sed neque si Spiritus sanctus est, audiuimus. Ille verò ait: In quo ergo baptisati estis? Qui dixerunt: In Ioannis baptismate. Dixit autem Paulus: Ioannes baptisauit baptismo pœnitentiæ populum, dicens: In eum qui venturus esset post ipsum, vt crederent, hoc est in Iesum. His auditis baptisati sunt in nomine Domini Iesu. Et cùm imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant.* Quibus in locis clarè docetur, sine manuum impositione, neq. perfectos Christianos fieri, neque omninò Spiritum sanctum, contra quam docet Caluinus, qui solius datę fidei in baptismo professionem eam esse censet cõferi posse. Quod euidenter & hæc quę dicta sunt, & illud quod sequitur, falsum esse demonstrãt.

Act. 8. *Cùm vidisset autẽ Simon, quia per impositionem manus Apostolorũ daretur Spiritus sanctus; obtulit illis pecunias, dicens: Date, & mihi hanc potestatem, vt cuicunque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem, qua donum Dei, atque adeò Apostolatum ipsum, & Episcopatum exigua pecunia posse comparari iudicauit.* Consentanea

ſentanea his apud Euſebium lib. 6. cap. 43. ſcribit Cornelius ad Fabianum Nouatum, nõ eſſe perfectum Chriſtianum, qui poſt baptiſmum non fuerit ab Epiſcopo confirmatus. Quod idem D. Cyprianus docet, tum demum ſcilicet plenè ſanctificari fideles, & filios Dei effici, ſi vtroque Sacramento, Baptiſmo, inquam, & manuum impoſitione naſcantur. Et ante hos Clemens Romanus Epiſt: 4. de confirmatione ſic loquitur. *Omnibus ergò feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & demum conſignari ab Epiſcopo, id eſt, ſeptiformem gratiam Spiritus ſancti percipere, quia incertus eſt vniuscuiusque terminus vitæ. Cùm autem regeneratus fuerit per aquam, & poſtmodùm ſeptiformi ſpiritus gratia, ab Epiſcopo (vti memoratum eſt) confirmatus, quia aliter perfectus eſſe Chriſtianus nequaquam poterit, nec ſedem habere inter perfectos, ſi non neceſsitate, ſed incuria aut voluntate remanſerit (vt à beato Petro accepimus, & cæteri ſancti Apoſtoli præcipiente domino docuerunt) & demum ex operibus bonis oſtendat in ſe ſimilitudinem eius, qui eum genuit, patris.* Túnc igitur illos rectè & legitimè Sacramentis vti dices, qui illud etiam Sacramentum, ſine quo, ipſa ſcriptura teſte, perfecti chriſtiani non efficimur, ſine quo Spiritus ſanctus nõ datur, & quod ipſum ſcriptum verbum tam luculenter cõmendat, abrogarunt penitùs? Quo cùm careant, mirum non eſt, quòd Spiritu ſancto non agentur, quòd ſubitò ex opinionibus in opiniones commigrant, quòd nuſquam firmi & ſtabiles conſiſtant, quòd facilè Chriſtum verum Deum & hominem abnegant, hoc autem eſt, chriſtiani eſſe deſinunt.

Quid ego de pœnitentia dicam? quid de eius partibus? retinuerúntne celebrem illam, & decantatam in omni antiquitate Exomologeſin, hoc eſt, plenam & ſinceram peccatorum omniũ confeſſionem, rem Apoſtolis, Apoſtolicisque viris adeò laudatam, adeo vſitatam;

cuius tot

cuius tot viri, qui vel cum ipsis Apostolis, vel paulò pòst vixerunt, luculentissimi testes sunt: de qua Tertullianus: *Tantum*, inquit, *releuat confessio delictum; quantum dissimulatio exaggerat: Confessio enim satisfactionis consilium est, dissimulatio contumaciæ, actus pœnitentiæ, qui magis Græco vocabulo exprimitur & frequentatur, Exomologesis est, qua delictum Domino confitemur, non quidem vt ignaro, sed quatenus satisfactio confessione disponitur, ex confessione pœnitentia nascitur, pœnitentia Deus mitigatur: Itaque Exomologesis prosternendi & humilificandi hominis disciplina est.* &c. Idem beatissimus martyr Cyprianus, veréque Apostolicus vir testatur: *Videt Deus corda & pectora singulorum, & iudicaturus non tantùm de factis, sed & de verbis & de cogitationibus nostris, omnium mentes voluntatésque conceptas, in ipsis ad clausi pectoris latebris intuetur. Denique quantò & fide maiore & timore meliore sunt, qui quamuis nullo sacrificij aut libelli facinore constricti: quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confitentes, exomologesin conscientiæ faciunt, animi sui pondus exponunt, salutarem medelam paruis licet & modicis vulneribus exquirunt, scientes scriptum esse; Deus non deridetur.* Idem D. Basilius: *Necessariò his peccata aperire debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei: siquidem rationem hanc, in pœnitentia etiam, veteres illos cernimus sequutos fuisse, quando & in Euangelio scriptum est; quòd Ioanni confitebantur peccata sua: Et in Actis Apostolicis ipsis, de quibus etiam baptisabantur cuncti.* Idem Augustinus: *Nemo sibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, nouit Deus qui mihi ignoscit, quia in corde ago. Ergo sine causa dictum est: Quæ solueritis in terra, soluta erunt in cœlo. Ergo sine causa sunt claues datæ Ecclesiæ Dei? Frustramus Euangelium Dei? Frustramus verba Christi?* Quid igitur est impudentem & sui oblitum esse, quàm ali-

Lib: de pœnitentia.

Lib: de lapsis.

In Asceticis cap: 26.

Lib: 50. homiliarum, homilia 49.

Eadem docet D. Clemens epistola 1. ad

quàm aliquid contra tantorum virorum authoritatem & teſtimonia negare? Habéntne illas pro peccatis ſatisfactiones, quas Baſilius, vniuerſaq́. Grecia ἐπιτίμια vocat: quarũ illas partes Tertullianus ⋆ numerat; ieiunijs preces alere, ingemiſcere, lachrymari, & mugire dies, noctéſque ad Dominum Deum tuum, presbyteris aduolui, & aris Dei adgeniculari?

Iacobum.
Eadem Dionyſius ad Demophilum.
Origenes in Pſalm: 32.
Euſeb. lib: 5. Hiſto.cap:27. & li:6 ca:27.
** Lib: de pœnitentia.*

Quid de admirabili Sacramento Euchariſtię dicam? quod cùm duplici ex cauſa conſtitutum ſit, primò, vt ſit perennis quędã memoria, & annũciatio mortis & crucis Ieſu Chriſti, illiúſq. ſacrificij, quo ſemel expiata & conſecrata ſunt omnia: Deinde menſa & cibus aduerſus õnes, qui tribulant nos. Ex quibus eius partibus, primam illã & præcipuam annunciationis inquã mortis & crucis Domini, æterniq́. eius ſacrificij partẽ penitùs ſuſtulerunt: & quòd maius eſt, ſummo ſacrilegio, idololatrię nomine contaminarunt. Cuius ſacrificij modum, & ritũ, ex ipſorum Apoſtolorum ore, tot omnium ſeculorum nobiliſſimi patres nobis tradiderunt: Dionyſius, inquã, Clemens, Iuſtinus, Tertullianus, Baſilius, Chryſoſtomus, Ambroſius, eorúmq. ſucceſsores, qui eaſdem ipſas liturgias interpretati ſunt: Pachimerus Maximus, Germanus Conſtantinopolitanus, Ioannes Cabaſilas, Rupertus, Innocentius, ampliſſimi doctrinę chriſtianę duces atque magiſtri, quos non ſequi, quos non imitari, quibus non parere; eſtné legitimum ſacramentorum vſum ſequi, an potiùs graui contumacię ſcelere ſeſe obligare? At vtraque ſpecie vtũtur. at quantò potiùs fuerat rebus ipſis vti, quàm ſpeciebus. Quid enim iuuat ſpecie frui, ſi re ipſa ſacramentaria labe infectus, careas? quis autem re huius ſacramenti caret, niſi ille, qui nihil præter vmbram & figuram quandam mortuam corporis & ſanguinis IEſu Chriſti, in his ſpeciebus contineri docet? quíque vero & legitimo illius conficiendi miniſtro caret?

Quid ordinis sacramentum, per quod cætera consecrantur & fiunt sacramenta? habéntne isti, an potiùs rident, rem tot sacris literarum testimonijs comprobatā,
Ioan: 20. omnisq. vetustatis vsu contestatam? Insufflat CHristus Dominus in discipulos, & dicit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis:* vbi & externam cerimoniam & promissionem remittendi peccata, & gratię Spiritus sancti collationem videmus. Mo-
2. Tim: 1. net Paulus Timotheum à se ordinatum: *Moneo te,* inquit, *vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te, per impositionem mearum manuum:* vbi & cerimonia externa & pro-
1. Tim: 4. missio gratię euidenter exprimitur. Et in alio loco: *Noli negligere gratiam quæ est in te, quæ est tibi data per prophetiam, & per impositionem manuum presbyterij.* Et item:
1. Tim: 5. *Manus citò nemini imposueris.* Et in Actis eodem modo Ananias Paulo gratiam confert Spiritus Sancti, per impositionem manuum; vt fungeretur officio Episcopi. Quibus locis Caluinus permotus, ac planè coactus, ordinem sacrum sacramentum esse, quòd sæpè alias negauerat confitetur. Ideo tamen in numero sacramentorū illum se non reposuisse, quòd non sit commune omnium christianorum Sacramentum. Verùm hæc præsentis instituti non sunt.

Quid de Matrimonio, quid de extrema vnctione dicam? quorum alterum sacramentum magnum Paulus vocat, negant isti: alterius modum & formam, ita distinctis verbis, vt nihil clariùs, nihil planiùs, nihil illu-
Iaco: 5. striús dici possit, explicat Iacobus. *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei. Confitemini ergò alterutrum peccata vestra: & orate pro inuicem vt saluemini: multum enim valet deprecatio iusti assidua.* Quam veteres Gnosticos more

ſimiarum imitatos fuiſse, duo vetuſtiſſimi Apoſtolorum *Lib: 1. cap: 18.* ſucceſsores tradunt; Irenæus cum Epiphanio: cuius ſtu- *Hæreſ. 36.* pendos mirabiléſque effectus aſſerunt, Clemens Rom: lib. 8. de Conſti: Apo: cap: 35. Hiero: in vita Hilarionis: Auguſtinus lib. 2. de viſit. infir. ca. 4, & ſer. 215. de tempore: Innocentius primus Epiſtola ad Decentium Eugubinũ: & Bernardus in vita S. Malachiæ. Quæ tamen omnia iſti non modò non ſequuntur; ſed etiam rident, prauiſq; ſuis interpretationibus peruertunt. At qui dicunt, nuſquam in ſcripturis aut confirmatio, aut ordo, aut extrema vnctio Sacramenta eſse dicuntur. Demonſtrent igitur itidem, vbi aut Baptiſmus, aut Euchariſtia, aut Pœnitentia, ſacramenta appellentur. Quod ſi hæc Sacramenta eam ſolam obcauſam vocas, quod ita ab Eccleſia edoctus ſis; cur non idem iudicium in alijs ſequeris? Quid? num ſcriptura Matrimonium Sacramentum non vocat? idque magnum: tu tamen tui oblitus, negas. His igitur tu hominibus verum, purum, & legitimum Sacramentorum vſum attribues, & non potiùs eorum contaminatores, & abrogatores, eos appellabis? Ampliùs ne in meridie lucernam accendere oportebit, illúdque docere, neque hæc vera ſigna Eccleſiæ Dei eſse, quæ iſti comminiſcuntur, & ſi ſint, iſtis tamen nulla ratione conuenire? Finge igitur animo, vnam ex illis ipſis, de quibus ſuperiùs diximus, Regis Salomonis concubinis, dum ſe veram & vnicam dilectam Regis eſse fert, atque iactat, quædam inſignia atque notas tanquam ipſi dilectę proprias confingere, ac ſibi affingere. Demõſtret autem quis ex aduerſo, neq. illum verum veſtitum aut ornatum reginę eſse; & ſi ſit, per fraudem tamen, & inſidias, à regina ad illam ipſam concubinam tranſlatá eſse: magiſque illum colorem, illa ornamenta, filię Regis, quàm illius ancillæ conuenire: an non ſatis hac ratione docebit, eam quidem, quę tantum auſa eſt

DE VERÆ ET FALSÆ ECCLESIÆ diſcrimine,

LIBER SECVNDVS.

VERORVM ECCLESIÆ DEI SIGNORVM PARTITIO.

Caput I.

NTequam ſigna & indicia Eccleſiæ Dei explicamus, operæpretium exiſtimauimus, vt tota res recto modo & ordine tractetur, ex doctiſsimorũ virorum præceptis & doctrina, ipſorum ſignorum atq. notarum diſtinctionẽ primò repetere: eſt autẽ hæc: alia quidem ſigna eſſe,quę neceſſariò rem cõmonſtrant; & quaſi ex altera parte negocio reſpondent: τεκμήρια, hæc Græci quaſi finem cauſę imponentia vocant: τέκμαρ enim veteribus, Ariſtotele teſte, finis atque concluſio dicebatur:alia verò non neceſsaria,quę idem Græci σημεῖα appellare ſolent,quę & ſi ſingula rem non demonſtrant; multa tamen ſimul veluti in vnum cuneum collecta & conferta vincunt, ac tanquam certa veſtigia quædam, ad ipſam nos rem deducunt. Primum genus ſignorum atq. notarum, quibus Eccleſia Dei deſignatur,ac circumſcribitur, ſacrum Symbolum continet atque explicat. Secundum genus ſparſim iam ex his,iam ex alijs ſacrę ſcripturę locis, ſanctisquę Patribus, reque adeò ipſa colligitur,

Ariſto: lib: 1. ad Theodectũ cap: 2.

gitur, vtrumque summa breuitate, & facilitate Deo duce persequamur.

EA INDICIA QVÆ IN SACRO SYMBOLO CONTINENTVR, VERAS Ecclesiæ Dei notas esse.

Caput II.

Rimum igitur genus signorum, in ipsis primis & summis religionis nostrę principijs, & fundamentis duodecim inquam fidei nostræ articulis continetur: in vero inquã illo & incorrupto fidei Christianæ compendio: in diuina sanctissimáq. per orbem terrarum fusi populi Christiani tessera: in ipso certissimo fidei christianæ limite, totiúsq. vetustatis amplissimo deposito, ipso inquam sacro Symbolo, quod post vnius Trini Dei confessionem redemptionísque nostræ œconomiam, Ecclesiam salutis nostræ tutissimum portum, nobis credendum proponit; notásque ipsius & insignia, vt quę, qualis sit cognosci, à falsisque & fucatis Ecclesiis distingui possit, diuinitùs explicat: vt non satis sit, nos qualemcunque Ecclesiam credere, sed eam ipsam, qualis ab ipsis Apostolis, apostolicísq. viris, illísq. hominibus, qui à Spiritu sancto acti & edocti sunt, nobis credenda proponitur: neúe quisque ad arbitrium suum illius notas atque limites sibi fingat: sed intra eos fines ac metas, quas nobis maiores nostri posuerunt cõsistat. Quod quidem Symbolum, cùm plerique istorum nobiscum communiter profiteantur, in suisque congregationibus decantent; improba tamen cupiditate victi & obcœcati, seipsos exaudire, atque intelligere non possunt:

sunt: aliam videlicet se Ecclesiam in compendio fidei nobiscum profiteri, & aliam quærere; vt vel ex ore suo rectè cum illo nequam seruo in hac parte condemnentur; quòd vnā Sanctam,Catholicā,& Apostolicā Ecclesiam professi,Lutherum,Philippum,vel Zvvinglium,aut Caluinum quempiam potiùs sequantur. Verùm cùm eas notas, quę in sacro sunt Symbolo, Ecclesiis suis, ita vt diximus,conuenire nullo pacto posse,priuata conscientia iudicassent; alias necessariò sibi quærendas esse existimarunt. Cúmque ad omnia,modò stultos suos sensus sanent & obtineant, neganda sint parati, errorémq. vnum altero semper deteriore tueantur; negant itidem hæc, vt notas & insignia Ecclesię,in sacro Symbolo posita esse: neque tamen causas, cur id negent adferunt. Nam frustra & superfluè, in eo præsertim compendio, quod breuissimū Ecclesia esse voluit, insertas esse, stultum est vel suspicari. Ornatus, inquiunt, causa. At quid ineptiùs est,quam in formula fidei rhetorum ornamenta quærere? Augendæ orationis gratia. Et illud igitur, Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, genitum non factum,consubstantialem Patri. &c. eodem modo augendę orationis causa positum esse credendum erit. Declarandę, dicent, & explicandę rei causa. Atque hoc est, quod quærimus. Signis enim & notis res declarantur, atq. indicantur. Germanę igitur notę, germana insignia, hæc ipsa vetę Ecclesię erunt: quibus qui detrahit,aliáq. signa quærit; hic idē omnibus illis,quę in symbolo priùs posita sunt; præiudicet oportet: quod quidē iam pridem faciunt: ideóq. ruit alto de culmine Troia. Quę igitur sunt ista signa, & qualia? Illa inquā,vt illa sit vera Ecclesia, quę est vna,sancta,Catholica,& Apostolica. Quę quidem talia sint, & notissima omnibus sint, & reipsa,quam commonstrant, magis clara, & quę ad aliā rem designandā transferri nullo modo possint: illámq.

necessariò

neceſſariò cõmonſtrant. Palam item poſita & illuſtria, vt nulli,qui modò aliquid ſenſus & rationis habeat,obſcura eſſe poſſint. Quis enim vnitatem Eccleſię nõ cernat? quis conſtantem ſanctitatem non animaduertat? quis vniuerſalitatem,vt ita dicam,quis æternam & perpetuã ſucceſſionem vel oculis ipſis nõ videat? Quę omnia ex quibus fontibus ſint hauſta, & quam vim & ſenſum habeant, paucis explicemus.

PRIMA EX SACRO SYMBOLO NOTA EXPLICATVR: EAM VERAM Eccleſiam, quæ ſit vna.

Caput III.

Rima igitur in ſacro Symbolo nota verę Eccleſię, illa eſt,vt ſit vna:ídq. primò ex ipſo verbo Dei, ſacráque ſcriptura, patet: *Vna eſt columba mea,inquit Scriptura, perfecta mea, vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ,viderunt eam filiæ,& beatiſsimã prædicauerunt, reginæ & concubinæ, laudauerunt eam.*

Ioan: 15. *In hoc cognoſcent vos,* dicit ipſe Dominus, *quia diſcipuli*

Ioan: 17. *mei eſtis,ſi dilectionem inter vos ſeruaueritis. Pater ſancte,ſerua eos in nomine tuo,quos dediſti mihi, vt ſint vnũ, ſicut & nos. Cùm eſsem cum eis, ego ſeruabam eos in nomine tuo. Quos dediſti mihi, ego cuſtodiui: & nemo ex eis perijt, niſi filius perditionis: vt ſcriptura impleatur. Non pro eis autem rogo tantũ, ſed & pro eis,qui credituri ſunt per verbum eorum in me: vt omnes vnum ſint, ſicut & tu pater in me, & ego in te: vt & ipſi in nobis vnum ſint: vt credat mundus,quia tu me miſiſti. Et ego claritatem quam tu dediſti mihi, dedi eis, vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus.*

ſumus. Ego in eis, & tu in me: vt ſint conſummati in vnum, & cognoſcat mundus, quia tu me miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti. Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum: vt videant claritatem meam, quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi. Pater iuſte, mundus te non cognouit. Ego autem te cognoui: & hi cognouerunt quia tu me miſiſti. Et notum feci eis nomen tuũ, & notum faciam, vt dilectio qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis. Regnum Chriſti regnum omnium ſeculorum eſt. Omne autem regnum multiplex, & in ſe diuiſum, deſolari, idem Saluator docet: *Monogamus,* inquit Hieronymus, *primus Adam, monogamus & Chriſtus.* Hoc primùm limite ſuam Eccleſiam à Valentini, Marcionis, ac reliquorum ſui temporis hæreticorum ſectis, diſtinxit Apoſtolorum ſucceſſor Irenæus. *Cùm,* inquit, *hanc prædicationem acceperit, & hanc fidem, quemadmodum prædiximus Eccleſia, & quidem in vniuerſum mundum diſſeminata, diligenter cuſtodit, quaſi vnam domum inhabitans, & ſimiliter credit iis, videlicet, quaſi vnam animam habens, & vnum cor, & conſonanter hæc prædicat, & docet, & tradit, quaſi vnum poſſidens os. Nam etſi in mundo loquelæ diſſimiles ſunt, ſed tamen virtus traditionis vna, & eadem eſt. Et neque hæ, quæ in Hiberis ſunt, neque hæ, quæ in Celtis, neque hæ, quæ in Oriente, neque hæ, quæ in Ægypto, neque hæ, quæ in Libia, neque hæ, quæ in medio mundi ſunt conſtitutæ; ſed ſicut ſol creatura Dei in vniuerſo mũdo vnus & idem eſt; ſic & lumen prædicatio veritatis vbique lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionem veritatis venire. Et neque, qui valdè præualet in ſermone, ex iis qui præſunt Eccleſiis; alia quàm hæc ſunt, dicet. Nemo enim ſuper magiſtrum eſt: neque infirmus in dicendo deminorabit traditionem. Cùm enim vna & eadem fides ſit; neque is qui multum de ea poteſt dicere am-*

Pſal: 144.
Matth: 12.
Lib: 1. cap: 2.

re ampliat, neque is, qui minus deminorat. Idem Diuus Cyprianus ſentit. *Eccleſia vna eſt, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur, quomodo ſolis multi radij, ſed lumen vnum; & rami arboris multi, ſed robur vnum tenaci radice fundatum. Et cùm de fonte vno riui plurimi defluunt, numeroſitas licet diffuſa videatur, vnitas tamen ſeruatur in origine. Auelle radium ſolis à corpore, diuiſionem lucis vnitas non capit. A fonte præcide riuum; præciſus areſcet. Sic & Eccleſia Domini luce perfuſa, per orbem totum radios ſuos porrigit; vnum tamen lumen eſt, quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis ſeparatur. &c.* Vtitur hoc eodem ſigno Tertullianus. *Itaque tot,* inquit, *& tantæ Eccleſiæ, vna eſt illa ab Apoſtolis prima, ex qua omnes, ſic omnes primæ, & omnes Apoſtolicæ, dum vnam omnes probant vnitatem, communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & conteſſeratio hoſpitalitatis, quæ cura, non alia ratio regit, quàm eiuſdem ſacramenti vna traditio:* Nam Auguſtinum, Hieronymum, Ambroſiũ quid attinet proferre, cùm Auguſtinus ipſe integrum librum de vnitate Eccleſię cõſcripſerit, eodemq́. modo alij, plurima de vnitate Eccleſię diſſererunt?

De vnitate Eccleſiæ et lib. 1. Epiſt. 8 & in alijs infinitis locis.

De præſcriptione aduerſus hæreticos.

Verùm cùm modis varijs & rationibus, & alias, & hanc iſti effugiant, atque eludant notas, omnem ſcilicet hæreſim vnam eſſe, imò quicquid eſt, ea ratione, demum teſte Ariſtotele eſſe, quia vnum ſit; ideo quo ſenſu hoc loco vna accipiatur Eccleſia, paucis exponamus. Cùm igitur dicimus illam veram Eccleſiam eſſe, quę vna ſit, hoc ita intelligi volumus. Primùm, quę ſemper vna & eadem ſit: hoc autem eſt, ne hoc quidem anno exoriatur, altero autem occidat; ne nunc quidem de his rebus illud ſentiat & iudicet, aliud alio, & iterum aliud; ſed ea erit vna Eccleſia, quę ſemper vna ſit, vnumq́. & idẽ, de rebus ijſdem ſemper ſenſerit. Quę, quos ſenſus à principio accepit, quibus à primis ducibus & fundatoribus fidei ſuę

fidei ſuę imbuta & inſtituta ſit, eoſdē cōſtanter cōſeruet & tueatur: quę non tanquam veſtes, ſic opiniones mutet: quę non tanquam ex hoſpitijs in hoſpitia, ſic ex ſententijs in ſententias tranſeat ac transferatur: quę more paruulorum non fluctuet: quę omni non circumferatur vento doctrinę: quę & ſi proficiat, & augmenta ſua habeat; eaſdem tamen ſpecies rerum conſeruet; vt quamuis in gramine, quamuis in herba, quamuis in ſpica ſit; vnū tamen & idē frumentū ſemper permaneat: nō quę triticum quidem à principio polliceatur, mox in lolium infelix & ſteriles auenas exeat. Proficit illa quidē, vt dixi; ſed ita tamen, vt verè profectus ſit ille fidei, nō permutatio: vt quidē præclarè ante hos mille annos rēm hāc totā explicat Vincentius Lirinen. *Siquidem ad profectū pertinet, vt in ſemet ipſa vnaquæq. res amplificetur, ad permutationem verò, vt aliquid ex alio in aliud tranſuertatur. Creſcat igitur oportet, & multum vehementérque proficiat, tàm ſingulorum, quàm omnium, tàm vnius hominis, quàm totius Eccleſiæ ætatum, ac ſeculorum gradibus, intelligentia, ſcientia, ſapientia: ſed in ſuo duntaxat genere, in eodem ſcilicet dogmate, eodem ſenſu, eadémque ſententia. Imitetur animarum religio rationem corporum, quæ licet annorum proceſſu, numeros ſuos euoluant & explicent; eadem tamen quæ erant, permanent. Multum intereſt inter pueritiæ florem, & ſenectutis maturitatem, ſed ijdem tamen ipſi fiunt ſenes, qui fuerant adoleſcentes: vt quamuis vnus eiuſdemq́ hominis ſtatus habitusq́ mutetur, vna tamen nihilominus, eadémque natura, vna eademq́ perſona ſit. Parua lactentium membra, magna iuuenum; eadem ipſa ſunt tamen. Quod paruulorum artus, tot virorum: & ſi qua illa ſunt, quæ æui maturioris ætate pariuntur; iam in ſeminis ratione præſata, vt nihil nouum poſtea proferatur in ſenibus, quod non in pueris iam antea latitauerit. Vnde non dubium eſt, hanc eſſe legitimam & rectam* Cap: 28.

re ampliat, neque is, qui minus deminorat. Idem Diuus Cyprianus sentit. *Ecclesia vna est, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur, quomodo solis multi radij, sed lumen vnum; & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum. Et cùm de fonte vno riui plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur, vnitas tamen seruatur in origine. Auelle radium solis à corpore, diuisionem lucis vnitas non capit. A fonte præcide riuum; præcisus arescet.. Sic & Ecclesia Domini luce perfusa, per orbem totum radios suos porrigit; vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis separatur. &c.* Vtitur hoc eodem signo Tertullianus. *Itaque tot,* inquit, *& tantæ Ecclesiæ, vna est illa ab Apostolis prima, ex qua omnes, sic omnes primæ, & omnes Apostolicæ, dum vnam omnes probant vnitatem, communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & contesseratio hospitalitatis, quæ cura, non alia ratio regit, quàm eiusdem sacramenti vna traditio:* Nam Augustinum, Hieronymum, Ambrosiũ quid attinet proferre, cùm Augustinus ipse integrum librum de vnitate Ecclesię cõscripserit, eodemq́. modo alij, plurima de vnitate Ecclesię dissererunt?

De vnitate Ecclesiæ et lib. 1. Epist. 8 & in alijs infinitis locis.

De præscriptione aduersus hæreticos.

Verùm cùm modis varijs & rationibus, & alias, & hanc isti effugiant, atque eludant notas, omnem scilicet hæresim vnam esse, imò quicquid est, ea ratione, demum teste Aristotele esse, quia vnum sit; ideo quo sensu hoc loco vna accipiatur Ecclesia, paucis exponamus. Cùm igitur dicimus illam veram Ecclesiam esse, quę vna sit, hoc ita intelligi volumus. Primùm, quę semper vna & eadem sit: hoc autem est, ne hoc quidem anno exoriatur, altero autem occidat; ne nunc quidem de his rebus illud sentiat & iudicet, aliud alio, & iterum aliud; sed ea erit vna Ecclesia, quę semper vna sit, vnumq́. & idẽ, de rebus ijsdem semper senserit. Quę, quos sensus à principio accepit, quibus à primis ducibus & fundatoribus

fidei suę

fidei ſuę imbuta & inſtituta ſit, eoſdē cōſtanter cōſeruet & tueatur: quę non tanquam veſtes, ſic opiniones mutet: quę non tanquam ex hoſpitijs in hoſpitia, ſic ex ſententijs in ſententias tranſeat ac transferatur: quę more paruulorum non fluctuet: quę omni non circumferatur vento doctrinę: quę & ſi proficiat, & augmenta ſua habeat; eaſdem tamen ſpecies rerum conſeruet; vt quamuis in gramine, quamuis in herba, quamuis in ſpica ſit; vnū tamen & idē frumentū ſemper permaneat: nō quę triticum quidem à principio polliceatur, mox in lolium infelix & ſteriles auenas exeat. Proficit illa quidē, vt dixi; ſed ita tamen, vt verè profectus ſit ille fidei, nō permutatio: vt quidē præclarè ante hos mille annos rēm hāc totā explicat Vincentius Lirinen. *Siquidem ad profectū pertinet, vt in ſemetipſa vnaquæq. res amplificetur, ad permutationem verò, vt aliquid ex alio in aliud tranſuertatur. Creſcat igitur oportet, & multum vehementérque proficiat, tam ſingulorum, quàm omnium, tàm vnius hominis, quàm totius Eccleſiæ ætatum, ac ſeculorum gradibus, intelligentia, ſcientia, ſapientia: ſed in ſuo duntaxat genere, in eodem ſcilicet dogmate, eodem ſenſu, eadémque ſententia. Imitetur animarum religio rationem corporum, quæ licet annorum proceſſu, numeros ſuos euoluant & explicent; eadem tamen quæ erant, permanent. Multum intereſt inter pueritiæ florem, & ſenectutis maturitatem, ſed ijdem tamen ipſi fiunt ſenes, qui fuerant adoleſcentes: vt quamuis vnus eiuſdemq́ hominis ſtatus habitusq́ mutetur, vna tamen nihilominus, eadémque natura, vna eademq́ perſona ſit. Parua lactentium membra, magna iuuenum; eadem ipſa ſunt tamen. Quod paruulorum artus, tot virorum: & ſi qua illa ſunt, quæ æui maturioris ætate pariuntur; iam in ſeminis ratione præſata, vt nihil nouum poſtea proferatur in ſenibus, quod non in pueris iam antea latitauerit. Vnde non dubium eſt, hanc eſſe legitimam & rectam*

Cap: 28.

proficiendi regulam, hunc ratum atq; pulcherrimum crescendi ordinem; si eas semper in grandioribus partes ac formas, numerus detexat ætatis, quas in paruulis creatoris sapientia præformauerat. Quòd si humana species in aliquam deinceps non sui generis vertatur effigiem, aut certè addatur quippiam membrorum numero, vel detrahatur; necesse est, vt totum corpus vel intercidat, vel prodigiosum fiat, vel certè debilitetur. Ita etiam Christianæ religionis dogma, sequatur has decet profectuum leges; vt annis scilicet consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur ætate: incorruptum tamen illibatúmque permaneat, & vniuersis partium suarum mensuris, cunctisq; quasi membris ac sensibus proprijs plenum, atque perfectum sit: quod nihil prætereà permutationis admittat, nulla proprietatis dispendia, nullam sustineat definitionis varietatem. Exempli gratia: seuerunt maiores nostri antiquitus in hac Ecclesiastica segete triticeæ fidei semina: iniquum valde & incongruum est, vt nos eorum posteri pro germana veritate frumenti, subdititium zizaniæ, eligamus errorem. Quin potiùs hoc rectum & consequens est, vt primis atq; extremis sibimet non discrepantibus, de incrementis triticeæ institutionis, triticei quoque dogmatis frugem demetamus: vt cùm aliquid ex illis seminum primitijs accessu temporis euoluatur, & nunc lætetur & excolatur, nihil tamen de germinis proprietate mutetur: addatur licet forma, species, distinctio; eadem tamen cuiusque generis natura permaneat. Absit etenim, vt rosea illa catholici sensus plantaria, in carduos spinásque vertantur. Absit, inquam, vt in isto spiritali Paradiso, de cynnamomi & balsami surculis, Lolium repentè atque aconita proueniant. Quodcunq. igitur in hac Ecclesia, Dei agricultura, fide patrum satum est; idem filiorum industria decet excolatur, & obseruetur: hoc idem floreat & maturescat: hoc idem proficiat & perficiatur. Fas est etenim, vt prisca illa cœlestis philosophiæ dogmata

processu

processu temporis excurentur, limentur, poliantur: Sed nefas est vt commutentur, nefas vt detruncentur, vt mutilentur. Accipiant licet euidentiam, lucem, distinctionem; sed retineant necesse est plenitudinem, integritatem, proprietatem. Nam si semel admissa fuerit hæc impiæ fraudis licentia, horreo dicere, quantum excidendæ atque abolendæ religionis periculum consequatur. Abdicata etenim qualibet parte catholici dogmatis, alia quoque atque item alia, ac deinceps alia, & alia iam quasi ex more & licito abdicabuntur. Porrò autem singulatim partibus repudiatis, quid aliud ad extremum sequetur, nisi vt totum pariter repudietur? Sed è contra, si nouitia veteribus, extranea domesticis, & prophana sacratis admisceri cœperint, proserpat hic mos in vniuersum necesse est, vt nihil post hac apud Ecclesiam relinquatur intactum, nihil illibatum, nihil integrum, nihil immaculatum; sed sit ibidem deinceps impiorum ac turpium errorum lupanar, vbi erut ante, castæ & incorruptæ sacrarium veritatis. Sed auertat hoc à suorum mentibus nefas diuina pietas, sitq; hic potiùs impiorum furor. Christi verò Ecclesia, sedula & cauta depositorum apud se dogmatum custos, nihil in ijs vnquam permutat, nihil minuit, nihil addit: non amputat necessaria, non apponit superflua, non amittit sua, non vsurpat aliena; sed omni industria hoc vnum studet, vt vetera fideliter sapientérque tractando, si qua sunt illa antiquitus informata & inchoata, accuret & poliat: si qua iam expressa & enucleata, consolidet, firmet: si qua iam confirmata & definita, custodiat. Denique quid vnquam aliud Conciliorum decretis enisa est, nisi, vt quod antea simpliciter credebatur, hoc idem postea diligentiùs crederetur? quod antea lentiùs prædicabatur, hoc idem postea instantiùs prædicaretur? quod antea securiùs colebatur, hoc idem postea sollicitiùs excoleretur? Hoc, inquam, semper, neque quicquam præterea, hæreticorum nouitatibus excitata, Conci-

liorum suorum decretis Catholica perfecit Ecclesia, nisi, vt quod priùs a maioribus sola traditione susceperat, hoc deinde posteris etiam, per scripturæ chirographum consignaret, magnam rerum summam paucis literis comprehendendo, & plerunq. propter intelligentiæ lucem, non nouum fidei sensum, nouæ appellationis proprietate signando. Hactenus Lirinensis. Crescat igitur & proficiat Ecclesia oportet: nõ tamen in aliam desinat, non seipsam destruat, & more viperarum conficiat: quę nihil pugnans, nihil aduersum illis rebus, quas in primis suis initijs docuit ac tradidit, tradat aut doceat: cuius testimonijs contra illam ipsam vti nemo possit: quę deniq. pro pisce serpentem, pro pane lapidem, pro ouo scorpionem non porrigat. Vna igitur erit, si semper vna & eadem non nomine tantùm, non natura, & numero hominum, sed sensu etiam & dogmate, ijsdemq. rerũ speciebus omnibus existet. Verùm cùm vnitas hæc atque concordia temporis nonnunquam & necessitatis causa, ex cõposito, & per syncretismum, vt verbo Demosthenis vtar, hoc autem est, per conspirationem, & qualemcunque cohærentiam consarciri possit. Sic enim, referente Staphilo, Melanchton dicere solebat: Vel, inquit, nunc inter nos temporis causa concordiam componamus, & consensum, qualẽ quondam inter Caipham, Pilatum, Herodem, item ad interficiendum Christum, ad tempus compositam fuisse legimus: & qualem nunc quotannis inter se in suis Synodis dicis causa, volunt cõsuere isti, nec tamen vnquam rectè possunt. Ideò non sufficit ad eam Ecclesię vnitatem constituendam, vt quomodocunque vna sit; sed etiam vt eius vnitatis in se causas habeat, quas ipsa vnitas vi & natura sua, etiam si hac de re nihil cogites, etiam si syncretismos nullos comminiscaris, ipsa per se sequatur.

Sed quę tandem istę sunt huius vnitatis causę, quę principia?

principia? In omni quidem animante duę sunt vnitatis causę. Anima inquam & Spiritus: si facultatem spectes, caput; aut, si exteriora, membra, omniúmque facultatū atq. membrorum, ad hæc duo, debita subiectio & consensus; sine quibus animal vnum, nequaquam consistere potest: quibus saluis & integris manentibus, vnitas eius perpetuò durat. Hæc igitur eadē vnitatis Ecclesię erunt principia: vnitas, inquam, animę & spiritus, & vnitas capitis: quę si habet, vna semper est; si non habet, sexcentos licet nectas syncretismos, ex arena funiculos nectes, vna tamen nunquam erit.

Sed quę tandem est hæc animę atque spiritus vnitas? non alia certè, quàm vniuersalis atque catholicus sacrę Scripturę sensus & interpretatio. Docet hoc Paulus: *Litera*, inquit, *occidit, spiritus viuificat*: quasi diceret: Spiritū scripturę, animam Ecclesię esse. Et alio loco: *Vnum corpus, & vnus spiritus; sicut vocati estis in vna spe vocationis vestræ.* Docet idem D. Petrus: *Hoc primùm intelligentes; quòd omnis prophetia scripturæ, propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.* Capitis porrò vnitas quę? non alia, quàm vnitas pastoris. Quis hoc docet? Christus Dominus: *Et erit vnum ouile, & vnus pastor.* Quis pastor? quis alius, nisi sponte errare velis, quàm ille, cui munus pascen di toties repetitis vicibus *pasce oues meas, pasce agnos meos*, committitur; Petrus, inquam, eiusq. successores? Quę coordinatio facultatum & membrorum? nisi obedientia & subiectio ad eum pastorem ouium. *Obedite præpositis vestris*, inquit Paulus, *et subiacete eis, ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.* Quæ igitur Ecclesia vnum omnium temporum atq. locorum scripturæ sequetur sensum, vnam interpretationem, quę vnum habebit pastorem, quę omniū facultatū atq. mem-

2. Cor: 3. · Eph: 4. · 2. Pet: 1. · Ioan: 10. · Hebr: 13.

atq. membrorũ ad eum Spiritum, ad hocq. ipsum caput conglutinationẽ & cõsensum; illa vera & propria vnitatis principia habebit, & ideo vna semper erit. Erit enim terra labij vnius, vnũ erit multitudinis credentium cor, vna anima, vnũ caput. In qua autem secta quot homines sunt tot sensus, tot erunt interpretationes scripturę, quę nullũ communem, nullum catholicũ sequetur scripturę sensum, quę item nullum habebit vnũ pastorem, nullam membrorum conglutinationem; hæc nunquam vna erit. Hæc hæresis potiùs quàm Ecclesia dicetur: sic enim hæresim vetustissimus Tertullia. definit: *Hæreses dictæ Græca voce ex interpretatione electionis, qua quis siue ad instituendas, siue ad suscipiendas eas vtitur. Ideo & sibi damnatum dixit hæreticum, quia & in quo damnatur, sibi elegit. Nobis verò nihil ex nostro arbitrio indulgere licet, sed ne eligere quod aliquis de arbitrio suo induxerit. Apostolos domini habemus autores, qui nec ipsi quicquam ex suo arbitrio, quod inducerent elegerunt; sed acceptam à Christo disciplinam fideliter nationibus adsignauerunt.* Docet hoc res ipsa, docet natura rei, docet recta ratio, docẽt ea, quę superiùs dicta sunt. Verùm ne sine certo authore loqui videamur, docet hoc idem illud sanctorum omnium, & Episcoporum, & Martyrum lumen Beatissimus Cyprianus, quo neq. vetustior, neq. doctior, neq. sanctior quisquam esse potuit, aut nunc esse potest. Cuius illa est hac de tota re doctrina: *Videns inimicus idola derelicta, & per nimium credentium populum sedes suas ac templa deserta, excogitauit nouam fraudem, vt sub ipso christiani nominis titulo fallat incautos. Hæreses inuenit et schismata, quibus subuerteret fidem, veritatem corrumperet, scinderet vnitatem. Rapit de ipsa Ecclesia homines: & dum sibi appropinquasse iam lumini, atque euasisse seculi noctem videntur, alias nescientibus tenebras rursus infundit. &c. Hoc eo fit, fratres dilectissimi, dum ad veritatis origi-*

Cyprianus in tractatu de simplicitate Prælatorũ, siue de vnitate Ecclesiæ.

tis originem non reditur, nec caput quæritur, nec magistri cœlestis doctrina seruatur. Quæ si quis consideret & examinet, tractatu longo atque argumentis opus non est. Probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: Ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus, & super istam petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non vincent eam. Tibi dabo claues regni cœlorum: & quæ ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Et eidem post resurrectionẽ suam dicit: Pasce oues meas. Super illum vnum ædificat Ecclesiam suam, & illi pascendas mandat oues suas. Et quamuis Apostolis omnibus post resurrectionẽ suam parem potestatem tribuat & dicat: Sicut misit me pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum sanctum: Si cui remiseritis peccata, remittentur illi: si cui tenueritis, tenebuntur: tamen vt vnitatem manifestaret, vnam cathedram constituit, & vnitatis eiusdem originem ab vno incipientem sua authoritate disposuit. Hoc erant vtique & cæteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi & honoris & potestatis, sed exordium ab vnitate proficiscitur. Primatus Petro datur, vt vna Christi Ecclesia, & cathedra vna, monstretur: & pastores sunt omnes, sed grex vnus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus vnanimi consensione pascatur. Quam vnam Ecclesiam etiam in Cantico Canticorum Spiritus sanctus ex persona Domini designat, & dicit: Vna est columba mea. &c.

Et in alio loco: *Neque enim aliunde hæreses obortæ sunt, aut natæ sunt schismata, quàm inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperatur: nec vnus in Ecclesia ad tempus sacerdos & ad tempus iudex vice Christi cogitatur. cui si secundùm magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersum sacerdotum collegium quicquam moueret: nemo post diuinum iudicium, post populi suffragium, post coëpiscoporum consensum, iudicem se iam non Episcopi sed* Epist. 55. ad Cornelium.

Dei faceret: nemo discidio vnitatis Christi Ecclesiam scinderet, nemo sibi placens ac tumens seorsum foris hæresim nouam conderet. Ibidem: *Christi aduersarius & Ecclesiæ eius inimicus ad hoc Ecclesiæ præpositum sua infestatione persequitur, vt gubernatore sublato, atrociùs atque violentiùs circa Ecclesiæ naufragia grassetur. Et paulò pòst: Petrus tamen super quem ædificata ab eodem Domino fuerat Ecclesia, vnus pro omnibus loquens, & Ecclesiæ voce respondens, ait: Domine, ad quem ibimus? Verbum vitæ æternæ habes: & nos credimus & cognouimus, quoniam tu es filius Dei viui: significans scilicet & ostendens eos, qui à Christo recesserint, culpa sua perire: Ecclesiam tamen quæ in Christum credat, & quæ semel id quod cognouerit teneat, nunquam omninò ab eo discedere, & eos esse Ecclesiam, qui in domo Dei permanent. Et multis interiectis: Post ista adhuc insuper pseudoepiscopo sibi ab hæreticis constituto, nauigare audent, & ad Petri cathedram atq; ad Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & prophanis literas ferre, nec cogitare eos esse Romanos (quorum fides Apostolo prædicante, laudata est) ad quos perfidia habere non possit accessum.*

Et in Epist. 69 ad Florentium siue Pupianum. *Nec hæc iacto, sed dolens profero, cùm te iudicem Dei constituas & Christi, qui dicit ad Apostolos, ac per hoc ad omnes præpositos, qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui audit vos, me audit; & qui me audit, audit eum qui me misit. Et qui reijcit vos, me reijcit, & eum qui me misit. Inde enim schismata & hæreses obortæ sunt & oriuntur, dum Episcopus qui vnus est, & Ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur: & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus iudicatur. Et paulò pòst: Dominus quoque in Euangelio, cùm eum loquentem discipuli derelinquerent, conuersus ad duodecim, dixit: Nunquid & vos vultis ire? Respondit ei Petrus, dicens: Domine, ad quem imus? verbum vitæ æternæ habes: &*

bes: & nos credimus & cognouimus, quoniam tu es filius Dei viui. Loquitur illic Petrus, ſuper quem ædificata fuerat Eccleſia, Eccleſiæ nomine, docens & oſtendens, quia et ſi contumax ac ſuperba obaudire nolentium multitudo diſcedat, Eccleſia tamen a Chriſto non recedit: & illi ſunt Eccleſia, plebs ſacerdoti adunata, & paſtori ſuo grex adhærens. Vnde ſcire debes Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo: & ſi qui cum Epiſcopo non ſint: in Eccleſia non eſſe: & fruſtra ſibi blandiri eos, qui pacem cum ſacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quoſdam communicare ſe credunt: quando Eccleſia quæ catholica vna eſt, ſciſſa non ſit, neque diuiſa, ſed ſit vtique connexa, & cohærentium ſibi inuicem ſacerdotum glutino copulata. Hæc Cyprianus.

Neque verò ſatis eſt, vt ſemper vna ſit, eiúſque vnitatis in ſe cauſas & principia contineat; ſed etiam oportet, vt vbique, & inter omnes, & in omnibus partibus mundi ſit vna: vt quocunque veneris, vnam, eandemq́. agnoſcas, neque neceſſe habeas quærere, cuius, & qualis ſint homines illi confeſſionis, ad quos pertineant: vt non alio quidem modo vxor, alio maritus, de religione ſentiat: nō diſſimilis ſit in vna domo quàm in alia deuotio: vt non alio modo in ijſdem ædibus in ſuperiore cenaculo, alio in inferiore credatur & doceatur. Vt enim hæreſes & ſchiſmata vnius linguę homines, ne ſeipſos eadem lingua loquentes intelligant efficiunt; ita Spiritus Eccleſię Dei, homines diuerſarum linguarum eundem habere ſenſum efficit: *Audiuimus illos, inquit* *Act. 2.* *ſcriptura, vnusquisque lingua noſtra loquentes magnalia Dei:* vt illud ſit, quòd ſancta ſanctè poſtulat Eccleſia. *Veni,* inquit, *Sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis ignem accende, qui per diuerſitatē linguarum cunctarum, gentes in vnitate fidei congregaſti.*

Verùm quoniam obijciunt iſti, inter catholicas etiam

 non om-

non omnibus semper conuenire. Habent Orientales Ecclesię ritus suos, habent & occidentales: ideò quibus in rebus eas ipsas Ecclesias sibi consentire, vt suam conseruent vnitatem, satis sit, in quibúsque rebus vnitas ista consistat, explicandum est; vt ita os istorum obstruatur impudens, quo Turcicam perfidiam, similiter vnam semper esse dicere non erubescunt, eámque cum Catholica Ecclesia comparare non verentur. Explicat autem earum rerum capita, ipse Doctor gentium Paulus. *Vnum corpus, & vnus spiritus: sicut & vocati estis in vna spe vocationis vestræ. Vnus dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus & pater omnium, qui super omnes & per omnia, & in omnibus nobis.*

Eph: 4.

Primùm igitur caput eius vnitatis sit oportet, vt credatur vnus pater super omnia, hoc est, vt sit vna præcelsę diuinitatis confessio; vnus de vero Deo sensus, vt non alij quidem vnū Deum, alij tres, alij nullum esse profiteātur.

Secundò, vt sit vnus dominus, hoc est, vna de filio eius vnigenito fides, vt non ab alijs quidem verus Deus, ab alijs minor Deus, ab alijs instrumentum tantùm & creatura, ab alijs purus quidem homo censeatur: & ab his quidem adorandus, ab alijs autem ne adorandus quidem prædicetur: hoc enim est Christum diuidere: qui autem diuidit Christum, dicit Ioannes, Antichristus est.

Tertiò vna item sit fides, hoc est, vnum cōmune symbolum, vnáque eius communis expositio ac interpretatio, ne necesse sit inquirere, quem quis fidei ducem sequatur, vt non id quisque credat, quod vult, & quantum vult, & quomodo vult; sed quod, & quantum, & quomodo illi vt credat primitùs præscriptum est, vt ille Canon Concilij Ephesini sanctè obseruetur. *Constituit sanctum Concilium, vt nemini liceat aliam fidem vel proferre, vel conscribere, vel componere, quàm eam, quæ præstituta ac perscripta est à sanctis Patribus, qui in Nicæ-*

norum vrbe, cum auxilio Spiritus sancti coacti fuerunt. Qui autem audeant aliam fidem, vel componere, vel producere, vel proferre, volentibus conuerti ad agnitionem veritatis; siue ex Gentilitate, siue ex Iudaismo, siue alia quacunque secta; vt hi si quidem Episcopi aut Clerici sint, isti ab Episcopatu, hi à clero remoueantur, ac prohibeantur: Sin autem laici sint, vt extrema detestatione & execratione percellantur. Hactenus sancta synodus Ephesina. Quo quidem Canone docent sancti Patres, post duo illa œcumenica Concilia, Nicœnum, inquam, & Constantinopolitanum, fidem christianam, ab Ephesina synodo ita conclusam & obsignatam esse; vt illi nihil ampliùs à quoquam mortalium addi, aut adijcere liceat.

Quartò, vt vnum sit baptisma, hoc est, eadem Sacramenta, idemq́. eorum numerus. Primùm enim & maximè necessarium, & sine quo alia esse non possunt, pro omnibus alijs positum est; vt non alij quidem duo, alij tria, quatuor alij esse profiteantur; sed vnum & eundem numerum omnes: vt non hi quidem in prima infantia, alij in decem annis, alij triginta, demum alij nunquam baptisentur: & isti quidem in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, alij autem in solius patris nomine; sed vt omnes eodem modo, eodem ritu, eadem semper ratione expientur.

Vltimò, vt sit eadem spes vocationis, hoc est, eadem fides immortalitatis animarum, eædem post excessum earum sedes & commoratio pœnarum, item & præmij, cœli, & inferorum spes atq. idem sensus. Eodemq. modo de medijs spei vocationis nostræ, fide, inquam, iustificatione, meritis, legibus, cerimonijs, magistratibus. Vt non hi quidem cantando & psallendo tantùm cœlo se potituros credant, alij autem per multas tribulationes & angustias, eò properent atque contendant. In his igitur omnibus, si vna est Ecclesia, non valdè laboran-

 dum erit,

dum erit, ſi in quibuſdam ritibus, vel cerimonijs eius ſit aliqua varietas; quæ ad ornatum potiùs & ſplendorem,
Pſal: 44. quàm ad diuiſionem eius pertineat: vt aſſiſtat regina à dextris regis circumamićta varietate.

Verùm ampliùs non ſatis eſt vbiq. vnam ſemper eſse, eiúsque vnitatis cauſas & principia in ſe habere, aut in his partibus, de quibus dictum eſt, conſentire; ſed vltra illud poſtremo addendum eſt, vt eo genere vnitatis ſit vna, quo ſacrę præſcripſerunt & adumbrarunt literę. Neque enim vnitate aquę aut ignis, vt de rebus publi-
1. Tim: 2. cis dicere ſolebat Ariſtoteles, vbi vna quæque pars aquę eſt aqua, debet eſſe vna; ſed vnitate domus. Eſt
Eſa: 26. enim, inquit Paulus, Domus Dei omnipotentis. Vnitate ciuitatis, ſic enim vocatur: Vrbs fortitudinis Sion, Saluator in ea murus & antemurale. Vnitate vitis, de
Pſal: 79. qua Dauid: *Deus virtutum conuerte, & viſita vitem iſtã.* Vnitate deniq. corporis, quam hoc modo explicat Pau-
Rom: 12. lus: *Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra, habentes autem donationes ſecundum gratiam quæ data eſt nobis, differentes: ſiue Prophetiam ſecundùm rationem fidei, ſiue miniſterium in miniſtrando, ſiue qui docet in doctrina. Qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſolicitudine, qui miſeretur in hilaritate, dilectio ſine ſimulatione, odientes malum, adhærentes bono, charitatem fraternitatis inuicem diligentes, ho-*
1. Corint: 12. *nore inuicem præuenientes.* Et idem alio loco: *Sicut enim corpus vnum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis, cùm ſint multa, vnum tamẽ corpus ſunt, ita & Chriſtus. Etenim in vno ſpiritu omnes nos in vnum corpus baptiſati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Gentiles, ſiue ſerui, ſiue liberi, & omnes in vno ſpiritu potati ſumus: Nam & corpus non eſt vnum membrum, ſed multa: Si dixerit pes,*

quoniam non sum manus, non sum de corpore; num ideò nō est de corpore? Et si dixerit auris, quoniam non sum oculus, non sum de corpore, num ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus, vbi auditus? si totum auditus, vbi odoratus? Nunc autem posuit Deus membra vnumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia vnum membrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra, vnum autem corpus: Non potest autem dicere oculus manui, opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus, non estis mihi necessarij; sed multò magis, quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt. Et quæ putamus ignobiliora membra esse corporis; ijs honorem abundantiorem circumdamus. Et quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent. Honesta autem nostra nullius egent. Sed Deus temperauit corpus, & cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem: vt non sit schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicem solicita sint membra. Et si quid patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra: siue gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro. Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Nunquid omnes Apostoli? Nunquid omnes Prophetæ? Nunquid omnes Doctores? Nunquid omnes virtutes? Nunquid omnes gratiam habent curationum? Nunquid omnes linguis loquuntur? Nunquid omnes interpretantur? Emulamini autem charismata meliora: Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. Quæ quidem D. Pauli doctrina illud docet, Ecclesiā quidem Dei vnā esse; ita tamen, vt neq. ex vno membro, neq. vno genere hominum constet; sed multiplicibus & varijs dignitatibus, ordinibus, magistratibus, functionibus, familijs deniq. sit distin-

sit distincta: nam neq. domus vno pariete, neq. ciuitas vna domo, neque vitis vno palmite constat, neq. corpus humanum vno membro continetur; quę tamen omnia non modò inter se non pugnant, non modò se non impediunt, sed potiùs mutuò præsidio, ornamento, & auxilio sibi esse solent: mutuamq. sibi operã præstant, quod

Ephes: 4. ipse hunc in modum explicat Paulus. *Veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis corporis secũdum operationem in mensuram vniuscuiusque membri augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate.* Fallunt igitur isti & falluntur, qui aliquam diuisionem in Ecclesia esse dicunt, multásque religionum familias. & classes numerant, quorum vestium, panni potiùs quàm ipse inter se differũt. Hæc enim est illa vnitas corporis, vnitas domus, vnitas ciuitatis, vnitas vineæ, vnitas vitis varijs partibus distincta & ordinata: de qua Cy-

De vnitate Ecclesia. prianus: *Ecclesia vna est, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur, quomodo solis multi radij, sed lumen vnum: & rami arboris multi, sed arbor vna, tenaci radice fundata: & cùm de fonte vno riui plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate; vnitas tamen seruatur in origine. Auelle radium solis à corpore, diuisionem lucis vnitas non capit: ab arbore frange ramum, fructus germinare non poterit: à fonte præcide riuum, præcisus arescet. Sic & Ecclesia Domini luce perfusa, per totum orbem radios suos porrigit, vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis separatur: ramos suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit perfluentes largiter riuos latiùs pandit; vnum tamen caput est, & origo vna, & vna mater, fœcunditatis successibus copiosa. Illius fitu nascimur, illius lacte nutrimur, spiritu eius animamur. Adulterari non potest spon-*

potest sponsa Christi, incorrupta est,& pudica: vnam domum nouit, vnius cubiculi sanctitatem casto pudore custodit. Hæc nos Deo seruat: hæc filios regno quos generauit assignat. Quisquis ab Ecclesia segregatus adulteræ iungitur, à promissis Ecclesiæ separatur, nec perueniet ad Christi præmia: qui relinquit Ecclesiam Christi; alienus est, prophanus est, hostis est. Habere iam non potest Deum patrem; qui Ecclesiam non habet matrem. Si potuit euadere quisquis extra arcam Noe fuit; Et qui extra Ecclesiam foris fuerit, euadit. Hæc Cyprianus.

Quę igitur Ecclesia ita erit vna, vt & semper sit vna,& vbique, vt principia & causas vnitatis suę in se habeat, vt in his capitibus coniungatur, quibus dictum est, & quę eo genere vnitatis, quod dictum est, vna sit; illa vera erit sponsa Christi, germana filia Regis. Quę autem talis sit, hæcné nostra Catholica, an istorum sectę; cuiusq. iudicio æstimandum relinquo. Neque enim aut in inuidiam quenquam vocare, aut cuiusquam iudicium labefactare, aut in alteram partem inclinare velim: hoc vnum affirmare possum, me aliquando horũ sectas dissectas, ad certa genera reuocare voluisse, nec tamen in ea parte meam logicam tantũ mihi sufficere potuisse; vt rem natura infinitã ratione finitam facerem. Pulchreq. illud dictum esse à Christiano & catholico principe, Georgio quondam Saxonię Duce, commemoratur: Nam scire se quidem dicebat, quid hoc anno crederent vicini sui Witembergenses; quid verò proximè in sequenti anno credituri essent, se nescire, quod subinde dogmata sua variarent. Neq. verò singulis annis tantùm isti mutantur, sed & in alijs locis alia sentiũt. Quantum isti apud nos pro impunitate religionis pugnent: quantum licentiam cuique vt velit credendi astruant: quot leges ac confœderationes iniustissimas contra maiorum suorum instituta, pro libertate errandi ferant; non ignoramus.

Leges in Anglia contra catholicos.

Videamus obsecro, num in Anglia eandem libertatem nostris hominibus dederint? num iisdem præsidiis eos communierint? num easdem leges de impunitate credendi tulerint? Duplices latę sunt in Anglia de religione leges; aliæ pecuniariæ, Capitales aliæ. Vtrasque videamus: ac cum istis nostris, num eædem sint, conferamus. Pecuniarię igitur illę sunt: Quicunque ad Ecclesias protestantium venire recusauerint, officij diuini (vt loquuntur) præstandi, aut auscultandi causa, si ætatem annorum sedecim excesserint, soluent quoquo mense, suę absentię, libras Anglicas viginti: hoc est, aureos 66. qui autem soluendo non sunt, carceribus omninò detineantur, donec soluendi facultatem habeant. Leges reliquę hoc ordine sequuntur.

Leges pecuniariæ.

Qui conuictus fuerit audiuisse missam, etiam si id secretò factum fuerit, patietur carceres per integrum annum, & tam diu postea, quovsque persoluat 211. aureos. Sacerdos verò qui Sacrum fecerit, non exibit carcere, post expletum annum, nisi solutis aureis 422. atq. hoc toties quoties fuerit in hoc genere ab eo peccatum.

Omnis vir Ecclesiasticus, qui non publicam fecerit religionis Romanę detestationem, & auctoritatem Pōtificis Romani palàm non abiurauerit; amittet omnia beneficia, omnémque dignitatem quamcunque Ecclesiasticam.

Nullus scholaris, aut literarum studiosus habere poterit locum in Collegijs Academicis, aut ad vllum gradum literarium ascendere; nisi in ingressu ad illud Collegium, & in susceptione cuiusq. gradus, eiusdem Pontificis auctoritatem in causis Ecclesiasticis abiuret.

Nemo magistratum publicum gerat, aut vllum officium in Republica retineat; nisi hanc ipsam summi Pōtificis abiurationem, publicè præstiterit.

Pupillus ad perfectam ætatem perueniens, hæreditatem suam

tem ſuam adire non poterit, nec eiuſdem vllis cōmodis gaudere, niſi prius emiſerit idem publicum iuramẽtum.

Quicunq. infra dignitatem Baronis poſiti, vocati fuerint (vt non raro ſolent) ad comitia publica, quę parlamentum appellantur (in quo ſumma libertas ſuffragiorum ſolebat eſſe) amittent omne ius ſuffragiorum: niſi velint publicè hanc abiurationem Pontificis præſtare. Si cuiquam infra conditionem Baronis conſtituto, hæc abiuratio bis oblata fuerit, & ipſe hanc eandem ſecundò recuſauerit: amittet omnia bona, & poſſeſſiones ſuas, & corpore condemnabitur ad perpetuos carceres.

Qui negauerit Reginam eſſe ſupremum caput Eccleſię Anglicanę in cauſis Eccleſiaſticis; eadem pœna plectetur amiſſionis bonorum omnium, & incarcerationis perpetuæ.

Quicunq. Agnos Dei, (vt vocant) roſaria, grana benedicta, medalias, crucifixos, aut aliam rem quamcunque benedictam à ſummo Pontifice, & in Angliam adductam, receperit, aut retinuerit; eandem pœnam ſuſtinebit, amiſſionis bonorum omnium & incarcerationis perpetuę.

Si quis pædagogum domi retinuerit, ad inſtruendos pueros, qui Eccleſias proteſtantium non frequentet, aut ab Epiſcopo Caluiniano approbatus non fuerit; perdet ob eam cauſam 33. aureos ſingulis menſibus, quouſque illum eiecerit.

Si quis ſciat aliquem, qui alterum reconciliauerit vnitati & communioni Eccleſię Romanę, & ſi hunc reconciliatorem, aut illum alterum reconciliatum quouiſmodo iuuerit, aut celauerit, ita vt infra ſpacium 20. dierum proximè ſequentium, magiſtratui publico vtcunque non prodiderit; amittet omnia bona ſua, tàm mobilia, quàm immobilia, omneſque poſſeſſiones dum viuit, & de corpore ſuo ſtatuetur ad arbitrium Reginę.

 Qui no-

Qui nouerit aliquem procuraſse alterius reconciliationem ad fidem Romanam, quamuis ipſe nec reconciliauerit, nec reconciliatus ſit, & ſi hunc procuratorem quouiſmodo iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit magiſtratui, vt ſuprà; eiuſdem pœnę condemnabitur.

Qui nouerit aliquem conſilium dediſse alicui, vt reconcilietur Romanę fidei, licet ipſe hoc omninò non procurauerit; & ſi hunc conſultorem quouiſmodo iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt ſuprà; eidem pœnę fiet obnoxius.

Si quis ſciat aliquem perſuaſiſſe, procuraſſe, aut conſuluiſſe alicui, vt obediat Romano Pontifici in cauſis Eccleſiaſticis, & ſi hunc tamen iuuerit, celauerit, aut nõ prodiderit, vt ſuprà; eadem pœna plectetur.

Qui cognouerit aliquem permiſiſse ſibi perſuaderi, vt obediat in Eccleſiaſticis Romano Pontifici, vel promiſiſse (pro futuro tempore) quamcunque ei obedientiam: & ſi hunc quouis modo iuuerit, aut celauerit, aut infra viginti dies non prodiderit, vt ſuprà; eandem pœnam amiſſionis bonorum & poſſeſſionum omnium, & incarcerationis ſubibit.

Qui ſciat Sacerdotem aliquem abſolutionem alteri dediſse, & hunc iuuerit aut celauerit, aut ſatis tempore non prodiderit, vt ſuprà; ad eandem pœnam condemnabitur.

Si quis nouerit Sacerdotem habere authoritatem abſoluendi, quamuis eam non exercuerit, aut aliquem abſoluerit: & ſi hunc iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt ſuprà; eidem pœnę ſubiacebit.

Qui ſciuerit aliquem præſeferre authoritatem habere abſoluendi, etiam ſi reuera non habeat, & hunc iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt ſuprà; eadem pœna inuoluetur.

Si quis ſciat aliquem eſſe ab altero abſolutum, ſiue volens

volens petierit illam absolutionem, siue sciens solùm permiserit se absolui non petentem, & hunc vllo modo adiuuauerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt suprà; eiusdem pœnę reus existimabitur.

Qui nouerit aliquem dissuasisse alteri religionē, quę nunc est publica in Anglia; (hoc est Caluinismum) ea intentione, vt eum trahat ad obediendum Pontifici, & Romanę religioni: vel si sciuerit aliquem procurasse, vel suasisse, vt alteri sic dissuadeatur:. & si hunc quouismodo iuuauerit, celauerit, vel non prodiderit magistratui infra spacium 20. dierum, vt suprà; eandem pœnam toties iam descriptam patietur, nimirum, vt amittat omnia quę mortalibus hæc vita dare possit commoda.

Capitales autem illę: Quicunque dixerit, scripserit, affirmauerit, vel vllo modo etiam per cifras significauerit, vel etiam rogatus, confessus fuerit, Pontificem Romanum esse caput Ecclesię Anglicanę, vel vllam habere ibi in causis Ecclesiasticis authoritatem; reus læsę maiestatis existimabitur, & eadem prorsus pœna plectetur, qua Reipublicę proditores plecti solent. *Leges capitales.*

Qui ad Pontificem Romanum vlla de causa appellauerit, & bullas, aut alia instrumenta ab illo obtinuerit, & in Angliam inuexerit, eidem læsę maiestatis pœnę subiacebit.

Si quis Agnos Dei (vt vocant) rosaria, grana benedicta, medalias, crucifixos, aut quamcunque rem aliam à Pontifice Romano benedictam, in Angliam importauerit; criminis læsę maiestatis reus erit.

Quicumque infra dignitatem Baronis constituto, ter oblatum fuerit iuramentum, seu abiuratio contra Pontificis Romani authoritatem, & pro suprema potestate Reginę, in causis Ecclesiasticis, & si ille tertiò iurare detrectet; eandem pœnam læsę maiestatis sustinebit.

Qui vllo modo dixerit, scripserit, significauerit, vel ro-

gatus confessus fuerit, Reginam Angliæ hæreticam esse, aut schismaticam; eidem pœnæ læsæ maiestatis erit obnoxius.

Si quis aliquem Ecclesiæ Romanæ vnitati & cōmunioni reconciliauerit; eandem pœnam læsæ maiestatis patietur.

Quicunq. fuerit ab aliquo, sciens & volens, ad eandem vnitatem & cōmunionem reconciliatus; eandem pœnam sustinebit.

Qui procurauit alicuius reconciliationem ad illam vnitatem & communionem; eiusdem pœnæ reus erit.

Qui tantùm consuluerit alicui, vt ad illam vnitatem & communionem reconcilietur, etiam si non procuret, eadem nihilominus plectetur pœna.

Si quis alicui persuaserit, vt Pontifici Romano, in causis Ecclesiasticis obediat; eodem crimine læsæ maiestatis condemnabitur.

Si quis permiserit sibi persuaderi, vt sic obediat: eiusdem criminis reus censebitur.

Si quis procurauerit vel consilium dederit, vt alicui sic persuadeatur, eandem pœnā læsæ maiestatis subibit.

Si quis promiserit (pro futuro tempore) se aliquam obedientiam Romano Pontifici in causis Ecclesiasticis præstiturum; eandem læsæ maiestatis pœnam sustinebit.

Si Sacerdos aliquem ex Reginæ subditis absoluerit; crimen læsæ maiestatis censebitur.

Si quis habeat auctoritatem absoluendi in Anglia, licet nullum actu absoluerit; incurrit tamen læsæ maiestatis crimen.

Si quis præseferat habere huiusmodi auctoritatē absoluendi, etiam si non habeat; læsæ maiestatis reus existimabitur.

Si quis sciens ab altero absoluatur, siue ipse petierit absolutionem illam, siue absolui se permiserit non pe-

tentem

tentem : eandem pœnam læſæ maieſtatis ſuſtinebit.

Si quis procurauerit, vt aliquis abſoluatur; eidem pœnæ fiet obnoxius.

Si quis conſilium dederit, vt quis abſoluatur, licet non procurauerit ; eandem pœnam ſuſtinebit.

Si quis vel procurauerit vel cõſuluerit, vt quis abſoluat, licet non vt aliquis in particulari abſoluatur ; eidem pœnæ ſubiacebit.

Si quis diſsuaſerit alicui religionem illam, quæ nunc publicè in Anglia tenetur, vel procurauerit vt diſſuadeatur, ea intentione, vt ille cui diſſuadetur, ad obedientiam Romani Pontificis, & Romanæ fidei trahatur ; reus erit etiam criminis læſæ maieſtatis, & eadem pœna plectetur, quę illi crimini debetur. Quę quidem pœna huiuſmodi eſt. Primùm, vt condemnatus, terráque protractus ad locum ſupplicij, in maiorem cruciatum ſemiſtranguletur laqueo : deinde, vt redeunti ad ſe, amputentur virilia, & igne comburantur : tunc, vt cultro aperiatur venter, & erutis ilijs, etiam cor, & viſcera ſpiranti adhuc, & reluctanti, manu carnificis euellantur, & in ignem iuxta poſitum proijciantur : denique vt elixus, & in partes diſſecatus, ad varias ciuitatis portas ſuſpendatur. Bona autem ſua & poſſeſſiones omnes ad fiſcũ tranſeant, nec eorum quicquam ad vxorem, liberos, aut cõſanguineos deſcendat ; ſed vt ipſi præterea, huius vnius ob cauſam æterna notentur ignominia, & omnis mortui poſteritas degradetur ſanguine. Hactenus Anglicanę leges. *Pœna atrox Catholicorum in Anglia.*

Vbi eſt illa chriſtiana libertas? vbi illud : In conſcientias ius præter Deum habere neminem? vbi illud: Fidem donum Dei eſſe, ideo nulli eius nomine ſuccenſendum? Vbi illud : Sinite zizania creſcere vſque ad meſſem, ne ſimul triticum cum zizania euellatur? *Matth: 13.* O mentes vagas & inconſtantes! nihilq. præter cruces & carnifices

Oſeæ 10. nifices declinantes? hæcq́. illa eſt extrema plaga. Diuiſa ſunt corda illorum, inquit ſcriptura, nunc interibunt.
Eſa: 19. Cõcurrere inquit faciam Ægyptios aduerſus Ægyptios. Sed de prima nota ſatis, ſuperq́ue.

SECVNDÆ NOTÆ EXPLICATIO: ILLAM VERAM ECCLEſiam eſſe, quæ ſit ſancta.

Caput IIII.

Ecunda igitur illa eſt ciuitatis Dei nota, eam veram Eccleſiam eſſe, quę Sancta ſit. Vtitur hac nota primùm ſacra ſcriptura: *Quæ eſt iſta*, inquit
Cant: 6. Salomon, *quæ progreditur, quaſi aurora conſurgens, pulchra vt luna, electa vt ſol, terribilis vt caſtrorum*
Pſal: 140. *acies ordinata?* *Cantate*, inquit Dauid, *Domino canticũ*
Eph: 5. *nouum, laus eius in Eccleſia ſanctorum. Viri*, inquit Paulus, *diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ; vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi; ſed vt ſit ſancta & imma-*
Apoc: 21. *culata*. D. item Ioannes in ſua Apocalypſi, eodem modo Eccleſiam veram deſcribit. *Et ego Ioannes vidi ſanctam ciuitatem Hieruſalem nouam deſcendentem de cœlo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatã viro ſuo.* Vſi ſunt eodem ſigno vetuſtiſſimi patres: Iuſtinus, Tertullianus, Athenagoras, qui in Apologeticis ſuis hac nota cœtus ſuos, Deo dignas congregationes, veramq́. Eccleſiam eſſe docuerunt. Iuuat quaſi ex ore omnium loquentem audi-
In Apologet. cap. re Tertullianum: *At enim illud detrimentum reipub. tàm grande,*

grande, quàm verum, nemo circumspicit. Illam iniuriam ciuitatis nullus expendit, cùm tot iusti impedimur, cùm tot innocentes erogamur: vestros enim iam cōtestamur actus, qui quotidie iudicandis custodijs præsidetis, qui sententijs elogia dispungitis, tot à vobis nocentes varijs criminum elogijs recensentur: quis illic sicarius? quis manticularius? quis sacrilegus? aut corruptor? aut lauantium prædo? quis ex illis etiam talis christianus ascribitur? aut cùm christiani suo titulo efferuntur, quis ex illis etiā talis, quales tot nocentes? De vestris semper æstuat carcer, de vestris semper metalla suspirant, de vestris semper bestiæ saginantur, de vestris semper munerarij noxiorum greges pascunt. Nemo illic christianus, nisi planè tantùm christianus: aut si & aliud, iam non christianus. Nos ergo soli innocentes. Quid mirum, si necesse est? Enimuerò necesse est, innocentiam à Deo edocti, et perfectè eam nouimus, vt à perfecto magistro reuelatam: & fideliter custodimus, vt ab incontemptibili dispensatore mandatam. Vobis autē humana æstimatio innocentiam tradidit, humana item dominatio imperauit. Inde nec plenæ, nec adeò timendæ estis disciplinæ ad innocentiæ veritatem. Tanta est prudentia hominis ad demonstrandum bonum, quanta authoritas ad exigendum: tam illa falli facilis, quam ista contemni. Atque adeò quid plenius dicere, non occides; an docere ne irasceris quidem? quid perfectius prohibere adulterium; an etiā ab oculis solitariam arcere concupiscentiam? quid eruditius, de maleficio; an de maleloquio interdicere? quid instructius, iniuriam non permittere; an nec vicem iniuriæ sinere? dum tamen sciatis ipsas quoque leges vestras, quæ videntur ad innocentiam pergere, de diuina lege, vt antiquioris formæ mutuatas. Hactenus Tertullianus. Verùm cùm non desint, qui vt superiorem notam, ita & hanc eludere volunt, illo ipso modo vt dicant eam demū esse Ecclesiam sanctam, in qua omnes sunt sancti, in qua, ne-

 mo pec-

mo peccet, qualem cùm nullã reperiant, omnes contemnunt, ab omniúmque Iurisditione se excludunt. Est enim quoddam genus hominũ callidũ, quod, cùm nulli parere velit, nulliq. cœtui se adiungere, sub nullius leges aut iura abire, eam sibi configit Ecclesiam, quę nusquam sit, nec esse possit: vt suo arbitrio viuat, nulloq. religionis debito obligetur, nullum metuat, omnium iura & iudicia effugiat, nulli subiectum atq. obnoxium sit. Quare quis sit sensus huius ipsius notę, paucis explicemus.

Illam igitur Ecclesiam Sanctam intelligimus, quę sit Sancta in doctrina: Sancta in moribus: Sancta Maiestate & firmitate sua, inuictoq. robore ac stabilitate: vt sit inuicta & insuperabilis semper.

Sancta in doctrina, id est, quę nulla ex antiquis & veteribus hæresibus se contaminauerit vnquam, non Ebionis, non Manichæi, non Marcionis, non Valentini, non Eunomij, non Photini, non Arij, non Macedonij, non Sabellij, non aliorum errorem secuta sit. Hoc enim Ezech: 44. est quod Propheta prædixit: Vir polutus non transibit per illam; indeq. et si coniunx sit, virgo tamen casta dicitur, quod ab omni videlicet hæretica fornicatione & immundicia sit alienißima.

Secundò, quòd non solùm nulla se hæresi contaminauerit vnquam, sed ne principia quidem atque fundamenta suę doctrinę talia habeat vlla, ex quibus hæresis exoriri aut pullulare poßit. Quanquam enim Lutherana, aut Augustana secta, Ebionis, Arij, Macedonij, Appollinaris hæresim non sit sequuta; ea tamen habet doctrinæ suæ principia, ea fundamenta: quibus stantibus, nõ modò Arij, aut Macedonij hæresim renasci ac denuo germinare necesse sit; sed omnes alias quæcunque aliquando orbem vexarunt christianum. Qualia illa sunt: Nihil recipiendum esse præter ea, quę clarè & expressè in sacris reperiuntur scripturis. Priuatum sensum cuiusque in

que in ſcripturę interpretatione admittendum eſse. Veterum Conciliorum atque Synodorum paruam vel nullam habendam rationem: Sanctos patres nullo præcipuo ſpiritus ſancti dono illuſtratos fuiſse: libertatem de fide decernendi penes omnes æquã permanere: magiſtratus ſpirituales, in fide atq. moribus nullam coercendi vim habere: omnes paſsim Sacerdotes, Doctores, paſtores exiſtere, aliáque eius generis. Hæc enim talia ſunt principia, tales radices, tales baſes & fundamenta, in quibus tanquam in ſemine atq. radicibus omnes hæreſes continentur, nec prius renaſci deſinent, donec illa funditus extirpentur.

Poſtremò ſancta eſt in doctrina: quòd omnem ſanctitatem, vitæque innocentiam complexa ſit: quòd virtutem, bonáque opera, omni ex parte commendet ac inſtillat: quòd ad ſpiritus & mentis puritatem omnia reuocet: quòd carni & ſanguini non acquieſcat, licentię & libidini feneſtras non aperiat: in qua nihil crudele, nihil inhumanum, nihil enorme, nihil populare, nihil cum licencia coniunctum, docetur: quę nihil fœdum & flagitioſum tradit: cuius lex ſit immaculata, conuertens animas, ſapientiam præſtans paruulis: quę virtuti debitam mercedem non aufert: quę iuſtum in omni opere bono peccare non docet: quę aliena iuſtitia tanquam cornicula alienis plumis non ſuperbit: quæ clauſtra pudoris & virginitatis non ſoluit: quę ex deſertis Eremitas non euocat: quę irritam primam fidem facere non ſuadet: quę venire ancillam, ſi nolet vxor, non iubet: quę illud, Creſcite & multiplicamini, tam importunè non inculcat, vxores non multiplicat; ſed caſtitatem ſuadet potiùs: quę neceſſitate nos malos eſse non docet: Deum authorem omnis mali eſse non tradit: quę liberum arbitrium, quo homines ſumus, & Dei imaginem repreſentamus, nõ interimit: quo ſublato omnis virtutis,

 honeſta-

honeſtatis, atque ſanctitatis ratio extinguitur.

His ergò modis ſancta in fide, ſancta in doctrina, & eſt & dicitur. Sed vltra hæc, ſancta etiam in moribus, primùm ſtudio & conatu, quo õnes ſuos ſanctos & perfectos ſponſo ſuo IEſu Chriſto exhibere contendit; idq. multis & varijs modis, rationibúsque: legibus inquam, & inſtitutis ſanctiſſimis, cerimonijs caſtiſſimis, diſciplina ſeueriſſima, doctrina integerrima, examine arctiſsimo, confeſſionibus ſacris, ſatisfactionibus, excommunicationibus, ampliſſimis præmijs, ſæueriſſimis pœnis, Sanctorum exemplis, ieiunijs, paupertate, humicubationibus, omníque carnis mortificatione, & alijs infinitis virtutis, honeſtíſque exercitijs. In quo conatu ſuo, cur non proficiat ſemper, cur non in omnibus finem ſuum conſequatur, pulcherrimas ipſamet cauſas apud Salomonẽ reddit:

Cant: 1. *Fuſca ſum*, inquit, *ſed formoſa.* Quę cauſa? *mutati colores: in via*, inquit, *ſum non in patria. Decolorauit me ſol: puluere conſperſi ſunt pedes mei.* Quę alia cauſa? *Filij matris meæ pugnauerunt contra me.* Qui filij matris tuæ? falſi & ficti fratres, tepẽtes & ignaui chriſtiani, truces hæretici, qui, quam diſciplinam ego intendero, illi ſoluunt, ac omni licentię, ac libidini aſylum apud ſe proponunt.

Verùm non conatu tantùm & ſtudio; ſed & re ipſa eſt ſancta. Habet enim ex omni tribu & gente, & lingua, ordine & conditione ſanctos & perfectos: de quibus D. Ioannes: *Ecce ego Ioannes vidi alterum Angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei viui. Et clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum eſt nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus: quoaduſque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum. Et audiui numerum ſignatorum, centum quadraginta quatuor millia ſignati, ex omni tribu filiorũ Iſraël. Ex tribu Iuda, duodecim millia ſignati. Ex tribu Ruben, duodecim millia ſignati. Ex tribu Gad, duodecim millia ſignati.*

gnati. Ex tribu Aser, duodecim millia signati. Ex tribu Nephtalim, duodecim millia signati. Ex tribu Manasse, duodecim millia signati. Ex tribu Simeon, duodecim millia signati. Ex tribu Leui, duodecim millia signati. Ex tribu Issachar, duodecim millia signati: Ex tribu Zabulon, duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph, duodecim millia signati. Ex tribu Beniamin, duodecim millia signati. Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, stantes ante thronum: & in conspectu agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum: & clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & agno. De quibus item illud magnificè canit. *Te gloriosus Apostolorum chorus. Te Prophetarum laudabilis numerus. Te martyrum candidatus laudat exercitus. Te per orbem terrarum Sancta confitetur Ecclesia.* Qui sanctitatis suę, non ipsi soli, sed orbis vniuersus, testis fuit: qui non vulgi fallax iudicium, sed Deum ipsum, qui eorum virtutem & sanctitatem varijs signis & portentis in vita & in morte confirmauit, & testatam esse voluit, amplissimum testem & iudicem habuerunt. Non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est; sed quem Deus cōmendat, dicit Paulus. *2. Cor: 10.* Quorum probitatem & vitę integritatem latere noluit: quorum innocētię vindex & exornator exstitit semper: quorū ossa & cineres, ita vt vnū ex illis non pereat numerauit. Neque verò hic meus est de hoc genere hominum sensus; sed Pauli ipsius, Ecclesiam in hunc modum discribentis: *Hebræ: 12.* *Accessistis, inquit, ad Sion montem, ad ciuitatem Dei viuentis cælestem Hierusalem, Ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in cœlis, & Spiritus iustorum perfectorum.* Qui sunt autem isti iusti perfecti, quàm illi, de quibus diximus, Sancti inquam Apostoli, Martyres, Confessores, Doctores, Monachi, Virgines, Viduę, quos dinumerare nemo possit,

ex omnibus populis, tribubus, & linguis, & quorum sanctitatem, ac vitę innocentiam nulla vnquā mortalis hominis oratio rectè explicare posset.

Sancta igitur est vita & moribus, sed Sancta etiā maiestate, dignitate, ac inuicta quadam stabilitate & robore suo: cui vniuersa mundi sapientia cessit: ad quam eloquentia orbis obmutuit: contra quā portę ipsę inferi, tot inquam hæreson, & schismatum agmina præualere nō potuerunt: quam nemo violare, nemo extinguere, nemo superare, ad extremum nemo lędere potuit vnquam: sub cuius iuga mundi potestas tota abijt. Talem depingunt Prophetæ: Dauid in primis: *DEus fundauit eam in æternum, non commouebitur. Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob. Et: Fundasti eam super stabilitatem suam, non inclinabitur in seculum seculi.* Quæ apud eundem Dauidem gloriatur: *Sæpè expugnauerunt me à iuuente mea, etenim non potuerunt mihi.* Et Isaias: *Vrbs fortitudinis tuæ filia Sion, saluator in ea murus & antemurale.* Talem ipse fundator eius futuram prædixit CHristus DOminus: Domum inquam supra petram positam, super quam descenderunt pluuiæ, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & non cecidit: fundamenta enim eius supra firmā petram. Cuius principibus & fundatoribus illud promittitur. *Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri. Ego oraui pro te Petre, vt non deficiat fides tua.* Hanc aciem perrumpere conati sunt pagani, omni suppliciorum genere, de pijs sumendo: conati sunt tyranni, libertatem eius eripiendo: conati sunt falsi fratres, charitatem extinguendo: conati sunt Iudæi, fidem illius impugnando: conati sunt schismatici, obedientiam tollendo, eiúsque vnitatem scindendo: conati sunt hæretici, scripturas adulterando, veritatémque illarum ob-

Psal: 47.
Psal: 86.
Psal: 103.
Psal: 128.
Isaiæ 26.
Math: 7.
Luce 21.
Luce 22.

rum ob-

rum obſcurando, ac prauè eas interpretando. Vicit,fudit, fugauitq. hæc omnia: vicit paganos,pro Chriſti fide vitam cũ ſanguine profundendo: vicit tyrannos in Deo ſuo ſpem ac fiduciam omnẽ collocando,ac pro perſecutoribus ſuis exorando:vicit falſos fratres tolerando:vicit ſchiſmaticos ordinem retinendo,& vnius ductũ ſequendo; vt de illa rectè dici poſſit:. Egreſſi ſunt omnes filij Iſràél, & pugnauerunt pariter congregati quaſi vir vnus:. vicit Iudæos & hæreticos, verum ſcripturarum ſenſum ab illis non intellectum, ab his autem peruersè detortũ aperiendo, nihilq; illis vnquam concedendo. Omnibus autem his, à quibus oppugnabatur, vſa eſt potiùs ad profectus ſuos, & ad correctionem ſuam, quàm ad labefactationem vllam. *Gentibus quidem*, inquit Augustinus, *vtitur ad materiam operationis ſuæ; hæreticis ad probationem doctrinæ ſuæ; ſchiſmaticis ad documentum ſtabilitatis ſuæ; Iudæis ad comparationem pulchritudinis ſuæ*: Quod in figura quondam filijs Iſràél contigiſſe legimus; quos quantò magis opprimebant Ægyptij, tantò magis multiplicabantur & creſcebant. Vt verè dictum ſit ab Auguſtino, eam oppugnari poſſe, expugnari non poſſe. Non enim emoritur, vt doctrina humana, neque flacceſcit, vt donum imbecillum; manet autem eiuſmodi, vt prohiberi à nullo poſſit: inquit Clemens Alexandrinus: Eſt aurum bonum, quod cùm vritur, detrimentum non ſentit; ſed magis fulgur eius augetur. Eſt vinea,quę dum putatur, erigitur,& reciſa non minuitur,ſed augetur. Eſt palma, quę pondere eleuatur: dicebat Ambroſius: eam perſecutionibus inflammari & ardere, ficut olim rubũ Moyſi, verùm loquente in illa domino non conſumari: ſcribit Hieronymus: Eſt palma cõtra pondus ſe erigens, eſt Adamas nulli malleo cedens. Quæ igitur Eccleſia hunc in modum, & in doctrina, & in moribus, & maieſtate, & firmitate ſua, ita vti dictum, erit ſancta; illa vera Ec-

De vera religione. cap. 6.

Sermo: 181.

Lib: 6 Stromatum.

In Pſal: 118. Serm. 3.

vera Ecclesia proculdubiò, illa vera Regis Salomonis sponsa existet. Quę autem talis sit, quisq. iudicet, quisq. pro sua statuat conscientia: vbi enim res ipsa loquitur, verbis nihil opus est. De istis hoc solùm addam, eos primùm per hos totos annos asseruisse nihil, quod antea ab aliquo damnato hæretico, assertum nō fuerit. Bona opera mercedem iustitię & salutis non habere docuerūt isti: docuit hoc idem Cheryntus, atq. Simon Magus, quē duabus epistolis refutat D. Ioannes, vnaq. sanctus Iacobus. Sanctos inuocandos esse, eorúmque reliquias venerandas negauerunt: negauit hoc idem Vigilantius, quem refutat D. Hieronymus. Sustulerunt purgatoriū: hoc idem fecerunt Æciani, quos refellit Epiphanius. Christū in Sacramento Eucharistię contineri negauerunt: idem fecit Manichæus. Adorationem Sacramenti Eucharistię idololatriam esse dixerunt: hoc idem docuit Nestorius. Filium minorem esse patre tradere audent: tradidit hoc ante illos Arius. Hominem purum esse Christū blasphemant: hoc idem fecit Ebion Spiritum sanctum Deum esse negant: negauit Macedonius. Perpetuā virginitatem matris Dei impugnarunt: impugnauit Eluidius. Imagines sustulerunt: fecerunt hoc idem Iconomachi. Matrimonium virginitati antetulerunt: æquauit Iouinianus. Cerimonias accusarunt: accusauit Iouinianus, quem refutat D. Hieronymus. Deinde morum disciplina, quę istorum esse potest? cuius illa summa est: Non orare, non ieiunare, non sese macerare, non confiteri, non satisfactionibus peccata expiare, edere, bibere, dormire, ex clerico vxoratum esse, ex monacho coniugem. Ex qua disciplina, qui mores & studia sunt profecta, audiant popularem suum, non valdè ab illis auersum, & qui bona vitę suę partem apud illos traduxit, virum alioqui magnum Erasmum Rotherodamum, qui inquit: *Circumspicite mihi sodalitatem istam Euangelicam, quot ha-*

Erasm. in Epist. contra pseud euangelicos.

quot habet adulteros, quot temulentos, quot aleatores, quot decoctores, quot alijs vicijs infames? Et hos habent etiam in delicijs, tantùm abest, vt vitent. Apostoli quò magis vacarent Euangelio, aut abstinebant ab vxoribus, quas ducere licebat, aut legitimè ductas vertebant in sorores. Nunc floret Euangelium, quòd sacerdotes & monachi contra certè leges humanas, contra professionem suam ducunt vxores? Condonetur hoc: Circumspice, num castiora sint eorum coniugia, quàm aliorum, quos ducunt pro Ethnicis? agnoscis opinor, quas fabellas tibi possim referre, si liberet. Iam an inter Euangelicos minus indulgeatur libidini, an minus sit adulteriorum? Quid Argentorati fiat nescio: quid alibi compertum sit, mecum nouit populus. Iam vt donemus istis Euangelij praeconibus esse fas vxores ducere; quis non admiretur, ouiculas mactationi destinatas, nihil in hoc mundo quaerentes, praeter Christi gloriam, tot curis districtos, tot afflictionibus obnoxios (quibus accedit & paupertas, onus cùm miserum, tùm graue) non posse viuere sine vxoribus? quas tamen multi ob leuiores causas, aut non ducunt, aut ductas nollent. At istis omnis tragoedia exit in cathastrophen comicam. Vbi contingit vxor, occinitur, valete & plaudite. Quae malum est ista tanta salacitas, quam tot mala non possunt excutere? vnde tanta carnis rebellio in ijs, qui se iactant agi spiritu Christi? Dices: nihil tam fuit vnquam felix in rebus humanis, quin malorum admixtu vitiaretur: ad bonos verte oculos. Fieri potest, vt mea sit haec infelicitas: mihi adhuc neminem contingit nosse, qui non videatur seipso factus deterior: Vos, inquit, strenuè clamatis in luxum sacerdotum, in ambitionem Episcoporum, in tyrannidem Romani Pontificis, in garrulitatem Sophistarum, in preces, ieiunia, & missas; nec ista purgari vultis, sed tolli: nec omninò quicquam in receptis placet; sed zizaniam euellitis cum tritico; aut vt meliùs dicam, triticum euellitis pro zizania. At quid interim

Lutheri doctrina fiunt homines deteriores.

nobis profertis meliùs, & Euangelio digniùs, vt ab aſſuetis recedamus? Circumſpice populum iſtum Euangelicum, & obſerua, num minùs illic indulgeatur luxui, libidini, & pecuniæ; quam faciunt hi, quos deteſtamini? Profer mihi, quem iſtud Euangelium ex comeſſatore ſobrium, ex feroci manſuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico reddiderit verecundum? Ego tibi multos oſtendam, qui facti ſunt ſeipſis deteriores. Et paulò pòſt: *Nunquam eorum Eccleſias ſum ingreſſus ſed aliquando vidi redeuntes à concione, veluti malo ſpiritu afflatos, vultibus omnium iracundiam ac ferociam miram præſeferentibus. Sic opinor, diſcedunt milites à concione ducis ad prælium exhortati. Quis vnquam vidit in eorum concionibus quenquam fundentem lachrymas, tundentem pectus, aut ingemiſcentem?* Et alio loco: *At iſte,* inquit, *populus tam Euangelicus, etiam Turcarum principi dicitur deteſtabilis, quem ait ſeditioni natum: quos ſubinde tumultus excitat? quoties quæ leuibus de cauſis procurrit ad arma? ne ſuis quidem Eccleſiaſtis ſatis obtemperans, niſi dicant blanda auribus: profligandi etiam, ſi liberiùs in vitam eorum inuehantur, aut ab opinione diſſentiant. Initio tantùm non Deus erat illis Lutherus, nunc iiſdem prorſus delirat, quòd nouum de Eucharistia dogma non recipiat. Nouam verò libertatem Euangelicam, impunè facere, ſentire quod cuique libitum eſt.*

Quod ne ipſe quidem primus dux & magiſter eius diſciplinę diſſimulauit. *Res in medio eſt, nunc maiorem auaritiam, crudelitatem, libidinis audaciam, improbitatem eſſe; quam ante ſub Papatu hæc fuerunt.* Et alibi: ⋆ *Germaniam ſuam, poſt nouum Euangelium, tantùm non obſeſſam videri à Diabolo ait.* Quid enim ab illo homine ſanctum, quid honeſtum, quid caſtum proficiſci potuit; qui & ipſe primùm fidem irritam fecit, damnationem ſibi acquirens, & alijs eius licentię vexilum ſuſtulerit? Ita vt ſi cætera tueri poſſet, hoc tamen nunquam obtinebat, vt ſe

In Poſtilla mino. ſup Dom. 1. Aduentus, pagi. 1. & in capi: 6. ad Galat.

⋆ In capi: 23. Gen. pag 327.

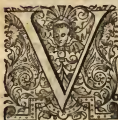
periurũ non eſſe probare poſſit. Quam autẽ non diſſimiles habuerint veteres hæretici mores, vt putes eoſdẽ eſſe, vel ex ijſdẽ natos, iuuat ex libro Tertulliani cognoſcere. *Non omittam ipſius etiam conuerſationis hæreticæ deſcriptionem, quàm futilis, quàm terrena, quàm humana ſit, ſine grauitate, ſine authoritate, ſine diſciplina, vt fidei ſuæ congruens. In primis quis catechumenus, quis fidelis incertum eſt: pariter audiunt, pariter orant: etiam ethnici, ſi ſuperuenerint, ſanctum canibus, & porcis margaritas, licet non veras, iactabunt. Simplicitatem volunt eſſe poſt rationem diſciplinæ, cuius penes nos curam lenocinium vocant. Pacem quoque paſſim cum omnibus miſcent. Nihil enim intereſt illis, licet diuerſa tractantibus, dum ad vnius veritatis expugnationem conſpirent. Omnes tument, omnes ſcientiam pollicentur. Ante ſunt perfecti catechumeni, quàm edocti. Ipſæ mulieres hæreticæ quam procaces, quæ audeant docere, contendere, exorciſmos agere, curationes repromittere, forſitan & tingere! Ordinationes eorum temerariæ, leues, inconſtantes: nunc neophytos conlocant, nunc ſeculo obſtrictos, nunc apoſtatas noſtros, vt gloria eos obligent, quia veritate non poſſunt. Nuſquam faciliùs proficitur, quàm in caſtris rebellium, vbi ipſum eſſe illic, promereri eſt. Itaque alius hodie Epiſcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus. Nam & laicis ſacerdotalia munera iniungunt. Cæterum, nec ſuis præſidibus reuerentiam nouerunt. Et hoc eſt, quòd ſchiſmata apud hæreticos ferè non ſunt: quia cùm ſint, non parent ſchiſmata. Eſt enim vnitas ipſa. Mentior, ſi non etiam à regulis ſuis variant inter ſe, dum vnuſquiſque proinde ſuo arbitrio modulatur, quæ accepit: quemadmodum de ſuo arbitrio ea compoſuit ille, qui tradidit. Agnoſcit naturam ſuam, & originis ſuæ morem, profectus rei. Idem licuit Valentinianis, quod Valentino: idem Marcionitis, quod Marcioni, de arbitrio ſuo fidem innouare. Denique penitùs*

inspectæ hæreses omnes in multis cum authoribus suis dissentientes deprehenduntur. Pleriq; nec Ecclesias habent, sine matre, sine Deo, orbæ fide, extores quasi sigilatæ vagantur. Notata sunt etiã commertia hæreticorum cũ Magis quàm plurimis, cum circulatoribus, cum Astrologis, cum Philosophis, curiositati scilicet deditis. Quærite & inuenietis; vbique meminerunt. Adeò & de genere conuersationis qualitas fidei æstimari potest: doctrina index disciplinæ est. Negant Deum timendum. Itaque libera sunt illis omnia & soluta. Vbi autem Deus non timetur, nisi vbi non est? vbi Deus non est, nec veritas vlla est. Vbi veritas nulla est, meritò & talis disciplina est. At vbi Deus, ibi metus in Deum, qui est initium sapientiæ. Vbi metus in Deum, ibi grauitas honesta, & diligentia attonita, & cura sollicita, & adlectio explorata, & communicatio deliberata, & promissio emerita, & subiectio religiosa, & apparitio deuota, & pressio modesta, & Ecclesia vnita, & Dei omnia. Proinde hæc pressiora apud nos testimonia disciplinæ ad probationẽ veritatis accedunt: à qua diuertere nemini expedit, qui meminerit futuri iudicij: quo omnes nos necesse est apud Christi tribunal astare, reddentes rationem, in primis ipsius fidei. Picardi, atque Anabaptistę dices honesti sunt: si sunt, laudo: at cætera desunt. Nam & Encratitę, Cathari, Angelici, continentes fuisse leguntur: verùm cùm rectam fidem non habuissent, quam vitę integritas sequitur, fœdi extiterunt hæretici. Virum autem sanctũ, qui integritatis suę cœlitùs testimonium acceperit, vel vnum demonstrent, qui vel muscam sua deuotione & pietate à mortuis excitauerit, & causam obtinebunt. An ne id quidem curant, vt aliquos tales habeant? Nam de robore & duratione quid dicam? cùm nudius tertius exorti, eodem die more auicularum, quas ephimeras vocant, occidunt & oriuntur. Lutherus certè primus huius tragœdię excitator dogmati suo superuixit, idq́. nullo impu-

lo impugnante, nullo persequente, omnibus autem fauentibus & applaudentibus, ac ad vexilum licentię effuso gradu concurrentibus, res clara verbis non indiget.

TERTIÆ NOTÆ EXPLICATIO: EAM ESSE VERAM ECCLEsiam, *quæ sit Catholica.*

Caput V.

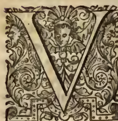
Erùm nos ad tertiam notam referamus, hæc autem est: Illam verè Ecclesiam esse, quę Catholica sit, hoc autem est, per totum orbem terrarũ, ac per omnia tempora fusa. Quã quidem notam maximè ex omnibus vniuersa sacra commendat atq. celebrat Scriptura: hac vniuersa antiquitas limites verę Ecclesię amplissimè contra omnes hæreticos semper tutata est. Talis enim reuera Ecclesia quærenda est, qualis primis Patriarchis promissa est: qualem S. Prophetę adumbrarunt: qualem CHristus ipse eius fundator futuram esse prædixit. Primò igitur Abrahæ talis Ecclesiæ status promittitur: *Benedicam*, inquit, *tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellas cœli, & veluti arenam quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum tuorum: benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obediuisti voci meæ.* Gen: 22. Idem Isaaco pollicetur Deus: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, eò quòd obediuit Abraham voci meæ.* Gen: 26. Eodem modo Iacobo: *Dilataberis ad orientem, et occidentem, et septentrionẽ, et meridiem: & benedicētur in te, & semine tuo, omnes tribus terræ.* Gen: 28. Talem futurã prædixerunt Prophetę omnes. *Et dominabitur à mari vsque ad mare,* inquit Dauid, *& à flu-* Psal: 71.

inspectæ hæreses omnes in multis cum authoribus suis dissentientes deprehenduntur. Plerique nec Ecclesias habent, sine matre, sine Deo, orbæ fide, extores quasi sigilatæ vagantur. Notata sunt etiã commertia hæreticorum cũ Magis quàm plurimis, cum circulatoribus, cum Astrologis, cum Philosophis, curiositati scilicet deditis. Quærite & inuenietis; vbique meminerunt. Adeò & de genere conuersationis qualitas fidei æstimari potest: doctrina index disciplinæ est. Negant Deum timendum. Itaque libera sunt illis omnia & soluta. Vbi autem Deus non timetur, nisi vbi non est? vbi Deus non est, nec veritas vlla est. Vbi veritas nulla est, meritò & talis disciplina est. At vbi Deus, ibi metus in Deum, qui est initium sapientiæ. Vbi metus in Deum, ibi grauitas honesta, & diligentia attonita, & cura sollicita, & adlectio explorata, & communicatio deliberata, & promissio emerita, & subiectio religiosa, & apparitio deuota, & pressio modesta, & Ecclesia vnita, & Dei omnia. Proinde hæc pressiora apud nos testimonia disciplinæ ad probationẽ veritatis accedunt: à qua diuertere nemini expedit, qui meminerit futuri iudicij: quo omnes nos necesse est apud Christi tribunal astare, reddentes rationem, in primis ipsius fidei. Picardi, atque Anabaptistę dices honesti sunt: si sunt, laudo: at cætera desunt. Nam & Encratitę, Cathari, Angelici, continentes fuisse leguntur: verùm cùm rectam fidem non habuissent, quam vitę integritas sequitur, fœdi extiterunt hæretici. Virum autem sanctũ, qui integritatis suę cœlitùs testimonium acceperit, vel vnum demonstrent, qui vel muscam sua deuotione & pietate à mortuis excitauerit, & causam obtinebunt. An ne id quidem curant, vt aliquos tales habeant? Nam de robore & duratione quid dicam? cùm nudius tertius exorti, eodem die more auicularum, quas ephimeras vocant, occidunt & oriuntur. Lutherus certè primus huius tragœdię excitator dogmati suo superuixit, idq́ nullo impu-

lo impugnante, nullo persequente, omnibus autem fauentibus & applaudentibus, ac ad vexilum licentię effuso gradu concurrentibus, res clara verbis non indiget.

TERTIÆ NOTÆ EXPLICATIO: EAM ESSE VERAM ECCLEsiam, quæ sit Catholica.

Caput V.

Erùm nos ad tertiam notam referamus, hæc autem est: Illam verè Ecclesiam esse, quę Catholica sit, hoc autem est, per totum orbem terrarũ, ac per omnia tempora fusa. Quã quidem notam maximè ex omnibus vniuersa sacra commendat atq. celebrat Scriptura: hac vniuersa antiquitas limites verę Ecclesię amplissimè contra omnes hæreticos semper tutata est. Talis enim reuera Ecclesia quærenda est, qualis primis Patriarchis promissa est: qualem S. Prophetę adumbrarunt: qualem CHristus ipse eius fundator futuram esse prædixit. Primò igitur Abrahæ talis Ecclesiæ status promittitur: *Benedicam*, inquit, *tibi, & multiplicabo semen tuum, sicut stellas cœli, & veluti arenam quæ est in littore maris: possidebit semen tuum portas inimicorum tuorum: benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obediuisti voci meæ*. Idem Isaaco pollicetur Deus: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, eò quòd obediuit Abraham voci meæ*. Eodem modo Iacobo: *Dilataberis ad orientem, et occidentem, et septentrionẽ, et meridiem: & benedicẽtur in te, & semine tuo, omnes tribus terræ.* Talem futurã prædixerunt Prophetę omnes. *Et dominabitur à mari vsque ad mare*, inquit Dauid, *& à flu-*

Gen: 22. *Gen: 26.* *Gen: 28.* *Psal: 71.*

mine vsque ad terminos orbis terrarum, Et adorabunt eũ omnes reges terræ, omnes gentes seruient ei. Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ, omnes gentes magnificabunt eum, & replebitur maiestate eius omnis terra. Et in

Psal: 2. alio Psalmo. *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Et in alio.

Psal: 21. *Conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, & vni-*

Psal: 18. *uersæ familiæ gentium. Et. In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Non sunt loquelæ neque sermones quorum non audiantur voces eorũ.*

Psal: 79. Et item: *Vineam de Ægypto transtulisti: eiecisti gentes & plantasti eam. Dux itineris fuisti in conspectu eius: & plantasti radices eius, & impleuit terram. Operuit montes vmbra eius, & arbusta eius cedros Dei. Extendit palmites suos vsque ad mare: & vsque ad flumen propagines eius.* Isaias non tàm adumbrat, quàm viuis quibusdam coloribus tam amplos & dilatatos eius fines depingit:

Isa: 60. *Tunc videbis, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian, & Epha, Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem domino annunciantes. Omne pecus Cedar cõgregabitur tibi, arietes Nabaioth ministrabunt tibi. Offerentur super placabili altari meo, & domum maiestatis meæ glorificabo. Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Me enim insulæ expectant, & naues maris in principio, vt adducam filios tuos de longè. Argentum eorum, & aurum eorũ cum eis, nomini domini Dei tui, & sancto Israël, quia glorificauit te. Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi. In indignatione enim mea percussi te, & in reconciliatione mea misertus sum tui. Et aperientur portæ tuæ iugiter, die ac nocte non claudentur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & Reges earũ*

adducan-

adducantur. Gens enim & regnum quod non seruierit tibi, peribit: & gentes solitudine vastabuntur. Gloria Libani ad te veniet, abies, & buxus, & pinus, simul ad ornandum locum sanctificationis meæ: & locum pedum meorum glorificabo. Et venient ad te curui filii eorum qui humiliauerunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, & vocabunt te ciuitatē domini Sion sancti Israël. Pro eo quòd fuisti derelicta, & odio habita, & non erat qui per te transiret, ponā te in superbiā seculorū, gaudiū in generationem, & generationem. Et suges lac gentiū, & mamilla regū lactaberis. Et scies quia ego dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob. Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum, & pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum. Et ponam visitationem tuam pacem, & præpositos tuos iustitiam. Et alio loco: *Lauda sterilis quæ non* Isa: 54.
paris, quoniam multi filij desertæ magis quàm eius quæ habebat virum. Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, semen enim tuum gentes hæreditabit. Lapis apud Danielem excisus absque manibus Dan: 2.
excrescit, fit in montem magnum & replet vniuersam terram. *Tumultuabit à multitudine gentium,* inquit Mi- Michea 2.
cheas. *Potestas eius à mari vsque ad mare, & à fluminibus vsque ad fines terræ,* inquit Zacharias. *Ab ortu so-* Zach: 9.
lis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: et in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum est nomen meum in gentibus dicit Dominus exercituum, dicit Malachias. *In illa* Mal: 1.
die erit dominus vnus, & erit nomen eius vnum, & reuertetur omnis terra vsque ad desertum, inquit Zacharias. Zach.
Et omnes qui reliqui sunt de vniuersis gentibus ascendent ab anno in annum, vt adorent regem dominum exercituū. Et hæc quidē Prophetę prædixerunt. Idem autē & Christus dominus docuit: *Euntes, inquit, in mundū vniuersum,* Mar: 16.
prædicate Euangelium omni creaturæ, &c. illi autem profecti præ-

Act: 1. *fecti prædicauerunt vbique, &c.* Item. *Et eritis mihi testes in Hierusalem, & in omni Iudæa & Samaria, & vsq. ad vltimum terræ.* Et alio loco. *Oportuit Christum pati,* Luc: 24. *& resurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolyma.* Et iterum. *Amen amen dico vobis: oportet prædicari hoc Euangelium in vniuerso mundo.* Et omnem particularitatē excludens alio

Matth: 24. loco addit. *Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere. Surgent enim pseudochristi & pseudopropheta, & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis. Ecce in deserto est, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente & paret vsque in occidentem, ita erit & aduentus filij hominis. Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ.* Et item. *Et mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à summis cœlorum vsque ad terminos eorum.* Et in Actis: *Erant autem in Hierusalem habitantes* Act: 2. *Iudæi viri religiosi ex omni natione quæ sub cœlo est. Facta autem hac voce, conuenit multitudo, & mente confusa est, quoniam audiebat vnusquisq. lingua sua illos loquentes. Stupebant autē omnes, et mirabantur dicentes. Nonne ecce omnes isti qui loquuntur Galilæi sunt? Et quomodo nos audiuimus vnusquisq. linguam nostram in qua nati sumus? Parthi & Medi, & Elamitæ, & qui habitant Mesopotamiam, Iudæam & Cappadociam, Pontum & Asiam, Phrigiam, & Pamphyliam, Ægyptum, & partes Libiæ, quæ est circa Cyrenen, & aduenæ Romani, Iudæi quoque & Proselyti, Cretes & Arabes, audiuimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei. Stupebant autē omnes & mirabantur ad inuicem dicentes: Quidnam hoc est?*

Cur ipsi Doctores omniū gentium linguis loquuntur, quàm

quàm quod omnium gentium fidem prædicare debebant? Quod signum, cùm euidentissimum ac certissimum esset, & quo nullum ferè clariùs & illustriùs in sacris Scripturis explicatur, & quod vel solum ad faciendam fidem abundè sufficiat; nemo fuit inter veteres illos sanctos Patres, qui veram sponsam Iesu Christi hoc ipso signo & nota ab falsis Ecclesijs non distinxerit, nemo qui huc non prouocauerit. Iuuat aliquos ex vetustioribus in medium proferre: nam omnium testimonia adscribere, infinitę prolixitatis negotium esset. Primus ferè omnium post Apostolorum tempora, qui cum hæresibus congressus est, Irenæus fuit. Qui hoc signo hunc in modum vtitur. *Ecclesia*, inquit, *per vniuersum orbem vsque ad fines terræ seminata, et ab Apostolis & à discipulis eorum accepit eam fidem, quæ est in vnum Deum patrem omnipotentem, qui fecit cœlum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt: Et in vnum Iesum Christum filium Dei, incarnatum pro nostra salute: Et in Spiritum sanctũ, qui per Prophetas prædicauit dispositiones Dei & aduentum, & eam, quæ est ex virgine generationem, & passionem, & resurrectionẽ à mortuis, & in carne in cœlos ascensionem dilecti Iesu Christi domini nostri, & de cœlis in gloria patris aduentum eius ad recapitulanda vniuersa, & resuscitandam omnem carnem humani generis: vt Christo Iesu domino nostro, & Deo, & Saluatori, & Regi, secundum placitũ patris inuisibilis, omne genu curuetur, cœlestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur ei, & iudicium iustum in omnibus faciat. Spiritualia quidem nequitiæ, & angelos transgressos, atque Apostatas factos, & impios, & iniustos, & iniquos, & blasphemos homines in æternum ignem mittat: iustis autem & æquis, & præcepta eius seruantibus, & in dilectione eius perseuerantibus quibusdam quidem ab initio, quibusdam autem ex pœnitẽtia, vitam donans incorruptelam loco muneris*

Lib: 1. aduersus hæreses cap: 2.

neris conferat & claritatem æternam circumdet. Hanc prædicationem cùm acceperit, & hanc fidem quemadmodum prædiximus, Ecclesia, & quidem in vniuersum mundum dißeminata diligenter custodit, quasi vnam domum inhabitans, & similiter credit ijs, videlicet quasi vnam animam habens, & vnum cor, et consonanter hæc prædicat, & docet, & tradit, quasi vnum poßidens os. Nam & si in mundo loquelæ dißimiles sunt, sed tamen virtus traditionis vna & eadem est: Et neq. hæ, quæ in Germania sunt fundatę Ecclesię aliter credũt, aut aliter tradunt, neq. hæ, quæ in Hiberis sunt, neque hæ, quæ in Celtis, neq. hæ, quæ in oriente, neq. hæ, quæ in Ægypto, neq. hæ, quæ in Libia, neq. hæ, quæ in medio mũdi sunt constitutæ: sed sicut sol creatura Dei in vniuerso mundo vnus & idem est; sic & lumen prædicatio veritatis vbique lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionem veritatis venire. Et neque quæ valde præualet in sermone ex ijs, qui præsunt Ecclesiis, alia quàm hæc sunt, dicet: nemo enim super magistrum est: neque infirmus in dicendo deminorabit traditionem. Cùm enim vna & eadem fides sit, neque is, qui multum de ea potest dicere ampliat, neque is, qui minus, deminorat. Et de Ecclesię quidem vniuersalitate hæc.

Cap: 3.

De istorum autem dissidijs, ac inconcinna paucitate illud: videamus, inquit, nunc & eorum inconstantem sententiam; cùm sint duo vel tres, quemadmodum de eisdem non eadem dicunt, sed & nominibus, & rebus contraria respondent. Irenæum secutus est Tertullianus, qui eandem texit contra Iudæos Geographiam in hunc modum. *Cui enim & aliæ gentes crediderunt, Parthi, Medi, Elamitæ, & qui inhabitant Mesopotamiam, Armeniam, Phrygiam, Cappadociam, & incolentes Pontum & Asiam, Pamphiliam immorantes Ægyptum, & regionem Aphricæ, quæ est trans Cyrenen inhabitantes, Romani, & incolæ, tunc & in Hierusalem Iudæi, & cæteræ gen-*

In lib: contra Iudæos.

tes, vt iam Getulorum varietates, & Maurorum multi fines, Hispaniarum omnes termini, & Galliarum diuersæ nationes, & Brittannorum inaccessa Romanis loca Christo verò subdita, & Sarmatarum, & Dacorum, & Germanorum, & Scytharum, & abditarum multarum gentium, & prouinciarum, & insularum multarum nobis ignotarum, & quæ enumerare minus possumus. Jn quibus omnibus locis Christi nomen, qui iam venit, regnat: vtpotè ante quem omnium ciuitatum portæ sunt apertæ, & cui nullæ sunt clausæ, ante quem seræ ferreæ sunt comminutæ, et valuæ æreæ sunt apertæ. Quanquam & ista spiritaliter sint intelligenda, quo præcordia singulorum varijs modis à diabolo obsessa fide Christi sint reserata, attamen perspicuè sunt adimpleta, vtpotè in quibus omnibus locis populus nominis christiani habitet. Quis enim omnibus regnare potuisset, nisi Christus Dei filius? qui omnibus in æternum regnaturus nunciabatur. Et de vniuersalitate quidē verę Ecclesię hæc. De istorum autem orbitate & pugnis illud. *Mentior (ait Tertullianus) si non etiam à regulis suis variant inter se, dum vnusquisque proinde suo arbitrio modulatur, quæ accepit: quemadmodum de suo arbitrio ea composuit ille, qui tradidit. Agnoscit naturam suam, et originis suæ morem, profectus rei. Jdem licuit Valentinianis, quod Valentino, idem Marcionitis, quod Marcioni, de arbitrio suo fidem innouare.* Et paulò superiùs: *Unde extranei et inimici Apostolis hæretici, nisi ex diuersitate doctrinæ, quam vnusquisque de suo arbitrio aduersus Apostolos, aut protulit, aut recepit? Jllic igitur ad scripturarum et expositionū adulteratio deputanda est, vbi diuersitas inuenitur doctrinæ.* Quid illud quàm magnificū Augustini testimoniū? *Ut omittam syncerissimā sapientiam, multa sunt alia, quæ in Catholicæ Ecclesiæ gremio me iustissimè teneant. Tenet consensio populorum atque gentium, tenet authoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate*

Lib: de præscriptione hæreticorum.

Contra episto. fundamenti.

tustate firmata. Tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oues suas post resurrectionem dominus commendauit, vsque ad præsentem Episcopatum successio sacerdotum. Tenet postremò ipsum Catholicæ nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista Ecclesia sola obtinuit, vt cùm omnes hæretici se Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, vbi ad catholicam conueniatur, nullus hæreticorum vel basilicam suam, vel domum audeat ostendere. Tenenda est nobis christiana religio, et eius Ecclesiæ communicatio, quæ catholica est, et catholica nominatur, non solùm à suis, verùmetiam ab omnibus inimicis. Velint enim nolint vel ipsi quoque hæretici, et schismatum alumni, quando non cum suis, sed cum extraneis loquuntur, Catholicam nihil aliud, quàm catholicam vocant. Non enim possunt intelligi, nisi hoc eam nomine discernant, quo ab vniuerso orbe nuncupatur. Quid Hieronymus? *Breuem*, inquit, *tibi apertamq́; animi mei sententiam proferam. In illa esse Ecclesia permanendum, quæ ab Apostolis fundata, vsque ad diem hanc durat: Sicubi audieris eos, qui dicuntur Christi, non à Domino Iesu Christo, sed à quoquam alio nuncupari, vt puta Marcionitas, Valentinianos, Montenses siue Campitas: scito non Ecclesiam Christi, sed Antichristi esse Synagogam. Ex hoc enim ipso, quod postea instituti sunt, eos se esse iudicant, quos futuros Apostolus prænunciauit.* Et in alio loco: *Stultum est eum paruo loco vel abscondito quærere, qui totius mundi lumen est. Ecclesia porrò catholica ibi est, vbi est fides catholica. Fides autem catholica ea est, quæ per orbem vniuersum, iuxta Christi præceptum, eadem semper annunciatur: nec vel tempore, vel locis vnquam variatur: à qua si quis dissentiat, is Catholicus non est, quòd singularem quandam opinionem, non vnam communem omnium fidem amplecti videtur.* Quid Pacianus? *Christianus mihi nomen est, Catholicus verò cognomen: illud me nuncupat, istud ostendit: hoc pro-*

Aduersus luciferianos.

Ad Damasum Papam.

Episto: prima ad Symproni anum nouatianum.

hoc probor, inde significor. Et si reddenda postremi catholici vocabuli ratio est, et exprimenda de Græco interpretatione Romana: Catholicus vbique vnum, vel vt doctiores putant, obedientia omnium nuncupatur mandatorum scilicet Dei. Ergò qui catholicus, idem obediens: qui obediens, idem est christianus, atque ita catholicus christianus est. Quare ab hæretico nomine noster populus hac appellatione diuiditur, cùm catholicus nuncupatur. Hactenus Patres.

Verùm quoniam hoc signum, quod illos tantopere vrget, varijs interpretationibus, similiter vt & superiora declinare solent: ideò paucis quid sit Catholicum esse explicemus. Cùm igitur Catholicam siue vniuersalem Ecclesiam dicimus, nō illud intelligimus, quòd omnes homines, quicunq. vbique sunt, contineat, hoc enim nunquam futurū fuisse, figura designabat Regni Saul. Quem & si vniuersus Dei populus sequutus fuit, non defuerunt tamen filij Belial, qui recesserunt ab eo: de quibus illud scriptum est. *Et abijt cum eo pars exercitus, quorum tetigerat Deus corda. Filij verò Belial dixerunt: Num saluare nos poterit iste? Et despexerunt eum, & non attulerunt ei munera.* Neque in eam sententiam Catholicam accipimus, quòd nulli Iudæi, nulli gentiles, hæretici nulli, qui eam ipsam ita vti dictum est exerceant, eiúsque stabilitatem ac firmitatem suis impressionibus demonstrent, exstare debuerint. Virtus enim in aduersis probatur, & vbi desunt certamina, desunt & coronę. Itaque & Iudæi ad vesperam vsque, quando venerit plenitudo gentium cōuertentur: & gentium vocatio ad extremum vsque iudicij diem continuari debet. Quod in filijs Israël similiter adumbratum fuit, qui, & si terra promissionis potiti erant, reliquerat tamen dominus Philistæos, Chananæos, & alios multos, qui populum illum erudirent atq. exercerent, rebusq. secundis, aliquando insolentem, & elatum deprimerent: de quibus gentibus scriptura in-

Catholicū esse quid?

1. Reg. 10.

Iudic. 3. quit: *Hæ sunt gentes quas dominus dereliquit, vt erudiret in eis Isräelem, & omnes, qui non nouerant bella Chananæorum: & postea discerent filij eorum certare cũ hostibus, & habere consuetudinem præliandi.* Ne igitur Christiani aduersarijs carẽtes (quod in cõcione habita de delenda Carthagine dixit aliquãdo apud Romanos Scipio Nasica) otio torperent, vel in eadẽ fide tepescerent; pientissimus Deus, quò cautiùs viueretur, hostes in medio eius dereliquit. Et Isräelitis Ægypto egressis obstitit hostis in faciem, permansit in medio eorum semper. Similiter idem prudens paterfamiliâs, permisit lupos circuire gregem Euangelicum, vineam vulpes suffodere, apros euertere: vtque fides ex ipsa contentione haberet meritum, voluit in Ecclesia sua post prædicatum Euangeliũ, & fidem susceptam, ne vnquam deesset hæreticus, qui illam vexaret. Neque denique ita Catholicam intelligimus, quòd nullę hæreses, nulla schismata in ea ipsa futura sint: prædixit enim Paulus, *oportere hæreses esse, vt qui probati sunt, manifesti fiãt.* Nam aliàs, vel hac ipsa nota nihil opus esset, nisi inuenirentur alij, à quibus per eam ita, vt & per alias distingueretur particulares cœtus. Idque ipsum multis verbis Tertullianus docet. *Conditio præsentium temporum (fratres) etiam hanc ammonitionem prouocat nostrum, non oportere nos mirari super hæreses istas, siue quia sunt; futuræ enim prænunciabantur: siue quia fidem quorundam subuertunt; ad hoc enim sunt: (1.) vt fides habendo tentationem, haberet etiam probationem. Vanè ergò & inconsideratè plerique hoc ipso scandalizantur, quòd tantum hæreses valeant, (2.) quantum (non valerent) si non fuissent: cùm quod sortitum est (vt) omnimodo sit, sicut causam accepit, ob quã sit, sic vim consequitur per quam sit: nec esse non possit. Febrem deniq. inter cæteros mortiferos & cruciarios exitus erogando homini deputatam, neque quia est miramur; est enim: neque quia*

1. Cor. 11.

erogat

erogat hominem, ad hoc enim est. Proinde hæreses ad languorem & interitum fidei productas, si expauescimus hoc eas posse, prius est vt expauescamus hoc eas esse, quæ dum sunt habent posse: & dum possunt habent esse. Sed enim febrem vt malum, & de causa, & de potentia sua, vt notum est, abominamur potiùs quàm miramur, & quantum in nobis est præcauemus, (3.) non habentes abolitionem eius in nostra potestate. Hæreses verò mortem æternam, & maioris ignis ardorem inferentêis, malunt quidem mirari, quòd hoc possint, quàm deuitare ne possint: cùm habeant deuitandi potestatem. Cæterum nihil valebunt, si illas tantùm valere non mirentur. Aut enim dum mirantur, in scandalum subministrantur: aut quia scandalizantur, ideo mirantur, quòd tantùm valeant, quasi ex aliqua veritate veniant. Mirum scilicet vt malum vires suas habeat: nisi quòd hæreses apud eos multum valent, qui in fide non valent. Hæc Tertullianus. Quam eādem totam causam pulcherrimè explicat D. Augustinus, qui vnus pro omnibus istis in orbe christiano valuit semper, & meritò valere debet. *In quibus ergò gentibus nondum est Ecclesia, oportet vt sit, non vt omnes qui ibi fuerint credant: omnes enim gentes promissæ sunt, non omnes homines omnium gentium. Non enim omnium est fides. Credit itaque omnis gens in omnibus qui electi sunt ante constitutionem mundi, in cæteris non credit, & credentes odit: quomodo enim & illud implebitur: Eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum: nisi in omnibus gentibus sint, & qui oderint, & quos oderint? Quo pacto igitur ab Apostolis est prædicatio ista completa, quando adhuc vsque sunt gentes, quod certissimum est nobis, in quibus modo cœpit, & in quibus nondum cœpit, impleri? Non itaque sic dictum est Apostolis: Eritis mihi testes in Hierusalem, & in tota Iudæa, & Samaria, & vsque in extremum terræ, tanquam ipsi soli quibus tunc loquebatur, tantum munus fuerint impleturi: sed sicut eis solis videtur dixisse*

De supremo mundi die Epist: 80. Tom: 2.

Matth: 24.

Actor: 1.

Matth: 28. *dixisse, quod dixit: Ecce ego vobiscum sum vsque in consumationem seculi: quod tamen eum vniuersæ Ecclesiæ promisisse, quæ alijs morientibus, alijs nascentibus hic vsque in seculi consumationem futura est, quis non intelligat?*

Cùm igitur Catholicum dicimus, illud cum Vincentio Lyrinense intelligimus, quod vbique est, quod semper fuit, quæ inter omnes reperitur. In quorum primo est vniuersitas, in secundo antiquitas, in tertio consensus: vt illa sit Ecclesia Catholica, quę vbique sit, hoc autem est, quę non aut Geneuę, aut Wittembergę, aut Romę tantùm colatur; sed quę vbique terrarum ita inueniatur, vt nulla pars mundi existat, nulla prouincia, nulla natio, in qua eius aliquam portionē nō reperias. Ita vt in alijs quidem partibus plura eius membra sint, in alijs pauciora, vbique tamen semen hoc benedictum sparsum crescat ac floreat. Tale enim illud est: Psal: 18. *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Non sunt loquelæ neque sermones, quorum non audiantur voces eorum.* Psal: 85. Et, omnes gentes quascunque fecisti, venient & adorabunt coram te Domine. Et in Apocalypsi: Apoca: 5. *Redemisti nos Deus in sanguine tuo, ex omni tribu, lingua, populis, & natione, & fecisti nos Deo nostro regnum.*

Vt igitur illa erit Catholica Ecclesia, quę vbique in omni mundi parte, in omni prouincia, in omni gente & natione colitur; ita illud Catholicum, quod vbiq. laudatur, prædicatur, docetur. Ille Catholicus, qui eum orbis terrę consensum sequitur: qui huic sensui, non hominis cuiuspiam authoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non doctrinam anteponit; sed hæc cuncta despiciens, orbis terrarū consensum vbiq. sequitur. Consensus enim & conspiratio omniū gentium, dicebat Marcus Cicero, vox naturæ est existimandus. Consensus omnium membrorum Christi, vox Christi & Spiritus sancti est: qui omnes sequitur, errare non potest.

Neque

Neque enim cuiquam vni mortalium dictum est: Mittam tibi spiritum paracletum; sed, mittam vobis, qui vos docebit omnem veritatem. Neque priuatim aut separatim ipsis Apostolis Spiritus sanctus datus est; sed omnibus simul in vnum locum congregatis: *Erant, inquit scriptura, omnes pariter sedentes in eodem loco, & repleti sunt omnes spiritu sancto.* &c. *Ioa: 16.* *Acto: 2.*

Catholicum igitur est, quod vbique est; sed & quod semper. Vt illa sit vera Ecclesia, non quę nunc primùm occidentibus seculis exorta fuerit; sed quę à principio fuit, per omnésque decursus temporum progressa, ad nostram vsque peruenerit ætatem. Ita enim dictum est: *Ego vobiscum sum vsque ad consumationem seculi.* Et alio loco: *Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Et Paulus populum christianum, mortem domini annunciaturum prædixit, donec ipse veniat. *Matt: vltimo.* *Luc: 21.* *1. Cor: 11.*

Vt autem illa est Catholica Ecclesia, quę semper est: ita illud Catholicum, quod semper, vel vbique, cõnstanti doctrina traditur. Ille Catholicus, qui id credit, id sequitur, quod semper creditum est, & quod semper fideles sunt sequuti. At dices fortasse: Quomodo igitur illud tanquam Catholicum, quod semper in Ecclesia creditum est, sequar; cùm vt ipsi homines ita & sensus eorum iam demortui sunt? Ita quidem est, homines illi, qui secula nostra antecesserunt, vtpotè mortales nati, mortui sunt, aut potiùs ad vitam longè magis hac nostra vitalem translati; fides tamen & sensus illorũ viuit & viget. Vbi nam dices? in locis cõmunibus Philippi fortasse, aut Caluini institutionibus? Nequaquam: nam isti heri & nudius tertius exorti nobiscũ simul vixerunt. Vbi igitur? In amplissimo illo totius vetustatis & antiquitatis thesauro atque deposito, Conciliorum, inquam, atque Decretorum libris, in quibus tanquam depositis quibusdam, vltimam voluntatem suam, fidem, & sensus suos, tanquam

O testamen-

testamento & vltima consignatione primitiua reliquit Ecclesia. In scriptis item,ac cõmentarijs veterum Patrũ, qui illud, quod de singulis rebus suo tempore Ecclesia sensit, quę iudicia, & qui sensus eius de rebus omnibus fuerint,quid item aut docuerint,aut crediderint,ipsi nobis tradiderunt. In vsu denique ipso, & more, ritibus, & cerimonijs, quas à maioribus nostris,tanquam hæreditate quadam, relictas atque traditas, ad hanc vsque diem sanctè & intemeratè conseruamus. In ipsis ad extremum iuribus, legibus, priuilegijs, publicis tabulis, templis denique, statuis, publicisque ædificijs. Hæc enim vniuersa sunt veluti vestigia quædam, & memoriæ eorum, quæ nos antecesserunt hominum doctrinę ac fidei. Quę,qui vel ipse nõ legit,vel ab his qui hæc legerint non discit;quomodo catholicus dici possit,non inuenio. Quid si ampliùs extincta esse velit? quid si noua & recens conficta pro veteribus obtrudat? quid si vetera abrogari cupiat? quid si earum rerum inimicus sit? quid si eas de manibus suorum excutiat?quid si omnem authoritatem illis detrahat? eritné hic Catholicus, aut aliquo modo dici poterit? aut habebitné Catholicam fidem? Nequaquã profectò.Eant igitur isti,& à cerdonibus,atq. sutoribus, mulierculis etiam si placet,fidem catholicam, quę tanta eruditionis & antiquitatis suppellectili opus habet,discant. Et tamen putant se solos videre,in clarissimáque luce versari, cùm cœci sint, ac in densissimis tenebris versentur. Illud igitur est catholicum,quod vbiq. est, & quod semper fuit. Sed & quod inter omnes, non quidem inter omnes, quod iam dictum est numero, sed inter omnes, gente,lingua,natione,tribu,ordine, & conditione. Non enim, inquit Paulus, est distinctio Iudæi, neque Græci, non barbari,nec Scythę, non seruus & liber, non masculus & fœmina; sed omnia in omnibus eadem fides, idem consensus omnium, vt sit illud,quod superiùs

periùs diximus: *Egreſſi ſunt filij Iſraël, & pariter pugnarunt vt vir vnus.* Et illud: *Erat*, inquit, *omnibus cor vnum, & voluntas vna.*

Concludamus igitur illam veram Eccleſiam eſſe, quę catholica ſit. Catholica autem erit, quę vbique, quę ſemper, quę inter omnes, ita vti dictū viget. Vtq. nomē ipſum catholicū, quod vniuerſalè ſignificat ex aduerſo hæreſi, quę à parte deſignat opponitur, quomodo illud à parte Nouati eſſe, à parte Donati, à parte Lutheri dicitur; ita res ipſa catholicū inquā eſſe & hæreticum maximè pugnāt atq. diſſident, plurimumq. à ſe diſtinguuntur. Catholica enim Eccleſia, veluti vitis quædā abundans in lateribus domus Dei creſcit: filij eius tanquā nouellę, in conſpectū menſę eius virent, vitis tota, vitis plena, vitis abundans & frugifera: hæreſes autem veluti ſarmenta quædā inutilia, à vite amputata, arida & mortua, vndique vitem temerè circumiacentia, ac ſua ariditate, niſi amputentur & expurgentur, eā ſiccantia ac corrodentia: Itaq. cætera quidem nomina, ferè omnia vti dictū eſt impudica præſumptione hæretici ſibi vſurpant. ita, vt ſe Angelicos, Apoſtolicos, Euangelicos dicant; Catholicos certè nunquam ſe nominare auſi ſunt. Itaque dicit Auguſtinus: *Quærenti peregrino alicui vbi ad Catholicam conueniatur, nullus hæreticorum, aut Baſilicam ſuam, aut domum audet oſtendere. Quæ cauſa? non enim vbiq. ſunt, neque ſemper ſunt, neq. omnes ſunt; ſed heri & nudius tertius exorti vno die occidunt.* Quare non niſi ſub certo nomine, inquit Vincentius Lyrinen: certo loco, certo tempore deſcribuntur. Eccleſiæ autem tantùm ea nota conuenit, vt ab ea ſola cognominetur. Illam igitur Eccleſiā quæramus, quæ vbiq. eſt, quæ ſemper eſt, quæ inter omnes; eamq. ſequamur, illi adhæreamus, ab ea nos nulla ratione dimoueri patiamur. Quiſquis verò, vti præclarè monet idem Lyrinen. quàmuis ille Sanctus, & doctus, quàmuis Epiſcopus,

quàmuis Confessor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias, & occultas, & priuatas opiniunculas, à cõmunis publicæ ac generalis sententię authoritate secretum sit: nec cum summo æternæ salutis periculo, iuxta sacrilegam hæreticorum & schismaticorum consuetudinem, vniuersalis dogmatis veritate dimissa, vnius hominis nouitium sectemur errorem. Velint enim nolint, inquit Augustinus, nos Catholicos appellent, se verò quiduis potiùs: qua causa? num nouitate vocis offensi? nequaquam: antiquissimum enim est: num significato? at augustissimum: num vsu? atque omnibus bonis frequentissimum: quę igitur causa? nulla profectò alia, nisi quòd Catholici non sint. Quos nõ modò à Catholicorum nomine, sed à Christiano etiam lege sua D. Imperatores excluserunt.

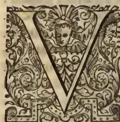
Decretum Imperatoris. De Hereticis Manichæis Lege. 6.

VALENTINVS LEONTIO. Damnato portentuosæ superstitionis auctore Nestorio: nota congrui nominis eius inuratur gregalibus; ne Christianorũ appellatione abutantur. Sed quemadmodum Ariani ab Ario, lege diuæ memoriæ Constantini, ob similitudinem impietatis, Porphiriani à Porphirio nuncupantur; sic vbique participes nefariæ sectæ Nestorij, Nestoriani vocentur. Vt cuius scelus sunt in deserendo Deum imitati, eius vocabulum iure videantur esse sortiti. Necnon impios libros nefandi & sacrilegi Nestorij aduersus venerabilem orthodoxorum sectam, decretaq; Sanctissimi cœtus antistitum Ephesi habiti, scriptos habere, aut legere, aut describere audeat quisquam: quos diligenti requiri studio, aut publicè comburi decernimus. Ita vt nemo in religionis disputatione aliquam supradicti nominis faciat mentionem: aut quibusdam eorum habendi consilij gratia in ædibus, aut villa, aut suburbano suo, aut solo quolibet, aut alio loco conuenticulam clam aut apertè præbeat. Quos omnes cœtus celebrandi licentia priuari statuimus, scientibus vniuersis violatorem huiusmodi legis publicatione bonorum esse coërcendum.

QVAR-

QVARTÆ NOTÆ EXPLICATIO: EAM VERAM ECCLESIAM esse, quæ sit Apostolica.

Caput VI.

ERVM nos ad vltimam notam explicandam transeamus. Ea autem est, nos eam veram Ecclesiam credere, quæ sit Apostolica. Indicat & explicat hanc notam ipse dominus: *Et ego tibi dico Petre: quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduersus illam.* Non ad Petrum dices hæc verba referri. Ergò ne ad Christum quidem illa referentur: *Tu es Christus filius Dei viui.* Aliter enim locus alterum sequitur. Vtitur item hac eadem nota D. Paulus: *Superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Iesu.* Quod fundamentum Apostolorum, ipse interpretatur: *Vt sapiens, inquit, artifex fundamentum ieci, alius superædificauit.* Vtitur eodem modo D. Ioannes: *Veni, & ostendam tibi sponsam, vxorem agni, & murus ciuitatis fuit, habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorũ & agni.* Ad hanc item tanquam sacram anchoram, veteres confugerũt: huic soli promissum spiritũ veritatis in æternum sibi persuaserunt: hanc denique vt murum ahenæum vniuersis infidelium machinis & arietibus opposuerunt: hoc telò omnes priorum Gnosticorum copias confodit Tertullianus: huiusmodi Argumento Nouatianos coarguit Cyprianus lib. 1. epist: 6. In hoc asylum se recepit Hieronymus aduersus tot Orientis sectas dissectas,

Matt: 16.
Ephe: 4.
1. Cor: 3.
Apoc: 21.

 vt indi-

vt indicat ipse Epistol. ad Damasum, & Dialog. contra Luciferianos: Parmenianum, & Donatistas, hoc laqueo præfocat Optatus Mileuitanus, lib. 2. Istius successionis consideratione, quasi arctissimo vinculo retentum, & fortissimis repagulis conseruatum se in gremio Catholicę Ecclesię affirmat frequenter Augustinus, lib. contra Epist. Manich. cap. 4. Psalmo contra partem Donati: Epistol. 163. & 165. lib. de vtilitate credendi, cap. 17. & 49. lib. quæstionũ veteris & noui testamenti, quæst. 110. lib. 2. contra literas Petiliani cap. 51. Hac nota sanctissimi Imperatores populis sibi à Deo creditis eam cõmonstrant.

Gratia. & Valenti. & Theodo: Decretum Imperatoris. *Cunctos populos quos clementiæ nostræ regit imperium, in tali volumus religione versari, quam diuinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio vsque adhuc ab ipso insinuata declarat: quamque Pontificem Damasum sequi claret. Et Petrum Alexandriæ Episcopum virum Apostolicæ sanctitatis, hoc est, secundum Apostolicam disciplinam, Euangelicámque doctrinam, patris, & filij, & spiritus sancti, vnam deitatem sub pari maiestate, & sub pia trinitate credamus. Hanc legem sequentes christianorum Catholicorum nomen iubemus amplecti; reliquos verò dementes, vesanosq́ iudicantes, hæretici dogmatis infamiam sustinere diuina primùm vindicta, post etiam motus animi nostri, quem ex cœlesti arbitrio sumpserimus, vltione plectendos.*

Illa igitur Apostolica Ecclesia erit. Primùm, quam ipsi fundarunt Apostoli: *Vti bonus artifex*, inquit Paulus, *fundamenta ieci, alius autem superædificauit.* Quomodo Romanam quidem Petrus: Asianam Ioannes: Persicam Simon & Iudas: Indicam Thomas & Bartholomeus: Æthiopicam Matthæus: Achaicam Andreas: D. Paulus Syriacam, Anthiochenã, Thessalonicam, Philippensem, & cæteras Græcas.

Reuchlinus lib: 3. de verbo mirifico cap: 17. Postellus lib: de vniuersitate

Deinde quę non partem aliquam tantùm Apostolicę do-

cę doctrinę; sed vniuersam doctrinam Apostolorum sequitur, ab eáque ne latum quidem vnguem discedit. Quam quidem Apostolicam doctrinam in duas partes distinctam esse superiori libro ex Paulo docuimus. In eam, quę oretenus prolata est, ac in moribus hominum constituta: & eam quā in Epistola atque atramento cōstitutam docet Ioannes. Quod clarè Dionysius Areopagita tradit: *Eloquia diuina duplicis, inquit, generis sunt, nimirum quædam in sanctis & Theologicis libris nobis cōmendata: alia præterea, quæ ex animo in animum medio intercurrente verbo, sine literis transfusa sunt. Siquidem primi illi nostri Sacerdotes, duces, Apostoli, summa illa & supersubstantialia, partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradiderunt.* Idem Irenæus. *Quid autem si neque Apostoli Scripturas reliquissent nobis, nónne oportet sequi ordinem traditionis, quam tradiderunt ijs, quibus commitebant Ecclesias?* Dionysius ca: 1. de cœlesti Hierarchia. Irenæus lib: 3. cap: 4.

Vltimò illa Apostolica dicitur Ecclesia, in cuius cathedra aliquando Apostoli ipsi consederunt: & quę ab ipsis Apostolis pastorum & doctorū continuam & perpetuā successionem vsq. ad hodiernam diem conseruauit. Prolixè hæc docet omnia Tertullianus: *Statim igitur Apostoli, quos hæc appellatio missos interpretatur, assumpto per sortem duodecimo Matthia in locum Iudæ, ex authoritate Prophetiæ, quæ est in Psalmo David, consecuta promissa vim spiritus sancti ad virtutes & eloquium, primò per Iudæam contestata fide in Iesum Christum, & Ecclesijs institutis, dehinc in orbem profecti, eandem doctrinam eiusdem fidei, nationibus promulgauerunt: & proinde Ecclesias apud vnamquamque ciuitatem condiderunt, à quibus traducē fidei & semina doctrinæ, cæteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt, & quotidie mutuantur, vt Ecclesiæ fiant. Ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, vt soboles apostolicarum ecclesiarum. Omne genus ad originem suam censeatur, necesse est.*

cesse est. Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, vnam esse illam ab Apostolis primam, ex qua omnes. Sic omnes primæ, & omnes Apostolicæ, dum vnam omnes probant vnitatem. Communicatio pacis & appellatio fraternitatis, & contesseratio hospitalitatis: quæ iura non alia ratio regit, quàm eiusdem sacramenti vna traditio. Hanc igitur dirigimus præscriptionem: si dominus Iesus Christus Apostolos misit ad prædicandum; alios non esse recipiendos prædicatores, quã quos Christus instituit: quia nec alius patrem nouit nisi filius, et cui filius reuelauit: & nec aliis videtur reuelasse filius, quàm Apostolis, quos misit ad prædicandum, vtique quod illis reuelauit. Quid autem prædicauerint, id est, quid illis Christus reuelauerit, & hîc præscribam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tàm viua (quod) aiunt voce, quàm per Epistolas postea. Si hæc ita sunt. Constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputãdam: & sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit: reliquam verò omnem doctrinam de mendacio præiudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarũ, & Apostolorũ, & Christi, & Dei. Quanquã autem omnes illę Ecclesię Apostolicę dicuntur, quę hoc modo, vel ab Apostolis ipsis sunt fundatę, vel eorum doctrinã per omnia sequũtur, vel quibus ipsi præfuerunt Apostoli, præcipuè tamen & peculiariter, ac quasi per excellentiam quandam illa Apostolica dicta est semper Ecclesia, quam ipsi principes Apostolorum, D. inquam Petrus & Paulus, fundarunt, ipsisque præfuerunt, vel propter Apostolorum dignitatem, vel propter præcipuum Christi promissum: *Ego pro te oraui Petre, vt non deficiat fides tua.* Et. *Elegi eum mihi vt sit vas electionis, vt portet nomen meum coram Gentibus.* Vel propterea, quòd alijs ob varias hæreses atque schismata,

ſmata, alióſque errores ceſſantibus, ac planè extinctis hæc ſola perpetuò durare debuit; itaque ſola peculiari quodammodo ab omnibus veteribus, ſedes Apoſtolica dicta eſt ſemper: ad ſolámque omnes ferè aliæ prouocarunt: ſoliúſque ſucceſſionem demonſtrant, quod in vetuſtiſſimorum Patrum exemplis atque teſtimonijs demonſtratur: in quibus primus eſt Irenæus. *Traditionem itaque Apoſtolorum in toto mundo manifeſtatam, in omni Eccleſia adeſt perſpicere omnibus, qui vera velint audire, & habemus annumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis, & ſucceſſores eorum vſque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognouerunt, quale ab his deliratur. Etenim ſi recondita myſteria ſciſſent Apoſtoli, quæ ſeorſim & latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maximè traderent ea, quibus etiam ipſas Eccleſias committebant. Valde enim perfectos, & irreprehenſibiles in omnibus eos volebant eſſe, quos & ſucceſſores relinquebant ſuum ipſorum locum magiſterij tradentes, quibus emendatè agentibus fieret magna vtilitas, lapſis autem ſumma calamitas. Sed quoniam valde longum eſt, in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ, & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ, à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo, Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per ſucceſſiones Epiſcoporum peruenientem vſque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per ſui placentiam malā, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam ſententiam, præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem cōuenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt vndiq. * conſeruata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio. Fundantes igitur & inſtruentes beati Apoſtoli Eccleſiam, Lino Epiſcopatum adminiſtrandæ Eccleſiæ tradiderunt. Huius Lini* Irenæus ca: 3.

* fideles, in qua ſemper ab his qui ſūt vndiq.

Paulus in his quæ sunt ad Timotheum Epistolis meminit: succedit autem ei Anacletus, post eum tertio loco ab Apostolis Episcopatum sortitur Clemens, qui & vidit ipsos Apostolos,& contulit cum eis, cùm adhuc insonantem prædicationem Apostolorum & traditionem ante oculos haberet. Non solus enim, adhuc multi supererant tunc Apostolis docti. * Paulo inferius. ** Huic autem Clementi succedit Euaristus, & Euaristo Alexander, ac deinceps sextus ab Apostolis constitutus est Sixtus, & ab hoc Telesphorus, qui etiam gloriosissimè martyrium fecit, ac deinceps Hyginus, pòst Pius,post quem Anicetus. Cùm autē successisset Aniceto Soter, nunc duodecimo loco Episcopatum ab Apostolis habet Eleutherius. Hac ordinatione & successione ea quæ est ab Apostolis in Ecclesia traditio, & veritatis præconiatio peruenit vsque ad nos. Et est plenissima hæc ostensio, vnam & eandem viuificatricem fidem esse, quæ in Ecclesia ab Apostolis vsque nunc sit conseruata, & tradita, in veritate.*

Cypria: lib: 1 Epistolarum. Item docet D. Cyprianus. *Nouatianum baptisari & sanctificari aliquem posse; prius ostendat & doceat, Nouatianum in Ecclesia esse, aut Ecclesiæ præsidere: Ecclesia enim vna est, quæ vna,& intus esse,& foris non potest. Si enim apud Nouatianum est, apud Cornelium non fuit: si verò apud Cornelium fuit, qui Fabiano Episcopo legitima ordinatione successit, & quem præter Sacerdotij honorem martyrio quoque dominus glorificauit, Nouatianus in Ecclesia non est, nec Episcopus computari potest, qui Euangelica & Apostolica traditione contempta, nemini succedens, à seipso ortus est: habere namq. aut tenere Ecclesiam nullo modo potest, qui ordinatus in Ecclesia non est. Foris enim non esse Ecclesiam, nec scindi aduersum se, aut diuidi posse, sed inseparabilis atque indiuiduæ domus vnitatem tenere, manifestat scripturæ diuinæ fides, cùm de Sacramento* Exodi 12. *Paschæ & agni, qui agnus Christum disignabat, scriptum sit: In domo vna comedetur, non eijcietis de domo carnem foras.*

foras. Quod item circa Raab, quæ ipsa quoque typum portabat Ecclesiæ, expreſſum videmus, cui mandatur & dicitur: Patrem tuum, & matrem tuam, & fratres tuos, & totam domum patris tui colliges ad te ipſam in domum tuam, & omnis qui exierit oſtium domus tuæ foras, reus ſibi erit. Quo ſacramento declaratur in vnam domum ſolam, id eſt, in Eccleſiam victuros, & ab interitu mundi euaſuros colligi oportere. Quiſquis autem de collectis foras exierit, id eſt, ſi quis quamuis in Eccleſia gratiam conſecutus receſſerit, & ab Eccleſia exierit, reum ſibi futurum, id eſt, ipſum ſibi quòd pereat, imputaturum. Quod Apoſtolus Paulus explanat docens, & præcipiens, hæreticum vitandum eſſe, vt peruerſum & peccatorem, & à ſemetipſo damnatum. Hic eſt enim, qui reus ſibi erit, non ab Epiſcopo eiectus, ſed ſpontè de Eccleſia profugus, & hæretica præſumptione à ſemetipſo damnatus. Et idcirco dominus inſinuans nobis vnitatem de diuina auctoritate venientem ponit & dicit: Ego & pater vnum ſumus: ad quam vnitatem redigens Eccleſiam ſuam denuo dicit: Et erit vnus grex & vnus paſtor. Si autem grex vnus eſt, quomodo poteſt gregi annumerari, qui in numero gregis non eſt? aut paſtor haberi quomodo poteſt: qui (manente vero paſtore, & in Eccleſia Dei ordinatione ſuccedanea præſidente) nemini ſuccedens, & à ſeipſo incipiens, alienus fit & prophanus, dominicæ pacis ac diuinæ vnitatis inimicus, non habitans in domo Dei, id eſt, in Eccleſia Dei, in qua non niſi concordes atque vnanimes habitant? loquente in Pſalmis ſpiritu ſancto & dicente: Deus qui inhabitare facit vnanimes in domo. Non diſsimilia his tradit Tertullianus. *Ita ex ipſo ordine manifeſtatur, id eſſe dominicum & verum, quod ſit prius traditum: id autem extraneum & falſum, quod ſit poſterius immiſſum. Ea ſentẽtia manebit aduerſus poſteriores quaſque hæreſes, quibus nulla conſtantia & conſcientia concedit ad defendendam ſibi veritatem. Cæterum ſi quæ*

[Margin notes: Ioſ: 2. — Tit: 3. — Ioan: 10. — Ibidem. — Pſal: 67. — De præſcriptionibus Hæreticorum.]

audent interserere se ætati Apostolicæ, vt ideo videantur ab Apostolis traditæ, quia sub Apostolis fuerunt: possumus dicere: Ædant ergo origines Ecclesiarum suarum: euoluant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, vt primus ille Episcopus aliquem ex Apostolis vel Apostolicis viris, qui tamen cum Apostolis perseuerauerit, habuerit authorem & antecessorem. Hoc enim modo Ecclesiæ Apostolicæ census suos deferunt, sicut Smyrneorum Ecclesia, habens Polycarpium ab Ioanne conlocatum refert, sicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum: proinde vtique & cæteræ exhibent, quos ab Apostolis in Episcopatum constitutos Apostolici seminis traduces habeant. Et paulò inferius: *Si autem Italiæ adiaces, habes Romanam: vnde nobis quoque authoritas præstò est statuta. Felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt: vbi Petrus passioni Dominicæ adæquatur: vbi Paulus Ioannis exitu coronatur: vbi Apostolus Ioannes posteaquam in oleum igneum demersus, nihil passus est, in insulam relegatur. Videamus quid didicerit, quid docuerit.* Idem facit Epiphanius: *Peruenit equidem iam ad nos fama, quomodo Marcellina quædam ab ipsis decepta, multos corrupit, temporibus Aniceti Episcopi Romæ, qui Pio & superioribus successit. Etenim in Roma fuerunt primi, Petrus & Paulus Apostoli iidem ac Episcopi, deinde Linus, deinde Cletus, deinde Clemens, qui contemporaneus fuit Petri & Pauli: huius mentionem facit Paulus in Epistola ad Romanos. Et nemo miretur quod ante ipsum alij Episcopatum assumpserunt, quum sub Apostolis hic fuerit contemporaneus Petri ac Pauli, nam & illi contemporanei Apostolorum fuerunt. Siue igitur adhuc ipsis superstitibus à Petro accepit impositionem manuum episcopatus, & eo recusato remoratus est (dicit enim in vna Epistola sua: Secedo, abeo, erigatur populus Dei: hoc enim in quibusdam commentarijs reperimus) siue post Apostolorum*

Epipha: lib. 1. Tom: 2.

postolorum successionem à Cleto Episcopo hic constituitur, non ita clarè scimus. Verumtamen etiam hic potuit superstitibus adhuc Apostolis, Petro videlicet ac Paulo, alios Episcopos constituere: propterea quòd Apostoli sæpè ad alias terras ablegabantur, propter Christi prædicationem: non potuit autem vrbs Roma sine Episcopo esse. Paulus enim in Hispaniam profectus est, Petrus verò sæpè Pontum & Bithyniam visitauit. Possibile est autem, postquam discessit ac recusauit Clemens (si modò sic factum est; rationem enim sic ineo, non decerno) postea post obitum Lini & Cleti, quorum vterque ad duodecim annos Episcopatum tenuit, post Sancti Petri ac Pauli obitum, qui contigit duodecimo anno Neronis, hunc rursus coactum esse ad suscipiendum Episcopatum. Attamen Episcoporum in Roma successio hanc consequentiam habuit: Petrus & Paulus, Linus, Cletus, Clemens, Euaristus, Alexander, Xystus, Telesphorus, Euaristus, Hyginus, Pius, Anicetus, qui supra in catalogo indicatus est. Et ne quis miretur, quòd singula ita exactè recensemus: per hæc enim semper claritas ostenditur. Idem docet Optatus Mileuitanus: *Probamus eam esse Ecclesiam Catholicam, quæ sit in toto terrarum orbe diffusa. Eius iam commemoranda sunt ornamenta: & videndum vbi sint quinque dotes, quas tu sex esse dicis, inter quas Cathedra est prima: vbi nisi sederit Episcopus, coniungi altera dos non poterit, qui est annulus videndum est, qui, & vbi prior Cathedra sederit. Si ignoras, disce: si nosti erubesce. Ignorantia tibi adscribi non potest. Restat ergò, vt noueris: scientem errare, peccatum est. Nam ignorantibus nonnunquam solet ignosci. Igitur negare non potes scire te in vrbe Roma Petro primò Cathedram Episcopalem esse collatam: in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus: vnde & Cephas appellatus est: in qua vna Cathedra, vnitas ab omnibus seruaretur, ne cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent: vt iam schismaticus & peccator esset, qui contra* Lib. 2. contra Donatistas.

 singu-

Matth: 28. *dixisse, quod dixit: Ecce ego vobiscum sum vsque in consummationem seculi: quod tamen eum vniuersæ Ecclesiæ promisisse, quæ alijs morientibus, alijs nascentibus hic vsque in seculi consumationem futura est, quis non intelligat?*

Cùm igitur Catholicum dicimus, illud cum Vincentio Lyrinense intelligimus, quod vbique est, quod semper fuit, quæ inter omnes reperitur. In quorum primo est vniuersitas, in secundo antiquitas, in tertio consensus: vt illa sit Ecclesia Catholica, quę vbique sit, hoc autem est, quę non aut Geneuę, aut Wittembergę, aut Romę tantùm colatur; sed quę vbique terrarum ita inueniatur, vt nulla pars mundi existat, nulla prouincia, nulla natio, in qua eius aliquam portionē nō reperias. Ita vt in alijs quidem partibus plura eius membra sint, in alijs pauciora, vbique tamen semen hoc benedictum sparsum

Psal: 18. crescat ac floreat. Tale enim illud est: *In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Non sunt loquelæ neque sermones, quorum non audiantur*

Psal: 85. *voces eorum.* Et, omnes gentes quascunque fecisti, venient & adorabunt coram te Domine. Et in Apocalypsi:

Apoca: 5. *Redemisti nos Deus in sanguine tuo, ex omni tribu, linguâ, populis, & natione, & fecisti nos Deo nostro regnum.*

Vt igitur illa erit Catholica Ecclesia, quę vbique in omni mundi parte, in omni prouincia, in omni gente & natione colitur; ita illud Catholicum, quod vbiq. laudatur, prædicatur, docetur. Ille Catholicus, qui eum orbis terrę consensum sequitur: qui huic sensui, non hominis cuiuspiam authoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non doctrinam anteponit; sed hæc cuncta despiciens, orbis terrarū consensum vbiq. sequitur. Consensus enim & conspiratio omniū gentium, dicebat Marcus Cicero, vox naturæ est existimandus. Consensus omnium membrorum Christi, vox Christi & Spiritus sancti est: qui omnes sequitur, errare non potest.

Neque

Neque enim cuiquam vni mortalium dictum est: Mittam tibi spiritum paracletum; sed, mittam vobis, qui vos docebit omnem veritatem. Neque priuatim aut separatim ipsis Apostolis Spiritus sanctus datus est; sed omnibus simul in vnum locum congregatis: *Erant, inquit scriptura, omnes pariter sedentes in eodem loco, & repleti sunt omnes spiritu sancto.* &c. *Ioa: 16.* *Acto: 2.*

Catholicum igitur est, quod vbique est; sed & quod semper. Vt illa sit vera Ecclesia, non quę nunc primùm occidentibus seculis exorta fuerit; sed quę à principio fuit, per omnésque decursus temporum progressa, ad nostram vsque peruenerit ætatem. Ita enim dictum est: *Ego vobiscum sum vsque ad consumationem seculi.* Et alio loco: *Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Et Paulus populum christianum, mortem domini annunciaturum prædixit, donec ipse veniat. *Matt: vltimo.* *Luc: 21.* *1. Cor: 11.*

Vt autem illa est Catholica Ecclesia, quę semper est: ita illud Catholicum, quod semper, vel vbique, constanti doctrina traditur. Ille Catholicus, qui id credit, id sequitur, quod semper creditum est, & quod semper fideles sunt sequuti. At dices fortasse: Quomodo igitur illud tanquam Catholicum, quod semper in Ecclesia creditum est, sequar; cùm vt ipsi homines ita & sensus eorum iam demortui sunt? Ita quidem est, homines illi, qui secula nostra antecesserunt, vtpotè mortales nati, mortui sunt, aut potiùs ad vitam longè magis hac nostra vitalem translati; fides tamen & sensus illorũ viuit & viget. Vbi nam dices? in locis cõmunibus Philippi fortasse, aut Caluini institutionibus? Nequaquam: nam isti heri & nudius tertius exorti nobiscũ simul vixerunt. Vbi igitur? In amplissimo illo totius vetustatis & antiquitatis thesauro atque deposito, Conciliorum, inquam, atque Decretorum libris, in quibus tanquam depositis quibusdam, vltimam voluntatem suam, fidem, & sensus suos, tanquam

testamento & vltima consignatione primitiua reliquit Ecclesia. In scriptis item,ac cōmentarijs veterum Patrū, qui illud, quod de singulis rebus suo tempore Ecclesia sensit, quę iudicia, & qui sensus eius de rebus omnibus fuerint,quid item aut docuerint,aut crediderint,ipsi nobis tradiderunt. In vsu denique ipso, & more, ritibus, & cerimonijs, quas à maioribus nostris,tanquam hæreditate quadam, relictas atque traditas, ad hanc vsque diem sanctè & intemeratè conseruamus. In ipsis ad extremum iuribus, legibus, priuilegijs, publicis tabulis, templis denique, statuis, publicisque ædificijs. Hæc enim vniuersa sunt veluti vestigia quædam, & memoriæ eorum, quæ nos antecesserunt hominum doctrinę ac fidei. Quę,qui vel ipse nō legit,vel ab his qui hæc legerint non discit;quomodo catholicus dici possit,non inuenio. Quid si ampliùs extincta esse velit? quid si noua & recens conficta pro veteribus obtrudat? quid si vetera abrogari cupiat? quid si earum rerum inimicus sit? quid si eas de manibus suorum excutiat?quid si omnem authoritatem illis detrahat? eritné hic Catholicus, aut aliquo modo dici poterit? aut habebitné Catholicam fidem? Nequaquā profectò.Eant igitur isti,& à cerdonibus,atq. sutoribus, mulierculis etiam si placet,fidem catholicam, quę tanta eruditionis & antiquitatis suppellectili opus habet,discant. Et tamen putant se solos videre,in clarissimáque luce versari, cùm cœci sint, ac in densissimis tenebris versentur. Illud igitur est catholicum,quod vbiq. est, & quod semper fuit. Sed & quod inter omnes, non quidem inter omnes, quod iam dictum est numero, sed inter omnes, gente,lingua,natione,tribu,ordine, & conditione. Non enim, inquit Paulus, est distinctio Iudæi, neque Græci, non barbari,nec Scythę, non seruus & liber, non masculus & fœmina; sed omnia in omnibus eadem fides, idem consensus omnium, vt sit illud,quod superiùs

periùs diximus: *Egreßi sunt filij Isràël, & pariter pugnarunt vt vir vnus.* Et illud: *Erat*, inquit, *omnibus cor vnum, & voluntas vna.*

Concludamus igitur illam veram Ecclesiam esse, quę catholica sit. Catholica autem erit, quę vbique, quę semper, quę inter omnes, ita vti dictũ viget. Vtq. nomẽ ipsum catholicũ, quod vniuersalè significat ex aduerso hæresi, quę à parte designat opponitur, quomodo illud à parte Nouati esse, à parte Donati, à parte Lutheri dicitur; ita res ipsa catholicũ inquã esse & hæreticum maximè pugnãt atq. dissident, plurimumq. à se distinguuntur. Catholica enim Ecclesia, veluti vitis quædã abundans in lateribus domus Dei crescit: filij eius tanquã nouellę, in conspectu mensę eius virent, vitis tota, vitis plena, vitis abundans & frugifera: hæreses autem veluti sarmenta quædã inutilia, à vite amputata, arida & mortua, vndique vitem temerè circumiacentia, ac sua ariditate, nisi amputentur & expurgentur eã siccantia ac corrodentia: Itaq. cætera quidem nomina, ferè omnia vti dictũ est impudica præsumptione hæretici sibi vsurpant. ita, vt se Angelicos, Apostolicos, Euangelicos dicant; Catholicos certè nunquam se nominare ausi sunt. Itaque dicit Augustinus: *Quærenti peregrino alicui vbi ad Catholicam conueniatur; nullus hæreticorum, aut Basilicam suam, aut domum audet ostendere. Quæ causa? non enim vbiq. sunt, neque semper sunt, neq. omnes sunt; sed heri & nudius tertius exorti vno die occidunt.* Quare non nisi sub certo nomine, inquit Vincentius Lyrinen: certo loco, certo tempore describuntur. Ecclesiæ autem tantùm ea nota conuenit, vt ab ea sola cognominetur. Illam igitur Ecclesiã quæramus, quæ vbiq. est, quæ semper est, quæ inter omnes; eamq. sequamur, illi adhæreamus, ab ea nos nulla ratione dimoueri patiamur. Quisquis verò, vti præclarè monet idem Lyrinen: quàmuis ille Sanctus, & doctus, quàmuis Episcopus,

quàmuis Confessor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes senserit, id inter proprias, & occultas, & priuatas opiniunculas, à cõmunis publicæ ac generalis sententię authoritate secretum sit: nec cum summo æternæ salutis periculo, iuxta sacrilegam hæreticorum & schismaticorum consuetudinem, vniuersalis dogmatis veritate dimissa, vnius hominis nouitium sectemur errorem. Velint enim nolint, inquit Augustinus, nos Catholicos appellent, se verò quiduis potius: qua causa? num nouitate vocis offensi? nequaquam: antiquissimum enim est: num significato? at augustissimum: num vsu? atque omnibus bonis frequentissimum: quę igitur causa? nulla profectò alia, nisi quòd Catholici non sint. Quos nõ modò à Catholicorum nomine, sed à Christiano etiam lege sua D. Imperatores excluserunt.

Decretum Imperatoris. De Hæreticis Manichæis Lege. 6.

VALENTINVS LEONTIO. Damnatæ portentuosæ superstitionis auctore Nestorio: nota congrui nominis eius inuritur gregalibus; ne Christianorũ appellatione abutantur. Sed quemadmodum Ariani ab Ario, lege diuæ memoriæ Constantini, ob similitudinem impietatis, Porphiriani à Porphirio nuncupantur; sic vbique participes nefariæ sectæ Nestorij, Nestoriani vocentur. Vt cuius scelus sunt in deserendo Deum imitati, eius vocabulum iure videantur esse sortiti. Necnon impios libros nefandi & sacrilegi Nestorij aduersus venerabilem orthodoxorum sectam, decretaq́ Sanctissimi cœtus antistitum Ephesi habiti, scriptos habere, aut legere, aut describere audeat quisquam: quos diligenti requiri studio, aut publicè comburi decernimus. Ita vt nemo in religionis disputatione aliquam supradicti nominis faciat mentionem: aut quibusdam eorum habendi consilij gratia in ædibus, aut villa, aut suburbano suo, aut solo quolibet, aut alio loco conuenticulam clam aut apertè præbeat. Quos omnes cœtus celebrandi licentia priuari statuimus, scientibus vniuersis violatorem huiusmodi legis publicatione bonorum esse coërcendum.

QVAR-

QVARTÆ NOTÆ EXPLICATIO: EAM VERAM ECCLESIAM esse, quæ sit Apostolica.

Caput VI.

ERVM nos ad vltimam notam explicandam transeamus. Ea autem est, nos eam veram Ecclesiam credere, quæ sit Apostolica. Indicat & explicat hanc notam ipse dominus: *Et ego tibi dico Petre: quia tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus illam.* Non ad Petrum dices hæc verba referri. Ergò ne ad Christum quidem illa referentur: *Tu es Christus filius Dei viui.* Aliter enim locus alterum sequitur. Vtitur item hac eadem nota D. Paulus: *Superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Iesu.* Quod fundamentum Apostolorum, ipse interpretatur: *Vt sapiens, inquit, artifex fundamentum ieci, alius superædificauit.* Vtitur eodem modo D. Ioannes: *Veni, & ostendam tibi sponsam, vxorem agni, & murus ciuitatis fuit, habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorũ & agni.* Ad hanc item tanquam sacram anchoram, veteres confugerũt: huic soli promissum spiritũ veritatis in æternum sibi persuaserunt: hanc denique vt murum ahenæum vniuersis infidelium machinis & arietibus opposuerunt: hoc telo omnes priorum Gnosticorum copias confodit Tertullianus: huiusmodi Argumento Nouatianos coarguit Cyprianus lib. 1. epist: 6. In hoc asylum se recepit Hieronymus aduersus tot Orientis sectas dissectas,

Matt: 16.
Ephe: 4.
1. Cor: 3.
Apoc: 21.

vt indicat ipse Epistol. ad Damasum, & Dialog. contra Luciferianos. Parmenianum, & Donatistas, hoc laqueo præfocat Optatus Mileuitanus, lib. 2. Istius successionis consideratione, quasi arctissimo vinculo retentum, & fortissimis repagulis conseruatum se in gremio Catholicę Ecclesię affirmat frequenter Augustinus, lib. contra Epist. Manich. cap. 4. Psalmo contra partem Donati: Epistol. 163. & 165. lib. de vtilitate credendi, cap. 17. & 49. lib. quæstionũ veteris & noui testamenti, quæst. 110. lib. 2. contra literas Petiliani cap. 51. Hac nota sanctissimi Imperatores populis sibi à Deo creditis eam cõmonstrant.

Gratia: & Valenti: & Theodo:

Decretum Imperatoris. *Cunctos populos quos clementiæ nostræ regit imperium, in tali volumus religione versari, quam diuinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio vsque adhuc ab ipso insinuata declarat: quamque Pontificem Damasum sequi claret. Et Petrum Alexandriæ Episcopum virum Apostolicæ sanctitatis, hoc est, secundum Apostolicam disciplinam, Euangelicámque doctrinam, patris, & filij, & spiritus sancti, vnam deitatem sub pari maiestate, & sub pia trinitate credamus. Hanc legem sequentes christianorum Catholicorum nomen iubemus amplecti; reliquos verò dementes, vesanosq́ iudicantes, hæretici dogmatis infamiam sustinere diuina primùm vindicta, post etiam motus animi nostri, quem ex cœlesti arbitrio sumpserimus, vltione plectendos.*

Illa igitur Apostolica Ecclesia erit. Primùm, quam ipsi fundarunt Apostoli: *Vti bonus artifex*, inquit Paulus, *fundamenta ieci, alius autem superædificauit.* Quomodo Romanam quidem Petrus: Asianam Ioannes: Persicam Simon & Iudas: Indicam Thomas & Bartholomeus: Æthiopicam Matthæus: Achaicam Andreas: D. Paulus Syriacam, Anthiochenã, Thessalonicam, Philippensem, & cæteras Græcas.

Reuchlinus lib: 3. de verbo mirifico cap: 17. Postellus lib: de vniuersalitate

Deinde quę non partem aliquam tantùm Apostolicę do-

cę doctrinę, sed vniuersam doctrinam Apostolorum sequitur, ab eáque ne latum quidem vnguem discedit. Quam quidem Apostolicam doctrinam in duas partes distinctam esse superiori libro ex Paulo docuimus. In eam, quę oretenus prolata est, ac in moribus hominum constituta: & eam quã in Epistola atque atramento cõstitutam docet Ioannes. Quod clarè Dionysius Areopagita tradit: *Eloquia diuina duplicis, inquit, generis sunt, nimirum quædam in sanctis & Theologicis libris nobis cõmendata: alia præterea, quæ ex animo in animum medio intercurrente verbo, sine literis transfusa sunt. Siquidem primi illi nostri Sacerdotes, duces, Apostoli, summa illa & supersubstantialia, partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradiderunt.* Idem Irenæus. *Quid autem si neque Apostoli Scripturas reliquissent nobis, nõnne oportet sequi ordinem traditionis, quam tradiderunt ijs, quibus commitebant Ecclesias?*

Dionysius ca: 1. de cœlesti Hierarchia.

Irenæus lib: 3. cap: 4.

Vltimò illa Apostolica dicitur Ecclesia, in cuius cathedra aliquando Apostoli ipsi consederunt: & quę ab ipsis Apostolis pastorum & doctorũ continuam & perpetuã successionem vsq. ad hodiernam diem conseruauit. Prolixè hæc docet omnia Tertullianus: *Statim igitur Apostoli, quos hæc appellatio missos interpretatur, assumpto per sortem duodecimo Matthia in locum Iudæ, ex authoritate Prophetiæ, quæ est in Psalmo Dauid, consecuta promissa vim spiritus sancti ad virtutes & eloquium, primò per Iudæam contestata fide in Iesum Christum, & Ecclesiis institutis, dehinc in orbem profecti, eandem doctrinam eiusdem fidei, nationibus promulgauerunt: & proinde Ecclesias apud vnamquamque ciuitatem condiderunt, à quibus traducẽ fidei & semina doctrinæ, cæteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt, & quotidie mutuantur, vt Ecclesiæ fiant. Ac per hoc & ipsæ Apostolicæ deputantur, vt soboles apostolicarum ecclesiarum. Omne genus ad originem suam censeatur, necesse est.*

cesse est. Itaque tot ac tantæ Ecclesiæ, vnam esse illam ab Apostolis primam, ex qua omnes. Sic omnes primæ, & omnes Apostolicæ, dum vnam omnes probant vnitatem. Communicatio pacis & appellatio fraternitatis, & contesseratio hospitalitatis: quæ iura non alia ratio regit, quàm eiusdem sacramenti vna traditio. Hanc igitur dirigimus præscriptionem: si dominus Iesus Christus Apostolos misit ad prædicandum; alios non esse recipiendos prædicatores, quā quos Christus instituit: quia nec alius patrem nouit nisi filius, et cui filius reuelauit: & nec aliis videtur reuelasse filius, quàm Apostolis, quos misit ad prædicandum, vtique quod illis reuelauit. Quid autem prædicauerint, id est, quid illis Christus reuelauerit, & hîc præscribam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando, tàm viua (quod) aiunt voce, quàm per Epistolas postea. Si hæc ita sunt. Constat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis matricibus & originalibus fidei conspiret, veritati deputādam: & sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo suscepit: reliquam verò omnem doctrinam de mendacio præiudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarū, & Apostolorū, & Christi, & Dei. Quanquā autem omnes illę Ecclesię Apostolicę dicuntur, quę hoc modo, vel ab Apostolis ipsis sunt fundatę, vel eorum doctrinā per omnia sequūtur, vel quibus ipsi præfuerunt Apostoli, præcipuè tamen & peculiariter, ac quasi per excellentiam quandam illa Apostolica dicta est semper Ecclesia, quam ipsi principes Apostolorum, D. inquam Petrus & Paulus, fundarunt, ipsisque præfuerunt, vel propter Apostolorum dignitatem, vel propter præcipuum Christi promissum: *Ego pro te oraui Petre, vt non deficiat fides tua.* Et. *Elegi eum mihi vt sit vas electionis, vt portet nomen meum coram Gentibus.* Vel propterea, quòd alijs ob varias hæreses atque schismata,

ſmata, alióſque errores ceſſantibus, ac planè extinctis hæc ſola perpetuò durare debuit; itaque ſola peculiari quodammodo ab omnibus veteribus, ſedes Apoſtolica dicta eſt ſemper: ad ſolámque omnes ferè alię prouocarunt: ſoliúſque ſucceſſionem demonſtrant, quod in vetuſtiſſimorum Patrum exemplis atque teſtimonijs demonſtratur: in quibus primus eſt Irenæus. *Traditionem itaque Apoſtolorum in toto mundo manifeſtatam, in omni Eccleſia adeſt perſpicere omnibus, qui vera velint audire, & habemus annumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis, & ſucceſſores eorum vſque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognouerunt, quale ab his delirat ur. Etenim ſi recondita myſteria ſciſſent Apoſtoli, quæ ſeorſim & latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maximè traderent ea, quibus etiam ipſas Eccleſias committebant. Valde enim perfectos, & irreprehenſibiles in omnibus eos volebant eſſe, quos & ſucceſſores relinquebant ſuum ipſorum locum magiſterij tradentes, quibus emendatè agentibus fieret magna vtilitas, lapſis autem ſumma calamitas. Sed quoniam valde longum eſt, in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ, & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ, à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo, Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per ſucceſſiones Epiſcoporum peruenientem vſque ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per ſui placentiam malã, vel vanam gloriam, vel per cœcitatem, & malam ſententiam, præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem cõuenire Eccleſiam, hoc eſt, eos qui ſunt vndiq. * conſeruata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio. Fundantes igitur & inſtruentes beati Apoſtoli Eccleſiam, Lino Epiſcopatum adminiſtrandæ Eccleſiæ tradiderunt. Huius Lini*

Irenæus ca: 3.

* fideles, in qua ſemper ab his qui ſũt vndiq.

Paulus in his quæ sunt ad Timotheum Epistolis meminit: succedit autem ei Anacletus, post eum tertio loco ab Apostolis Episcopatum sortitur Clemens, qui & vidit ipsos Apostolos, & contulit cum eis, cùm adhuc insonantem prædicationem Apostolorum & traditionem ante oculos haberet. Non solus enim, adhuc multi supererant tunc Apostolis docti. * Paulo inferius. *★ Huic autem Clementi succedit Euaristus, & Euaristo Alexander, ac deinceps sextus ab Apostolis constitutus est Sixtus, & ab hoc Telesphorus, qui etiam gloriosissimè martyrium fecit, ac deinceps Hyginus, pòst Pius, pòst quem Anicetus. Cùm autē successisset Aniceto Soter, nunc duodecimo loco Episcopatum ab Apostolis habet Eleutherius. Hac ordinatione & successione ea quæ est ab Apostolis in Ecclesia traditio, & veritatis præconiatio peruenit vsque ad nos. Et est plenissima hæc ostensio, vnam & eandem viuificatricem fidem esse, quæ in Ecclesia ab Apostolis vsque nunc sit conseruata, & tradita, in veritate.*

Cypria: lib: 1 Epistolarum. Item docet D. Cyprianus. *Nouatianum baptisari & sanctificari aliquem posse; prius ostendat & doceat, Nouatianum in Ecclesia esse, aut Ecclesiæ præsidere: Ecclesia enim vna est, quæ vna, & intus esse, & foris non potest. Si enim apud Nouatianum est, apud Cornelium non fuit: si verò apud Cornelium fuit, qui Fabiano Episcopo legitima ordinatione successit, & quem præter Sacerdotij honorem martyrio quoque dominus glorificauit, Nouatianus in Ecclesia non est, nec Episcopus computari potest, qui Euangelica & Apostolica traditione contempta, nemini succedens, à seipso ortus est: habere namq; aut tenere Ecclesiam nullo modo potest, qui ordinatus in Ecclesia non est. Foris enim non esse Ecclesiam, nec scindi aduersum se, aut diuidi posse, sed inseparabilis atque indiuiduæ domus vnitatem tenere, manifestat scripturæ diuinæ fides, cùm de Sacramento* Exodi 12. *Paschæ & agni, qui agnus Christum dissignabat, scriptum sit: In domo vna comedetur, non eijcietis de domo carnem foras.*

foras. Quod item circa Raab, quæ ipsa quoque typum portabat Ecclesiæ, expressum videmus, cui mandatur & dicitur: Patrem tuum, & matrem tuam, & fratres tuos, & totam domum patris tui colliges ad te ipsam in domum tuam, & omnis qui exierit ostium domus tuæ foras, reus sibi erit. Quo sacramento declaratur in vnam domum solam, id est, in Ecclesiam victuros, & ab interitu mundi euasuros colligi oportere. Quisquis autem de collectis foras exierit, id est, si quis quamuis in Ecclesia gratiam consecutus recesserit, & ab Ecclesia exierit, reum sibi futurum, id est, ipsum sibi quòd pereat, imputaturum. Quod Apostolus Paulus explanat docens, & præcipiens, hæreticum vitandum esse, vt peruersum & peccatorem, & à semetipso damnatum. Hic est enim, qui reus sibi erit, non ab Episcopo eiectus, sed sponte de Ecclesia profugus, & hæretica præsumptione à semetipso damnatus. Et idcirco dominus insinuans nobis vnitatem de diuina auctoritate venientem ponit & dicit: Ego & pater vnum sumus: ad quam vnitatem redigens Ecclesiam suam denuo dicit: Et erit vnus grex & vnus pastor. Si autem grex vnus est, quomodo potest gregi annumerari, qui in numero gregis non est? aut pastor haberi quomodo potest: qui (manente vero pastore, & in Ecclesia Dei ordinatione succedanea præsidente) nemini succedens, & à seipso incipiens, alienus fit & prophanus, dominicæ pacis ac diuinæ vnitatis inimicus, non habitans in domo Dei, id est, in Ecclesia Dei, in qua non nisi concordes atque vnanimes habitant? loquente in Psalmis spiritu sancto & dicente: Deus qui inhabitare facit vnanimes in domo. Non dissimilia his tradit Tertullianus. *Ita ex ipso ordine manifestatur, id esse dominicum & verum, quod sit prius traditum: id autem extraneum & falsum, quod sit posterius immissum. Ea sententia manebit aduersus posteriores quasque hæreses, quibus nulla constantia & conscientia concedit ad defendendam sibi veritatem. Cæterum si quæ*

[Marginal notes: Iof: 2. — Tit: 3. — Ioan: 10. — Ibidem. — Psal: 67. — De præscriptionibus Hæreticorum.]

postolorum successionem à Cleto Episcopo hic constituitur, non ita clarè scimus. Verumtamen etiam hic potuit superstitibus adhuc Apostolis, Petro videlicet ac Paulo, alios Episcopos constituere: propterea quòd Apostoli sæpè ad alias terras ablegabantur, propter Christi prædicationem: non potuit autem vrbs Roma sine Episcopo esse. Paulus enim in Hispaniam profectus est, Petrus verò sæpè Pontum & Bithyniam visitauit. Possibile est autem, postquam discessit ac recusauit Clemens (si modò sic factum est; rationem enim sic ineo, non decerno) postea post obitum Lini & Cleti, quorum vterque ad duodecim annos Episcopatum tenuit, post Sancti Petri ac Pauli obitum, qui contigit duodecimo anno Neronis, hunc rursus coactum esse ad suscipiendum Episcopatum. Attamen Episcoporum in Roma successio hanc consequentiam habuit: Petrus & Paulus, Linus, Cletus, Clemens, Euaristus, Alexander, Xystus, Telesphorus, Euaristus, Hyginus, Pius, Anicetus, qui supra in catalogo indicatus est. Et ne quis miretur, quòd singula ita exactè recensemus: per hæc enim semper claritas ostenditur. Idem docet Optatus Mileuitanus: *Probamus eam esse Ecclesiam Catholicam, quæ sit in toto terrarum orbe diffusa. Eius iam commemoranda sunt ornamenta: & videndum vbi sint quinque dotes, quas tu sex esse dicis, inter quas Cathedra est prima: vbi nisi sederit Episcopus, coniungi altera dos non poterit, qui est annulus videndum est, qui, & vbi prior Cathedra sederit. Si ignoras, disce: si nosti erubesce. Ignorantia tibi adscribi non potest. Restat ergò, vt noueris: scientem errare, peccatum est. Nam ignorantibus nonnunquam solet ignosci. Igitur negare non potes scire te in vrbe Roma Petro primò Cathedram Episcopalem esse collatam: in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus: vnde & Cephas appellatus est: in qua vna Cathedra, vnitas ab omnibus seruaretur, ne cæteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent: vt iam schismaticus & peccator esset, qui contra* Lib. 2. contra Donatistas.

singularem cathedram, alteram collocaret. Ergo cathedra vnica, quæ est prima de dotibus, sedit prior Petrus. Cui successit Linus, Lino successit Clemens, Clementi Anacletus. &c. *Iulio Liberius, Liberio Damasus, Damaso Siricius hodie, qui noster est socius, cum quo nobis totus orbis commercio formatarum, in vna communionis societate concordat. Vestræ Cathedræ vos originem reddite, qui vobis vultis Sanctam Ecclesiam vindicare.* Eundem ordinem successionis texit D. Augustinus: *Si enim ordo Episcoporum sibi succedentium considerandus est, quantò certiùs & verè salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius Ecclesiæ figuram gerenti Dominus ait, super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorum non vincent eam. Petro enim successit Linus: Lino, Clemens: Clementi, Anacletus: Anacleto, Euaristus: Euaristo, Alexander: Alexandro, Sixtus: Sixto, Thelesphorus: Thelesphoro, Iginus: Igino, Anicetus: Aniceto, Pius: Pio, Soter: Soteri, Eleutherius: Eleutherio, Victor: Victori, Zepherinus: Zepherino, Calixtus: Calixto, Vrbanus: Vrbano, Pontianus: Pontiano, Antherus: Anthero, Fabianus: Fabiano, Cornelius: Cornelio, Lucius: Lucio, Stephanus: Stephano, Xystus: Xysto, Dionysius: Dionysio, Felix: Felici, Eutychianus: Eutychiano, Gaius: Gaio, Marcellinus: Marcellino, Marcellus: Marcello, Eusebius: Eusebio, Miltiades: Miltiadi, Syluester: Syluestro, Marcus: Marco, Iulius: Iulio, Liberius: Liberio, Damasus: Damaso, Siricius: Siricio, Anastasius. In hoc ordine successionis nullus Donatista Episcopus inuenitur. Sed ex transuerso ex Aphrica ordinatum miserunt, qui paucis præsidens Aphris, in orbe Roma Montensium, vel Cuzupitarum vocabulum propagauit. In illum autem ordinem Episcoporum, qui ducitur ab ipso Petro vsque ad Anastasium, qui nunc eandem cathedram sedet, etiam si quisquam traditor per illa tempora subrepsisset, nihil præiudicaret Ecclesiæ & innocentibus christianis:*

ſtianis: quibus dominus prouidens, ait de propoſitis malis: Quæ dicunt facite: quæ autem faciunt, facere nolite: dicunt enim, & non faciunt. Vt certa ſit ſpes fidelibus, quæ nõ in homine, ſed in Domino collocata, nunquam tempeſtate ſacrilegi ſchiſmatis diſsipetur: ſicut iſti diſsipati ſunt, qui legunt in codicibus ſanctis Eccleſias quibus Apoſtoli ſcripſerunt, & nullum in eis habent Epiſcopum. Et in alio loco: *Verùmtamen ſi omnes per totum orbem tales eſſent, quales vaniſsimè criminaris: Cathedra tibi quid fecit Eccleſię Romanæ, in qua Petrus ſedit, & in qua hodie Anaſtaſius ſedet? vel Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, in qua Iacobus ſedit, & in qua hodie Ioannes ſedet, quibus nos in Catholica vnitate connectimur, & à quibus vos nefario furore ſeparaſtis? Quare appellas Cathedram peſtilentiæ Cathedram Apoſtolicam?* Et item. *Puto tibi eam partem orbis ſufficere debere, in qua primum Apoſtolorum dominus voluit glorioſiſsimo martyrio coronari. Cui Eccleſiæ præſidentem beatum Innocentium, ſi audire voluiſſes; iam nunc periculoſam iuuentutem tuam Pelagianis laqueis excuſsiſſes. Quid enim potuit vir ita ſanctus Aphricanis reſpondere conſilijs, niſi quòd antiquitus Apoſtolica ſedes & Romana cum cæteris tenet perſeueranter Eccleſia? Idem facit in alijs infinitis locis.* Eodem prouocat D. Hieronymus: *Quoniam vetuſto oriens inter ſe populorum furore colliſus, indiſciſſam Domini tunicam, & deſuper textam, minutatim per fruſta diſcerpit; & Christi vineam exterminant vulpes; vt inter lacus contritos, qui aquam non habent difficile, vbi fons ſignatus, & hortus ille concluſus ſit, poſsit intelligi: ideo mihi Cathedram Petri, & fidem Apoſtolico ore laudatã, cenſui conſulendam: inde nunc meæ animæ poſtulans cibum, vnde olim Christi veſtimenta ſuſcepi. Neque verò tanta vaſtitas elementi liquentis, & interiacens longitudo terrarum, me à pretioſæ margaritæ potuit inquiſitione prohibere. Vbicunque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.*

Aug: contra Petiliani li:2.

Hier:epiſt:57.

aquilæ. Profligato à sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta Patrum seruatur hæreditas. Ibi cespite terra fœcundo. Dominici seminis puritatem centeno fructu refert; hic obruta sulcis frumēta in lolium auenásque degenerant.
Isaiæ 14. *Nunc in occidente sol iustitiæ oritur: in oriente autem Lucifer ille, qui ceciderat, supra sydera posuit thronum suum.*
Matth: 5. *Vos estis lux mundi, vos sal terræ, vos aurea vasa & argentea: hic testacea vasa, vel lignea, virgam ferream, & æternum operiuntur incendium. Quanquam igitur tui me terreat magnitudo, inuitat tamen humanitas. A sacerdote victimam salutis, à pastore præsidium ouis flagito. Facessat inuidia: Romani culminis recedat ambitio: cùm successore piscatoris, & discipulo crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, Cathedræ Petri, communione consocior: super illam petram ædificatam Ecclesiam scio.*
Exo: 12. *Quicunque extra hanc domum agnum comederit, profanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Et quia pro meis facinoribus ad eam solitudinem cōmigraui, quę Syriam iuncto Barbariæ fine disterminat; nec possum sanctum domini tot interiacentibus spacijs, à sanctimonia tua semper expetere: ideo hic collegas tuos Ægyptios confessores sequor, & sub onerarijs nauibus parua nauicula delitesco. Non noui Vitalem, Meletium respuo, ignoro Paulinum. Quicunque tecum non colligit, spargit: hoc est, qui Christi non est, Antichristi est.* Et paulo pòst: *Ego interim clamito. Si quis*
Hieronymus epist: 58. *cathedræ Petri iungitur, meus est. Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi hærere se dicunt: possem credere; si hoc vnus assereret: nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Idcirco obtestor beatitudinem tuam per crucem Domini, per necessarium fidei nostræ decus, per passionem Christi; vt qui Apostolos honore sequeris, sequaris & merito, ita in solio cum duodecim iudicaturus sedeas; ita te alius senem cum Petro cingat; ita municipatum cœli cum Paulo consequaris; vt mihi lite-*

mihi literis tuis, apud quem in Syria debeam communicare, significes, noli despicere animam, pro qua Christus mortuus est. Hactenus veteres.

Quid ad tot, tantásque Sanctorum virorum authoritates, Pontificum, Doctorum, Martyrum dicent isti? dictàne negabunt an ridebunt? non puto certè, nisi impudentissimi esse velint. Neque est, quod hic obijciant hos tantos auctores Latinos fuisse; cùm omnes ferè, aut Asiani, aut Aphri, aut Græci fuerint. Quòd si successione triginta vel quadraginta Pontificum, tantopere vrgebant sui temporis hæreticos veteres Patres; quantò magis & efficaciùs nunc ducentorum, & ampliùs idem facimus? verùm ideo tantum tributum fuisse successioni à veteribus mussitat Caluinus, quod nondum illi, qui in successione numerabantur, amiserant rectam fidem: ridiculum verò disputatorem: quasi itidem illius temporis hæretici, vt & nunc, Romanę sedi rectam concederēt fidem: quam si concessissent, secuti certè fuissent, nec pro hæreticis haberi possent. Iudaicum quid esse successionem numerare calumniantur isti: eodémque modo, longéque efficaciùs veterē synagogam Christo & eius Apostolis eandem seriem successionis opponere potuisse, quomodo nunc illis opponitur. Vtrumq. hoc falsum est: nam etsi in veteri lege successio fuit; omnia tamē ea, quę maioris alicuius fuerunt momenti, in figura nouę euenie bant legis: ita vt illa veteris legis successio nihil aliud fieret, quàm vmbra quædam et typus eius successionis, quę in noua lege futura erat: vt quemadmodum in veteri lege veritas doctrinę successione manente ad Christum vsque dominum eiúsque tempora deducta est, nulloq. modo, quantumvis vita eorum, qui continuabant successionem, fuerit flagitiosissima, deprauari potuit: ipso testante domino: *Super Cathedram Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Omnia ergò quæcunque dixerint vobis seruate, &* Matth: 23.

Q

uate, & facite: secundum opera verò eorum nolite facere. Dicunt enim & non faciunt. Ita & nunc manente eadem successione, veritas de ore Cathedrę Christi, donec ipse venerit, nunquam auferri poterit, vti præclarè prædixit Isaias: *Spiritus meus qui eſt in te, & verba mea, quæ*
Isaie 59. *posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, dicit dominus, amodo & vsque in sempiternum.* Deinde illud falsum est, eandem esse rationem Christi, & istorũ qui se eius maiestati effreni quadam audacia conferre ac comparare non erubescunt. Primò enim Christo Domino eiúsque Apostolis, omnes Patriarchę, Prophetę, ac vniuersa lex testimoniũ perhibuerunt: de istis autem illud solum prædictum legimus: *In nouissimis*
1. Timot: 3. *temporibus venient pseudoprophetæ, pseudochristi, & seducent multos.* Et: *In nouissimis temporibus venient homines sui amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, cæci, & voluptatũ amatores magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes.* Deinde, super Christum Dominum, eiúsque Apostolos visibiliter descendit Spiritus sanctus: paterna vox de cœlo audita est, hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipsum audite. Hócque est, quod ipse dicit, se testimonium ab homine non accipere, sed maius testimonium habere omnibus, testimonium inquam Dei. Isti verò quam vnquam vocem de cœlo audiuerunt, nisi illam fortasse: Attendite vobis à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ouium, intus autem sunt lupi rapaces. Denique Christus Dominus, & eius Apostoli, ea signa fecerunt, quę nemo vnquam fecit; vltimóque vi ac diuina virtute sua deuicta morte rediuiuus mundo comparuit. Faciat idem Lutherus vel Caluinus, aut quispiam alius ex istis, & tum demum cau-

mum causam suam cum Christo & Apostolis eius comparare audebit. Vltimò Iudaicam successionem aliquando desituram fuisse legimus; at istius seriem æternam futuram, prædixit Dauid: *Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es sacerdos in æternum, secundum ordinē Melchisedech.* Psal: 109. *Pro patribus tuis nascentur filij, ideo constitues eos principes super omnem terram.* Psal: 44. Et Christus Dominus: *Ego oraui pro te, vt non deficiat fides tua.* Et Paulus vsque ad cōsumationem seculi duraturam ad Ephesios scribit.

Extincta est, inquiunt, ista successio vestra in Ioanne Papa fœmina. Falsum est hoc: Nam neque fœmina Summus Pontifex esse potuit vnquam, etiam si millies creata sit, cùm id natura rei non patitur, vt fœmina vir fit, tantò minus Pontifex, tantisperque sedes vacaret, si fortè per errorem electa fuisset, dum illa viueret; nisi fortè Anglicanum vellent habere Papatum, vel talem, quale quid de Caligulæ Imperatoris equo narrat Dion, Velocissimum hunc appellabat, quem tantoperè diligebat, vt cum crebro ad cœnam inuitaret, ei hordeum ex auro apponeret, funderétque vinum in poculis aureis, ac per salutem eius ac fortunam iuraret: Neq. ijs contentus, eum ad honores & dignitates Reipub. prouehere statuit, séque eum consulem facturum pollicebatur. Et fecisset, inquit Dion, si vixisset diutius. Vel saltim huic respondeant rationi: vel enim fœmina summus Pontifex esse potest, vel non: si rectè potest esse, quid accusant? quid quæruntur? si non potest esse, cur dicunt fuisse? Sed isti homines sui planè obliti seipsos non intelligunt. Et hoc ipsum ex triuio commentum arreptum, falsum est, quod hac ratione, cùm præsertim nullis certis authoribus nitatur, facillimè doceri potest: Græcos post schisma factum fuisse Latinis semper infensissimos, maximè autem sedi Romanę, contra quam omne virus acerbitatis suę semper euomere conati sunt: neq. vnquam præ-

De Ioanne Papa fœmina cōmentum hæreticorum refellitur.

termiserunt quidquam, quod ad eorum infamiam augendam, fidémque diminuendam pertineret; nusquam tamen id aut Latinis, aut Romanis obiecisse leguntur: non prætermissuri, si vel minimum aliquod argumentũ tanti conuicij habuissent, cùm præsertim idẽ illis ipsis à Latinis aliquando obiectum fuisse, eos inquam fœminã Patriarchã habuisse, ex libro Leonis Noni, aduersus Michaelem Patriarcham Constantinopolitanum discamus, cuius illa sunt verba: *Absit autem, vt velimus credere, quod publica fama non dubitat asserere, Constantinopolitanæ Ecclesiæ contigisse, vt eunuchos contra primum sancti Nicæni Concilij capitulum, passim promouendo, fœminam in sede Pontificum suorum sublimasset aliquando. Hoc tam abominabile scelus, detestabiléque facinus, & si enormitas ipsius, vel horror, fraternáque beneuolentia non permittit nos credere; considerata tamen incuria vestra, erga Sanctorum censuram Canonum, quia eunuchos, & aliqua parte corporis imminutos, non solùm ad Clericatum, sed ad Pontificatum etiam indifferenter ac solenniter adhuc promoueatis, fieri potuisse pensamus.* An igitur tantum conuicium illi æquo animo tulissent? an non regessissent, si qua ratione verisimili potuissent? Sed isti nugatores nugas persequuntur.

Leo ix. Papa cap: 23.

Malicia Alexandri Papę & reliquorum Pontificum vita flagitiosa eam successionem sustulit. At qui successionem generationis Christi, neque meretrices, neque idololatrę. Reges auferre, aut perrumpere potuerunt vnquã. Quid impuriùs Iuda Scariote? quid fœdiùs? quid flagitiosiùs? de quo dictum est, melius erat si homo ille natus non fuisset, & tamen malicia eius successionem illius nõ sustulit. Audi enim quid Scriptura dicat: *In diebus illis; Exurgens Petrus in medio fratrum dixit: Erat autem turba hominum simul ferè centum viginti: Viri fratres, oportet impleri scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per*

Acto: 1.

os David

os David de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum: qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem, ita vt appellaretur ager ille lingua eorum. Acheldemach, hoc est, ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat commoratio eorum deserta, & non sit qui inhabitet in ea: & Episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergò ex ijs viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens à baptismate Ioannis, vsque in diem qua assumptus est à nobis testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Si igitur improbitas Iudę sortem ministerij eius non sustulit, quantò magis illius Apostoli, pro quo Christus specialiter orauit, nulla humana malicia auferre poterit vnquam?

Sed quæ tandem huius successionis, tanta causa est? quę necessitas? quis vsus? maximus per omnia. Primùm quòd potestas non est, nisi à Deo sit profecta, idque vel sine medio vllo, vel mediante saltem eorum, qui à Deo missi sunt ordinatione, siquidem neminem sibi debere sumere honorem, nisi vocatum à Deo tanquam Aaron, docet Paulus. Hebræ: 6. Cùm igitur Episcopatus, Pastoratus, & Presbyteratus, atque adeò Sacerdotium omne, potestas in Ecclesia summa sit, sine qua Ecclesia Dei omninò esse non potest, potestas non erit, nisi à Deo sit profecta, idque vel sine medio vllo, vt in illis ipsis fuit, quib⁹ dictum est: *Sicut misit me pater, ita & ego mitto vos*, aut mediate, vt in illis omnibus, qui ab his acceperunt, quibus dicitur: *Sicut misit me pater, ita mitto vos.* Quorum Ioan: 20. verborum sensus est: Cum qua potestate misit me pater, cum eadem mitto vos: missus sum à patre, cum potestate alios mittendi, cum eadem item potestate alios

mittendi mitto vos. Ab his igitur qui missus non est, fur
Ioan: 10. est & latro, quia non intrat per ostium. Christus enim est ostiũ ouiũ, cui soli mittendi à patre potestas data est, vel per illũ ipsum, vel per hos, quib9 dixit: *Sicut misit me pater, ita et ego mitto vos.* Ideo igitur Matthęus, ideo Paulus Apostoli, quia ab Apostolis ordinati sunt; ideo Titus & Timotheus, quia à Paulo; ideo alij Cretę ac reliquarum vrbium Presbyteri, quia à Tito & Timotheo, per manus impositionem ordinati sunt, & sic eodẽ modo alij. Nam plebi, vel Regibus, à quibus isti ordinari volunt, nusquã dictum est: *Sicut misit me pater, ita ego mitto vos.* Ideo ad hanc vocem quę sola pastores facit, sicut misit me pater, ita mitto vos, nullo modo suam vocationẽ & ordinationem referre possunt. Et hoc est, quod dicit Cyprianus:
Ad Antonianum lib: 4. *Nouatus, inquit, in Ecclesia non est, quia seipsum ordinauit, a seipso incepit.* De Cornelio verò magnificè: *Et factus est Episcopus à plurimis Collegis nostris, qui tunc in vrbe Romana aderant, qui ad nos literas honorificas et laudabiles; & testimonio suæ prædicationis illustres de eius ordinatione miserunt. Factus est autem Cornelius Episcopus de Dei & Christi eius iudicio, de Clericorum omnium penè testimonio, de plebis quæ tunc affuit suffragio, & de Sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio, cùm nemo ante se factus esset, cùm Fabiani locus, id est, cùm locus Petri & gradus Cathedræ Sacerdotalis vacaret, quo occupato de Dei voluntate atque omnium nostrum consensione, firmato, quisquis iam Episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est, nec habeat Ecclesiasticam ordinationem, qui Ecclesiæ non tenet vnitatem, quisquis ille fuerit, multum de se licet iactans, & sibi plurimum vindicans profanus est; alienus foris est. Et cùm post primum secundus esse non possit, quisquis post vnum, qui solus esse debeat, factus est non iam secundus ille sed nullus.* Cùm igitur isti neque ab illo primò sint qui dicit: *Sicut misit me pater, ita & ego mitto vos:*

mitto vos: neque ab his, ad quos hoc ipsum dictum sit; foris sint oportet: nulli sint necesse est: à Deo missi esse nō possunt: quod præclarè explicat Tertullianus. *Probent se nouos Apostolos esse: dicant Christum iterum descendisse, iterum ipsum docuisse, iterum crucifixum, iterũ mortuum, iterum resuscitatum; sic enim Apostolos solet facere, dare illis præterea virtutem eadem signa edendi, quæ & ipse. Volo igitur virtutes eorum proferre, nisi quòd agnosco maximam virtutem eorum, qua Apostolos in peruersum æmulantur. Illi enim de mortuis suscitabant, isti de viuis mortuos faciunt.* Hactenus Tertullianus. *De eodem vide supra folio III.*

Secundò, fides diuina esse non potest, nisi quam os domini primum locutum sit. Deinde quę multis signis similiter & portentis, ac miraculis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus confirmata, & quasi obsignata & cōtestata fuerit. Postremò, quę in Deum ipsum auctorem referatur, ac desinat. Sed quoniam neque Deum ipsum cum singulis hominibus loqui semper conuenit, neque miraculis vbique locus est, sufficit, vt ad primos duces atq. principes fidei os Domini locutum sit, eósque instruxerit, vt denique multis signis & portentis ac prodigijs eorum doctrinam & ordinem Deus confirmarit. Isti autem, his qui eos sequuntur, eandem doctrinam per successionem quandam tradant, aliósque in locum & functiones suas sufficiant. Sic factum est in Moyse: os Domini cum illo locutum est: signa & portenta plurima in monte Sinai apparuerunt. Satis erat alijs ad fidem faciendam in eandem doctrinam atque ordinem successisse. Sic factum est & in Aarone: Deus cum ipso locutus est: palma eius refloruit; cæteris porrò propter eadem signa & prodigia, ob continuam ordinationem & successionem creditum est. Cùm enim propter schisma, vindictámque schismaticorũ, Core & Abiron, orta fuisset seditio contra Moysen, Aaron, quód non

quòd nō ipsi soli deberent offerre incensum Domino, neque itē ex ipsorū tantùm ore lex petenda esset, eoq. nomine in tabernaculum fœderis concessissent, locutus est
Numeri 17. Dominus ad Moysen dicens: *Loquere ad filios Israël, & accipe ab eis virgas singulas, per cognationes suas, à cunctis principibus tribuum virgas duodecim, & vnius cuiusque nomen superscribes virgæ suæ. Nomen autem Aaron erit in tribu Leui: & vna virga cunctas eorum familias continebit: ponésque eas in tabernaculo fœderis coram testimonio, vbi loquor ad te. Quem ex ijs elegero, germinabit virga eius, & cohibebo à me querimonias filiorum Israël, quibus contra vos murmurant. Locutúsque est Moyses ad filios Israël: & dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus. Fuerúntque virgæ duodecim, absque virga Aaron. Quas cùm posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonij, sequenti die regressus inuenit germinasse virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis eruperunt flores, qui folijs dilatatis in amigdalas deformati sunt. Protulit ergo Moyses omnes virgas de cōspectu domini ad cunctos filios Israël, viderúntq. & receperunt singuli virgas suas. Dixitque dominus ad Moysen. Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonij, vt seruetur ibi in signum rebellium filiorum Israël, & quiescant querelæ eorum à me, ne moriantur. Fecítque Moyses sicut præceperat Dominus. Dixerunt autem filij Israël ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes peribimus. Quicunque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. Num vsque ad internecionem cuncti delendi sumus? Dixítq. dominus ad Aaron: Tu & filij tui, & domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem sanctuarij; & tu & filij tui simul sustinebitis peccata sacerdotij vestri. Sed & fratres tuos de tribu Leui, & sceptro patris tui, sume tecum, præstóque sint & ministrent tibi. Tu autem & filij tui ministrabitis in tabernaculo testimonij. Legitimum sempiternum erit in generationibus*

vestris.

vestris. Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione cõtenti, quas in vsus eorum & necessaria sepamui. Simile quid in noua lege, sed longè perfectiùs, longè euidentiùs factam esse legimus: eliguntur ad opus ministerij duodecim præstantissimi viri: ex oreq. ipso Dei instruũtur: cùm illáque amplissima in totum dimittuntur orbem legatione: *Euntes in vniuersum orbem, annunciate verbum vniuersæ creaturæ: at illi profecti, prædicauerunt Euangelium, domino cooperante, sequentibus signis.* Neq. solùm dicto paruerũt sed vt ipsi missi sunt, ita & alios miserunt. *Ideo constitui te,* scribit Paulus Timotheo, *Cretę, vt constituas presbyteros & Episcopos:* vt ille quidem fundamentum iecerit, alij autem ædificiũ exstruerint: vt illud Prophetę impleretur: *Spiritus meus qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, àmodo vsque in sempiternum.* Quod idem Paulus longè clariùs illis verbis explicat: *Propterea abundantiùs oportet obseruare nos ea, quæ audiuimus, ne fortè perefluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo factus est firmus, & omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quæ cùm initium accepissent, enarrari per dominum ab eis qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis, & portentis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus, secundum suam voluntatem.* Habet quoq. non mediocre momentum ea ipsa successio, ad conseruationem puritatis & sinceritatis dogmatum, vbi à patribus, tanquam hæreditatem quandam manu de manu accipiant filij: quomodo vniuersam legem naturę, quomodo artes & scientias omnes, quomodo eam ipsam facultatem, quam Hebræi Cabalam vocant, auctas, & conseruatas, atque perfectas esse legimus. Itaque inter Catholicum & Hæreticum, hac in parte illud intererit, quod neutrum qui-

Hebræ 2.

dem Deus nunc aloquitur: cùm neutro præsens os domini locutū est: vterq. signa & miracula licet nulla edat. Verùm Catholicus, & si ipse Deum loquentem nunc nō audiat, & si miracula non faciat; eorum tamen doctrinam tuetur, ad eos se refert, hos ordinatores suos demonstrat, ad quos os domini locutum est, quorum doctrina multis portentis & miraculis, multorum item seculorum testimonijs & probationib⁹ est confirmata: quā cùm eandē tueatur atq. doceat, ad eadem se signa & miracula refert, diuinámq. non humanam esse certò sibi & alijs persuadet, non trepidat, non tergiuersatur, non dubitat; sed illud potiùs Tertulliani rectè vsurpat: *Mea est possessio, olim possideo, prior possideo, habeo origines firmas ab ipsis authoribus quorum fuit res: ego sum hæres Apostolorum; sicut cauerunt testamento suo, sicut fidei commiserunt, sicut adiurauerunt, ita teneo, vos alios certè exhæreditauerunt semper atque abdicauerunt vt extraneos & inimicos.* Hæreticus neutrum habet: nam neque ad ipsum os domini locutum est, neque signa & miracula edit ipse, & nunc primùm exortus est, sed neque eorum doctrinam tuetur, ad quos os Domini aliquādo locutum esse sciat, vel qui miracula aliqua ediderint, & quos ipse præsens videt, cum illísq. simul viuit, & ideo doctrinam planè humanā nouam, ac quibusdam sophismatibus tantum subnixam tuetur. *Ante Valentinum enim,* inquit Irenæus, *non fuerunt, qui sunt à Valentino: neque ante Marcionem erant, qui sunt à Marcione: neque omninò erant aliqui sensus maligni, quos supra enumerauimus, antequam initiatores & inuentores peruersitatis eorum fierent.* Vel saltim demonstrent, num cum auctoribus ipsorum doctrinę Deus aliquando locutus fuerit, vel aliqua miracula per eos ediderit: num Apostolorum temporibus aliquis ex illis vixerit. Verùm cùm nihil horum docere possint, nullo certè modo seipsos ad illam primam & infallibilem veri-

tatem Deum inquam ipsum referre poterint: Ad quos meritò dicendum esse, docet Tertullianus: *Qui estis? quando, & vnde venistis? quid in meo agitis non mei? quo denique Marcion iure syluam meam cædis? qua licentia Valentine fontes meos transuertis? qua potestate Apelles limites meos commoues? Mea est possessio: quid hîc cæteri ad voluntatem vestrum seminatis & pascitis?* Sed hæc hactenus.

Si ergò istorum Ecclesias Apostoli ipsi fundarunt, si plenam eorum doctrinam tuentur, si ab illis successionem suam demonstrant; Apostolicas habent Ecclesias. Si autem nulla earum conditionum illis conuenit; nam & Ecclesias eorum nuper Lutherus fundauit: vel si vetera repetere malunt, Simon Magus, quem primum principem & ducem hæreticorum fuisse testatur Irenæus atque Tertullianus, qui eodem modo vt illi fide sola homines iustificari docuit. Si item doctrinā Apostolorum, ita vti monstratum est, non sequuntur: si successionem non modo non monstrant sed etiam impugnant; Apostolicas Ecclesias non habent: hæreses igitur sequuntur.

Illa igitur vera erit Ecclesia, quę Vna, quę Sancta, quę Catholica, quę Apostolica. Verùm de primo genere signorum hactenus dictum sit. De quibus qui plura & meliora cognoscere velit, legat eum, qui primus hanc ante alios omnes viam triuit, doctißimum simul ac Sanctißimum Cardinalem Hosium popularem & fautorem quondam nostrum planè singularem.

DE VERÆ ET FALSÆ ECCLESIÆ DISCRIMINE.

LIBER TERTIVS.

PRIMVM INSIGNE VERÆ ECCLESIÆ: PRÆSENtia Spiritus sancti.

Caput I.

NVNc ad secundum genus signorum transeamus, -κμῶα hæc Aristoteles vocat, quę & si, vt superiùs diximus, singula rem necessariò non demonstrant, turba tamen conferta tanquã præstantissimorum tironum cuneus, magnam vim faciunt: quę & si cum re ipsa non conuertuntur, vbi tamen non sint, rem ipsam inueniri planè impossibile fieri solet. Quę & si non ad omnes veteres hæreses vndiquaque fortasse referri possent; nostri tamen seculi sectas planè confodiunt, quorum primum hoc sit: Illam veram Ecclesiam esse, quę certa signa & indicia præsentię Spiritus sancti habet: hic enim Ecclesię semper præsens adesse debuit, eam regere, eam gubernare, eam viuificare, consolari, docere denique debebat. Pollicetur hoc illi Isaias: *Et dabit tibi dominus panem arctum, & aquam breuem, & non faciet auolare à te vltrà doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum post tergum*

Isaiæ ca: 30.

tergum monentis, Hæc eſt via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dextram neque ad ſiniſtram. Et contaminabis laminas ſculptilium argenti tui, & veſtimentum conflatilis auri tui, & diſperges ea ſicut immūditiam menſtruatæ. Pollicetur ipſe ſponſus Chriſtus Dominus. *Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum, ſpiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum. Vos autem cognoſcitis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.* Ioan. 14. Præſentię autem Spirit⁹ ſancti, nulla clariora, nulla illuſtriora ac euidentiora argumenta eſſe poſſunt, quàm ipſi fruct⁹ eiuſdem Spirit⁹ ſancti: Ex fructibus enim cuiuſque rei, naturam cognoſci debere, ipſe ſaluator docet: vbi illi præſentes ſint, ibi rem ipſam eſſe neceſſariò, fructib⁹ ſublatis, rem quoq. ipſam auferri oportere. *Fructus autem ſpiritus ſunt*, inquit Paulus, *Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas.* Galat. 5. Charitatis autē quę eſt primus Spirit⁹ ſancti, fruct⁹ illæ ſunt partes: *Patiens eſt, benigna eſt: non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt: non irritatur, non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati: omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.* 1. Cor. 13. Si igitur hæreſes hos fructus habent, veram Eccleſiam apud eos eſſe oportebit: ſi autem eos fructus non modò non habent, ſed etiam impugnant, rident ac contemnunt; quomodo verè Eccleſię nomen ſibi tribuere poſſunt? Quę enim apud illos eſt charitas? qui fructus eius? quod gaudium? quę pax? quę patientia? quę benignitas? quę bonitas? quę longanimitas? quę & qualis manſuetudo, modeſtia, cōtinentia, caſtitas? à quibus quantum abſint, ſuperiùs docuimus abundè: eadem enim repetere, hominis eſt & tempore, & ocio abutentis. In Eccleſia verò Catholica

hi fructus semper Deo ipso teste exstiterunt & exstant adhuc, Spiritum sanctum igitur nunquam ab illa abesse fateamur oportet. Vbi autem Spiritus sancti adest præsentia, ibi veram Ecclesiam esse diximus, cuius ille dux, præceptor, consolator, perpetuus esse debuit.

SECVNDVM INSIGNE: AD FORMAS ET SPECIES EIVS, IN *scriptura adumbratas, conuenientia & consensus.*

Caput II.

Vius illa sit secunda nota, eam verã Ecclesiam esse, quæ maximè cum illis imaginibus, & formis, ac quasi exemplis cõuenit, quib⁹ ipsa per Spiritum sanctum in sacra scriptura ornatur, ac veluti pingitur. Cùm enim rex ipse Salomon dilectum suum, vnicum suum, multis dotibus, multis ornamentis, insignibus & coloribus multis, vario item vestitu & ornatu decorasset, omnemque plenitudinem gratię, post seipsum in illa inclusam & obsignatam esse voluit. quæ cum vna oratione explicari non posset, multis & varijs coloribus, & imaginibus, varias eius dotes, exprimentibus, ea scriptura circumloqui necesse habuit: per quę illa cognosci, ac veluti digito demonstrari possit. Ex quibus hæc quidem ei⁹ cum sponso inseparabilem cognationem, amorem, & dilectionem repræsentant, dum illam ipsam sororem, dum filiam regis, dum matrem pulchrę dilectionis & magnę spei, dum columbam, amicam appellare solet: sponsam, atque adeò dominam domus, quę in partem

in partem omnium bonorum vocata est: regnat enim ille, regnat & illa: docet ille, docet & illa: pascit ille, pascit & illa: curat ille, curat & illa: aperit in cœlum ille, aperit & illa: soluit ille, soluit & illa: orat & deprecatur ille, deprecatur & illa: iudicat ille, iudicat & illa: plectit sontes, coronat mærentes ille, facit hoc idem & illa: Corpus denique eius est os de ossibus, & membrum de membro corporis sui. *Cuius caput, inquit Bernardus, aurum est optimum, ipse Iesus Christus, in quo sunt reconditi omnes thesauri scientiæ & sapientiæ Dei*: cuius facies decora, illa inquam, de qua dictum est: *Sic luceat lux vestra, vt homines videntes bona opera vestra glorificent Deum qui in cœlis est.* Cuius genę turturis, hoc autem est casti, & continentes homines: cuius oculi, oculi columbarū, magistratus, inquam, tàm spirituales quàm seculares: cuius labia fauus distillans, Doctores, inquā, & prædicatores eximij; cuius vbera, hoc est Sacramentorū ministri & dispensatores, pastores inquam ipsi pulchriora vino: cuius manus distillant mirrham, homines virtutis exercitio dediti: cuius pedes speciosi, pedes inquam euangelisantium bona, euangelisantium pacem. Bern: in Cant: Col: 2. Cant: 2. Matt: 5. D. Bernhard: in Cantic: Cant: 1.

Vt autem hæc adiuncta arctissimam eius ad sponsum coniunctionem designant; ita illa summam eius pulchritudinem, splendorem, lucem, sanctitatem & integritatem demonstrant: dum templum, in quo Deus inhabitat, extra quod sacrificium non est, sacerdos non est; doctor non est, cultus veri Dei non est, vocatur. *In monte Sancto meo*, inquit Eschiel, *in monte excelso Isráël, ait Dominus Deus, ibi seruiet mihi omnis Isráël, omnes inquam in terra in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias vestras & initium decimarum vestrarum, in omnibus sanctificationibus vestris.* Tabernaculum militiæ nostræ vt habitet in nobis ac veluti in nube, & columna ardente nos semper & vbiq. præcedit: regale sacerdotium: ciuitas & Eschiel. 20. 1. Petri 2.

uitas iusti & sancti: gens electa, gens sancta, conciues sanctorum, hæreditas Domini, domestici Dei appellatur: mons domini, neque obscurus aliquis, aut latens mons, sed mons in vertice montium, ciuitas in monte posita, quę abscondi non potest: ad quem confluent omnes gentes: tota formosa, speciosa, tota pulchra, sine ruga, sine macula, aurora, luna, sol ipse esse censetur: thron⁹ ei⁹ inquit sicut sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta in æternum, & testis in cœlo fidelis: & in sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedēs de thalamo suo. Quę annexa planè conuincunt eorum insanam opinionem, qui Ecclesiam Dei, aut obscuram, aut planè inuisibilem esse docent, qualia Caluinus, Brentius, atq. ipse Lutherus aliquando somniare solent. Si enim obscura, quomodo in monte posita? quomodo aurora, sol, luna, lux ipsa esse dicitur? si inuisibilis, quomodo, qui eam non audit, tanquā ethnicus atq. publicanus, esse censetur? quomodo frater rebellis illi denunciari potest? quomodo vox docentis audiri, manus Sacramenta dispensantis videri potest? quomodo oues in eius ouilia ingredi? quomodo pastoribus suis subijci poterunt? Quid tu (inquit Augustinus) hæretice fugis in tenebras, quid latitare conaris, omnis enim qui malè agit, odit lumen, & non venit ad lumen, vt non arguantur opera eius; qui autem facit veritatem, venit ad lumen, vt manifestentur opera eius, quę in Deo sunt facta.

Matt: 5.
Cant: 4.

Tertium genus attributorum, celebrat eius imperiū, regalem maiestatem, ordinem; vt cùm regnum cœlorum, regnum omnium seculorum, imperatrix & regina, ciuitas regis magni dicitur, quę diues est: *Gloria & diuitiæ in domo eius, & iustitia eius manet in seculum seculi*, diues gratijs, diues sacramentis, diues virtutibus, diues opibus: extra hanc omnis habitat paupertas. Quę ordinata, ***vt castrorum acies ordinata:*** quę pulchra: ***portæ Hierusalem***

Psal: 47.
Psal: 111.
Cant: 6.

ruſalem ex Sapphiro, & Smaragdo ædificabitur : & ex lapide pretioſo, omnis circuitus murorum eius : ex lapide cãdido & mundo, omnes plateæ eius ſternentur : & per vias eius Alleluia cantabitur. Quę frequens & populoſa eſt : *Et aperientur portæ eius iugiter, die ac nocte non claudentur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & reges eorum adducantur : gens & regnum quod non ſeruiet tibi, peribit, & gentes ſolitudine vaſtabuntur*. Quę abundans, ac rebus omnibus neceſsarijs referta eſt : *Eſt enim in medio plateæ eius fluuius ; & ex vtraque parte fluminis, lignum vitæ afferrens fructus duodecim : per menſes ſingulos reddens fructum ſuum : & folia ligni ad ſanitatem gentium*. Quę fortis & munita eſt: *Fundamenta enim eius in montibus ſanctis : diligit dominus portas Sion, ſuper omnia tabernacula Iacob : ipſe dominus murus eius & antemurale*. Quę clara & illuſtris eſt : *Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei*. Quę concors eſt. *Hieruſalem quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipſum. Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus domini, teſtimonium Iſraël : ad confitendum nomini domini*. Huic ciuitati opponitur illa, de qua Dauid : *Vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate, die ac nocte circumdabit eam ſuper muros eius iniquitas, & labor in medio eius, & iniuſtitia, & non defecit de plateis eius vſura & dolus*. Quę eadem porta cœli, domus Dei, regina denique & princeps dicitur.

Tob. 13. *Iſa. 60.* *Apoc. 22.* *Pſal. 86.* *Iſa. 26.* *Pſal. 86.* *Pſal. 121.* *Pſal. 54.*

Quartum genus inſignium robur & inuictam vim illius demonſtrat, dum cœlum & terra dicitur, vrbs fortitudinis Sion, acies caſtrorum ordinatorum, ciuitas in monte poſita, columna & firmamentum veritatis, acies, exercitus, agmen, caſtra Dei viuentis.

Quintum, fœcunditatem eiùs repræſentat, dum vitis abundans in lateribus domus domini, quę extendit palmites ſuos ad mare, & propagines ſuas, vſque ad terminos terrę, dicitur. dum vinea florens appellatur. Vinea

Pſal. 127. *Pſal. 79.*

est, docet Bernardus, propter vitem, quę est Christus: propter agricolam, qui est ęternus pater: propter fulcra, quibus per clauiculos palmites hærent, sacerdotes inquam & magistratus. Vinea propter sepem successionis continuæ: vinea, propter vinum optimum, qui sunt sancti Dei. Habet clauiculos charitatis & veritatis: habet pampinos cerimoniarum: habet flores sacramentorum: habet fructus præstantissimarum virtutum: plantatur in fide: mittit radices in charitate: defoditur in sarculo disciplinę: pœnitentium lachrymis stercoratur: prędicantium doctrina irrigatur. Eadem, hortus conclusus appellatur, in quo adest flos lilij candidus, in virginibus: flos violę, in innocentibus: flos rosę, in martyribus: flos malogranati, in Apostolis: flos oliuę pinguis, in sanctis Confessoribus, atque Doctoribus: flos balsami, in virgine sancta: denique, fons signatus, ager fœcundus, sagena plena bonis & malis piscibus: area expurgata, cathedra magni Doctoris vocatur.

Gene: 32. Sextum ornamentorum genus denotat eius pericula, certamina, pugnas: vt cùm castra Dei viuentis, acies ordinata, mulier pariens, nauis, quę ex vno ligno non cōstat, quę omnem inscensorem admittit, præter latronem, insula quę fluctibus ceditur, specula cuius custodes die ac nocte non dormiunt, ablactata à lacte, vidua, sterilis & deserta, mulier quę parit appellari solet. Habent ea castra hostes varios. Pagani impugnant illa turbando pacem: Iudæi Christi incarnationem negando: Hæretici fidei sinceritatem inficiendo: Schismatici obedientiam, & Ecclesię vnitatem rumpendo: Tyranni & principes Ecclesię libertatem opprimendo, falsi fratres charitatem extinguendo. Varios habet hostes; sed & propugnatores non pauciores: gentibus opponit reges ac principes suos, Iudæis & hæreticis opponit Pontifices, & Doctores: Schismaticis opponit Sanctorum communionem, re-

nem, regimen Prælatorum, obedientiam subditorum Tyrannis, Martyrum agmen: vtitur cōtra malos fratres, excommunicatione, contra hæreticos scripturis, & antiquitate atq. oratione. Et vt hę ipsę imagines designāt eius pugnas, & pericula; ita illa aduncta, eius celebrant triumphos & victorias, cùm dicitur: *Hierusalem, ciuitas sancta, mons Sion, qui in æternum non commouebitur, populus fortitudinis, ciuitas gentium robustarum, vrbs fortitudinis, virgo intemerata, visio pacis.*

Si igitur hunc tam varium & magnificum ornatum habent nostri seculi concubinę; reginę sunt. At si nihil ex isto splendore & apparatu in his inuenitur, si inimicę Christi sunt, si sordidę, & obscœnę, si pauperes & mendicę, si infirmę & debiles, si stertunt & dormiunt, si sponte sua ruunt, si infæcundę & vbera habentes arentia; non sponsę, sed pellices sunt. At cui omnes isti colores, omnes gemmę, omnis vestitus, & apparatus, vnionésq. conueniunt; illa vera coniux regis Salomonis erit, talis autem est, Vna, Sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia.

TERTIVM INSIGNE: FILIÆ REGIS OBEDIENTIA AD LEGEM *primam, hoc est, ad legem naturę.*

Caput III.

NOn mediocre est & illud verę Ecclesię Dei ornamētum atq. decus: quòd non Euangelium tantùm, non sola veteris testamenti instituta sequitur, sed etiam ad primam illam & summam legem, naturę inquam & rationis, respicit, atque se totam componit: quam legem nulla lex aut abrogare, aut illi deroga-

re, vel obrogare quidquam potest. Est enim ipsius Dei omnipotentis spiraculum vitę homini inflantis digito in ipsa præscripta natura: de qua Paulus magnificè: *Cùm*
Rom: 2. *enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentum, in die cùm iudicabit Dominus occulta hominum secundum Euangelium meum per Iesum Christum.* Et in alio loco: *Con-*
Rom: 7. *delector enim legi Dei secundum interiorem hominem; video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis.* Itaque hæc ipsa prudentissima mulier non omnia in Euangelio quærit, non omnia ex lege scripta petit, multa ex ipsius principijs naturæ haurit. Proinde non differentiam sacri & profani, non priuati & publici, iusti & iniusti, æqui & iniqui, doctoris & discipuli, præfecti & subditi, casti & incesti, inde repetit. Non sacerdotem, non sacrificium, non aras & templa, non cultum & cerimonias externas, non decimas, victumque & alimenta altaris, & id genus alia, his similia, indę sibi demonstrari postulat. Hæc enim ex ipsius legis naturæ vi atque decretis primò hausit, atque edocta est. Non ciuiles leges, non rerumpublicarum formas & species, non magistratuum officia & functiones, ac gubernacionis modum: non belli & pacis iura; sed ab ipsa natura hæc talia edocta sequitur. Iamq. hæc in alia lege longè priùs pręscripta ac definita esse nouit, lege inquam vt dixi naturę, Deúmq. semel dicere nec iterum frustra repetere, à sacra scriptura est præmonita. Quam quidem legem primam & summam constantissimus ille legislator Deus abrogat nunquam, cùm non sit illius tanquam hominis mortalis cuiusdam sua rescindere decreta, aut aliquam palinodiam

palinodiam cantare, aut pœnitentia vlla duci; sed deuiantibus ab ea hominibus,& non naturalia pro naturalibus amplectentibus, perficit atque interpretatur. Itaq. ne veterum quidem doctissimorum virorum, etiam illorum, qui fidem non receperint, inuenta de virtute, de vitio, de honesto & iusto, de decoro, ac eo, quod non conuenit aspernatur; sed tanquam ab illis, quibus hæc Deus reuelauit, teste Paulo, atque adeò tanquam ab iniustis earum rerum possessoribus, vt inquit Augustinus, accepit at veneratur. Et proinde nihil vnquam ineptè, nihil inconcinnè ac insolenter, nihil enormiter, atq. inhumanè,nihil effusè, atque flagitiosè, nihil naturę & rationi repugnans agit; quæ omnia, cùm hæreses non sequantur, spernant atq. rideant, ab hisq. sint alienissimę, mirum non est: si ad nullam item verę Ecclesię Dei partem pertineant, ac instar beluarum ab omni recta rationis & iudicij regula remoti viuant, multáque fœdè, immaniter,flagitiosè,crudeliter perpetrent: si ordinem nullum habeant,si aliena rapiant καὶ πάντα σφετερίζουσι hoc est,omnia sua faciunt, nihílque cuiusquam ferarum more proprium esse volunt.

QVARTVM INSIGNE: VBERTAS DONORVM SPIritus sancti.

Caput IIII.

Quartum est, Regis Salomonis sponsę decus ac ornamentum, vbertas inquam donorum Spiritus sancti: quę sicut vnguentum pretiosum, primò descendit in caput ipsius summi Aaron Iesu Christi,deinde in barbam & vultum illius, ac demum vniuersis

quòd nō ipsi soli deberent offerre incensum Domino, neque itē ex ipsorū tantùm ore lex petenda esset, eoq. nomine in tabernaculum fœderis concessissent, locutus est Dominus ad Moysen dicens : *Loquere ad filios Israël, & accipe ab eis virgas singulas, per cognationes suas, à cunctis principibus tribuum virgas duodecim, & vnius cuiusque nomen superscribes virgæ suæ. Nomen autem Aaron erit in tribu Leui : & vna virga cunctas eorum familias continebit : ponésque eas in tabernaculo fœderis coram testimonio, vbi loquor ad te. Quem ex ijs elegero, germinabit virga eius, & cohibebo à me querimonias filiorum Israël, quibus contra vos murmurant. Locutúsque est Moyses ad filios Israël : & dederunt ei omnes principes virgas per singulas tribus. Fuerúntque virgæ duodecim, absque virga Aaron. Quas cùm posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonij, sequenti die regressus inuenit germinasse virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis eruperunt flores, qui folijs dilatatis in amigdalas deformati sunt. Protulit ergo Moyses omnes virgas de cōspectu domini ad cunctos filios Israël, viderúntq. & receperunt singuli virgas suas. Dixítque dominus ad Moysen. Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonij, vt seruetur ibi in signum rebellium filiorum Israël, & quiescant querelæ eorum à me, ne moriantur. Fecítque Moyses sicut præceperat Dominus. Dixerunt autem filij Israël ad Moysen : Ecce consumpti sumus, omnes peribimus. Quicunque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. Num vsque ad internecionem cuncti delendi sumus ? Dixítq. dominus ad Aaron : Tu & filij tui, & domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem sanctuarij ; & tu & filij tui simul sustinebitis peccata sacerdotij vestri. Sed & fratres tuos de tribu Leui, & sceptro patris tui, sume tecum, præstóque sint & ministrent tibi. Tu autem & filij tui ministrabitis in tabernaculo testimonij. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris.*

Numeri 17.

vestris. Nihil aliud possidebunt, decimarum oblatione cō-tenti, quas in vsus eorum & necessaria sepamui. Simile quid in noua lege, sed longè perfectiùs, longè euidentiùs factum esse legimus: eliguntur ad opus ministerij duodecim præstantissimi viri: ex oreq. ipso Dei instruūtur: cùm illáque amplissima in totum dimittuntur orbem legatione: *Euntes in vniuersum orbem, annunciate verbum vniuersæ creaturæ: at illi profecti, prædicauerunt Euangelium, domino cooperante, sequentibus signis.* Neq. solùm dicto paruerūt sed vt ipsi missi sunt, ita & alios miserunt. *Ideo constitui te,* scribit Paulus Timotheo, *Cretę, vt constituas presbyteros & Episcopos:* vt ille quidem fundamentum iecerit, alij autem ædificiū exstruerint: vt illud Prophetę impleretur: *Spiritus meus qui est in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore seminis tui, amodo vsque in sempiternum.* Quod idem Paulus longè clariùs illis verbis explicat: *Propterea abundantiùs oportet obseruare nos ea, quæ audiuimus, ne fortè perefluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo factus est firmus, & omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quæ cùm initium accepissent, enarrari per dominum ab eis qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis, & portentis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus, secundum suam voluntatem.* Habet quoq. non mediocre momentum ea ipsa successio, ad conseruationem puritatis & sinceritatis dogmatum, vbi à patribus, tanquam hæreditatem quandam manu de manu accipiant filij: quomodo vniuersam legem naturę, quomodo artes & scientias omnes, quomodo eam ipsam facultatem, quam Hebræi Cabalam vocant, auctas, & conseruatas, atque perfectas esse legimus. Itaque inter Catholicum & Hæreticum, hac in parte illud intererit, quod neutrum qui-

Hebræ 2.

dem Deus nunc aloquitur: cùm neutro præsens os domini locutũ est: vterq. signa & miracula licet nulla edat. Verùm Catholicus, & si ipse Deum loquentem nunc nõ audiat, & si miracula non faciat; eorum tamen doctrinam tuetur, ad eos se refert, hos ordinatores suos demonstrat, ad quos os domini locutum est, quorum doctrina multis portentis & miraculis, multorum item seculorum testimonijs & probationib⁹ est confirmata: quã cùm eãdẽ tueatur atq. doceat, ad eadem se signa & miracula refert, diuinámq. non humanam esse certò sibi & alijs persuadet, non trepidat, non tergiuersatur, non dubitat; sed illud potiùs Tertulliani rectè vsurpat: *Mea est possessio, olim possideo, prior possideo, habeo origines firmas ab ipsis authoribus quorum fuit res: ego sum hæres Apostolorum; sicut cauerunt testamento suo, sicut fidei commiserunt, sicut adiurauerunt, ita teneo, vos alios certè exhæreditauerunt semper atque abdicauerunt vt extraneos & inimicos.* Hæreticus neutrum habet: nam neque ad ipsum os domini locutum est, neque signa & miracula edit ipse, & nunc primùm exortus est, sed neque eorum doctrinam tuetur, ad quos os Domini aliquãdo locutum esse sciat, vel qui miracula aliqua ediderint, & quos ipse præsens videt, cum illísq. simul viuit, & ideo doctrinam planè humanã nouam, ac quibusdam sophismatibus tantum subnixam tuetur. *Ante Valentinum enim,* inquit Irenæus, *non fuerunt, qui sunt à Valentino: neque ante Marcionem erant, qui sunt à Marcione: neque omninò erant aliqui sensus maligni, quos supra enumerauimus, antequam initiatores & inuentores peruersitatis eorum fierent.* Vel saltim demonstrent, num cum auctoribus ipsorum doctrinę Deus aliquando locutus fuerit, vel aliqua miracula per eos ediderit: num Apostolorum temporibus aliquis ex illis vixerit. Verùm cùm nihil horum docere possint, nullo certè modo seipsos ad illam primam & infallibilem veri-

tatem Deum inquam ipsum referre poterint: Ad quos meritò dicendum esse, docet Tertullianus: *Qui estis? quando, & vnde venistis? quid in meo agitis non mei? quo denique Marcion iure syluam meam cœdis? qua licentia Valentine fontes meos transuertis? qua potestate Apelles limites meos commoues? Mea est possessio: quid hîc cæteri ad voluntatem vestram seminatis & pascitis?* Sed hæc hactenus.

Si ergò istorum Ecclesias Apostoli ipsi fundarunt, si plenam eorum doctrinam tuentur, si ab illis successionem suam demonstrant; Apostolicas habent Ecclesias. Si autem nulla earum conditionum illis conuenit; nam & Ecclesias eorum nuper Lutherus fundauit: vel si vetera repetere malunt, Simon Magus, quem primum principem & ducem hæreticorum fuisse testatur Irenæus atque Tertullianus, qui eodem modo vt illi fide sola homines iustificari docuit. Si item doctrinã Apostolorum, ita vti monstratum est, non sequuntur: si successionem non modo non monstrant sed etiam impugnant; Apostolicas Ecclesias non habent: hæreses igitur sequuntur.

Illa igitur vera erit Ecclesia, quę Vna, quę Sancta, quę Catholica, quę Apostolica. Verùm de primo genere signorum hactenus dictum sit. De quibus qui plura & meliora cognoscere velit, legat eum, qui primus hanc ante alios omnes viam triuit, doctißimum simul ac Sanctißimum Cardinalem Hosium popularem & fautorem quondam nostrum planè singularem.

DE VERÆ ET FALSÆ ECCLESIÆ DISCRIMINE.

LIBER TERTIVS.

PRIMVM INSIGNE VERÆ ECCLESIÆ: PRÆSENtia Spiritus sancti.

Caput I.

VNc ad secundum genus signorum transeamus, -κμεῖα hæc Aristoteles vocat, quę & si, vt superiùs diximus, singula rem necessariò non demonstrant, turba tamen conferta tanquã præstantissimorum tironum cuneus, magnam vim faciunt: quę & si cum re ipsa non conuertuntur, vbi tamen non sint, rem ipsam inueniri planè impossibile fieri solet. Quę & si non ad omnes veteres hæreses vndiquaque fortasse referri possent; nostri tamen seculi sectas planè confodiunt, quorum primum hoc sit: Illam veram Ecclesiam esse, quę certa signa & indicia præsentię Spiritus sancti habet: hic enim Ecclesię semper præsens adesse debuit, eam regere, eam gubernare, eam viuificare, consolari, docere deni-
Isaiæ ca: 30. que debebat. Pollicetur hoc illi Isaias: *Et dabit tibi dominus panem arctum, & aquam breuem, & non faciet auolare à te vltrà doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum post*

tergum

tergum monentis. Hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dextram neque ad sinistram. Et contaminabis laminas sculptilium argenti tui, & vestimentum conflatilis auri tui, & disperges ea sicut immũditiam menstruatæ. Pollicetur ipse sponsus Christus Dominus. *Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. Vos autem cognoscitis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.* Ioan. 14. Præsentię autem Spirit⁹ sancti, nulla clariora, nulla illustriora ac euidentiora argumenta esse possunt, quàm ipsi fruct⁹ eiusdem Spirit⁹ sancti: Ex fructibus enim cuiusque rei, naturam cognosci debere, ipse saluator docet: vbi illi præsentes sint, ibi rem ipsam esse necessariò, fructib⁹ sublatis, rem quoq. ipsam auferri oportere. *Fructus autem spiritus sunt*, inquit Paulus, *Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.* Gallat: 5. Charitatis autẽ quę est primus Spirit⁹ sancti, fruct⁹ illæ sunt partes: *Patiens est, benigna est: non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt: non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.* 1. Cor. 13. Si igitur hæreses hos fructus habent, veram Ecclesiam apud eos esse oportebit: si autem eos fructus non modò non habent, sed etiam impugnant, rident ac contemnunt; quomodo verè Ecclesię nomen sibi tribuere possunt? Quę enim apud illos est charitas? qui fructus eius? quod gaudium? quę pax? quę patientia? quę benignitas? quę bonitas? quę longanimitas? quę & qualis mansuetudo, modestia, cõtinentia, castitas? à quibus quantum absint, superiùs docuimus abundè: eadem enim repetere, hominis est & tempore, & ocio abutentis. In Ecclesia verò Catholica

 hi fru-

hi fructus ſemper Deo ipſo teſte exſtiterunt & exſtant adhuc, Spiritum ſanctum igitur nunquam ab illa abeſſe fateamur oportet. Vbi autem Spiritus ſancti adeſt præſentia, ibi veram Eccleſiam eſſe diximus, cuius ille dux, præceptor, conſolator, perpetuus eſſe debuit.

SECVNDVM INSIGNE: AD FORMAS ET SPECIES EIVS, IN *ſcriptura adumbratas, conuenientia & conſenſus.*

Caput II.

Vius illa ſit ſecunda nota, eam verã Eccleſiam eſſe, quæ maximè cum illis imaginibus, & formis, ac quaſi exemplis cõuenit, quib⁹ ipſa per Spiritum ſanctum in ſacra ſcriptura ornatur, ac veluti pingitur. Cùm enim rex ipſe Salomon dilectum ſuum, vnicum ſuum, multis dotibus, multis ornamentis, inſignibus & coloribus multis, vario item veſtitu & ornatu decoraſſet, omnemque plenitudinem gratię, poſt ſeipſum in illa incluſam & obſignatam eſſe voluit. quæ cum vna oratione explicari non poſſet, multis & varijs coloribus, & imaginibus, varias eius dotes, exprimentibus, ea ſcriptura circumloqui neceſſe habuit: per quę illa cognoſci, ac veluti digito demonſtrari poſſit. Ex quibus hæ quidem ei⁹ cum ſponſo inſeparabilem cognationem, amorem, & dilectionem repreſentant, dum illam ipſam ſororem, dum filiam regis, dum matrem pulchrę dilectionis & magnę ſpei, dum columbam, amicam appellare ſolet: ſponſam, atque adeò dominam domus, quę in partem

in partem omnium bonorum vocata est: regnat enim ille, regnat & illa: docet ille, docet & illa: pascit ille, pascit & illa: curat ille, curat & illa: aperit in cœlum ille, aperit & illa: soluit ille, soluit & illa: orat & deprecatur ille, deprecatur & illa: iudicat ille, iudicat & illa: plectit sontes, coronat mærentes ille, facit hoc idem & illa: Corpus denique eius est os de ossibus, & membrum de membro corporis sui. *Cuius caput, inquit Bernardus, aurum est optimum, ipse Iesus Christus, in quo sunt reconditi omnes thesauri scientiæ & sapientiæ Dei*: cuius facies decora, illa inquam, de qua dictum est: *Sic luceat lux vestra, vt homines videntes bona opera vestra glorificent Deum qui in cœlis est*. Cuius genę turturis, hoc autem est casti, & continentes homines: cuius oculi, oculi columbarũ, magistratus, inquam, tàm spirituales quàm seculares: cuius labia fauus distillans, Doctores, inquã, & prædicatores eximij; cuius vbera, hoc est Sacramentorũ ministri & dispensatores, pastores inquam ipsi pulchriora vino: cuius manus distillant mirrham, homines virtutis exercitio dediti: cuius pedes speciosi, pedes inquam euangelisantium bona, euangelisantium pacem.

Bern: in Cant: *Col: 2.* *Cant: 2.* *Matt: 5.* *D. Bernhard: in Cantic:* *Cant: 1.*

Vt autem hæc adiuncta arctissimam eius ad sponsum coniunctionem designant; ita illa summam eius pulchritudinem, splendorem, lucem, sanctitatem & integritatem demonstrant: dum templum, in quo Deus inhabitat, extra quod sacrificium non est, sacerdos non est; doctor non est, cultus veri Dei non est, vocatur. *In monte Sancto meo*, inquit Eschiel, *in monte excelso Israël, ait Dominus Deus, ibi seruiet mihi omnis Israël, omnes inquam in terra in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias vestras & initium decimarum vestrarum, in omnibus sanctificationibus vestris*. Tabernaculum militiæ nostræ vt habitet in nobis ac veluti in nube, & columna ardente nos semper & vbiq. præcedit: regale sacerdotium: ciuitas &

Eschiel. 20. *1. Petri 2.*

uitas iusti & sancti: gens electa, gens sancta, conciues sanctorum, hæreditas Domini, domestici Dei appellatur: mons domini, neque obscurus aliquis, aut latens
Matt: 5. mons, sed mons in vertice montium, ciuitas in monte posita, quę abscondi non potest: ad quem confluent omnes gentes: tota formosa, speciosa, tota pulchra, sine ru-
Cant: 4. ga, sine macula, aurora, luna, sol ipse esse censetur: thronus eius inquit sicut sol in conspectu meo, & sicut luna perfecta in æternum, & testis in cœlo fidelis: & in sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Quę annexa planè conuincunt eorum insanam opinionem, qui Ecclesiam Dei, aut obscuram, aut planè inuisibilem esse docent, qualia Caluinus, Brentius, atq. ipse Lutherus aliquando somniare solent. Si enim obscura, quomodo in monte posita? quomodo aurora, sol, luna, lux ipsa esse dicitur? si inuisibilis, quomodo, qui eam non audit, tanquā ethnicus atq. publicanus, esse censetur? quomodo frater rebellis illi denunciari potest? quomodo vox docentis audiri, manus Sacramenta dispensantis videri potest? quomodo oues in eius ouilia ingredi? quomodo pastoribus suis subijci poterunt? Quid tu (inquit Augustinus) hæretice fugis in tenebras, quid latitare conaris, omnis enim qui malè agit, odit lumen, & non venit ad lumen, vt non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lumen, vt manifestentur opera eius, quę in Deo sunt facta.

Tertium genus attributorum, celebrat eius imperiū, regalem maiestatem, ordinem; vt cùm regnum cœlorum, regnum omnium seculorum, imperatrix & regina,
Psal: 47. ciuitas regis magni dicitur, quę diues est: *Gloria & diui-*
Psal: 111. *tiæ in domo eius, & iustitia eius manet in seculum seculi,* diues gratijs, diues sacramentis, diues virtutibus, diues opibus: extra hanc omnis habitat paupertas. Quę ordina-
Cant: 6. ta, *vt castrorum acies ordinata:* quę pulchra: *portæ Hierusalem*

rusalem ex Sapphiro, & Smaragdo ædificabitur : & ex lapide pretioso, omnis circuitus murorum eius : ex lapide cãdido & mundo, omnes plateæ eius sternentur : & per vias eius Alleluia cantabitur. Quę frequens & populosa est : *Et aperientur portæ eius iugiter, die ac nocte non claudentur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & reges eorum adducantur : gens & regnum quod non seruiet tibi, peribit, & gentes solitudine vastabuntur.* Quę abundans, ac rebus omnibus necessarijs referta est : *Est enim in medio plateæ eius fluuius; & ex vtraque parte fluminis, lignum vitæ afferrens fructus duodecim : per menses singulos reddens fructum suum : & folia ligni ad sanitatem gentium.* Quę fortis & munita est: *Fundamenta enim eius in montibus sanctis : diligit dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob : ipse dominus murus eius & antemurale.* Quę clara & illustris est : *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei.* Quę concors est. *Hierusalem quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. Illuc enim ascenderunt tribus, tribus domini, testimonium Israël : ad confitendum nomini domini.* Huic ciuitati opponitur illa, de qua Dauid : *Vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate, die ac nocte circumdabit eam super muros eius iniquitas, & labor in medio eius, & iniustitia, & non defecit de plateis eius vsura & dolus.* Quę eadem porta cœli, domus Dei, regina denique & princeps dicitur.

Tob. 13. Isa. 60. Apocc. 22. Psal. 86. Isa. 26. Psal. 86. Psal. 121. Psal. 54.

Quartum genus insignium robur & inuictam vim illius demonstrat, dum cœlum & terra dicitur, vrbs fortitudinis Sion, acies castrorum ordinatorum, ciuitas in monte posita, columna & firmamentum veritatis, acies, exercitus, agmen, castra Dei viuentis.

Quintum, fœcunditatem eius repræsentat, dum vitis abundans in lateribus domus domini, quę extendit palmites suos ad mare, & propagines suas, vsque ad terminos terrę, dicitur. dum vinea florens appellatur. Vinea

Psal. 127. Psal. 79.

est, docet Bernardus, propter vitem, quę est Christus: propter agricolam, qui est ęternus pater: propter fulcra, quibus per clauiculos palmites hærent, sacerdotes inquam & magistratus. Vinea propter sepem successionis continuæ: vinea, propter vinum optimum, qui sunt sancti Dei. Habet clauiculos charitatis & veritatis: habet pampinos cerimoniarum: habet flores sacramentorum: habet fructus præstantissimarum virtutum: plantatur in fide: mittit radices in charitate: defoditur in sarculo disciplinę: pœnitentium lachrymis stercoratur: prędicantium doctrina irrigatur. Eadem, hortus conclusus appellatur, in quo adest flos lilij candidus, in virginibus: flos violę, in innocentibus: flos rosę, in martyribus: flos malogranati, in Apostolis: flos oliuę pinguis, in sanctis Confessoribus, atque Doctoribus: flos balsami, in virgine sancta: denique, fons signatus, ager fœcundus, sagena plena bonis & malis piscibus: area expurgata, cathedra magni Doctoris vocatur.

Gene: 32. Sextum ornamentorum genus denotat eius pericula, certamina, pugnas: vt cùm castra Dei viuentis, acies ordinata, mulier pariens, nauis, quę ex vno ligno non cōstat, quę omnem inscensorem admittit, præter latronem, insula quę fluctibus ceditur, specula cuius custodes die ac nocte non dormiunt, ablactata à lacte, vidua, sterilis & deserta, mulier quę parit appellari solet. Habent ea castra hostes varios. Pagani impugnant illa turbando pacem: Iudæi Christi incarnationem negando: Hæretici fidei sinceritatem inficiendo: Schismatici obedientiam, & Ecclesię vnitatem rumpendo: Tyranni & principes Ecclesię libertatem opprimendo, falsi fratres charitatem extinguendo. Varios habet hostes; sed & propugnatores non pauciores: gentibus opponit reges ac principes suos, Iudæis & hæreticis opponit Pontifices, & Doctores: Schismaticis opponit Sanctorum communionem, re-

nem, regimen Prælatorum, obedientiam subditorum Tyrannis, Martyrum agmen: vtitur cōtra malos fratres, excommunicatione, contra hæreticos scripturis, & antiquitate atq. oratione. Et vt hę ipsę imagines designāt eius pugnas, & pericula; ita illa adiuncta, eius celebrant triumphos & victorias, cùm dicitur: *Hierusalem, ciuitas sancta, mons Sion, qui in æternum non commouebitur, populus fortitudinis, ciuitas gentium robustarum, vrbs fortitudinis, virgo intemerata, visio pacis.*

Si igitur hunc tam varium & magnificum ornatum habent nostri seculi concubinę; reginę sunt. At si nihil ex isto splendore & apparatu in his inuenitur, si inimicę Christi sunt, si sordidę, & obscœnę, si pauperes & mendicę, si infirmę & debiles, si stertunt & dormiunt, si sponte sua ruunt, si infæcundę & vbera habentes arentia; non sponsę, sed pellices sunt. At cui omnes isti colores, omnes gemmę, omnis vestitus, & apparatus, vnionésq. conueniunt; illa vera coniux regis Salomonis erit, talis autem est, Vna, Sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia.

TERTIVM INSIGNE: FILIÆ REGIS OBEDIENTIA AD LEGEM primam, hoc est, ad legem naturę.

Caput III.

NOn mediocre est & illud verę Ecclesię Dei ornamētum atq. decus: quòd non Euangelium tantùm, non sola veteris testamenti instituta sequitur, sed etiam ad primam illam & summam legem, naturę inquam & rationis, respicit, atque se totam componit: quam legem nulla lex aut abrogare, aut illi deroga-

palinodiam cantare, aut pœnitentia vlla duci; ſed deuiantibus ab ea hominibus,& non naturalia pro naturalibus amplectentibus, perficit atque interpretatur. Itaq. ne veterum quidem doctiſſimorum virorum, etiam illorum, qui fidem non receperint, inuenta de virtute, de vitio, de honeſto & iuſto, de decoro, ac eo, quod non conuenit aſpernatur; ſed tanquam ab illis, quibus hæc Deus reuelauit, teſte Paulo, atque adeò tanquam ab iniuſtis earum rerum poſseſsoribus, vt inquit Auguſtinus, accepit ac veneratur. Et proinde nihil vnquam ineptè, nihil inconcinnè ac inſolenter, nihil enormiter, atq. inhumanè,nihil effuſè, atque flagitioſè, nihil naturę & rationi repugnans agit; quæ omnia, cùm hæreſes non ſequantur, ſpernant atq. rideant, ab hisq. ſint alieniſſimę, mirum non eſt: ſi ad nullam item verę Eccleſię Dei partem pertineant, ac inſtar beluarum àb omni recta rationis & iudicij regula remoti viuant, multáque fœdè, immaniter,flagitioſè,crudeliter perpetrent: ſi ordinem nullum habeant,ſi aliena rapiant καὶ παντὰ σφετερίζουσι hoc eſt,omnia ſua faciunt, nihílque cuiuſquam ferarum more proprium eſſe volunt.

QVARTVM INSIGNE: VBERTAS DONORVM SPIritus ſancti.

Caput IIII.

Vartum eſt, Regis Salomonis ſponſę decus ac ornamentum, vbertas inquam donorum Spiritus ſancti: quę ſicut vnguentum pretioſum, primò deſcendit in caput ipſius ſummi Aaron Ieſu Chriſti,deinde in barbam & vultum illius, ac demum vniuerſis

membris eius perfusis, descendit in vltimam oram vestimenti eius. Hunc enim vnxit æternus pater oleo lætitię prę consortibus suis: sed tamen non sine consortibus eius. Illéq. est, in quo primum inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & de plenitudine eius accipimus omnes. Vtitur hoc signo Irenæus lib. 2. cap. 51. vtitur Iustinus in Dialogo contra Triphonem, quorũ verba paulò pòst magis opportuno adferemus loco. Dona autem Spiritus sancti enumerat Isaias: *Et requiescet super illum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ, & intellectus, consilij, & fortitudinis, Spiritus scientiæ, & pietatis, & replebit eum Spiritus timoris domini.* Quę dona qui non habet, inquit Paulus, nõ est eius. Qui igitur cœtus tantam vbertatem eorum donorum ostendere poterit, quam ostendit Vna, Sancta, Catholica & Apostolica Ecclesia; ille meritò sibi eius nomen vendicare poterit: hoc est, in quo tanta sapientia, & intellectu tot homines præditi reperiantur, tanto cõsilio & fortitudine, tanta scientia & pietate, tanto demum timore Domini: qui æquè veloci mente omnium supernarum mentium ordines superauerint: qui tam profunde in ipsius diuinitatis abisſos sese insinuarint: qui causas, principia, atque elementa rerum perfectiùs intellexerint, atque alijs explicauerint: qui maiore consilio, prudentia, dexteritate in rebus gerendis visi fuerint: qui fortiùs & animosiùs omnia tela ignita inimici intrepidè exceperint: qui maiorem diuinarum & humanarum rerum scientiam habuerint: qui res obscurissimas & inperuestigabiles acutiùs comprehenderint: qui rerum difficilimarum modos & rationes inuenerint: qui omnes difficultates, quę humano animo cõcipi possunt vberiùs explicarint: qui omnium inimicorum, siue Gentilium, siue Iudæorum, siue hæreticorum magnificentiùs ora obstruxerint: qui pari doctrina, linguarum cognitione, eloquentia, disserendi subtilitate, ingenij acumine

cumine præditi fuerint; qui maiore pietate, & religione, Deũ coluerint; qui illum ex toto corde & anima omnibusq. viribus magis amauerint & timuerint; qui deniq. omnem mundi sapientiam, omnium temporum & seculorum, omnium item sectarum ac philosophorum cognouerint, sapientiaq. & ingenio suo, longè superauerint. Quę igitur congregatio, qui cœtus, tantam vbertatem donorum in se complexa fuerit; illa meritò sibi nomen veræ Ecclesiæ vsurpabit. Si igitur isti veræ Ecclesiæ dignitatem sibi vsurpant; proferant nobis inprimis Dionysios, Clementes, Iustinos, Origenes, Epiphanios, Tertullianos, Cyprianos, Athanasios, quos ipsi mundi sapientes imprimis admirati illisq. magistris vsi sunt. Notum est Porphyrij testimonium, de Origene: notum Plotini, in cuius scholam cùm aliquando Origenes venisset, statim gennas rubore suffusus assurgere voluit, sermonem verò ab Origene continuare rogatus, respondit: studium loquendi cessare, quando qui loquitur animaduertit se, ad illos, qui idem ipsi longè melius norint, verba facturum: atq. ita, cùm pauca quædam disseruisset, inde surrexit. Quos omnes vasa sapientię, & intellectus Spiritus domini rectè appelles. Ostendant Constantinos, Theodosios, Iouinianos, Mauricios, Carolos, Boleslaos, Pudicos, Wladislaos, Iagellones, Sigismundos: qui viri consiliorum in Scriptura vocantur. Ostendant Stephanos, Laurentios, Vincentios, Sebastianos, Albertos, Stanislaos: Teuclas item, & Catherinas, Cecilias, Lucias, qui sua fortitudine omnem tormentorum vim contra pietatem debilem esse docuerunt. Demonstrent Gregorios, Basilios, Apollinares, Chrysostomos, Cyrillos, Augustinos, Ambrosios, Hieronymos, Thomas, Bonauenturas, Hosios, quibus vniuersa veterum doctrina, subtilitas, atq. eloquentia cessit. Ad quos seculi sapientes doctrinę & eruditionis causa à longè venerunt, quorum eloquentiam

quentiam admirati sunt? quos nihil diuinum aut humanum, quantum ista vita fert, latuit. Basilij quidem iam planè sacris literis immersi Epistola, cùm quondam Athenas in scholā principis illius seculi Oratorum ac Sophistarum Libanij perlata fuisset, cumque eam Libanius legisset, tacitè inspectis omnibus, subridensque & gaudens, Victi sumus, aiebat. Et quanam victoria, rogabant illi, victus es? & quamobrem si victus es, non doles? In elegantium, inquam, Epistolarum certamine victus quidem sum, & Basilius est, qui vicit, is autem amicus noster est; & eam ob rationem gaudeo. Cùmque hæc diceret, ex ipsis volebant literis iudicare de victoria, legitq; Alypius princeps discipulorum, audientibus reliquis qui aderant: lata verò sententia est, illum nihil esse mentitum: & qui literas habebat ac legerat, secum illas auferebat, ostensurus puto & alijs, ægrèque ablatas restituit: Scribe ergò similia, & vince, alloquitur Basiliū Lybanius: hoc enim est me vincere. Et de studio quidē sacro loquitur more suo impiè, de persona Basilij autem magnificè: Libros, inquit, quorum peiorem dictionem, meliorem verò mentem ac sententiam esse dicis, habeto, nemo prohibet: corū verò, qui nostri sunt semper, tui iam olim, radices adhuc in te manent, ac manebunt, donec in hac vita fueris, nec vllo tempore excidentur, etiamsi illas quàm minimè rigaueris. Quem deinceps hominem admirandum, vocem melle conditam, linguam auream, os, in quo insint eloquentię fontes, virum Acheloi filiabus elegantiorem, quatenus demulceret quidem, quemadmodum & ille, non aūt noceret vt ille. Præ quo Platonis sapientiam, & Demosthenis in dicendo vehementiam frustra iactatas esse docet: præ illóque sermonem suum, atque si culicem elephanto conferas, dicit. Homerus, inquit, hic vir est; imo Plato, imo Aristoteles, quin Susario magis qui nihil ignorabat. Hunc deinde petebat vt

In Basilij Epistolis Epistola 142.

Ibidem in Epistolis.

tebat vt per eius illustrem sapientiam liceret pertingere, ad Homericę sapientię altitudinem, hoc est, quosdam locos Homeri illo enarrante ac interpretante, intelligere. Similia multa de Gregorio Nazianzeno, ac de alijs reperies scripta: Et quanquam hæc magna ac planè diuina sint, tamen illa multò maiora, maioréque admiratione digna, & quę ipsius Spiritus Sancti planè vim demonstrant, in tanta, tam admirabili virorum excellentia, tantus amor, tanta concordia, tantus in tradendis dogmatibus, interpretandaq. scripturę consensus; vt planè dicas vno corde, vno ore, omnes locutos esse, eadem omnes manu scripsisse: idque tam disiunctis locis, regionibus, ac temporibus; vt de illis hoc verissimè dictum esse videretur: Qui habitare facit vnius moris in domo. Veteres *Psal: 67.* quidem Philosophi ne duo inter se conuenire poterant *Hæreticorum dissensio.* vnquam; inter hos duos qui dissideant, non inuenies. Apud Nouatores verò, quis discipulus à præceptore non defecit? quis illum non impugnauit? quis non accusauit? quis se illi non præferri voluit? Demonstrent denique Paulos, Antonios, Hilariones, Maccarios, Onuphrios, Benedictos, Bernardos, Dominicos, Franciscos, Hyacinthos. Proferant item Nicolaos, Martinos, ac reliquos iustos & timoratos viros, quorum omnia pectora pietatis ac verę charitatis templa fuisse, orbis terrarum cõsensus fatetur. Qualium hominum, dum non modò rem non habent; sed ne vmbram quidem ac imitationem vllam: quos dum exæquare non possunt, conuicijs, & maledictis lacerant atq. proscindunt. Facessant igitur cum hac sua, suorumque cœlestium donorum paupertate: atque sibi ornatum, pretiosaque monilia verę sponsę regis Salomonis falsò vsurpent, maiestatémque Dei Ecclesię sibi tribuere desinant.

QVINTVM INSIGNE: INCORRVPTA PER OMNE ÆVVM FVNDAMENTORUM *religionis christianæ conseruatio, atque eius documentorum.*

Caput V.

SIT igitur quintum insigne Regis Salomonis sponsę: Eam esse verã sponsam, quę summa capita & fundamenta religionis christianę, integra, intemerata, ac sacrosancta, in omni decursu seculorum conseruauit: nec ipsa fundamenta tantùm; sed etiam eorum fundamentorum & capitum documenta, & demonstrationes.

Capita Christianæ religionis. Summa autem & prima capita religionis nostræ illa sunt: Sanctissimę Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus sancti confessio: Iesu Christi incarnatio: duarúmque naturarum, in nulla parte diminutarum, in vna persona plena, inconfusa, intemerata vnio: redẽptionis item & recõciliationis nostrę modꝰ & ratio: iustitię nostrę prima fundamenta: Sacramentorum res & nomina: populi christiani partes & functiones: vitę, immortalitatis, resurrectionisq. futurę certissima spes: pœnarũ item, ac præmiorum certa ratio. Quæ quidem sunt prima & summa fidei nostrę christianę capita. Eorum autem capitum & primorum quasi fidei nostrę principiorum, quibus hęc firmantur, ex quibus pendet, sunt documenta, ac præsidia illa; libri noui & veteris testamenti, Sacrum Symbolum, Canones, Constitutiones Apostolicę, sacrarum item Synodorum, quę per omne hoc tempus peractæ sunt, decreta & instituta, sanctissimorum Pontificum edicta, atq. responsa;

responsa, Sacrę scripturę, veterum patrum sensus & interpretationes, fidei christianæ argumenta, hæresum refutationes, difficilimarum quæstionum explicationes, historiæ, vetustatisque fides & monimenta.

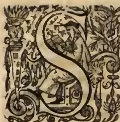
Quæ igitur Ecclesia hæc omnia integrè vsque ad hanc diem conseruauit; illam sponsam Christi esse, quis non confitebitur? Neq. enim possibile est sine præcipua Spiritus sancti ope & præsidio hæc sartatecta cõseruari, in hísq. nõ errari. Atqui hæc omnia vna, sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia, cuius princeps & magistra, ac quasi promacũda Romana semper meritò habita est, integra & contaminata conseruauit, & conseruat adhuc. Cuius suę fidei, fidelisque dispensationis, vtraque hac in parte, omnium seculorum amplissima retulit testimonia: Pauli imprimis. *Gratias ago Deo meo,* Romanis scribens, *Rom: 1.* *quòd fides vestra annunciatur in vniuerso mundo.* Deinde vniuersi oriẽtis, cuius patres tam magnificè eã cõpellant sedem. *Reuera, summa prædicatione felicitatis vestræ dignum est illud, quod sanctitati vestræ tributum est à domino, mancum & adulterinum à probato & puro posse discernere. Patrum autem fidem, sine omni impedimento prædicare, quam & nos susceperamus & cognoueramus ex Apostolorum traditionibus delineatam, et in cuius consensum vobiscum venimus.* *In Epistolis Basilij.* Nam nostrorum temporum nos ipsi testes sumus, omnia sana, omnia integra & incorrupta, hæc ita vti à principio à maioribus sunt tradita, conseruari videmus. Vt autem fidei ipsius fundamẽta incorrupta conseruantur; sic & documenta ipsorum atq. pręsidia õnia: testis est nobilissima illa orbis terrarum in Vaticana Bibliotheca, cui nunc amplissimus Scirletus, magna laude & diligentia præest; in qua vniuersam nouam & veterem legem, Sanctorum Patrum sententijs, in modum catenarum contextis expositam, manu in membranis conscriptam videmus: in qua vniuersa orientis & occi- *Bibliotheca Vaticana.*

 dentis

dentis orbis doctrina cõſeruatur, canones item & decreta: in qua omnium ferè Patrum volumina, pleraq́. ipſorummet manu conſcripta aſſeruantur. Quo cùm Græci atque alij orientales homines veniunt, mirantur, ac ingemiſcunt, dum theſauros ſuos olim temerè amiſſos recognoſcunt. Me quidem magis ille locus permouebat, quàm ipſum Rhemi atque Romuli capitolium, omnesq́. omnium ſeculorum ſtatuæ ac marmora. Cuius diligentię, vel iſti ipſi, nolint velint teſtes eſſe coguntur. Vnde enim legem, vnde Euangelia, vnde Pauli Epiſtolas, vnde Concilia, vnde veteres patres acceperunt, vti ſuperiùs demonſtratum eſt, quam à nobis? quę tamen ipſi modico tempore vel amiſerunt, vel prauis interpretationibus adulterarunt, vel ineptiſſimis ſuis ſcriptis atq. commentarijs defædarunt, potiùs quàm illuſtrarunt. Non erat inquiunt difficile ſumma religionis capita eorumq́. documenta conſeruare. Cur igitur ipſi tã breui tempore hæc adulterarunt? cur non tutati ſunt? quinquageſimus vix eſt annus, vt in iſtarum rerum diſpenſationem ſeſe ingeſſerunt, & iam vix reliquias fidei chriſtianę, quã tot hæreſibus, tot ſchiſmatibus turpiſſimis defædarunt, retinent. Quid ipſa documenta, quę non niſi Spiritus ſancti ope conſeruari, teſtis eſt Græcia, quę apud ſe nata, ita amiſit, vt nunc neceſſe omnino habeat, vel ea ex his noſtris Septemtrionalibus regionibus iuxta vetus prouerbium, ανο ποταμοι accerſere ac quaſi poſt liminio repetere. Sed hæc hactenus.

SEXTVM INSIGNE: VERI CVLTVS DIVINI PERPETVA conſeruatio.

Caput VI.

Extum illud erit Ecclesię Dei documentum, vt illa sit vera sponsa Christi in qua sit verus & sincerus cultus diuinus, omnésque partes illius. *Confitebor tibi Domine*, inquit Dauid, *in Ecclesia magna, in populo graui laudabo te.* Et: *Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te.* Et: *Laus eius in Ecclesia sanctorum.* Et de cultu quidem interno nihil est quod dicamus: hic enim cùm intus sit, Deóque soli cognitus, signum & indicium Ecclesię Dei esse nullo modo potest. Externus cultus, rebus, personis, & circumstantijs atque instrumentis continetur. Res cultus diuini consistit in sacrificijs, de quibus Malachias: *Non est mihi voluntas in vobis, dicit dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra: ab ortu enim solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio mũda; quia magnum est nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum.* In cerimonijs, de quibus Genesis. 26. *Dabóque posteris tuis vniuersas regiones has, & benedicētur in semine tuo omnes gentes terræ, eò quòd obedierit Abraham voci meæ, & custodierit præcepta mea, & mandata mea, & cerimonias, legésque seruauerit.* In votis: *Vouete & reddite Domino Deo vestro munera. In obsecratio nibus, orationibus, postulationibus, gratiarum actionibus, pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in sublimitate sunt.* In hymnis, psalmis, canticis spiritualibus: in labore & ærumna, in vigilijs multis, in fame, in siti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate, in suiipsius castigatione, humique cubationibus, omnique carnis mortificatione, referente & sanciente hæc omnia Paulo. Personæ cultui diuino destinatæ illæ in scripturis leguntur: Pontifices, Presbyteri, Sacerdotes, Diaconi, Subdiaconi,

Psal: 34.

Psal: 83.

Psal: 149.

Cultus externus.

Malach: 1.

Psal: 75.

1. Tim: 2.

Ephes: 5.

2. Cor: 11.

Acoliti, Lectores, Ostiarij, Exorcistę, Monachi, Eremitę, Virgines item, Deoq. deuotę viduę. Circũstantiæ & instrumenta cultus diuini illa sunt: Templa, altaria, vasa & vestitus sacer, dies item festi, supplicationum, ieiuniorũ, pœnitentię, &c. hæc enim vniuersa cùm ipsa sacra Scriptura docet, tùm ipsa natura insita, quadam voce commendat. Quæ omnia, cùm Ecclesia Catholica, tàm occidentalis, quàm orientalis arctissimè tueatur, ac ita, vt à primis suis fundatoribus retineat; huius autem seculi hæreses, non modo hæc ipsa nõ habeant, sed rideant etiam; sed superstitiones atque inuentiones humanas, Euangelicam libertatem extinguentes, legis autem seruitutẽ inducentes, appellent; illa quidem vera sponsa; hæc autem impurę pellices erunt. Sacrificium visibile habent nullum, vota nulla, cerimonias nullas, sacrorum & cerimoniarum antistites nullos: templa apud eos sunt demolita, altaria euersa, sacra vasa conflata, virginitas irrisa, pro Dauidicis Psalmis, quę de ore Ecclesię Iudæis ipsis testibus nunquam recedere debebant; cantica quædam aulicorum hominum introducta sunt. Et potest quispiam dubitare, eum quidem cœtum, qui hæc omnia integra retinet, Catholicum & sacrosanctum esse, verámque & legitimam sponsam Regis Salomonis existere; horum autem conuenticula, quę nihil horum retinent, vagas quasdam & procaces concubinas esse. Addamus in honorem beatissimę virginis Marię Colorarium illud: In vera Ecclesia debet esse perhennis veneratio matris Dei; hoc enim ipsa in spiritu Dei prædixit: *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius.* Cùm igitur in istorum Synagogis mater Dei non modò non prędicetur tantùm, sed blasphemetur, nonnunquam proscindatur ac traducatur, grauéque nefas putetur, si Angelica salutatione honoretur; profectò non erunt de illis ge-

Lucæ 2.

generatio-

neratio nibus, de quibus illa prædixit, beatam eam prædicat'aras in perpetuum; sed ex illius principis cohorte potius, de quo dictum est: *Inimicitias ponam inter te & inter mulierem, & illa calcabit super caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius*: procúlq. ab illa domo erunt, inqua beati habitãtes omnes, quia in æternũ laudabũt Dominũ: remotissimi ab Ecclesia Sanctorum: remotissimi à populo graui, in quo benedicitur dominus. Neque Ecclesiam solum; verùm tales homines non habent; sed ne christiani quidem sunt, ac ne Deum quidem norunt, nec vllum religionis ac pietatis sensum, vel Iudæo quopiam aut Ethnico teste, meritò habere possunt. Quomodo enim ille religione aliqua imbutus esse putandus est, qui nullum certum modum, nullam certam rationem diuini numinis colendi habet? nullos ritus, nullas ceremonias certas amplexus est? Itaq. præclarè profectò illi ipsi, ad quos isti non ita pridem prouocarunt, orientales Patres contra illos ferunt sententiam: Nisi sacras preces inquiunt, liturgiasq. dies festos, & his similia, non cauponantes, sed Deum piè timentes peragimus, quę quidem omnia fidei sunt consequentia, præclaráque opera; gens quædam absque Deo esse putabimur, quę Deum non timeat; & quę à fide viua, quę in omnibus principem locũ tenet, ac quasi familiam ducit, sit alienissima. Sublatis enim rebus illis, quę rem aliquam necessariò natura sua consequuntur, fructusq. eius quodammodo sunt, quantum in nobis est; illud ipsum, quod principale est, auferri oportet: ad illámque ciuitatem pertinent, de qua secundo Paralipomenon scribitur: *Transibunt autem multi dies in Israël absque Deo vero, & absque sacerdote doctore, & absque lege. Cúmque reuersi fuerint in angustia sua ad Dominum DEum Israël, & quæsierint eum, reperient eum.* Sed hæc hactenus.

Gen: 3.

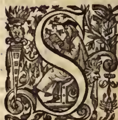
In Censura orientalis Ecclesiæ.

2 Paral: 15.

SEPTI-

SEPTIMVM INSIGNE: ORDO A CHRISTO DOMINO ET EIVS APOstolis designatus & inchoatus, vsq; ad hanc ætatem integer conseruatus.

Caput VII.

Eptimum est filię Regis monile. Ordinata est: ipse enim altissimus, qui ordinem ante omnia alia amat, & qui sub pondere, mensura, & numero omnia fecit, eam fundauit, ad formámque illius cœlestis Hierusalem, in qua summus rerum omnium or-
Cant: 6. do est, eam conformauit: *Pulchra est,* inquit Scriptura, *vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata.*
Rom: 13. Et, quę à Deo sunt, ordinata esse docet Paulus. Neq. simpliciter ea ciuitas ordinata est, sed eo genere ordinis ordinata, quem ipse sponsus, Sanctiq. eius Apostoli perscripserunt, quem delinearunt, cuius fundaměta ipsi iecerunt. Ordinata autem ita esse debuit, vt primò in ea sit pastor, ipso sponso ita ordinante, deinde ouile: *Et erit*
Ioa: 10. *inquit vnus pastor & vnũ ouile.* In ouili autẽ quidam debebant esse spirituales, quidam seculares, laici quidam,
1.Pet: 5. quidam Clerici. Diuus Petrus princeps Apostolorũ hoc ita esse testatur: *Seniores ergò, qui in vobis sunt, obsecro consenior, & testis Christi passionum: qui & eius quæ in futuro reuelanda est gloriæ communicator: Pascite qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè, secundum Deum, neque turpis lucri gratia, sed voluntariè, neque vt dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo; & cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.* Spiritualium demũ eos ponit

eos ponit ordines Paulus. *Et ipse*, inquit, *dedit quosdam* Ephes: 4. *quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum, in opus ministerij, in ædificationem corporis CHristi.* In Secularibus eiusdem Apostoli designatione debebant esse, primùm, Reges, Duces, & alij in sublimitate positi, quibus obedire oporteret, non tantum propter metum, sed etiam propter conscientiam. Deinde subditi: de quibus Petrus: *Subiecti igitur estote omni hu-* 1. Pet: 2. *manæ creaturæ propter Deum, siue Regi, quasi præcellenti, siue Ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia sic est voluntas Dei, vt benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam.* In his autem omnibus alij coniugati, alij viduę, virgines, & qui cũ mulieribus coinquinati nõ sunt alij. Texit omnium istorũ leges D. Paulus. *CONIVGATORVM* quidem. *Mulieres viris sint subditæ, sicut domino;* Ephes: 5. *quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesiæ. Ipse, Saluator corporis eius: Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret mundans eam lauacro aquæ in verbo. VIDVARVM. Quæ autem verè* 1. Tim: 5. *vidua est & desolata, speret in Deum, & instet obsecrationibus nocte et die: Nam quæ in delicijs est, viuens mortua est. & hoc præcipio, vt irreprehensibiles sint. VIRGINVM* item. 1. Cor: 7. *Mulier innupta & virgo, cogitat quæ domini sunt, vt sit sancta & corpore & spiritu.*

Illa igitur erit vera Ecclesia, quę ordinata est, & in hunc modum, quo dictum est, ordinata: alioqui falsa erit Scriptura, quæ dicit eum ordinem vsque ad consummationem Sanctorum permansuram. Cùm igitur in Ephes: 4. Ecclesia Romana, alijsque Ecclesijs Apostolicis omnibus hæc eadẽ ratio ordinis permaneat, apud nostri autem tẽ-

poris hæreticos nihil horum sit: nam neq. vnum pastorẽ agnoſcant, neq. diſtinctos Apoſtolorum, Euangeliſtarũ, paſtorum, Doctorum gradus habent: Reges,& duces vix ſufferunt, virginitatem & viduitatem rident. Initiationes nullas, ordinationes nullas adhibent. Quòd ſi quid ordinis retinẽt, in hoc nihil ſanctum, nihil Deo dicatum, nihil initiatum, Hierarchicum nihil agnoſcant: ſed omne illud quicquid eſt, ad ſolum ciuile miniſterium referunt: in numerúmque agaſonum & aurigarum conijciunt; Eccleſiam Dei profectò quę ordinata eſt, apud eos non eſſe certum erit: quę enim à Deo ſunt, ordinata ſunt: apud eos cùm nullus ſit ordo; nihil item diuinum ſit oportet: ad illamq. potiùs ciuitatem referẽtur, quam Iob, ac reliqua ſcriptura terram miſerię & tenebrarum, vbi vmbra mortis,& nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, appellare ſolet.

Fuſiùs de ea notâ tractat in fine operis Panarij Epiphanius, vbi omnem ſui tẽporis rationẽ ordinis Eccleſiaſtici pulchrè explicat.

Iob. 10.

OCTAVVM INSIGNE: COMMVNIONIS SANCTORVM SENſus & conſenſus.

Caput VIII.

Icimus igitur octauo, veram Eccleſiam Cõmunionem ſanctorum profiteri, firmiterq. tueri ac defendere, eius enim illa vox eſt: Credo communionem ſanctorum. De qua cõmunione D. Ioannes: *vt & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum patre & filio eius, Ieſu Chriſto.* Ex quo cœtu hominum fuit ille, qui inquit: Deus in cuius conſpectu ambulauerunt patres mei, Abraam & Iſaac: Deus qui

1. Ioan: 1.

Geneſ: 48.

us qui paſcit me ab adoleſcentia mea vſque in præſentem diem: angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris iſtis, & inuocetur ſuper eos nomen meum: nomina quoque patrum meorum, Abraham, & Iſaac, & creſcant in multitudinem ſuper terram. Et ille: *Quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper nequitia populi tui. Recordare Abraham, Iſaac, & Iſraël ſeruorũ tuorum, quibus iuraſti per temetipſum.* Et alius: *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.* Et illi ipſi tres pueri in camino ignis ardentis: *Ne, quæſumus, tradas nos in perpetuum, propter nomen tuum, & ne diſsipes teſtamentum tuum, neque auferas miſericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum & Iſaac ſeruum tuum, & Iſraël ſanctum tuum, quibus locutus es pollicens.* Fortiſſimus item ille Machabæorum dux Iudas, *facta collatione, duodecim millia drachmas argenti, miſit Hieroſolymam, offerri ſacrificium pro peccato. Benè & religioſè de reſurrectione cogitans (niſi enim eos qui ceciderant reſurrecturos ſperaret; ſuperfluum videretur, & vanum orare pro mortuis) & quia conſiderabat quod cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam. Sancta ergò & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare; vt à peccatis ſoluantur.* Ex eodem genere hominum fuit Paulus; *Obſecro ergò vos, inquit, fratres per dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum, & per charitatem ſancti ſpiritus, vt adiuuetis me in orationibus pro me ad Deũ, vt liberer ab infidelibus qui ſunt in Iudæa, & obſequij mei oblatio accepta fiat in Hieruſalẽ ſanctis, vt veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, vt refrigerer vobiſcum.* Et: *Adiuuantibus & vobis in oratione pro nobis, vt ex multarum perſonis facierum, eius quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis. Et in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſsimi ignea extinguere: & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei:*

Exod: 32.
Pſal: 118.
Daniel: 3.
2. Machab: 12.
Rom: 15.
2. Cor: 1.
Epheſ: 6.

per omnem orationem & obsecrationem, orantes omni tempore in spiritu, & in ipso vigilantes in omni instantia, & obsecratione pro omnibus sanctis, & pro me, vt detur mihi sermo
Collos: 4. *in apertione oris mei. &c. Et. Orationi instate, vigilantes in ea, in gratiarum actione, orantes simul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi, propter quod etiam vinctus sum, vt manifestem il-*
2. Thess: 3. *lud, ita vt oportet me loqui. De cætero fratres orate pro nobis, vt sermo Dei currat & clarificetur sicut & apud vos, & vt liberemur ab importunis & malis hominibus.* Quę quidem cōmunio sanctorum, nihil aliud est, quàm militātis Ecclesię, cum ea, quę cum Christo triumphat cœlesti Ecclesia, atq. illa, quę post mortem suorum reliquias purgat peccatorum, earúmque inter se omnium partium coniunctio quædam, societas ac indiuidua vnitas. Quę societas omnium operum ac meritorum, siue illa sint sacrificia, siue orationes, siue eleæmosynę atque ieiunia, siue martyria, siue carnis mortificationes, ac reliquę virtutes omnes, habet communem vsum & vtilitatem, vt quod vnum membrum ex hoc corpore facit, hoc prosit
Matth: 10. omnibus; iuxta illud promissum Christi. Qui accipit prophetam in nomen prophetę, mercedem accipiet pro-
Ephes: 5. phetę. Et si compatitur vnum membrum, inquit Paulus, compatiuntur & reliqua. Est enim Ecclesia fidelium congregatio, est corpus vnum ex multis membris compa-
Ephes: 1. ctum, cuius caput est Christus: ipsum enim Deus dedit
Rom: 12. caput super omnē Ecclesiam, quę est corpus ipsius. Et sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita multi vnū corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius mēbra. Qualis itaque membrorum inter se societas est, vbi operatio cuiusque membri cedit in commodum totius corporis; talis est inter Ecclesię membra, qui sunt fideles, bonorum operum quædam communio, non solùm eorum, quę

rum, quę fecit Christus caput huius corporis, ex quo manat in reliquum corpus omne, & in singula eius membra quicquid est boni, quicquid est meriti; verùm & piorum hominum omnium, qui sunt, quíque fuerunt ab initio mundi: nobis vt eorum benefacta subueniant, nos iuuent, nos ædificent, vt bonorum omnium spiritualium, quę fiunt, & quę facta sunt olim in Ecclesia, quo ad illius esse membra non desierimus, participes efficiamur. Hoc est, quod Christus nos orare docens, iubet, non sibi quemque peculiariter petere, sed velut vnius corporis membra, eodem animata spiritu, quod in commune cunctis expediat, à communi omnium patre postulare, dicendo: Da nobis: dimitte nobis: libera nos: ita vt alter alterius onera portemus, & sic legem Christi adimpleamus. Hoc est, quod apud Ieremiam dicit quoque dominus: *Circuite vias Hierusalem, & aspicite, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum, qui faciat iudicium, & quærat fidem, & propitius ero ei.* Propitium se fore promittit Hierusalem, dum modò vel vnus aliquis vir iustus reperiatur in ea. Similiter & in libro Iob legimus, quòd ad Elipham Themanitem dixerit Dominus: *Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non estis locuti coram me rectum, sicut seruus meus Iob. Sumite ergò vobis septem tauros, & septem arietes, & ite ad seruum meum Iob, & offerte holocaustum pro vobis, Iob autem seruus meus orabit pro vobis, faciem eius suscipiam, & non vobis reputabitur stultitia.* Hoc est, quod in Genesi quoque scribitur: Si decem iusti Sodomis reperti fuissent, quod propter eos non fuerit Deus ciuitatem deleturus. Quem locum explicans Ambrosius: *Vnde discimus*, inquit, *quantus murus patriæ sit vir iustus: quemadmodum non debeamus inuidere Sanctis, nec temerè derogare. Illorum enim fides seruat, illorum iustitia ab excidio defendit. Sodoma quoque si habuisset viros iustos decem, potuit non perire.* Sic

Matth: 6.
Galat: 6.
Ierem: 5.
Iob 42.
Gen: 18.

Ezech: 22. apud Ezechielem dicit Dominus: *Quæsiui de eis virum qui interponeret sepem, & staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam, & non inueni.* In qua quidem communione, non modò sancti Ecclesię militantis in terra peregrinantes, verùmetiam beati omnes Ecclesiæ cum Christo in cœlis felicissimè triumphantis, ac insuper piorum animę, quę ex hac vita egressę, nondum tamen illam beatorum felicitatem sunt consecutę, simul comprehenduntur. Extra hanc Sanctorum communionem (sicut extra Nóé arcam) certum quidem exitium, nulla verò salus mortalibus: non Iudæis aut Ethnicis, qui fidem Ecclesiæ nunquam receperunt: non hæreticis, qui receptam deseruerunt vel corruperunt: non schismaticis, qui pacem & vnitatem Ecclesię reliquerunt: postremò neque excommunicatis, qui qualibet alia graui de causa id meruerunt, vt ab Ecclesię corpore ceu perniciosa quædam membra præscinderentur ac separarentur. Atq. istius modi omnes, quoniam ad Ecclesiam eiúsque sanctam communionem non pertinent, diuinę gratię & salutis æternę non possunt esse participes; nisi Ecclesiæ, à qua suo illi vitio sunt semel auulsi, primùm reconcilientur atq. restituantur. Certa est enim Cypriani & Augustini regula: Non habebit Deum patrem, qui Ecclesiam noluerit habere matrem. Cuius communionis eandem rationem describit vetustissimus & sanctissimus Doctor

Lib: 1. officiorum cap: 29. Ambrosius: *Ecclesia autem, quædam forma iustitiæ est, commune ius omnium. In commune orat, in commune operatur, in commune tentatur. Denique qui seipsum sibi abnegat, ipse iustus, ipse dignus Christo est. Ideo & Paulus fundamentum*

1. Cor: 3. *posuit Christum, vt supra eum opem iustitiæ locaremus, quia fides fundamentum est. In operibus autem aut malis iniquitas, aut bonis iustitia est.* Ab ea igitur tali communione Sanctorum, cùm huius seculi hæretici remotissimi sint, eamq. impugnent, rideant etiam. Illud quasi tacitè de-

citè indicantes, se & fidem & mores alios esse secutos, quam Sancti Dei sint secuti; & ideo nihil se commune cum cœlesti illa Hierusalem, nihil cum sanctis Dei habere, ex alia deniq. ciuitate, ex alio ouili, ex alio cœtu esse. Remotissimos item à vera Ecclesia, eiusq. membris, spiritu item, & capite eius Christo Iesu esse oportebit.

NONVM INSIGNE: VIRTVS MIRACVLORVM.

Caput IX.

SIT igitur nonum reginæ ornamentum; Gloria miraculorum: quę eam ob causam superiùs necessaria esse diximus, ne doctrina eius humanũ potiùs inuentũ, quàm diuina reuelatio esse videatur: neue fraudi & fallaciç locus aliquis relinquatur. Pollicetur eã dotem illi ipse sponsus: *Qui crediderit*, inquit, *& baptisatus fuerit, saluus erit, qui verò nõ crediderit, condemnabitur. Signa autẽ eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eijcient: linguis loquentur nouis: serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, & benè habebunt.* Quod idem docet Paulus: *Quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? quæ cùm initium accepisset enarrari per dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis & portentis, & varijs virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus, secundum suam voluntatem.* Vtitur hoc eodem signo Irenæus: *Quapropter & in illius nomine, qui verè illius sunt discipuli ab ipso accipientes gratiam, perficiunt ad beneficia reliquorum hominum, quemad-*

Marci 16.

Hebræ: 2.

quemadmodum vnusquisq. accepit donum ab eo. Alij autem laborantes aliqua infirmitate, per manus impositionem curant & sanos restituunt. Jam etiam, quemadmodum diximus, & mortui resurrexerunt, & perseuerauerunt nobiscum annis multis: & quid autem? Non est numerum dicere gratiarum quas per vniuersum mūdum Ecclesia à Deo accipiens in nomine Christi Iesu crucifixi sub Pontio Pilato per singulos dies in opitulationem gentium perficit, neq. seducens aliquem, nec pecuniam ei auferens: quemadmodum enim gratis accepit à Deo, gratis & ministrat: nec inuocationibus angelicis faciat aliquid, nec incantationibus, nec aliqua praua curiositate sed mundè, & purè, & manifestè, orationes dirigentes ad dominum, qui omnia fecit, & nomen Domini nostri Iesu Christi inuocans, virtutes secundum vtilitates hominum, sed non ad seductionem perfecit. Hoc eodem signo vsus est Tertullianus: *Probent se, ait, nouos Apostolos, eadem signa edant. Volo igitur & virtutes eorum proferre, nisi quod agnoscam & maximam virtutem illorum, qua in peruersum Apostolos æmulantur. Illi enim de mortuis viuos faciebant; isti de viuis mortuos faciunt.* Quo eodē insigno se in eius sinu retineri testatur D. Augustinus: *Me,* inquit, *tenet in Ecclesia authoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata.* Et alio loco: *Si nec scripturarum authoritatis antiquitas, nec miraculorum potestas, nec morū sanitas, nec rationis veritas, vos asserit: abite confusi, & redite confessi. &c.* Quæ signa & miracula, quę, & quanta in Ecclesia exstiterint semper, testis est omnis vetustas. Neq. vllus est aut Ecclesiasticus, aut profanus scriptor, in quo hæc passim nō reperiātur: testantur hoc idem omnes omnium seculorum historię & annales: testātur tot templa, tot monumenta, tot sanctorum martyrum fana atque sepulchra, tot anathematibus, atq. donarijs, eo nomine per totum orbem exornata atq. decorata: quibus omnibus fidē derogare, est parum

est parum pudentis & ingenui hominis. Sed & nunc, & si non tam frequentia propter iam fundatam fidem, (signa enim infidelibus dantur, non credentibus) in hoc nostro orbe conspiciuntur; in alijs tamen, vbi nunc primùm fides Catholica fundatur, partibus mundi, eadem ferè, quæ Apostolorum temporibus fuerunt, fieri itidem conspiciuntur: in America, inquam, Indijs, Iapone, cæterísque noui orbis partibus. Quod si isti negant, reddant saltem causam, quid illud sit, quòd tam feras, tam inhumanas, tam ab omni pietate remotas gentes, sub iugum Christi denuo venire coëgit atque compulit, si non hæc ipsa de quibus disputamus miracula?

Sed & apud nos Exorcistę sunt, qui ab obsessis hominibus palā videntibus, atq. spectantibus omnibus quotidie dæmonia eijciunt. Quo signo ad confirmandā veram Ecclesiam vsus est itidem aliquando Irenæus: *Quapropter & in illius nomine, qui verè illius sunt discipuli ab ipso accipientes gratiam, perficiunt ad beneficia reliquorum hominum, quemadmodum vnusquisq. accepit donum ab eo. Alij enim dæmones excludunt, firmißimè & verè, vt etiam sæpißimè credant ipsi emundati sunt à nequißimis spiritibus, & sint in Ecclesia.* Vtitur & Iustinus: *Vim Christi nominis timent dæmonia trementia, & hodie adiurata per nomen crucifixi Iesu Christi sub Pontio Pilato Iudeæ præside, imperata faciunt.* Idem rursus in alio loco. *Multos arreptitios per totum orbem, & in hac ipsa ciuitate Romana, multi ex nostris christianis, adiuratos per nomen Iesu Christi sub Pontio Pilato crucifixi, sanarunt: quos nec adiuratores alij, nec incantatores, expiatorésue sanare potuerant.* Priore Apologia.

Multa, inquis, ementitè fiunt. Non nego: quid tum? At multa etiam verè & sincerè; neque enim ementitè fierent, nisi verę aliquando essent. Fictio enim veritatem imitatur, totáque se ad illam componit, vbique veritas non est, neq. fictioni locus esse potest. Reges Galliç solo

contactu sine omni alio remedio certos curant morbos. Multorũ Sanctorũ sepulchra & ossa pretiosum vnguentũ sudant. Quotidie multos inuenias, qui vel ad sacrosanctã Eucharistię arcam, vel ad martyrũ delubra vota referentes sua, optatis potiuntur bonis, votíque sui compotes fiunt. Ostendant igitur isti ab eo tempore, ex quo exorti sunt, quid tale apud eos contigerit? ostendant Exorcistarum ordinem: ostendant curationum gratiam, qua vel vnum dæmonium, & si mutum, & si surdũ eiecerint: qua vel vnum ægrum curauerint; quanquam tanta fide vti iactant abundent. Conati sunt quidem multi, vt Lutherus, & alij; sed quid profecerunt, quid ipsi retulerunt, vos legistis. Iocatur iucundè Erasmus: *Apostoli, ait, quoniam excutiebant viperas, sanabant ægrotos, excitabãt mortuos, imposita manu dabant dona linguarum; ita demùm creditum est, & vix creditum est illis paradoxa docentibus. Nunc cùm iuxta communem opinionem adferunt penè paradoxotera, nullus illorũ adhuc exstitit, qui vel equum claudum sanare potuerit.* Confinguntur, inquiunt, à vobis miracula, aut arte magica fiunt. Hoc idem Christo Domino, atque eius Apostolis Iudæi, atque Gentiles falsò obiecerunt. Ioannes, inquiunt, Baptista, nulla signa, nulla miracula edidit. Falsum est, nã vniuersa vita eius miraculũ quoddam fuit: nõ sine miraculo cõceptus: nõ sine miraculo in vtero portatus: nõ sine miraculo totã traduxit vitam. Et quod caput est, illud testimoniũ à Christo audiuit: *Hic est plusquam propheta.* Et illud: *Non surrexit maior Ioanne baptista.* Doceant isti aliquid tale, & tunc miracula ab his non repetentur. Antichristus signa faciet? At falsa & emẽtita. Neq. tamẽ hoc dicimus, vbicunq. sint miracula, ibi Ecclesiam Dei esse; sed illud potiùs, vbi non sint, ibi Ecclesiam Dei omninò esse non posse. Signa, inquiunt, dantur infidelibus non credentibus: atq. nos iam pridem fidem perdidisse toties iactãt: nostra igitur

causa aliquid tale faciant, vel saltem Iudæorum atque Gentilium gratia: verùm nihil tale faciunt vnquam Ecclesia igitur, quę signis & miraculis confirmata non est, Ecclesia vera dici non potest.

DECIMUM INSIGNE: LUMEN ET VERITAS PROPHETIÆ.

Caput X.

PVLcherrima & illa est Ecclesiæ Dei dos, & quasi pretiosissimum monile, lumen & veritas Prophetię. Prædixit hanc dotem Iöël: *Et erit post hæc: Effundam spiritum meum super omnem carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ. Senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt.* Prædixit ipse sponsus: *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, Sapientes, & Scribas. &c.* Quod idem illi in Euangelio docent, qui dicunt: *Domine, nônne in nomine tuo prophetauimus?* Idem Paulus futurum prædicit: *Vnicuique autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alij gratia sanitatum in vno spiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus. &c.* Et alio loco: *Spiritum nolite extinguere, Prophetias nolite spernere. Omnia autem probate, quod bonum est tenete.* Vtitur eodem signo Irenæus: *Alij autem & præscientiam habent futurorum, & visiones, & dictiones propheticas.* Itaq. nulla vnquam fuit

Iöël 2. Matth: 23. Matth: 7. 1. Cor: 12. 1. Thess: 5.

 in Eccle-

in Ecclesia Dei ætas, in qua nō extitissent aliqui, qui donō fuerunt prophetię præditi, qui clades, pestes, hostium aduentus & inuasiones, multò ante non prædixerint, pacem item, & tranquillitatem. Quod donum prophetiæ maximum illum Quadratum Atheniensem habuisse, testis est Eusebius lib. 4. histo. Reuelationes & visiones de futuris rebus, frequenter factas Polycarpo & Cypriano, ipsi sibi idonei testes sunt. Sed & B. Carpo, visionem planè mirabilem contigisse scribit Dyonisius Areopa. quo eodem tempore mortuum suscitatum fuisse Papię, testimonio cōfirmat luculenter Eusebius. Quomodo & istorū infaustum ortum & progressum pulcherrima & verissima imagine effinxit longè antè sancta Brigida: *Nunc etiā ostendam tibi (reuelatio Christi sanctæ viduæ Brigidæ) quid ista significent. Castrū illud quod supra dixi, est ipsa sancta Ecclesia: quam de sanguine meo & sanctorum meorum ædificaui, & cæmēto charitatis meæ coniunxi, & posui in ea electos meos & amicos. Fundamentū huius est fides scilicet, credere me iustum iudicem & misericordem. Sed nunc suffossum est fundamentum, quia omnes credunt me & prædicant misericordem, sed quasi nullus prædicat nec credit me esse iustè iudicantem. Ipsi habent me quasi iniquum iudicem. Iniquus enim esset iudex, qui ex misericordia iniquos dimitteret impunitos, vt iniqui iustos eò magis opprimerent. Sed ego sum iustus iudex & misericors, ita quod nec minimum peccatum relinquam impunitum, nec minimum bonum irremuneratum. Per huius muri suffossionem intrauerunt illi in sanctam Ecclesiam, qui absque timore peccant, qui iustum me esse negant, & amicos meos sic conturbant: quemadmodum illos qui sunt in cyppo. Non enim est eisdem amicis meis gaudium nec consolatio, sed omne opprobrium & omnis dolor eis imponitur, tanquam dæmoniacis. Si veritatem de me dixerint, confutantur, & mendacij arguuntur. Vehementer sitiunt audire vel loqui recta, sed non est qui eos audiat, vel*

diat, vel eis recta loquatur: Ego quoque dominus & creator, blasphemor. Dicunt enim: Nescimus si est Deus. Et si est, non curamus. Vexillum meum prosternunt & conculcant, dicentes: Quare passus est? Quid prodest nobis? Si velit dare nobis voluntatem nostram, sufficit nobis, & habeat ipse regnum suum & cœlum. Ego quoque ad eos ingredi volo, sed ipsi dicunt, ante moriemur, quàm voluntatem nostram relinquamus. Ecce sponsa mea quales ipsi sunt. Ego feci eos, & vno verbo possem delere. Quomodo superbiunt contra me? Nunc autem propter preces matris meæ & omnium Sanctorum, adhuc ita misericors sum & patiens, quòd mittere eis volo verba mea, quæ de ore meo processerunt, & offerre eis misericordiam meam. Si recipere voluerint, placabor, sin autem, sentient meam iustitiam. Ita, quòd sicut fures publicè coram angelis & hominibus confundentur, & ab omnibus diiudicabuntur. Sicut enim homines in furca suspensi deuorantur à coruis, sic isti à dæmonibus deuorabuntur nec consumentur. Pleni sunt earum rerum annales, plenę historię. Hoc enim est, quòd vim ipsam diuinam denotat, eámque Ecclesię Dei adesse demonstrat. Iuxta illud Isaię: *Hæc dicit dominus rex Israël, & redemptor eius, dominus exercituum. Ego primus & ego nouissimus, & absque me non est Deus. Quis similis mei? vocet & annunciet, & ordinem exponat mihi, ex quo constitui mihi populũ antiquum: ventura & quæ futura sunt, annuncient eis.* Isaie 44.

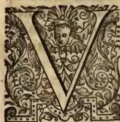
Neque solum hoc donum in Ecclesia est, sempérque fuit; sed etiam signum verę doctrinę iuxta legis præscriptionem esse debuit: *Propheta autem qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi vt diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. Quod si tacita cogitatione responderis, quomodo intelligere possum verbum quòd dominus nõ est locutus, hoc habebis signum. Quòd in nomine domini Propheta ille prædixerit, & non euenerit, hoc dominus nõ est locutus, sed per* Deuter: 18.

tumorem animi sui propheta confinxit, & idcirco non timebit eum. Qua gratia, quantum Ecclesia abundauit, semper & abundet adhuc, iam diximus: nunc quantum isti noui prophetæ eius habent, quantum ea excellant, paucis videamus. Prædixerunt istorum duces, eorũ prædicatione, religionem, fidemq́. totam à nobis neglectam, mirifica incrementa sumpturam: Sacrosanctæ diuinę Trinitatis nomen, & maiestatem, illustrem per orbem vbiq. futuram: Iesu Christi gloriam & laudem, quã pontificij obscurarunt, ad omnes gentes promanaturã: Sacramentorum verum vsum restituendum esse: Euangelium propagandum: virtutem, ac omnem honestatem maxima incrementa accepturam: Romanam sedem intra duorum vel trium annorum spaciũ ruituram: fidem Catholicam extinguendam esse: doctrinam illorum vniuersum orbem peragraturam: victorias præstantissimas secundum illos stare debuisse: mundi finem paulò pòst futurum. Euenítne quid horum? Nihil profectò. Nam & fidei articuli vix iam aliqui ab illis cõstanter creduntur: & venerandum Trinitatis nomen fœdè blasphematur: & Christi gloria conculcata iacet: eiusque maiestas extincta est: Euangelio non creditur: Romana sedes viuit, vigétque: Sanctissimos Episcopos & Pastores habet: Ecclesia Catholica in vltimis finibus terrę propagatur: Orthodoxa doctrina illustratur: istorum sectę desinunt: mundus illis mortuis superuiuit: victorię quas prædixerunt, in clades ipsorummet & ruinam, conuersę sunt: multi mortales vndiq. decepti perierunt: tot hominum millia: tot animarum simplicium pleni greges funestè cæsi sunt. Istíne gratiam aut lumen prophetię habent? istíne veri sunt prophetæ? aut istę veræ Ecclesiæ quę tales principes magistros & duces sequuntur? Ite & accendite lucernam in meridie.

VNDECI-

VNDECIMVM INSIGNE: PRÆSENS VBIQVE ET PERENNE *Dei adiutorium.*

Caput XI.

VNdecimum sit illud verę sponsę insigne, præsens semper, & opportunum in omni tempore eius necessario, diuinum præsidium & adiutorium.

Prima quasi aggressione post sponsi discessum inuasit eam Iudæorum perfidia, qui signa, vt inquit Paulus, quærunt. Cõtra quos dedit illi dominus eam vim & virtutem signorum; vt vel soli panni Apostolorũ ad ægros delati, vmbra denique eorum sola curaret infirmos. 1. Cor. 1.

Secundò, impugnata est vehementer per Tyrãnorum sæuitiã & crudelitatẽ, quę maximam patientiam animiq. robur requirebat, & hausit cœlitus eam in perferendis tormentis fortitudinem & constantiam, quę omnem ignem extinxit, omne ferrum emolliuit, dentes denique ipsos leonum confregit.

Tertius impetus fuit Græcorum per Philosophiam, eamq. maximè, quę ex Platonis fuit Academia, ex quo genere fuit Porphyrius, Celsus, Ammonius, & alij multi: dedítque illi dominus sapientiam eam, cui illi resistere nullo modo poterant: eduxítque ex eadem Platonis schola viros, quibus magistris illi vterentur, potiùs quàm illis nocerent quidquam; Dionysium, inquam, Iustinum, Origenem, Clementem, Irenæum, Tertullianum: quorum, quę, & qualis fuerit sapientia, paulò antè abũdè diximus.

Quartò vexata est per eloquentiam, dicendíque vim, ac omnem

ac omnem cultiorem doctrinam: ex quo genere fuit Arius, Eunomius, Macedonius, Appolinaris, Sabellius, homines eloquentissimi, ac disertissimi, acumine summo, maxima concludendi vi; qui tanquam nefarij latrones vnicam Dei sobolem, diuinitate spoliabant sua, & velut Aloidę petulantissimi cœlum conscendere nitebantur; vt omnium rerum architecti diminuerent maiestatem, vtq. summum opificem temporum ac seculorum in ordinem redigerent eorum, quę aliquando non fuissent. Arma illis erant compta, vermiculatáque verba, dissertationes atticismorum elegantijs concinnę, quas veluti catapultas in cœlum contorquebant. Nec verò principis apostatę Iuliani eodem tempore sæuitia clementior exstitit, qui furibundus omni falcatorum ensium & ancipitum bipenniū genere, rediuiua Christi germina succidere properabat. Nam cùm è studijs eloquentię gloriam sibi per ambitiosè quæreret, imò verò locutionem fuco pigmētisque circumlitam, almę loco deę veneraretur; indignè ferebat aridam & ieiunam (vt ipse exprobrabat) palestinę superstitionis disciplinam; contagione per incautum stolidúmque vulgus longè latéque serpente, priscis authoribus, qui laudatarum artium decus luminibus orationis illustrassent, situm & squalorem obducere, tenebras offundere, ineuitabilem demum perniciem intentare. Sit enim fas nobis acerba retulisse conuitia, quę tyrannus quidem ille stomachabundus euomebat, nostræ verò detestantur aures, nostráque cogitatio reformidat. At Deus, cui sæpè rebelles animos eodem armorum genere profligare mos est, exsuscitauit Athanasium, Basiliū, Cyrillum, Eusebium, Chrysostomum, Gregōrium Nazianzenum, Hieronymum, Ambrosium, Augustinum: qui grauitate sententiarum, pondere verborum, omnibusq. eloquentię instrumentis ex pari poterant cum vetustis gentilibus certare, atque ob id cum aduersarium præsidijs, quibus

dijs, quibus ipse potissimùm confidebat, facilè deturbauissent, à calumnijs impię verbositatis, ingenuum cœlestium mystarum sermonem, ornatè, copioséque tutati sunt. Semel igitur atque iterum cōtra disparem hostem par pari relatum est, & ars arti succubuit, atque, vt prouerbio dicitur, Cornicum oculi confossi sunt. Nam vt enucleata recentium Theologorum subtilitas, cum naturę secretarijs & conscijs, quos Philosophos appellant, cominus pedem conferens, vanas opiniones de sempiterna cœli conuersione vel vnitate intellectus humani labefactauit, pectoribúsque hominum eiecit; sic antiquorum patrum, quos modo nominabam, oratio perelegans, hostem emblemata dictionum, pictæq. tectoria linguę iactantem compescuit.

Quinta impugnatio fuit per Peripateticam doctrinam disserendi subtilitatem, illiúsque sentuosas tricas atque spinas. Quot captiosis argumentis, quot fallacibus cauillis, Alexander, Auerrois, Auicenna, Auenpacen, aduersus pios irruerit? Quàm ingenti cachinno credulitatem eorum deriserit, quos ex ignoratione naturalium disputationum scriptis fidem habuisse putabat, nullo syllogismo communitis? Sed non impunè tulerunt: nam suo ipsius gladio iugulati sunt: evestigio namque Deo duce & auspice nati sunt, Thomas Bonauentura, Scotus, Albertus, Ægidius, cæteriq. Transalpinę scholę proceres, qui sacrilegas, incestóque ore voces, in summum omnipotentem cœli regem impiè euibratas, acriter vindicarent: nam validis, acutis, atque è penitissimo philosophię recessu depromptis rationibus, arcana scita consultáque defensarunt: quę Deus ipse vatibus ac legatis electis à se nuda veritatis simplicitate dictauerat. Neque enim seuerissimum, ac tanta iudicem autoritate subtiliter argumentari, sed breuiter ac grauiter sententiam pronunciare decebat. Horum igitur firmis quasi

pedamentis & adminiculis Christi vitiarium ita corroboratum est; vt Arabicarum Græcarumq. impetus procellarum, ne pampinorum quidem nobis inuexerit iacturam.

Sextum & vltimũ his nouissimis temporibus eius certamẽ exstitit, per allegationem scripturę, per prouocationem ad omnem antiquitatem, veteraq. tempora. Qua impulsione, cùm omnia de sedibus & fundamentis suis commota & concussa ruere cœpisset; subitò exstiterunt viri, qui totam scripturam, qui vniuersam vetustatem, mon:menta, consilia, patres exhauserunt, ac veluti digitos proprios nouerunt; Sadoleti inquam, Poli, Roffenses, Mori, Hosij, Lindani, Tapperi, Sotti, Cani, Medinę, Osorij, Canisij, Sanderi, alijque innumerabiles: qui veluti splendidissima sydera, omnes istorum tenebras illustrarũt, istosq. fumantes ignes, suo splendore sustulerũt ac planè exstinxerũt. Nũquã igitur caret spõsa magni regis necessaria ope, nunquam necessarijs præsidijs: Neq.
Psal: 120. enim vnquam dormit aut dormitabit, qui custodit Israël.

DVODECIMVM INSIGNE:

OPPORTVNA ET SALVTARIS
correctio ac depressio.

Caput XII.

Eque verò hic sponsus sponsam suam tuetur, ornat & auget tantùm, illique perpetuò adest; sed eam castigat etiam nonnunquã ac deprimit: iuxta illud ad Dauid factum promissũ. *Si autẽ dereliquerint filij tui legẽ*
Psal: 88. *meam, & in iudicijs meis non ambulauerint. Si*

uerint. Si iustitias meas profanauerint, & mandata mea non custodierint. Visitabo in virga iniquitates eorum, in verberibus peccata eorum. Misericordiam autem meam non dispergam ab eo, neq. nocebo in veritate mea. Neque profanabo testamentum meum: & quæ procedunt de labijs meis, non faciam irrita. Quos enim Deus diligit, castigat, Hebr: 12.
non castigari autem à sponso repudiari est. *Non visitabo* Osea 4.
dicit Dominus, super filias vestras, cùm fuerint fornicatæ, & super nurus vestras, cùm adulterauerint. Ita vt hæc ipsa sponsa necesse habeat sæpius vrgente procella inclamare: Domine salua nos, perimus, & fac tranquillitatem. Math: 8.
Vt enim primam eius infantiam, quę varia sorte iactata est, prætermittamus. Exultabat rerum felicium successu vinea hæc Constantini Magni, primi alumni temporibus: subitoq. exortus est Arius, Eunomius, Macedonius, atque adeò ille ipse vrsus violentissimus Iulianus: qui illius noualia pulcherrimè virentia iam & florentia, impio pede calcauit, ac fero dente succidit. Erecta deinde est Iouiniani, Valentiniani, Theodosiorum item pietate. Iterum dormitare cœpit. Exortus est iterum Nestorius, Eutyches, Appolinaris; qui lætitiam illius conuertit in luctum, eámque denuò ad cinerem & cilicium reuocauit. Reuixit de nouo, ramósque suos vsq. ad mare protendit, maximaq. quiete & fœcunditate hircire cœpit. Ecce tibi adest Atila, Totila, Gensericus, aliaq. infinita barbarorum manus, quę eam multis cladibus & calamitatibus excitatam, atque exercitam reliquit. Tandem pacatum est mare: res compositę: extendit palmites suos vsq. ad mare, & propagines suas vsque ad terminos Psal: 79.
terrę. En aliud incomparabile malum, Saracenicus ferus immissus in eam Mahometus, qui depastus est eam, exterminauit eam: in eiusq. ceruice positus. Neque tamen hæc succubuit; sed eò magis operuit montes vmbra eius, & arbusta eius cedros Dei. Et iterũ tamen in somnũ resoluta osci-

luta oſcitātiùs omnia agere viſa eſt; excitatur ſubitò primùm per Berengarium. Dum tardius euigilat; excitatur denuò per Wiclev,Huſsum. Dum ampliùs ſtertit, nec penitus duces eius euigilare volūt;diruta eſt maceries eius, & vindemiant eam omnes,qui prætergrediuntur viā,tot inquam funeſtarum ſectarum atque hæreſum greges; donec iterum Deus virtutum conuertatur & reſpiciat de cœlo, & videat, & viſitet vineam ſuam,& perficiat eam, quam plantauit dextera eius: quod iam in foribus eſse videmus. Putationibus enim & inciſionibus hæc vinea creſcit:falce hæretica expurgatur,fœcundatur,& pingueſcit: ſtercus hoc maioris vbertatis frugum cauſa eſt. Nec vnquam perfectiùs tractatum eſt de fidei præcipuis articulis, inquit Auguſtinus, donec obſiſterent hæretici: nec vnquam perfectiùs tractatum eſt de Trinitate; donec oblatrarent Ariani: nec de pœnitentia,donec obſiſterent Nouatiani: nec de Baptiſmo, donec Donatiſtę contradicerent. Et iſti quidem peribunt, qui quærebant animam eius. Vę enim illis, quia flagellum ſunt, ac more virgę, qua pater corrigit filios,frangentur,ac in ignem mittentur æternum. Hoc retulit Arius, Eunomius, Iulianus, Neſtorius, Eutyches, & cæterę eius generis labes.
Pſal:136. Filia Babylonis miſera: beatus eſt qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuiſti nobis. Beatus, qui
Pſal:102. tenebit & allidet paruulos ſuos ad petram. Illius autem
Pſal:117. iuuentus renouabitur vt aquilę. Vt illud occinat: *Caſtigans caſtigauit me dominus, & morti non tradidit me.* Eius
Pſal:22. enim perpetua illa vox eſt: *Virga tua & baculus tuus,*
Pſal:45. *ipſa me conſolata ſunt. Deus noſter refugium & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis. Propterea non timebimus dum turbabitur terra: & transferentur montes in cor maris.* Corrigitur igitur, deprimitur, excitatur; ſed deſeritur nunquā. At concubinę effrenes & licentioſæ ſine iugo vagantur, donec laſciua feritate ſua

te sua percitè in certum exitium agantur & pereant.

TREDECIMVM INSIGNE: PERPETVVS IN MELIVS profectus.

Caput XIII.

Ertiadecima dos est illa, filiæ principis, profectus in melius. Proficit illa in fide, proficit in moribus, proficit in numero hominum. Habet enim instar crescentis & adolescẽtis hominis ætates suas: habet infantiam, quę Hebr: 5.
lacte, vt inquit Paulus, indiget: habet adolescentiam, de qua Salomon: *Soror nostra par-* Cant: 8.
uula est, & vbera non habet. Habet maturam ætatem, in qua illud cantat: *Ego mater pulchræ dilectionis, & ma-* Eccl: 24.
gnæ spei. Habet & senectutem & maturitatem suam, de Psal: 91.
qua illud: *Senectus mea in misericordia vberi.* In qua tam 1. Cor: 15.
diu, dum tradet filius patri suo regnum, & erit Deus omnia in nobis, perdurabit. Neque verò mirum est, quòd semper crescat & proficiat, nec deficiat vnquam. Habet enim rectorem atque custodem illum, qui inquit: *Qui portamini à meo vtero, qui gestamini à meo sinu, vsque ad* Isaie 46.
senectam ego ipse, & vsque ad canos ego portabo. Ego feci, & ego feram, & ego portabo, & saluabo. Vt autem illa crescit ac proficit in melius semper; ita hæreses è contrario deficiunt, & si proficiunt, in peius proficiunt: ita vt etsi principia earum speciosa & magnifica prima fronte appareant, exitus tamen & profectus fœdissimi ac miserabiles semper fieri solent. Docet hoc Paulus: 1. Tim: 3.
Mali autem, inquit, *homines & seductores proficient in*

peius: errantes & in errorem mittentes. Quem vtraque ex parte profectum atque defectum pulcherrimè parabola tritici & zizaniç adumbrat ipse spōsus, quorum alterum ex simili culino siue calamo in optimum granum, alterum in infelix lolium ac steriles definit auenas. *Simile*,
Math 13. inquit, *factum est regnum cœlorum homini, qui seminauit semen bonum in agro suo. Cùm autem dormirent homines, venit inimicus eius, & superseminauit zizania in medio tritici, & abijt. Cùm autem creuisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania. Accedentes autem serui patrisfamiliâs, dixerunt ei: Domine, nónne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergò habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis, imus & colligimus ea? Et ait: Non. Ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum. Sinite vtraque crescere vsque ad messem, & in tempore messis dicam messoribus: Colligite primùm zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.* Quantum Ecclesia Catholica in dies doctrina, moribus, numero item gentium & hominum proficiat, videmus: quantum item hæreses deficiant, obscurum non est: vnde cœptum sit, quo profectum, vbi desitum, facilè cernimus. Sanctos non esse honorandos à principio docuerunt; nunc an Christus sit adorandus, disputant alij, negant alij penitus. Animas in purgatorio expiari negauerunt; nunc nullas esse dicunt. Sanctos de cœlo detraxerunt; nunc ipsum Deum, trinum, & vnū inde exturbare conātur. Qui igitur cœtus proficit, Christi est: qui deficit, diaboli & antichristi. Oportet enim Christo crescente, antichristum minui, & decrescere, donec totus Spiritu oris eius percussus dispereat.

QVATVOR-

QVATVORDECIMVM INSIGNE: NOVITATEM OMNEM FVGERE, ac suspectam habere, venerandæ autem vetustati in omnibus adhærere.

Caput XIIII.

Vartumdecimum illud sit ciuitatis Dei insigne: Ecclesiam Catholicam ἀρχαΐζειν semper, hoc autem antiquitatem, & vetustatem sequi; vt id maximè laudet, quod vetustissimum, & antiquissimũ est: id peculiariter sequatur, quod cum maiorum instituto ac doctrina cõiunctũ est: recipiat nihil, nisi illud, quod εὐαγγελικῶς καὶ πατρικῶς simul, vt post M. Basiliũ Damascenus loquitur, dicatur. Vti Hæreticorum propriũ fuit semper νεωτερίζειν hoc autem est, nouitati in omnibus adhærere. Neque enim illos appellare volunt, quos certò sciunt contra se sententiam laturos, neque ad illos prouocare, quorum sententiam pertimescunt. Qua ipsa re, plurimùm antiquitati vel inuiti addunt auctoritatis: suum autem produnt errorem, produnt malè conscium animum. Fur enim odit lucem, & nemo illum appellat iudicem, apud quem se causa casurum certò nouit: erronésque errorum depulsores fugiunt. Quorum doctrina stante, suam nullo modo cõsistere posse iudicant. Vtrumq. autem hunc morem, vtraque ex parte solennem & perpetuum fuisse, tàm Ecclesię, quàm hæreticis ipsis, testatur inprimis Ephesina Synodus. Namq. cùm lecta esset sancti Capreoli *Lirinensis cap. 42.* Episcopi Carthaginensis epistola, qui nihil aliud intendebat, & precabatur, nisi, vt expugnata nouitate antiquitas defenderetur, ita Episcopus Cyrillus proloquutus est, & definiuit

definiuit: quod hîc quoque interponere non ab re videtur: ait enim in fine gestorum: *Et hæc*, inquit, *quæ lecta est epistola venerandi et multum religiosi Episcopi Carthaginensis Capreoli, fidei gestorum inseretur, cuius aperta sententia est: vult enim antiquæ fidei dogmata confirmari: nouitia verò, & superfluè adinuenta, & impiè promulgata, reprobari atque damnari.* Omnes Episcopi adclamauerũt: *Hæ omnium voces sunt, hæc omnes dicimus, hoc omnium votum est.* Quæ tandem omnium voces, atque omnium vota, nisi vt quod erat antiquitùs traditum, teneretur: quod adinuentum nuper exploderetur? Vnde testatur Damasus pontifex: *Patrum nostrorum sententiæ nobis sunt retinendæ.* Testatur magnum illud orbis Christiani lumen Magnus Basilius: *Fidem, inquit, nos, neque per alios nobis nouiter præscriptam amplectimur, neque nos ipsi mentis nostræ incerta nobis proponere audemus, ne humana putentur esse potiùs verba; sed quæ à sanctis patribus didicimus, hæc interrogantibus tradimus.* Vnde illa eiusdem querela. *Cõtemnuntur, inquit, Patrum dogmata, Apostolicæ Traditiones adnihilantur, nouorum hominum inuenta introducuntur. Episcopum autem illum esse dicit, qui sit custos doctrinæ Patrum, omnis autem nouitatis hostis.* D. item Ambrosius: *Seruemus, inquit, præcepta maiorum, ne hæreditaria signacula ausu rudis temeritatis violemus. Librum signatum illum Propheticum, non seniores, non potestates, non angeli, non archangeli aperire ausi sunt: soli Christo explanandi eius prærogatiua seruata est. Librum Sacerdotalem, quis nostrum resignare audeat, signatum à Confessoribus, & multorum iam martyrio consecratum? Quem qui resignare coacti sunt, postea tamen damnata fraude signarunt: qui violare non ausi sunt, Confessores & martyres exstiterunt. Quomodo fidem eorum possumus denegare, quorum victoriam prædicamus?* Subiungit Vincenti-

Cap. 7. us Lirinen: *Prædicamus, inquam, ô venerande Ambrosi, prædi-*

ſi, prædicamus planè, laudantéſque miramur. Nam quis ille tam demens eſt, qui eos & ſi adſequi non valeat, non exoptet ſequi, quos à defenſione fidei maiorum nulla vis depulit? non minæ, non blandimenta, non vita, non mors, non palatium, non ſatellites, non imperator, non imperium, non homines, non dæmones. Quos inquam pro religioſæ vetuſtatis tenacitate tanto munere dominus dignos iudicauit, vt per eos proſtratas repararet Eccleſias? extinctos ſpiritales populos viuificaret? deiectas Sacerdotum coronas reponeret? nefarias illas nouellæ impietatis non literas, ſed lituras, infuſo cœlitùs Epiſcopis fidelium lachrymarum fonte deleret? vniuerſum poſtremò iam penè mundum, ſæua repentina hæreſeos tempeſtate perculſum, ad antiquam fidem à nouella perfidia; ad antiquam ſanitatem, à nouitatis veſania; ad antiquam lucem, à nouitatis cæcitate reuocaret? Quod poſtea idem Lirinenſis verba Pauli explicans, latiùs docet. *Sed, inquit, ad Apoſtolum redeamus. O Timothee, inquit, depoſitum cuſtodi, deuitans profanas vocum nouitates. Deuita, inquit, quaſi viperam, quaſi ſcorpionem, quaſi baſiliſcum, ne te non ſolùm tactu, ſed etiam viſu, afflatúque percutiant. Quid eſt deuitare? Cùm huiuſmodi, nec cibum ſumere. Quid eſt deuita? Si quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert. Quam doctrinam? niſi Catholicam, & Vniuerſalem, & Vnam, eandémque per ſingulas ætatum ſucceßiones incorrupta veritatis traditione manentem, & vſque in ſecula, ſine fine manſuram. Quid tum? Nolite, inquit, recipere eum in domum, nec AVE ei dixeritis: qui enim dicit illi AVE, communicat operibus eius malignis. Profanas, inquit, vocum nouitates. Quid eſt profanas? Quæ nihil habent ſacri, nihil religioſi: ab Eccleſiæ penetralibus, quæ eſt templum Dei, penitus extraneas. Profanas inquit vocum nouitates: Vocum, id eſt, dogmatum, rerum, ſententiarum nouitates, quæ ſunt vetuſtati, quæ antiquitati contrariæ. Quæ ſi recipiantur, neceſſe*

Idem: 33.
2. Tim: 1.
1. Cor: 5.
2. Ioan: 1.

 eſt, vt

est, vt fides beatorum Patrum, aut tota, aut certè magna ex parte violetur: necesse est, vt omnes omnium ætatum fideles, omnes sancti, omnes casti, continentes, virgines, omnes clerici, leuitæ, & sacerdotes, tanta confessorum millia, tanti martyrum exercitus, tanta vrbium, tanta populorum celebritas & multitudo, tot insulæ, prouinciæ, reges, gentes, regna, nationes, totus postremò iam penè terrarum orbis, per Catholicam fidem CHristo capiti incorporatus, tanto seculorum tractu ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse quid crederet, pronuncietur. Profanas, inquit, vocum nouitates deuita, quas recipere atque sectari nunquam Catholicorum, semper verò hæreticorum fuit. Et reuera, quæ vnquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore ebulliuit? Quis vnquam hæreses instituit, nisi qui se prius ab Ecclesiæ Catholicæ vniuersitatis & antiquitatis consensione discreuerit? Quod ita esse, luce clariùs exempla demonstrant. Quis enim vnquam ante profanum illum Pelagium, tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrij, vt ab hoc in bonis rebus per actus singulos adiuuandum, necessariam Dei gratiam nō putaret? Quis ante prodigiosum discipulum eius cœlestium, reatu præuaricationis Adæ, omne genus humanum negauit astrictum? Quis ante sacrilegum Arium, Trinitatis vnitatem discindere, quis ante sceleratum Sabellium, vnitatis Trinitatem confundere ausus est? Quis ante crudelissimum Nouatianum, crudelem Deum dixit, eò quòd mallet mortem morientis, quàm vt reuertatur & viuat? Quis ante magum Simonem, Apostolica districtione percussum, à quo vetus ille turpitudinum gurges vsque in nouissimum Priscillianum continua & occulta successione manauit, autorem malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumq́ nostrorum, ausus est dicere creatorem Deum? Quippe quem adserit talem, hominum manibus ipsum suis creare naturam, quæ proprio quodam motu, & necessariæ cuiusdam voluntatis impulsu, nihil aliud

Idem. cap. 34

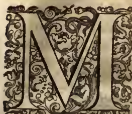
nihil aliud poßit, nihil aliud velit, nisi peccare; eò quòd furijs omnium vitiorum exagitata, & inflammata, in omnia turpitudinum barathra, inexhausta cupiditate rapiatur? Innumera sunt talia, quæ breuitatis studio prætermittimus: quibus tamen cunctis satis euidenter perspicúeque monstratur, hoc apud omnes ferè hæreses, quasi solenne esse ac legitimum, vt semper profanis nouitatibus gaudeant, antiquitatis scita fastidiant, & per oppositiones falsi nominis scientiæ, à fide naufragent. Contra verò, Catholicorum hoc ferè proprium, deposita sanctorum Patrum, & commissa seruare: damnare profanas nouitates: & sicut dixit: Et iterum dixit Apostolus: Si quis annunciauerit, præterquàm quod acceptum est, anathematisare. Hæc Lirinensis. Itaq. dum Ariana impietas temporibus Theodosii Magni denuo repullulascere ac renasci cœpisset, resq. in disputationem deducta fuisset, propositum est à Nactario Constantinopolitano Archiepiscopo Arianis Sisinij suasu, num veterum doctrinam admitterent: num antiquis Patribus fidem habeant. Quod cùm ita esse dixisset, quæsitum est ab illis, num eadem eorũ doctrina fuisset cum hac quam ipsi profitebãtur. Quod cùm illi probare nõ possent, statim victi & reiecti sunt. Apud istos verò, quę sit ãtiquitatis ratio, quę auctoritas, discam⁹ ex primo istorũ duce Luthero. *Hieronymus fidei inquit & veræ religionis, ne semel quidẽ in suis scriptis meminit. Origenẽ iam olim excõmunicaui: Chrysostomũ nullo loco habeo: nihil est enim nisi loquaculus. Basilius planè nihil valet, totus est monachus, ego ne pili illũ facio. Apologia Philippi superat omnes Doctores Ecclesiæ, & ipsum Augustinum. Et rursum in Genesim scribens, vbi è contra Pontificij Sancti, in leuibus causis impatientißimi sunt, quam impatiens est ipse Hieronymus? Et in alio loco. Quin te Hieronyme conculcamus cum tua Bethleem, cucullo, & deserto. Et alibi. Impia hæc & Diabolica vox est Hieronymi. Et iterum. Gregorius fons & auctor est fabularum*

Fusius hæc narrat Sozo: lib. 7. cap 12. Nicephor. lib. 12. cap. 15.

bularũ de purgatorio, & missarum pro defunctis. Et deinde: *Gregorius admodum tenuiter cognouit Christũ, & verbũ Euangelij: Benedictus, Franciscus, & alij Monachorum Patres cum Abraham comparati; mera stercora sunt. Et Franciscus stultus fuit, & stigmata ex inani gloria sibi impressit.* Si ergò veræ Ecclesiæ est antiquitatem in omnibus sequi, hæreseum autem nouitates consectari; quæ vera sit Ecclesia, quę falsa, quisque suo statuat iudicio.

QVINTVMDECIMVM VERÆ ECCLESIÆ INSIGNE: EXTREMA NON *sequitur, medio tutissima incedit.*

Caput XV.

Magna & illa sponsę regis laus est, Spiritusq. sancti gubernationis singulare argumentum; quòd media semper via incedat, extrema sequatur nunquã: *Non declinabis, inquit scriptura, neq. ad dextram, neque ad sinistram.* Ebion cum Cherinto legẽ cum Euangelio simul seruandam esse docuerunt: Manicheus malam & à malo Deo latam esse docuit: medium secuta est Ecclesia; vt legem quidem sanctam diceret, iugum tamen legis Euangelica libertate temperaret, figurasq. rebus succedentibus excluderet. Negabat Christi veram humanitatem Manicheus, Arius diuinitatem: Ecclesia Christum verum Deum & hominem confitetur. Confundebat in diuinis Sabellius & naturas, & personas, nudaq. relinquebat nomina: distrahebat hæc omnia Arius, Eunomius, Macedonius: medium sequuta est Ecclesia; naturas coniungit, personas & nomina distinguit.

Deut: 5.

ſtinguit. Multiplicabat & naturas, & perſonas Neſtorius in Chriſto: confundebat hæc omnia Eutiches: vera Eccleſia naturas diſtinguit, vnitatem perſonę tuetur. Nouatus lapſos pœnitentes non ſuſcipiebat:ſuſcepit Lutherus etiam ſine pœnitentia: Eccleſia excludit præſumptuoſos, ſolos ſuſcipit pœnitentes. Deſperat Nouatus, præſumit Lutherus, ſperat Eccleſia. Palagius omnem partẽ iuſtitię viribus humanis tribuit:Lutherus,& Caluinus, omnia ad gratiã libero hominis excluſo arbitrio refert: iungit & ſociat Eccleſia vtrumque. Donatus meritis & operibus omnia tribuit: Lutherus fidem ſolam laudat: vtrumque complexa eſt Eccleſia. Rudem, & mortuam carnem Chriſti comedit Capharnaita: Neſtorius, & Lutherus mortuam: Zuinglius,Oecolampadius,Caluinus, nullam: viuam & veram Eccleſia Dei. Ieiunabant omni tẽpore Encratitę: Lutherus ſemper epulatur:ieiunat ſuis temporibus Eccleſia.Damnabant matrimoniũ Gnoſtici: Lutherus ipſum ſolum excluſa virginitate & viduitate laudat: commendat & ſequitur omnia hæc Eccleſia. Hic igitur verè Catholicus erit,qui extrema fugiens,mediúſque tutiſſimus incedit.

SEDECIMVM ECCLESIÆ INSIGNE: PERPETVVM CONTRA ILlam omnium hæreticorum & ſchiſmaticorum bellum ac impugnationes.

Caput XVI.

Dicimus igitur ſedecimo illam veram ſpõſam Chriſti eſse,quę ab omnibus hæreſibus quantumuis inter ſe contrarijs atq. pugnantibus, quantumuis diuerſis, ſemper impugnata ſit, atque etiam nunc impugnatur.

Cant: 2. Docet hoc scriptura: *Sicut, inquit, lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Cant: 1. *Filij, inquit, matris meæ pugnauerunt contra me.* Psal: 128. Et: *Sæpè expugnauerũt me a iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi.* Lucæ 2. Vt enim sponsus eius Christus Iesus signum est illud, cui semper contradicitur, & aduersum quem reges terræ, & principes populorum Psal: 2. conspirasse legimus: *Dirumpamus vincula,* inquit, *eorum, & proijciamus à nobis iugum ipsorum*; ita & sponsa eius idem illud signum est, in quod omnes omnium seculorum hæreses direxerunt iacula sua: & cuius calcaneo insidiantur omnes: vincula eius dirumpere, iugum excutere volunt. Neque alio certe modo hoc signo vera Ecclesia Dei à falsis synagogis distinguitur, quàm si inter octoaginta illas Regis Salomonis concubinas, ex æquo pudicitiam per omnia simulantes, ita vt eundem habitum, eundem vultum, eundem gestum, & incessum præferant omnes, vnam illam solam dilectam & vnicam eius, cùm omnia similia & communia quodammodo cum cæteris habeat, dignoscere velis; hac vna sola ratione id facilè cósequi possis: hocq. vnico indicio, in eius cognitionem peruenire; vt quam illę omnes maximè oderint, quam maximè persequerentur, quã accusent, cum qua nihil commune habere velint, quam omninò ex suo cõsortio exclusam esse cupiant; illam reginã pudicam, cæteras corruptas & impudicas esse iudices. Vt, quæ cum illis commune nihil habeat: vt, quę suo pudore illorum impudicitiam conuincat, & coarguat: vt quæ omnes illarum fraudes & insidias aperiat. Cùm igitur Romana Ecclesia talis sit, quam omnes hæreses semper impugnarunt, atque etiam nunc impugnant; vt, quãuis in omnibus inter se dissideant, ac secum planè pugnẽt, mutuóq. sibi oculos confodiant; in hoc solo tamen conueniunt, vt Ecclesiam Romanam, eiúsque Pastorem exturbent,

turbent,ac ſuffodiãt,ac planè extinctam eſſe velint:quod illa ſalua vigente atque incolume, ſe omninò ſtare, iúſque ſuũ tueri non poſſe exiſtiment: planéq. idem faciunt quod Tertullianus gentiles facere ſolitos eſſe dicit; vt omnes deos vanos colerent,ſolum verum illum,qui cœlũ & terram condiderit,& qui ſolus,& vnus Deus ſit,non ſolùm non reciperent, ſed etiam grauiter perſequerentur,ac oppugnarent.Recipiunt iſti omne dogma mendax,negãt oppugnandum eſſe,quamùis apertè veritati aduerſetur; modò Pontificem Romanum,hoc eſt,veritatis Ieſu Chriſti cuſtodem, oppugnet: omnia figmenta exoſculantur, ſolam Catholicam fidem explodunt, ac nullum apud ſe veritati locũ relinquunt. Vera igitur Eccleſia,vera ſponſa Chriſti hæc,vel ex eo indicio ſit oportet. Illę autem concubinę impudicę ac adulterę meritò cenſeri debebunt.

DECIMVMSEPTIMVM INSIGNE: QVOD SIT CANON ET REGVLA *omnis veritatis; & quòd vltimò omnes hæretici ad eam prouocent ac redeant.*

Caput XVII.

Eque illud obſcurum eſt verę Eccleſię decus atque ſymbolum: eam videlicet veram Eccleſiam eſſe, quam cæterę omnes, & ſi eius inimicę ſint, & ſi ab ea diſſideant, & ſi extinctam eſſe cupiant;pro norma tamen & regula fidei ſuę habere ſolent: & quę tanquam Cinoſura nautis; ſic illa errantibus & fluctuantibus omnibus pro inſigni veritatis propoſita ſit. Si enim quando inter hos ipſos diſſenſio religionis exoritur,

Auguſtanos,

Auguſtanos, dico, Sacramentarios, Anabaptiſtas, Arianos, Ebionitas, Samoſatenſes, & alios, ſi inter ſe (quod quidem illis perpetuum eſt) digladiantur, illi meliùs ſentire, ad veritatemq́. propiùs accedere putantur, minuſq́. errare, qui ab Eccleſia Catholica minus diſceſserint. Itaque vbi vel ab ipſa conſcientia & veritate conuicti, in extremos abſurdóſque errores ſe prolabi vident, dicere ſolent: Multum iam aberramus: iam, inquit, multum abſumus. Vnde obſecro? dic verè, dic ingenuè, dic palàm, ne erubeſcas verum fateri. Ab ea, inquit, fide, in qua nati ſumus, quam à maioribus noſtris accepimus. Quę eſt iſta? Non alia certè, quàm Romana. Ac vbi quid veritate & neceſſitate victi ſanare volunt, tum vno & altero paſſu ad eam Eccleſiam accedunt, ac Catholicũ quid reſtituunt. Quod in Tranſyluania eos nuper feciſse audimus: vbi quo ſuos in officio retinent, poſt reuocatã Magni Stephani Regis pietatę in illis regionibus Catholicam fidem, aliquot Sacramenta, atq. aliquot cerimonias Catholicas reſtituerunt, ac veluti poſtliminio quodam, vt rem obſoletam, in medium protulerunt. Ita vt ſi fortè in hac impietatis licentia, in hac vniuerſę religionis perturbatione, in hac omnium hæreſeon, quæmodo aliquando fuerunt, reſuſcitatione, Eccleſia Romana, aliæq́. Apoſtolicę ſedes ſublatę eſsent; certè neque fides chriſtiana qualis ſit, neque quò ſibi regrediendum, aut progrediendum eſset, rectè ſcirent: neque in tantis erroribus, in quę impudentes & temerarij per inobedientiã deferũtur, quid agerent, aut quò ſe referrent, habere poſſent. Itaque quantumuis eam Eccleſiam oderint, quantumuis interijſse expetunt, quantumuis omnia ornamẽta & fortunas illius ſublatas eſse velint, quantumuis vitam cum ſanguine illius expoſcant; in hac tamen parte eam laudant, ad illam tanquam tutiſſimum portum cõfugiunt, ad illam prouocant, eam ſolam fundamenta &

Hæreticorum Tranſiluanien: factum.

principia

principia Catholicę religionis conſeruaſse victi veritatę docent. Et, ſi ſani ſunt, colere certè, venerari, gratias etiam illi agere debent, ſi non vniuerſam religionem chriſtianam extinctam eſse, ſi ſalutem animarum ſuarum conſeruare volũt. Fecit hoc vi veritatis coactus primus iſtorum dux ac vexillifer Lutherus, cuius illud fuit Romanæ Eccleſiæ elogium. *Audio*, inquit, *& video rebaptiſationem à quibuſdam vſurpari ex eo fundamento, vt in deſpectum Papæ faciant, tanquam hi qui nihil ab antichriſto habere velint. Quemadmodum & Sacramentarij propterea merum panem & vinum habere volunt in deſpectum Papæ: arbitrantes ſe hoc pacto rectè ſubuertere poſse Papatũ. Profectò friuolum eſt hoc fundamentum, ſupra quod nihil boni ædificaturi ſunt. Hoc enim pacto negare eos oporteret totam quoque ſcripturam ſacram & prædicandi officium: hoc enim totum à Papa nimirum habemus. Et nouam quoq. ſcripturam ſacram nos facere oporteret. Sic & vetus teſtamentum nos dimittere oporteret, ne quid ab infidelibus haberemus Iudæis. Stultitia eſt hoc totum. Nam & Chriſtus in gente Iudaica inuenit Phariſæorum & Scribarum abuſus, non tamen propterea totum reiecit, quod illi habuerunt & docuerunt: Nos autem fatemur ſub Papatu plurimùm eſſe boni chriſtiani, imò omne bonum chriſtianum, atque etiam illinc ad nos deueniſſe. Quippe fatemur in Papatu veram eſſe ſcripturam ſacram, verum baptiſmum, verum Sacramentum altaris, veras claues ad remiſſionem peccatorum, verum prædicandi officium, verum catechiſmum, vt ſunt: Oratio Dominica, Decem præcepta, & Articuli fidei: dico inſuper ſub Papatu veram chriſtianitatem, imò verum nucleum chriſtianitatis eſſe.* Et aliò loco: *Quod Romana Eccleſia à Deo ſit præ alijs omnibus honorata, non eſt dubium: Ibi enim ſancti Petrus & Paulus, quadraginta ſex Romani Pontifices, ac tot centena millia martyrum ſanguinem ſuum fuderunt, infernum & mortem vicerunt, vt vel palpari que-*

Luth: in epiſt ad duos plebanos de Anabaptis:

Luth: in declarat: quorundam articulorum.

pari queat, quam singularem habeat ad eam Ecclesiam respectum Deus. Quòd si nunc, proh dolor, res habet Romæ, vt expediret habere melius: attamen neque hæc, neq. alia causa vlla tam grandis est, nec esse potest, vt ab Ecclesia illa separatio, aut discessio vlla fieri debeat: Imo quò peius res ibi habet, tantò magis accurrendum & adhærendū est. Per separationem enim & contemptum non fit melius: Nec dimittendus est Deus propter Diabolum, nec vitandi reliqui boni, propter turbam prauam; imo propter nullum peccatum aut malum, quodcunque excogitari aut nominari potest, debet rescindi charitas, nec spiritualis vnitas diuidi: Charitas enim omnia potest. Hæc Lutherus. Itaque cùm antea Summum Pontificem Antichristum dicerent, Romanam autem sedem Babilonem magnam, quę à vino irę fornicationis suę potet omnes gentes, meretricem magnam, quę sedeat super aquas multas, cum qua fornicati sunt reges terrę, impudenter appellarent; vbi Anabaptistę germana istorum soboles ac viperorum genimina, contra hos ipsos magistros suos illud intulissent? *Si Papatus pro eo, atque apud vos Augustanos, atque Caluinistas didicimus, Antichristi sedes est, à quo nihil syncerum & integrum in doctrinæ veritate promanare possit, & quem omnia iura diuina subuertisse confidenter clamitatis: nec dogma quoque de diuinitate Christi summáque Trinitate, quod altas in Papatu egit radices, & quod à nullis alijs acriùs defenditur, verum esse potest, pro quo hic ipse quem vos dicitis Antichristum tantopere depugnat.* Qua eorum oratione permoti, coacti sunt retrocedere, illámque gloriosam ad omnes gentes & omnia secula sedi Petri palinodiam occinere. Eos quidem qui Christi gloriam & diuinitatem tuentur Antichristos esse non posse, sed illos potiùs qui eam oppugnant mereri hoc nomen, in prolē suam conuicium referentes, coacti sunt dicere. Quòd si inimici homines tantùm vel inuiti Ecclesię Catholicę tribuunt,

buunt, quantò magis reges atque principes christianos portum hunc veritatis & synceritatis tueri oportet; si & seipsos & populos sibi subiectos seruare, certissimósque exitij scopulos declinare volunt, in quos omnes inciderint illi; quibus hæc cinosura veritatis occiderit, ac de medio conspectu sublata fuerit. Verùm nos nomen Ecclesię vsurpamus tantùm, omnia autem in detrimentum & dedecus ac deformationem eius facimus, obsequiúmque nos facere Deo arbitramur, si res nostras ex illius infelicitate & miseria augeamus; ideo in quo loco res christiana constiterit ipsi videmus, & paulò pòst etiam atque etiam vehementiùs experiemur.

DECIMVMOCTAVVM INSIGNE: QVOD DEVS ORDINAVIT EX EIVS *ore audire gentes Euangelium & credere.*

Caput XVIII.

Equitur decimumoctauum ciuitatis Dei irrefragabile documentum; quod qua ratione isti effugere possint non video. Eam esse veram Ecclesiam Dei, ex cuius ore voluit Deus gentes Euangelium audire & credere, fidémque christianam accipere. *Deus in domibus eius*, inquit Scriptura, *cognoscetur; cùm suscipiet eam. Quoniam ecce reges terræ congregati sunt, conuenerunt in vnum: ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt: tremor apprehendit eos. Ibi dolores vt parturientis, in spiritu vehementi conteres naues Tharsis. Sicut audiuimus sic vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri; Deus fundauit eam in æternum.* Psal: 47.

num. Neque enim diuina & cœlestis prouidentia noualia sua recens consita, in primis fidei initijs, noxijs spinis, sentibus, atque tribulis inquinari, ac occupari pateretur. Atqui ex cathedra Petri voluit Deus omnipotens omnes ferè gentes fidem & Euangelium suum discere & Act: 15. credere: docet hoc D. Petrus: *Viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Euangelij & credere. Et qui nouit corda Deus, testimonium perhibuit, dans illis Spiritum sanctum, sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos, & illos, fide purificans corda eorum.* Docet idem vsq. ad diem hanc res ipsa. Vt enim Europeos hos nostros populos prætermittam, qui ab antiquis diebus omnes ferè fidem christianam à sede Petri acceperunt, ac edocti sunt, Italos, inquam, Hispanos, Gallos, Dalmatas, Pannones, Sauromatas, Scythas plerosq. vel eas ipsas Ecclesias, quas nunc labe sua infecerunt, quis fidem christianam primus docuit? quis primus in eas intulit? an non in Brittanniam quidem Eleuterius per Fugacium & Damianum, in Scotiam Celestius per Paladium, in Tholosatibus per Exuperium, in Daniam Agapetus, in Boemiam Stephanus, in Noruegiam Adrianus, in Bulgariam Nicolaus I. in Germaniã Gregorius II. Pannoniã quidem viniuersam, Morauiã itẽ, atq. Poloniã, an nõ D. Albertus, aliásq. septentrionis regiones, Episcopi alij, qui in Romanę Ecclesię vnitate vixerunt, ad Christũ adiunxêre? Testantur historię veteres: testantur annales earum gentium: quo tempore, quo anno, quo Summo Pontifice, per quos, & à quibus aliqua prouincia religionem christianam susceperit. Nostro tẽpore noui orbis gentes in õnibus ferè partib⁹ mũdi, & in oriente quidem Malaca, Goá, Comorino, in Occidente vero America, in Septentrione Iaponia, in Meridie Brasilia, Maronitę, Ætiopes nonnulli, cæteræq. ferè innumerabiles insulares nationes, vnde quæso fidem & religionem

gionem in ore oculisque nostris in dies accipiunt? vnde prædicationem verbi, vnde sacras cerimonias, ritúsque vniuersos accersiuerunt; nisi ab hac eadem Romana sede? Hæc clarissima sunt, hæc notissima, hæc negari aut impugnari non possunt. De hæreticis autem illud perpulchrè Tertullianus: *De verbi autẽ administratione quid dicam, cùm hoc sit negotium illis, non ethnicos conuertendi, sed nostros euertendi? hanc magis gloriam captant, si stantibus ruinam, non si iacentibus eleuationem operentur: quoniam & ipsum opus eorum, non de suo proprio ædificio venit, sed de veritatis destructione nostra suffodiunt, vt sua ædificent. Adime illis legem Moysi, & Prophetas, & creatorem Deum, accusationem, & loqui non habent. Ita fit vt ruinas faciliùs operentur stantium ædificiorum, quàm exstructiones iacentium ruinarum. Adhæc solummodo opera humiles, & blandi, & summissi agunt.* Itaque cùm quidam ex istis nostro tempore Galli, ad eas gentes conuertendarũ earum causa sese contulissent, ibique hæreticum virus ferentes peruenissent; statim ab illis hominibus deprehensi, ac ad vnum trucidati sunt. Neque enim Deus passus est simplicitatem ac teneritatem nouę plantationis suę istorum venenosis doctrinis infici ac inquinari: quo loco, non signis & argumentis, sed sensu ipso vt videmus res demonstratur.

Hæreticorum in conuertendis gentibus irriti conatus.

DECIMVMNONVM INSIGNE: OMNIVM ECCLESIARVM *præsentis & præteriti temporis verissimum testimonium.*

Caput XIX.

Ecimonono illã verã ſponſam Chriſti eſſe dicimus, cui cæterę omnes pudoris,& honeſtatis, præeminentię itẽ, & dignitatis, honorificentiſſimũ teſtimonium reddunt atq. reddiderunt ſemper. Cant: 6. *Vna eſt columba mea, perfecta mea: vna eſt matris ſuæ*, inquit Scriptura, *electa genitricis ſuæ. Viderunt eam filiæ, & beatiſſimam prædicauerunt: reginæ, & concubinæ, & laudauerunt eam.* Vt igitur eas Eccleſias, quarum reges atque principes publicè ſpectante orbe terrarum, ex eo tempore, ex quo fidem receperunt Chriſtianam, ad ſedis Apoſtolicę pedes obedientiam atque ſubiectionem ſuam, iuxta Prophetarum prædictiones, deferunt ac de-
Iſaiæ 60. tulerunt ſemper, prætermittamus. *Et venient ad te*, inquit Iſaias, *curui filij eorum, qui humiliauerunt te, & adorabunt veſtigia pedum tuorum omnes, qui detrahebant tibi,*
Iſaiæ 49. *& vocabunt te ciuitatem domini, Sion ſancti Iſraël. Et erunt reges nutricij tui, & reginæ nutrices tuæ, vultu in terra demiſſo laudabunt te, & puluerem pedum tuorum lingẽt. Et ſcies quia ego dominus, ſuper quo non confundentur, qui*
Apocal: 3. *expectant eum. Ecce dabo*, inquit Ioannes, *de Synagoga Satanæ, qui dicunt ſe Iudæos eſſe & non ſunt, ſed mentiuntur. Ecce faciam illos vt veniant, & adorent ante pedes tuos; & ſcient quia ego dilexi te, quoniam ſeruaſti verbum patientiæ meæ; & ego ſeruabo te ab hora tentationis quæ ventura eſt in orbem vniuerſum, tentare habitantes in terra.* Ad Auſtrum nos referamus, quantique Auſtrales Eccleſię fecerunt Romanam Eccleſiam paucis videamus. Vbi inprimis inter præcipuas Aphricę Eccleſias occurrit celebris illa Carthaginenſis, quę Numidicis, & Mauritanicis inuigilabat; & qui huic tanta cum laude præfuit fortiſſimus Martyr Cyprianus: Hic profitetur cathedram Petri, ſuper quem à domino ædificata fuit Eccleſia, principalem eſſe,

lem esse, vnde vnitas sacerdotalis exorta est; cuius fides Apostolo prædicante laudata est,& ad quam perfidia nō possit habere accessum. Et alibi: *Deus vnus est*, inquit, *& Christus vnus, & vna Ecclesia, & Cathedra vna super petram domini voce fundata. Aliud altare constitui, aut Sacerdotium nouum fieri, præter vnum altare, & vnum Sacerdotium non potest, quisque alibi collegerit, spargit.* Idē ex Concilio plurimorum Sacerdotum, Martiano Arelatensi, & legatis, quos in Aphricam vsque miserat, optantibus ad communionem eius admitti, communionis beneficium denegat: eò quòd Cornelio Papa, in Catholica Ecclesia, de Dei iudicio & cleri ac plebis suffragio ordinato, profanum altare erigere,& adulteram Cathedram collocare, & contra verum sacerdotem sacrilega sacrificia offerre tentauisset. Idem rursus singulos ex Aphrica Romam nauigantes, ne cum scandalo vllo nauigarent, hortabatur, vt Ecclesię Catholicę matricem & radicem agnoscerent & tenerent, curabátque vniuersos collegas suos, hoc est, Numidię & vtriusque Mauritaniæ Episcopos, Cornelij Papę communicationem, id est, Catholicę Ecclesię vnitatem pariter & charitatem probare firmiter ac tetinere. Ne verò Cyprianum duntaxat nomine priuato ita docuisse quisquam putet, ex vniuersa Lybia, Numidia, & Mauritanijs in synodum Carthaginen: coeuntium Episcoporum nomine & sententia, ille ad Stephanum Papam maximè scribendum, & cum eius grauitate & sapientia conferendum censuit, quod hoc & ad Sacerdotalem authoritatem pertineret, & ad Ecclesię Catholicę vnitatem. Diuo Cypriano, Tertullianus magister eius (sic enim eundem appellasse, dum eius exemplaria nocturna versaret manu & diurna, testis est Hieronymus) suffragatur. *Si Italiæ adiaces*, inquit, *habes Romanam Ecclesiam, vnde nobis authoritas præsto est statuta. Felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum san-* Rom: 1.

cùm sanguiné suo profuderunt: vbi Petrus paßioni Dominicæ adæquatur: vbi Paulus Ioannis exitu coronatur: vbi Apostolus Ioannes postquam in oleum igneum demersus, nihil paßus est, in insulam relegatur. Carthagine, Hypponem, vbi Episcopum egit Augustinus, proficiscamur, qui maximam suam erga beati Petri sedem, id est, Romanã Ecclesiam, reuerentiam, & obedientiam nos docebit. Libros quatuor, quos contra duas epistolas Pelagianorum ediderat, ad Bonifacij Papę sanctitatem potissimum dirigit examinandos, & emendandos, Apostolicę sedis

Epist: 162. correctioni se, suáque committens: Melchiadem Papam christianę pacis filium, & patrem christianę plebis vocat: Innocentium obnixè rogat, Apostolicę sedis autoritatem Concilij Carthaginen: & mediocritatis suę decretis, contra Pelagiũ & Celestiũ adhibere. Venerabilis Papę Zozimi iussu coactũ, & Ecclesiastica necessitate ad Cæsa-

Epist: 157. ream in Mauritania se euocatum scribit. Cecilianum Carthaginensem cõtemnere potuisse conspirantẽ multitudinem inimicorum Donatistarum, cùm se Romanę Ecclesię, in qua semper viguit Apostolicę Cathedrę principatus, per communicatorias literas se videret esse con-

Epist: 162. iunctum ait. Stephanum Papam contra Anabaptismum

Lib: 5. de baptis: cap. 23. ætate Cypriani in Aphrica vsurpatum, scripsisse & præcepisse confirmat. Sanctum Innocentiũ Papam de synodi Palestinę gestis indicasse, quibus se Pelagius absolutum

Lib: de peccato Originali. cap 8. falsò gloriabatur, refert & probat. Apostolatus Petri principatum, cuilibet Episcopatui præferendum iudicat. So-

Lib: 2. de Baptismo. cap. 1. lius Ecclesię Romanę successiones à beato Petro ad suam

Epist: 165. ætatem vsque, vt ingentis virtutis molem schismati Donatistarum opponit. Totius Numidię ad Mileuitanum Concilium coacti Episcopi, Innocentium summum Pontificem demisse precantur, vt magnis periculis membrorum Christi pastoralem diligentiam adhibere dignetur, & hæreticos Celestium in Asia: Pelagium verò Hierosolymis con-

lymis constitutos, authoritate sanctitatis suę, de sanctarum scripturarum authoritate deprompta, cohibeat: alijsque instanter & celeriter prouideat, authore eodem Augustino. Huius & paulò superiùs nominati concilij Epist. 92. Carthaginensis relationes ad Apostolicę sedis antistitem missas, simulq. ab eodem responsiones ad Aphros directas, agnoscit probatq. idem Augustinus, epist. 106. & lib. 1. contra Iulianum Pelag. & lib. 2. contra Pelagium & Celestium cap. 7. Aphricanas Ecclesias sequitur Ægyptus, eiúsque Ecclesię, in quibus princeps Alexandrina, in qua Origenes ille admirandus eius Catechista, Petro summam rerum de pascendis ouibus traditā, & super ipsum velut super terram, fundatam esse Ecclesiam docuerat, ipsúmque meruisse Ecclesię fieri fundamentum. Et ad Zepherinum Romanum præsulem scribit, ideo se Romā iter suscepisse, quòd sibi admodum in optatis esset Ecclesiam Romanam planè antiquissimam videre. Magnus Athanasius, & vnà cum eo totius Ægypti Episcopi, Marcum, sanctę Romanę Apostolicę Sedis, atque vniuersalis Ecclesię Papam nominant: sanctámque eius sedem, matrem & caput omnium Ecclesiarum agnoscunt: cui cum omnibus sibi commissis, perpetuò se futuros obedientes pollicentur. Alibi Athanasius idem Vrsatij, & Valentis Arianorum antistitum sycophantijs grauiter succenset, quòd ne Liberio quidē Romano Episcopo pepercerint, nulla reuerentia ducti, cuius sedes Apostolica erat, in qua nullius, nisi Dei metus resideret.

Ab austro in orientem progressis adest Basilius Cappadocię & Phrygię Archiepiscopus, qui optat petitq. à Romano Pontifice, res orientis considerare, iudicij sui decretum interponere, & sua authoritate vsum, orientem visitare, diligenti illius examini semetipsum sistere paratus. In tres diuersas sententias de Spiritus sancti diuinitate distractę Ecclesię Orientales, acceptis Episcopi Roma-

 ni literis,

ni literis, quibus vnà cum Episcopis occidentis Trinitatem & consubstantialem esse, & gloria æqualem, suadebat, in vnitatem redierunt: singuli rebus ab Ecclesia Romana semel iudicatis acquiescentes. Authore Sozomeno lib: 2. cap: 22. histor. Paulum Constantinopoleos, Aschlepam Gazę, Lucium Adrianopolis, Marcellum Ancyrę Galatię minoris Episcopos, ab improbis & hæreticis sedibus eiectos restituit Iulius Episcopus Romanus, literis ad orientales liberiùs scriptis, eos à quibus temerè abdicati fuerant grauiter arguens, quoniam Ecclesia Romana (ait Socrates) priuilegium præter cæteras obtinet: atque (adijcit Sozomenus) propter sedis dignitatem, cura omnium ad ipsum Iulium spectabat. Illi licet decreta sua infringi grauiter ferrent, literis tamen suis ad eundem Iulium Ecclesiam Romanam primas apud omnes ferè, vt potè quę Apostolorum schola, & pietatis metropolis iam ab initio fuisset, agnouerunt. Chrysostomus, Theophili, Epiphanij, & multorum orientis Episcoporum factionibus sede pulsus & relegatus, Epistola ad Innocentium Papam ipsum obsecrat, vt authoritate sua, acta illorum robur nullum habere decernat; sed eos qui iniquè egerunt, pœnarum Ecclesiasticarum legibus subijciat. Innocentius autem Atticum Chrysostomi loco suffectum supersedere iubet: & Proclum Cizici Episcopum, Constantinopolitanam Ecclesiam tantisper pascere, donec causa perpenderetur. Idémque Arcadium orientis Imperatorem, Eudoxiámque Imperatricē, quos relegationis tanti Doctoris reos comperit, à communione Ecclesię, & sacrorum submouit: ac pœnitentes postmodum absoluit. Interea Anysius Thessalonicensis se Romanę Ecclesię iudicium sequi fatebatur: Antiochenę sedis presbyteri eiusdem disciplinam se agnoscere scribebant, Syriacus Apamæensis Bithinię, Palladius Helenæpoleos, Demetrius Pisinuntis, totius Carię Episcopi, &

Mesopo-

Mesopotamię monasteria, nefariam Chrysostomi depositionem & relegationem execrantes, Romanę sedis iudicio adhærebant.

b In oriente adest Antiochena Ecclesia, quam totius orientis Metropolim fuisse, docent ex Latinis Hieronymus, ex Græcis Theodoretus libro 5. capite 2. Et ex Hebræis Hegesippus libro 3. capite 5. Socrates, Theodoretus, Sozomenus vno consensu memorię prodiderunt, Flauianum eiusdem sedis Antistitem, per legationẽ precibus Chrysostomi & Theophili, Ecclesię Romanę Episcopo, à quo ob violatum iusiurandum communione priuatus fuerat, reconciliatum fuisse, & communioni restitutum. Eadem, Paulinum Patriarcham lubens amplexa est, quòd per Pontificis Romani legatum Luciferum nomine, sibi traditus & ordinatus esset: qui postea & ipse vnà cum Epiphanio & Hieronymo, de rebus Ecclesiasticis consulturus ad Romanum Pontificem profectus est. Adest Ecclesia Chalcedonensis, in qua à sexcentis Episcopis illud pro Romana sede decernitur Leo vniuersalis Archiepiscopus, vniuersalis Ecclesię Papa, vniuersalis Ecclesię Episcopus, omnium consensu appellatur, actione 3. Postea omnem primatum & honorem præcipuum secundum Canones, antiquę Romę Archiepiscopo conseruari voluit. Actione 16. Adest Nicœna. Hæc communi omnium Episcoporum nomine, Epistolam ad Syluestrum scribit ac precatur, vt quicquid in tanto cœtu & consensu visum esset, oris illius consortio confirmaretur. Adest ad orientem demũ Constantinopolitana perpetua quasi huius sedis æmula: in hac tamen à duabus œcumenicis synodis hæc definiuntur. In prima quidem illud: Constantinopolitanę ciuitatis Episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum Episcopum, propterea quòd sit Noua Roma. In octaua verò illud: Omnes qui-

 dem ho-

dem honorandos Patriarchas esse, præcipuè tamen Sanctissimum Papam senioris Romę; nec oportere etiam sententiam dicere in vniuersali synodo, contra summos seniores Romę Pontifices. In eadem pulcherrimum illud Pij Imperatoris Basilij exauditur de Sedis Apostolicę authoritate testimonium. *Neque enim, vt sacratissimus Patriarcha ad proprium regrederetur thronum, imperij mei opus, vel excogitatio facta est; sed multum antè Sanctissimus & beatissimus Papa Nicolaus, quæ circa illum erant certissimè discens, synodicè decreuit; reddi ei ius proprij throni, & anathema, cum tota sancta Romanorum Ecclesia pronunciauit, contra resistentes huiusmodi consilio ac sententiæ. Hoc autem nos olim scientes, & pauentes anathematis iudicium; promulgari, obsecundare synodico iudicio, Romanæ Ecclesiæ necessarium duximus: & huius rei gratia, reddidimus ei proprium thronum.* Et tale quidem omnium Ecclesiarum fuit de Romana Ecclesia iudicium.

Plura de hoc ipso argumēto scripserunt viri huius seculi doctissimi Fenardentius in cap. 3. lib. 3. Contra hereses Irenei Albertus Pighius libro 4. cap. 8. & Alphons: script. in dict. papa. II. & Stapletonus in controuersiis. ca: 17 lib. 6. Idē Pighius controuersiarum Ratisponensium cōtrouersia 16. Melchior Canus li. 6. Locorum cōmuniū cap. 7. Æneas Syluius li. gestorum, concilij Basilien: Cyprian: in exposit. symbo. hæresim nullam Romæ obortam verbis significātibus affirmat Beatus Rhenanus in libro Tertulliani de præscriptionibus hereticorum.

VIGESIMVM ET VLTIMVM INSIGNE: APOSTASIÆ, HOC AVTEM *est ab ea deffectionis præsentissima, tàm publicè quàm priuatim Dei vindicta.*

Caput XX.

Postremum igitur illud erit regni Iesu Christi insigne, quod magnificè explicat Isaias: *Gens*, inquit, *& regnum quod non seruierit tibi peribit, & gentes solitudo vastabit.* Hoc autem est, quod regnum quę gens ab hoc ipso omnium seculorum regno defecerit atque apostatauerit, illiquę rebelle factum fuerit, illud necesse

necesse sit, aut in manus gentium tradi, aut inter se mutuis dissidijs ac bellis ciuilibus confici, aut fœdo & impotenti muliebri imperio subijci, aut omni cultu, elegantia, splendore amisso; ad extremum in improbum Iudaismum vel Gentilismum suprema cœcitate & dementia percussum deferri. Quod quàm verum sit, res ipsa docet: circumspiciamus obsecro circumquaq., omnésq. partes orbis christiani diligenter consideremus. Quid passa sit vniuersa Asia, quid Ægyptus, quid tota Græcia, videmus.

Ferunt, vbi postrema legatione à Sede Apostolica legatus Constantinopolim pacis & concordię causa venisset, adeò se insolenter homines illos gessisse, vt ne literas quidem Summi Pontificis aspicere vellent. Legatum demum Pontificis tanta iniuria permotum, in princeps templũ D. Sophię venisse, ibiq. in summo altari legationis suę literis depositis, Deum obtestatum esse, nihil principem suum prætermisisse, quę ad pacem & concordiam aliquo modo pertinerent: excusso deinde pedum puluere de templo exiuisse: eodémque tempore summum laquear templi illius ruptum atq. discissum fuisse, noctúq. columnam igneam ex ea vrbe egredi, ac sursum deferri visam: ac modico post interiecto tempore Mahometem Turcarum Imperatorem cũ omni vi sua aduenisse; vrbémque illam Sedem quondam Imperij vltima expugnatione vnà cum Patriarcha Imperatoréque cepisse: Ita nũc Constantinopolitanus Patriarcha, vbi veteri more à prouincię Episcopis in Patriarcham electus est, ad ianuam Imperatoris præsens sistitur: nec priùs in conspectum eius admittitur, quam ab Imperatore quis fortè exierit, qui illius aduentum denunciet, licentiámque adeundi accipiat: eo admissus, ad pedes prouolutus, vestem eius exosculatur: datáque fide, acceptis legibus, & conditionibus, iustè & legitimè Ecclesiam administran- Græcia.

 di dimit-

di dimittitur. Grauis & miseranda sors & conditio : sed quę insolentiam ac legitimę potestatis contemptum semper quasi consequi solet. Quid nuper passa sit Vngaria, & quid adhuc patiatur, videmus. Quibus motibus, quibus bellis ciuilibus concussa iacet Gallia: quantum sanguinis in ea effusum: quot homines cœsi: inter multa hominum millia vix hominem senem inuenias, tamen profectum est nihil, nec proficietur vnquam. Quid Germania? Num quid præclarè ab eo tempore, ex quo ab Ecclesia Catholica defecit, gessit? num aliquos successus secundos per hos annos habuit? num aliquid optatum vidit? Quid Flandria? quę, & qualia nunc patitur mala? an non ipsismet suis manibus quasi succenditur? misero ministerio, ac turpi obsequio, quod de Iudæis dixit Hegesippus, se suis tradit direptoribus, cuiuis potiùs, quàm Catholico regi obtemperare parati. Quid Anglia? quid reliquę orbis christiani partes passę sunt? Quā obcausam? Illam certè quam explicat Dominus: *Verumtamen seruient Sesac regi Ægyptiorum, vt sciant distantiam seruitutis meæ, & seruitutis regni terrarum.*

2. Par: 12.

Sed ne nostra quidē hæc Polonia priuilegiū impietatis à Deo accepit: vereórq. ne quāto seriùs in eā animaduertitur, tantò acerbiùs plectatur: neúe istis successibus secūdis ideo altiùs efferatur, vt postea magis deprimatur. Eleuans allisisti me, inquit Psaltes: & ne item suę impietatis, ac illorū insidiosorum & fraudulentorum nominum, ac in exitium regni Christi comparatorum, confæderationū, inquam, cōpositionum, dignas aliquando rependat pœnas: quod tamen omen Deus benignus & misericors procul ab illa auertat. Mitto nūc altera exparte felicitatem, pacem, & omnē Dei benedictionem illarū prouinciarum, quę Catholicę Ecclesię matri suę plenè adhæserunt, Italię, inquam, Hispaniarum, Bauarię, & reliquarū; de quibus illud præclarè cecinit Spiritus sanctus: *Adducentur*

Psal: 101.

centur regi virgines post eam, proximæ eius afferentur ti- Psal: 44.
bi: afferentur in lætitia & exultatione, adducentur in templum regis. Mitto feliciſſimos ſucceſsus, gloriam, victorias illorum regum, atque Imperatorum, qui huius cultores ac eius propagatores, & vt Iſaię vnico verbo vtar
nutritij fuerunt, Conſtantini, Honorij, vtrique Theodo- Iſaie 49.
ſij, Iuſtiniani, Heraclij, Caroli: hæc inquam mitto, ne aliquid humanum aſtruere videar. Domini eſt enim regnũ, Psal: 21.
& cui voluerit dabit illud. Et, In manu eius cuncti fines Psal: 94.
terrę, dátque victorias confugentibus ad ſe. Si enim om- 2. Mach: 15.
nibus illis, qui vt poſt Platonem, aut potiùs ex Platone dicit Tullius, qui patriam conſeruauerunt, adiuuerint, auxerint, certus eſt in cœlo ac deffinitus locus paratus, vbi beati æuo ſempiterno fruantur: nihil eſt enim illi principi Deo, qui omnem hũc mundum regit, quod quidem in terris fiat acceptiùs, quàm concilia, cœtusq́. hominum iure ſociati, quę ciuitates appellantur: quorum rectores, & conſeruatores cœlitùs profecti illuc reuertantur: quantò magis, qui vnicam eius ſponſam, vnicam hæreditatem eius amauerit, ornauerit, tutatus fuerit, amabitur, ornabitur, omniq́ue genere bonorum affatim cumulabitur & ipſe; ſcit enim Deus magnificè mutuum facere, ac diligentes ſe ſuáque inuicem diligere. Verum hæc hactenus.

PERORATIO OPERIS.

ET hic quidẽ eſt filię regis ornat⁹, hæc magnifica inſignia, hæc illa varietas,
de qua Dauid: *Aſtitit regina à dextris* Psal: 44.
tuis in veſtitu deaurato, circũdata varietate. Hic eſt character ille Eccleſię Epiph: libro 3. Tom: 2.
à lege & Prophetis, Apoſtoliſq́. ac Euangeliſtis collectus, velut ex multis

odoriferis

odoriferis virgultis, ac medicamentis antidotus bona, vt inquit Epiphanius, ad salutem vtentium præparata ex voluntate Patris,& Filij,& Spiritus Sancti. Neq. tamē hæc iam sunt omnia eius insignia, neque omnia ornamenta, multò enim sunt plura, multò vberiora, quę nostrum tenuem sensum effugerunt, multa tamē & ipsi dū breuitati consulimus prætermisimus; qualia sunt illa: humilitas non ficta, constans disciplina, vitę & crucis Christi imitatio, carnis mortificatio, mundi & diuitiarū contemptus, perfecta sui ipsius abnegatio, ad maiores obedientia: vera item in perferendis martyrijs, non pertinax & maledica, nō furiosa sed læta, amœna,& pro persecutoribus Deum exorans patientia: perseuerantia imperfracta: rerum secundarum & aduersarum contemptus, atque tolerantia: inuictum animi robur: & alia eius generis planè infinita, quę nemo rectè enarrare, nemo sufficienter explicare possit, nos pauca hæc ex multis clariora & insigniora, Dei ope & præsidio in medium, pro hac affecta valetudine nostra protulimus. De obedientia quidem illa scribit magnificè Cyprianus. *An esse sibi cum Christo videtur, qui aduersus sacerdotes Christi facit? qui se à cleri eius & plebis societate secernit? Arma ille contra Ecclesiam portat: contra Dei dispositionem repugnat: hostis altaris aduersus sacrificiū Christi rebellis, pro fide perfidus, pro religione sacrilegus, inobsequens seruus, filius impius, frater inimicus, contēptis Episcopis & Dei sacerdotibus derelictis, constituere audet aliud altare, precē alteram illicitis vocibus facere, dominicæ hostiæ veritatem per falsa sacrificia profanare, nec dignatur scire, quoniā qui contra ordinationem Dei nititur, ob temeritatis audaciam diuina animaduersione punitur. Sic Chore & Dathan & Abiron, qui sibi contra Moysen & Aaron sacerdotem sacrificandi licentiam vindicare conati sunt, pœnas statim pro suis conatibus pependerunt. Terra compagibus ruptis in profundum*

Cyprianus de vnitate Ecclesiæ.

profundum sinum patuit, stantes atque viuentes recedentis soli hiatus absorbuit. Nec tantùm eos qui auctores fuerant, Dei indignantis ira percussit; sed & cæteros ducentos quinquaginta participes eiusdem furoris & comites, qui coagulati cum iisdem simul ad audaciam fuerant, exiens à domino ignis properata vltione consumpsit, admonens scilicet & ostendens contra Deum fieri, quidquid improbi fuerint ad destruendam ordinationem Dei humana voluntate conati. Sic & Ozias rex cùm thuribulum ferens, & contra legem Dei sacrificium sibi violenter assumens, resistente sibi Azaria sacerdote, obtemperare nollet & credere, diuina indignatione confusus, & lepræ varietate in fronte maculatus est: ea parte corporis notatus offense Domino, vbi signantur qui dominum promerentur: peius hoc crimen est, quàm quod admisisse lapsi videntur; qui tamen in pœnitentia criminis constituti, Deum plenis satisfactionibus deprecătur. Hic Ecclesia quæritur & rogatur; illic Ecclesiæ repugnatur. Hic potest necessitas fuisse; illic voluntas tenetur in scelere. Hic qui lapsus est, sibi tantùm nocuit; illic qui hæresim vel schisma facere conatus est, multos secum trahendo decepit. Hic animæ vnius est damnum: illic periculum plurimorum. Certè peccasse se hic & intelligit, & lamentatur & plangit: ille tumens in peccato suo, & in ipsis sibi delictis placens, à matre filios segregat, oues à pastore sollicitat, Dei sacramenta disturbat. Et cùm lapsus semel peccauerit, ille quotidie peccat. Postremò lapsus martyriũ postmodum consecutus potest regni promissa percipere: ille si extra Ecclesiam fuerit occisus, ad Ecclesiæ nõ potest præmia peruenire. Erectũ est vexillum veritatis dispersis, portus naufragantibus demõstratus, vrbs fortitudinis Sion; castraq́. Dei viuentis, hostẽ fugientibus, ouile errantibus ouib⁹, stella maris propitia per mare disiectis. *Proinde ciuitatem videntes (inquit Epiphanius) ad ipsam festinemus sanctam Hierusalem, & virginem Christi ac sponsam, se-* Libro 3. Tomo 2.

 curumq́

curúmq. fundamentum ac petrum, & reuerendam matrem nostram, tempestiuissimè & ipsi dicentes: Venite ascendamus in montem Domini, & in domum Dei Iacob, & annũciabit nobis viam suam. Hic est portus ille pacis serenus & tranquillus, lætitia spirans, cyprum vineæ, & botrum ferens nobis benedictionis, & poculum dolorem nobis exsoluens, quotidie largiens sanguinem Christi, meracũ veritatis. Hæc ille. Extra hanc vnicam salutis arcam diluuium est, aquæ sunt, naufragia sunt: extra hanc corpus Christi esse nemo potest, os de ossibus, membrum de membris eius. Qui in hac non est, ille extra connubium Christi adulteratur: hic ab eius consortio ac coniugio exclusus errat. Et proinde neque ad coniugalem dilectionem, de qua Paulus scribit: *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret,* pertinet quicquam. Neq. ad illam mutuam in corruptam fidem, de qua Propheta: *Sponsabo te mihi in fide.* Neque ad eam sanctificationem, de qua idem Paulus: *vt eam sanctificaret mundans lauacro aquæ in verbo vitæ.* Neq. ad curam & custodiam: *vt sit sancta & immaculata,* non habens maculam aut rugam, aut quid huiuscemodi. Neq. ad illam omnium diuinarum & humanarum rerum cõmunionem, vt sit caro de carne eius, & os de ossibus eius. Neque vltimùm ad dotem pretiosam illam, vt sit hæres quidem Dei & cohæres Christi, ius aliquod habet. Quo damno nullum maiùs, nullum nocentiùs, aut esse, aut cogitari potest. *Auelle,* inquit Cyprianus, *radium à solis corpore, diuisionem lucis vnitas non capit: frange ramum ab arbore, fractus germinare non poterit: à fonte præcide riuũ, præcisus arescit.* Extra hanc Apostolus nemo, Martyr nemo, nemo Confessor, non Virgo, non denique Christianus esse potest. Christi confessor, inquit Cyprianus, nec dici nec esse iam potest, qui Ecclesiam Christi negauit. Nam cùm Paulus Apostolus dicat: Propter hoc re-

Paulò superius. *Ephes. 5.* *Osee 2.* *Rom. 8.* *De vnitate Ecclesiæ.* *Ephes. 4.*

hoc relinquet homo patrem & matrem, & erunt duo in carne vna: Sacramentum istud magnum est, ego autem dico in Christum & in Ecclesiam. Cùm hoc (dicit Cyprianus) beatus Apostolus dicat: & Christi pariter atq. Ecclesię vnitatem indiuiduis nexibus cohærentem, sancta sua voce testetur, quomodo potest esse cum Christo, qui cum sponsa Christi atque in eius Ecclesia non est? aut quomodo assumit sibi regendę aut gubernandę Ecclesię curam, qui spoliauit & fraudauit Ecclesiam Christi? Hanc quoniam infideles non agnoscunt, iam iudicati sunt: in hac quoniam Iudæi non sunt, cœci & perditi sunt: hanc quia hæretici oppugnant, ideo in tot sectas dissectas ipsi inter se diuisi sunt: seipsos non intelligunt: palpant tanquam cœci in meridie: ideo quotidie ex errore in errorem transferuntur, ideo ex arena funiculos nectunt, qui nunquam cohærere possunt: ideo omnia humana & diuina frustra perturbant: ideo sanguine & cœdibus complent omnia. Quam nisi cognoscunt, in cuius sinum nisi se conferunt, non si hominum & Angelorum linguis loquantur, non si habuerint prophetiam omnem, & nouerint mysteria omnia & omnem scientiam, non si vniuersam veterem & nouam legem exhauserint, ac deuorauerint, proficient quicquam. Habuerunt hæc veteres hæretici ferè omnia, nihil tamē profecerunt, nihil promouerunt; caruerūt enim duce & magistra omnis veritatis, caruerunt norma & regula fidei, caruerunt omnis doctrinę domina & dispensatrice. Cui qui non credit, ille simul sacrę scripturę non credit, ille ipsi Christo sponso eius fidem non habet: hic enim Ecclesiam columnam & fundamentum veritatis esse docet: hic sub graui anathematis pœna eam audire eique parere iubet, per quam ipsos Angelos mysteria fidei nostrę cognoscere, docet Paulus: Vt innotescat, inquit, principibus & Eph. 3. potestatibus, in cœlestibus, per Ecclesiam, multiformis

ſapientia Dei,ſecundum præfinitionem ſeculorum,quam fecit in Chriſto Ieſu Domino noſtro. In cuius theſauris omnem doctrinam & veritatem contineri Irenæus docet: *Tantæ*, inquit, *oſtenſiones cùm ſint hæc, non oportet adhuc quærere apud alios veritatem, quam facile eſt ab Eccleſia ſumere, cùm Apoſtoli, quaſi in depoſitorium diues, pleniſſimè in ea contulerint omnia quæ ſint veritatis, vti omnis quicunque velit, ſumat ex ea potum vitæ. Hæc eſt enim vitæ introitus, omnes autem reliqui, fures ſunt & latrones: propter quod oportet deuitare quidem illos: quæ autem ſunt Eccleſiæ, cum magna diligentia diligere, & apprehendere veritatis traditionem.* Idem ſentit Tertullianus: *Quærite & inuenietis, ſine diſciplina rationis interpretentur. Ratio autem dicti huius in tribus articulis conſtitit, in re, in tempore, in modo. In re, vt quid ſit quærendum, conſideres. In tempore, vt quando. In modo, vt quouſque. vbi ſtatio credendi? vbi expunctio inueniendi? Apud Martionem? ſed & Valentinus proponit: Quærite & inuenietis. Apud Valentinum? ſed & Apelles hac me pronunciatione pulſauit, & Hebion, & Simon, & omnes ex ordine non habent aliud, quo ſe mihi inſinuantes me ſibi adducant. & ero itaque nuſquam, dum vbique conuenio. Vbi tamen quæri oportet? Apud hæreticos? vbi omnia extranea & aduerſaria noſtræ veritati, ad quos vetamur accedere. Quis ſeruus cibaria ab extraneo, ne dicam ab inimico domini ſui ſperat? Quis miles ab infæderatis, ne dicam ab hoſtibus regibus, donatiuum & ſtipendium captat? niſi planè deſertor & transfuga, & rebellis? Etiam anus illa intra tectum ſuum dragmam requirebat: etiam pulſator ille vicini ianuam tundebat, etiam vidua illa non inimicum licet durum iudicem interpellabat. Nemo inde frui poteſt, vnde deſtruitur. Nemo ab eo inluminatur, à quo cõtenebratur. Quæramus ergò in noſtro, & à noſtris, & de noſtro.* Quos quæ pœna, quis exitus, quę ſupplicia ſequantur, diſcant non ex me tantũ, ſed ex

Irenæus lib. 3. cap. 4.

sed ex vetustissimo Irenæo: *Et hæretici quidem*, inquit, *alienum ignem afferentes ad altare Dei, id est, alienas doctrinas, à cœlesti igne comburentur, quemadmodum Nadab & Abiu. Qui verò exsurgunt contra veritatem, & alteros adhortantur aduersus Ecclesiam Dei, remanent apud inferos, voragine terræ absorpti, quemadmodum qui circa Chore, Dathan, & Abiron. Qui autem scindunt & separant vnitatem Ecclesiæ, eandem quam Hieroboam pœnam percipiunt à Deo.* Eadem Tertullianus his cōminatur: *Qui meminerit futuri iudicij, quo omnes nos necesse est apud Christi tribunal astare, reddentes rationem, in primis ipsius fidei. Quid ergò dicent qui illam stuprauerint adulterio hæretico, virginem traditam à Christo? credo allegabunt, nihil vnquam sibi ab illo vel ab Apostolis eius, de sæuis & peruersis doctrinis futuris pronunciatum, & de cauendis, & de abominandis quid præceptum. Agnoscent suam potiùs culpam quàm suorum qui nos non antè præstruxerunt.* Cuius tantę damnationis, adfert causam D. Chrysostomus: *Nihil ita Deum irritat sicut Ecclesiæ diuisio: et si innumera bona operati fuerimus, non minores tamen pœnas dabimus, quam qui corpus ipsius prosciderunt, si plenitudinem & integritatem Ecclesiasticam discerpserimus. Illud enim lucro quidem factum est totius orbis, tametsi non eo animo, si reprobos illos respexeris. Istud verò nihil vspiam commodi habet, sed plurimum nocumenti. Ista mihi non ad Ecclesiæ primores duntaxat dicuntur, sed & ad subditos. Vir quidam sanctus quippiam dixit, quod audaciam sapere videtur, attamen dixit: Quid autem est illud? Peccatum videlicet istud ne martyrij quidem sanguine deleri. Dic enim, quæso, quam obcausam martyrium subis? An non propter Christi gloriam? Quo itaq. pacto, qui animam pro Christo exponis, Ecclesiam oppugnas, pro qua animam suam tradidit Christus? Audi Paulum ipsum: Non sum*, inquit, *dignus, vt vocer Apostolus, quoniã Ecclesiam Dei*

Ireneus lib. 4. cap. 43.

Hom: 11. in Epist: ad Ephesios.

1. Cor: 15.

persecutus sum, ac vastaui illam. Et interiectis quibusdam: Dico & obtestor, Ecclesiam scindere non minus esse peccatum, quàm in hæresim incidere. Hanc qui non audit, deterior est Ethnico & publicano, ipso Christo teste. Hactenus ille. Quam quidem pulcherrimam mulierum compellat in hunc modum Epiphanius: *Veni de libano sponsa, quoniam tota pulchra es, & macula non est in te, paradisus magni opificis, ciuitas magni regis, sponsa immaculati Christi, virgo casta, soli vni viro in fide desponsa, illustris & promicans velut matutinus aër ac aurora, pulchra vt luna, electa vt sol, pauor qualis est ab ordinato exercitu, quæ beata prædicaris à reginis, & laudibus celebraris à pellicibus, quæ à filiabus laudaris, vt inalbata, & in dilectum tuum inniteris, quæ vnguenta spiras, quæ à deserto ascendis, velut virgula fumi, qui prodit à suffitu mirrhæ & thuris, & de omnibus pulueribus vnguentarij, qui dedit sibiipsi boni odoris fragrantiam, quem conspicata dixit, vnguentum euacuatum est nomen tuum. Propterea iuuenculæ dilexerunt te, quæ stas à dextris regis, induta fimbrijs, deauratis variegata, quæ nihil tenebrosum habes, aliquando quidem denigrata, nunc autem pulchra & inalbata: quo in te constituti à negotijs hæreseon, quæ nos præcesserunt, odiosissimis quiescamus, & à tempestuosis earundem motibus quiescamus, & in te sancta mater nostra Ecclesia, & in sancta tua doctrina, & sancta ac sola Dei fide in veritate refrigeremur.* Hæc ille.

Libro 3. Tom: 2.

Sed si tam clara, tam euidentia, tam illustria, huius ipsius nobilissimę fœminę signa & indicia, si hæc ipsa ciuitas in tam alto monte posita est, si hæc luna, hæc stella, hæc aurora, hic sol, lux denique ipsa tam clara est; cur à tot millibus hominum videri non potest? cur inhumani fratres in gloria positū iustum Ioseph non agnoscunt? cur vbera illa quibus alti & educati sunt refugiunt? cur innocentē Susannam tot probitatis suę insignia referentem cum

tem cum perditis senibus calumniantur? Cur matrem pulchræ dilectionis & magnæ spei non amplectuntur? An quod & istorũ oculi extrema præsumptione, inuidia, maleuolentia, tuendarum partium & factionum studio, vincendi cupiditate, & libidine, ambitione, nulli parere consueto animo, errandi praua cupiditate cœci sunt, & hic sol grauem nonnunquam ecclypsim, id est, obscurationem & defectionem patitur? Vnde quæso? peruersi nostri mores, nostra incredibilis ambitio, nostra inexplebilis habẽdi cupido, nostrę fœdę libidines, nostrę prostitutę simonię & vsurę, aliaq. innumera flagitia hanc ipsam ciuitatem Dei obscurant: huius ipsius solis & lunę, suis tenebris, opacissimáque vmbra, lucem ex oculis nostris auferunt. Nam cùm hæc ipsa ciuitas, ita vti dictum est, sancta, immaculata, sine ruga, sine macula esse debet, & de qua illud Prophetę impleatur. *Et scient in gentibus nomen eorum, & germen eorum in medio populorum: omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus.* Isaiæ 61. Talem homines cùm non vident velatam ac decoloratam pastorum quidem negligentia, prælatorum supinitate, monachorum perdita ambitione, regum & Principum conniuentia & cupiditate, populorum malitia; agnoscere nõ possunt. Non obscurum est, quid accusent, quid desiderent, quid tertio quoque verbo appellent, mores, inquam, & vitam corruptissimam nostram. Auferatur modò velamen malitię à facie eius decora, & exorietur tanquam luna aut sol in meridie: ne conspuamus modò vultum eius, ita, vt cognosci possit: ne velemus faciem eius, ita vt non sit illi aspectus: ornemus eam, pugnemus pro ea, vel saltim nõ prodamus eam Iudæorum quidem & Gentilium irrisioni, hæreticorum prauitati, ac subuersioni clericorum, & monachorum cupiditati & ambitioni, qui pro eo, quod nudi nudum Christum sequi debebant, lanis eius operti

insolescunt,

insolescunt, ditiores monachi quàm seculares possident opes, sub Christo paupere, quas sub locuplete & fallaci diabolo nō habuerūt; vt suspicet eos Ecclesia diuites, quos mūdus ante tenuit mēdicos, inquit Magnus Hieronym⁹: Quos quidē homines pulcherrima & verissima similitudine comparat senibus illis, qui pudore innocentissimæ fœminę Susannę quondam, impiè, & insolenter ad suam libidinem abuti voluerunt, vetustissimus Irenæus: cuius illa sunt verba. *Qui verò crediti sunt quidem à multis esse presbyteri, seruiunt autem suis voluptatibus, & non præponunt timorem Dei in cordibus suis, sed contumelijs agunt reliquos, & principalis confessionis tumore elati sunt, & in absconsis agunt mala, & dicunt: Nemo nos videt: redarguentur à verbo, qui non secundum gloriam iudicat, neq. faciem attendit, sed in cor. Et audient eas, quæ sunt à Daniele Propheta voces: Semen Chanaan, & non Iuda, species seduxit te, & concupiscentia euertit cor tuum. Inueterate dierum malorum, nunc aduenerunt peccata tua quæ faciebas antea, iudicans iudicia iniusta: & innocentes quidem damnabas, dimittebas verò nocentes, dicente Domino: Innocentem & iustum non occides.* Hactenus ille. Nulla verò periculosiora, nulla magis lethalia vulnera existimemus, quàm ea, quę nos ipsi intulerimus. Vt sanguis & vulnera matris nostrę de terra clamet ad Deum ipsum contra nos. Nemo illi magis nocet, quàm malus ciuis, quàm improbus in ea pastor. Viscerum morbus iste est, domesticus hostis, nemo exitiosior proditor quàm ciuitatis custos, aut perfidus castrorum dux: nam de reliquis eius præsuris illud Hilarij verissimū est. *Tum vincit cùm læditur, tùm intelligit cùm arguitur, tùm obtinet cùm deseritur, dum persequitur floret, dum opprimitur crescit, dum contemnitur proficit, tunc stat, cùm superari videtur, proficit afflictionibus, sanguine martyrum irrigatur, tristitia erigitur, angustia lætatur, ieiunijs reficitur.*

Irenæus lib. 4. cap. 44.

Daniel. 13.

Hilarius.

Inde cre-

Inde creſcit,vnde eius numerus deficit, ſcribit Caſſianus: Ita igitur in ea viuamus omnes, vt illud de amore & fide ſua erga ſpõſum liberè profari poſſit: Ille mihi benignus & miſericors eſt, ego illi non ingrata: ille meę liberationi,ego illius honori: ille ſaluti meę, ego illius voluntati: ille mihi & non alię, & ego illi & non alteri:ille meam ſemper audit orationem,ego illius & non alterius vocem audio. Verùm nos aliquando receptui canamus. Nox adeſt, tempeſtas ingruit, pyrata vrget,antichriſtus in foribus eſt, anchorę ſoluuntur, mare tumet, procellę ſæuiunt: qui procul igitur à litore abſunt, ad nauem feſtinẽt: qui in proximo, quamprimùm tranſtros conſcendant: qui item in naui ſunt, in ordinem ſe componant. Ad remos nautę,ad clauũ gubernatores properent. Ac quemadmodum quondam Vlyſses Syrenum ſcopulos prætervecturus, ne cantu illarum, vel detineretur, vel in ſomnum reſolutus in mare prolaberetur, aures quidem cera obſtruxiſſe, ſeipſum autem malo nauis alligaſſe dicitur; ſic & nos veterum doctrina, maiorumq́. inſtitutis & exemplis, aures noſtras ad hæreticorum molles & inſidioſas voces obſtruamus: funibus autem obedientię ad malum nauis huius, quæ eſt crux Chriſti, nos firmiter alligemus;vt ſic aliquando tuti, Deoq́. dilecti, ſine periculo & diſcrimine,ad portũ æternę ſalutis & incolumitatis, ſalui & incolumes appellere valeamus.

AMEN.

Laus Chriſto Opt. & Max.

Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. *Matth: 7.*

STANISLAI SOCOLOVII, SERENISSIMI STEPHANI Poloniæ Regis, Theologi, pro cognoſcendis & fugiendis falſis Prophetis & eorum doctrina

Concio.

VX & auctor ſalutis & incolumitatis noſtrę Chriſtus Ieſus, nullam rem eſſe quæ populo chriſtiano magis noceat, maioreq. ſtudio ac diligentia fugienda ſit, quàm falſos prophetas, quos Paulus & reliqua ſcriptura, hæreticos appellare ſolet, maxima cautione & monuit & docuit ſemper. Nuſquam ſcriptum legimus : Attendite à Tyrannis, qui vos per varia tormenta, multiplicesq. cruciatus à recta & firma fide conſtantiq. propoſito veſtro dimouere atque deterrere conabuntur. Nuſquam dictum eſt : Attendite à Iudæis, Gentilibúſque, qui omnes conatus ſuos ad vos opprimendos, veſtroſq. labores inficiendos relaturi ſunt. At illud grauiſſimè dici audimus : Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Neque verò nudè & ſimpliciter falſos prophetas nobis fugiendos eſſe docet ; ſed etiam eius ſuę tam diligentis, tam ſalutaris monitionis duplicem adfert cauſam. Summam eorum qui fugiendi ſunt aſtutiam & dolos, *qui*, inquit, *veniunt ad vos in veſtimentis ouium :* & parem aſtutię & verſutię rabiem & ferócitatem, *intus autem ſunt lupi rapaces*. Vt enim eos ſcopulos dicebat Magnus ille Nazianzenus, magis nautę declinare ſolent, qui ſub aquis tecti deliteſcunt, quàm eos, qui *In vita Baſilij*

exſtant & eminent;ita & illi inimici maximè vitandi ſunt, qui vt latentes ſcopuli ſub aquis, ſic illi ſub varijs ſimultatum integumentis latent & occultantur: & qui tum demum ſe produnt, cùm iam nauis fracta, mercéſque *Super Lucam lib. 2. cap. 10.* diſiectę ſunt. Et præſertim, cùm, vt ait Ambroſius, caput petant, iugulum inuadant, vitalibus vulnus infligant, corpore ſaluo animam occidant: quales inimicos maximè metuēdos eſse idem Saluator ſtudioſè docuit ſemper, atq. nunc item grauiſſimè & cum magna diligentia monet: ***Attendite,*** inquit, ***à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.*** Idem igitur & nos agamus, ac quis ſit hic veſtitus ouium, quę integumenta, ſub quibus falſi Prophetę latere ſolent, qui item fructus, per quos dignoſci poſſint, paucis ex ſacris literis, doctiſſimorúmque virorum iudicijs ad publicam vtilitatem doceamus. Vt vbi eos ſemel cognouerimus, tandē aliquando amare deſinamus. Nemo autem alius hac noſtra offēdetur diſputatione, niſi is, qui ſuo prius iudicio, aut hæreticum ſe eſse, aut hæreſes ſequi agnouerit: quod vbi cognoſcet, laqueo contrito liberatus, gratias potiùs nobis, qui eas pelles lupis exitioſiſſimis detrahimus aget, quàm vt ſuccenſere debeat. Cuius noſtri propoſiti initium à diuini numinis inuocatione capiamus.

Quis igitur hic veſtitus ouium, quę integumenta, quę tam molles & ſpecioſè pelles, ſub quibus falſi deliteſcūt prophetę, Chriſtiq. oues ſeducunt, illiſque imponere ſolent? Alij alio modo iudicant: quidam omnem cultum externum, orationes, inquam, eleemoſynas, ieiunia, humi cubationes, omnémque eam quę propalam fit vitæ probitatem & continentiam, & quam æquè boni ac mali ſimulare poſsunt, veſtimenta ouium interpretantur. Quidam cerimonias, ritúſque eccleſiaſticos omnes, ea integumenta eſse putant. Alijs omnis ille durus ac horrens, veſti-

rens vestitus, quo monachi & Eremitę, ac cæteri omnes, qui mũdo renunciarũt, asperiúsq. quoddam,& horridius vitę genus secuti sunt,vtuntur, vestitus,lana,& indumenta ouium videri solent. Verùm in re maximi momenti magis serium quid, quódque cum summa causę proprius coniunctum sit,quærendum est. Cuius rei fundamentum illud sit. Omnem hæreticum, teste Hieronymo, hypocritam esse; aliud agentem & aliud simulantem. Omnis porrò hypocrisis alieno potiùs quàm suo vestitu superbè induta incedit:qui est virtutis & honestatis,omniúmque eius partium simulatio. Cùm igitur hæreticus quisque, ita vti dictum est, hypocrita sit, duplicem itidẽ habeat vestitum oportet: Alterum cum alijs hypocritis omnibus communem: Alterum sibi peculiarem & proprium.Communis cum cæteris vestitus erit omne illud, quod pium, quod honestum, quod cum virtute prima quasi fronte coniunctum apparet; hæc enim omni fictioni ac simulationi fuerunt semper communia: in quibus artibus dici non potest, quantum veteres illi quondam hæretici se exercuerunt, quantũ ieiunijs, orationi, quantum omni vitę sanctitati & cõtinentię operam dederint. Nam nunc vt virtute ipsa, ita & omni eius specie ac simulatione hæreses carent, ab eáq. sunt remotissimę. At peculiaris vestitus de quo nobis præsens est institutũ quis? Dum totam Scripturam perlustro, dum omnem antiquitatem percurro, dum nostrorum temporum rationem diligenter expendo: non alium hunc profectò inuenio, quàm verbi Dei sacræq. scripturę falsam & ementitam vsurpationem,qua omnes errores,omnes fraudes,somnia, & nugas, ac deliramenta sua hæretici, vestire ac condire solent. Docet hoc primùm veterum pseudoprophetarum exemplum, qui cùm aliquid nouum populo persuadere volebant, illis semper abutebantur verbis: Hæc dicit Dominus, hæc dicit Dominus: cùm

ſe illud dicere dominus pernegaret. Quod hoc idem Saluator innuit, cùm dicit: Non omnem qui illi dicit: Domine Domine, intraturum in regnum cœlorum; ſed qui facit voluntatem patris eius. Hoc eſt, non omnem illum qui vſurpat & inuocat nomen Domini, eiúſque verbis & teſtimonijs abutitur, aut ſaluari, aut inter eius veros nuncios reputari, ſed illos ſolos, qui docent & faciunt voluntatem eius. Quod idem D. Petrus clarè docet: *Quemadmodum*, inquit, *Paulus frater noſter chariſſimus oſtendit in omnibus Epiſtolis, in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perniciem.* Deprauabant autē vel falſa interpretatione, vel ipſius ſcripturę inuerſione, quorū nunc plena vbiq. ſunt omnia. Tantùm autē, inquit Tertullianus, veritati obſtrepit adulter ſenſus, quantum & corruptor ſtylus. Itaque D. Ambroſius, hac plena definitione hæreticos, qui, & quales ſint, deſcribit: *Hæretici ij ſunt, qui per verba leges legem impugnāt, proprium enim ſenſum verbis legis aſtruunt, vt prauitatem mentis ſuæ legis authoritate commendent. Sciens enim impietas, multum valere autoritatem legis, fallaciam ſub nomine eius componit: vt quia res mala perſemetipſam acceptabilis eſſe non poteſt, bono nomine commendetur. Nam cùm ſciant hæretici magnam eſſe ſacræ ſcripturæ authoritatem, ideò hac ipſa errores ſuos & deliramenta tegunt, ſuáque teſtimonia minus valida, ſacræ ſcripturæ authoritatibus alligant.* Hæc Ambroſius. Quod idem Vincentius Lirinen: prolixiùs in libro de Antiquitate Catholicę fidei docet: *Quid eſt veſtitus ouium? niſi Prophetarum & Apoſtolorum proloquia; quæ ijſdem quadam ſinceritate, agno illi immaculato, qui tollit peccatum mundi, tanquam vellera quædam texuerunt. Qui ſunt lupi rapaces? niſi ſenſus hæreticorum feri, & rabidi, qui caulas Eccleſiæ ſemper infeſtant, & gregem Chriſti quaquà poſſunt dilacerant. Sed vt facilius incautis o-*

2. Pet: 3.

Ambroſius ſuper Epiſtolam ad Titum cap. 3. Tom. 3.

Lirinen. lib. 1. cap. 36.

cautis o-

cautis ouibus obrepant, manente luporum ferocia, deponunt lupinam speciem, & sese diuinæ legis sententijs, velut quibusdam velleribus obuoluunt, vt cùm quisq. lanarum molliciem præsenserit, nequaquam aculeos dentium pertimescat. Hæc Lirinen. Nemo ex veteribus hæreticis, tam impurus, tamq. à veritate alienus, nemo tam absurdus perditúsq. fuit, qui non suum errorem ex his, quas nunc in manibus habemus confirmaret scripturis. Videre hoc licet apud Irenæum, Tertullianum, Epiphanium, cæterósque, qui eorum sententias argumentaq. retulerunt, ac refutarunt veteres patres. Non contentus erat vno & alio sacrę scripturę loco, ad sua confirmanda, Valentinus atque Marcion; nisi vniuersum nouum Testamentum, omnésque Pauli epistolas suis accommodarent sententijs: ac si in opere incrustato & vermiculato, translatis lapillis, ordinéque mutato, ex homine faceret vrsum aut leonem. Quam similitudinẽ venustissimè ante mille trecentos annos his verbis explicat Irenæus: *Cùm igitur talis sit ipsorum doctrina, quam neque Prophetæ prædicauerunt, neque Dominus docuit, neque Apostoli tradiderunt, quam de vniuersis iactant se plus alijs cognouisse, ex non scriptis legentes, & quod dici solet, ex arena funiculos nectere studentes; ad faciendam fidem, conantur prædictis adaptare, aut parabolas dominicas, aut sermones propheticos, aut dicta Apostolica, quò figmentum ipsorum non testibus carere videatur, ordinem & seriem scripturarum transilientes, & quantum in ipsis est, membra veritatis soluentes. Transferunt enim & transformant, & aliud ex alio facientes, multos decipiunt, per malè compositam dominicorum verborum adaptatorum sapientiã. Quemadmodum si quis Regiæ imaginis pulchræ, ex pretiosis lapidibus fabricatæ à sapiente artifice, subiectam hominis formam soluat, & lapillos illos trasferat & accommodet, ac faciat formam canis aut vulpeculæ, atque hanc malè fabricatam deinde præscribat ac*

Irenæus lib. 1. cap. 1. contra hæreses.

scribat ac dicat, hanc esse Regis imaginem illam pulchram, quam sapiens artifex fabricauit, ostendens lapillos illos a primo artifice probè in regis imaginem compositos; verùm malè à posteriore in canis formam translatos, & per lapillorum apparentiam seducat imperitiores, qui regiæ formæ notionem non habent; & persuadeat, quod hæc putrida vulpeculæ forma sit pulchra regis imago. Ad eundem sanè modum etiam hi anicularum fabulas consuentes, deinde verba, dictiones, & parabolas vndecunque detrahentes, adaptare volunt fabulamentis suis eloquia Dei. Hæc Irenæus. Plurimis locis scripturę, minorem filium patre, demonstrare contendebat Arius. Nestorius, sacram scripturam se primùm & solum intellexisse, & omnes alios, quicunque ante se magisterij munere præditi, diuina eloquia tractassent, ignorasse, solebat dicere. Ita vt Tertullianus alicubi propter eum impudentem sacrarum scripturarũ abusum, Euangelium rem sanctissimam librum hæreticorum appellare non dubitauit. Abundè hoc idem docet nostra ætas, quę cùm in sexcentas scissa sit hæreses, in sexcenta schismata, quę simul omnia vera esse, (cùm vna & simplex sit veritatis via,) non possunt: nulla tamen est, quę non suum sacrę scripturę testimonijs tueatur, alat, & condiat errorem. Et eò magis, quò absurdiores, quò exitiores defendit errores, quod in Anabaptistis, Arianis, Ebionitis maximè videre licet. Hic igitur est ille peculiaris pseudoprophetarum vestitus, hæc illa mollia vellera. Non ieiunat quis, lupus est: vestitus autem ouium ille: *Non quod intrat per os coinquinat hominem; sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.* Non orat quis, hic lupus est; vestitus autem: *orantes nolite multum loqui.* Subesse & parere magistratui non vult quis, lupus est: vestitus autem ouium: *Obedire oportet Deo magis quàm hominibus.* Confiteri peccata erubescit quis, lupus est: vestitus autem ouium: *Delicta quis intelligit?* Continentię quis rum-

Matth: 15. *Matth: 6.* *Act: 5.* *Psal: 18.*

quis rumpit vota; lupus est: vestimentum autem ouiũ: *Non omnes capiunt verbum hoc.* Nõ reddit quę sunt Cæsaris Cæsari, quę Dei Deo; lupus est: vestitus autem ouium: *Gratis habetis, gratis date.* Baptismum iterat quis; lupus est: vestitus autem ouilis: *Qui crediderit & baptisatus fuerit saluus erit.* Minorem patre filium improbè & malitiosè iactat; lupus est: vestimentum autem: *Pater maior me est.* In nulla parte pietatis & honesti se exercet; lupus est: vestimentum autem: *Arbitramur hominem iustificari fide sine operibus.* Pulsat pauperes, damnat innocuos, expilat vicos, & oppida, peregrinos, & mercatores mercibus exspoliat quis; lupus est: vestitus autem ouium: *Si impius egerit pœnitentiam. &c.* Misericordiæ Domini multę; sed & cruces latronum plurimę. Hæc igitur sunt illa vestimenta ouium, in quibus ad nos veniũt lupi rapacissimi isti. Neq. tamen ideo, aut reijcienda, aut nõ sacrosanctè colenda est sacra scriptura: neq. ob id ad omnes errores conficiendos, omnemq́. christianam doctrinam stabiliendam illa minus vtendũ erit; sed quemadmodum oues non eam obcausam vellera sua abijciunt, quòd his aliquando lupi induti illis insidientur; quin eò magis ea tuentur, atque ab omnibus luporum insidijs defendunt: eodem modo non ob id sacra scriptura, quòd hæretici ea ad suum primum, deinde aliorum exitiũ abutantur, abijcienda erit; sed eò studiosiùs, diligentiúsque tractanda, eiúsque veri ac synceri sensus peruestigandi. Illud tamen non ignorandum sub his pellibus lupum aliquando delitescere posse: neque statim, vt quis aliquot sacrę scripturę sententias appellare potest, cum sequendum esse; cùm hic æquè lupis ac ouibus communis vestitus esse possit. In quo genere hæc nostra tempora ita fascinauit inimicus homo, vt nemo tam absurda doceat, modò Paulum, vel Ioannem laudet; vt non statim illi credamus, quintúsque Euangelista quidam esse cen-

Matth: 19.
Matth: 10.
Marci 16.
Ioan: 14.
Rom: 3.
Ezech: 18.

ſcatur: Et hæc ouium quidem veſtimenta ſunt. *Attendite ergò vobis a falſis prophetis, qui in veſtimentis ouium ad vos veniunt, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Quomodo autem veri à falſis dignoſcendi ſint, quandoquidẽ ex his pellibus atque velleribus rectè cognoſci non poſſint, ſtatim idem cœleſtis magiſter docet: *Ex fructibus*, inquit, *eorum cognoſcetis eos.* Qui autem ſunt fructus iſti; non idem ſentiunt omnes, & res ipſa explicatione maiore opus habet. Noſtri temporis hæretici, ſed & veteres teſte D. Auguſtino ferè omnes, auaritiam, ambitionem, ſimoniã, luxum, vſuram, adulteria, ebrietatem, ac reliqua quę carnem conſequuntur vitia, eos fructus eſse interpretantur. Quibus vitijs, cùm Eccleſiaſticum clerum planè diſſolutum diffluere primi iſtorum duces vidiſsent, inde populo perſuadere conati ſunt, eos falſos prophetas ex his fructibus cognoſcendos eſse. Fuit hoc ad vulgus, in cuius oculos tot, & tanta noſtrorum hominum incurrebant vitia, argumentum maximè plauſibile. His talibúſque retijs infinita irretita eſt hominum turba: populare ſanè commentum. Dolendúmq. eſt Chriſtiani mei, vobisq. in primis Sacerdotes Dei, vos tantam contra ordinem veſtrum erexiſse machinam, illiúſque vim in dies magis ac magis immenſa cupiditate, ambitionéque veſtra, alijs vitijs augere. Hos tamen nõ eſse germanos fructus, ex quibus veri à falſis Prophetę dignoſci poſſint, vel hinc facilè perſpicitur: partim quòd vitia hæc cum hypocriſi maximè pugnant: patent enim, & in oculos hominum incurrunt, nec benè cum illo veſtitu ouium conueniunt. Nemo vnquam Ario, nemo Photino adulterium, nemo ebrietatem obiecit: facilè ab his cauent illi, qui nocentiora venena ferunt: partim quod labes iſtæ omnium ſunt temporum, atque omnis ordinis hominũ, ſiue hæreſes vigeant, ſiue omninò nullę ſint. Quod enim vnquam tempus tam felix, tam beatum fuit, quo his næuis Reſpub.

Super 10. Pſ.

uis Respub. caruerit christiana? Itaque carnis potiùs fructus quàm hæreseos, hæc vitia, scriptura appellare solet: *Manifesta sunt*, inquit Paulus, *opera carnis: quæ sunt fornicatio, immunditia, &c.* in quibus & ipsam recenset hæresim. Abundarunt hoc vitioru̅ genere veteris legis Pontifices & Sacerdotes; nusquam tame̅ eos scriptura, nusquam ipse Christus dominus, falsos Prophetas esse dixit: Caiphas Simoniacus pontifex fuit, futura tamen verè prædicit: Quid Iudas Scariothes? sed & ipsum Petrum reprehensibilem fuisse scribit Paulus. Verùm iam hæc sublata esse videtur controuersia. Ita enim isti ipsi, cum plerisque nostrum in pari lance malitię constiterunt: æquè improbi, æquè sunt turpes, vt rectè inter se alea iacere possint vter melior an deterior potiùs. Itaq. vel ipsi non multum iam hunc locum vrgent, cùm præsertim illo manifestissimo Christi testimonio conuincantur: *Super cathedram Moysi sederunt scribæ & Pharisæi; omnia ergo quæcunque dixerint vobis, seruate & facite: secundum autem opera illorum nolite facere.* Vel ipsis ergo non repugnantibus magis proprij, magisque peculiares, & quibus veri à falsis dignoscãtur Prophetę, nobis fructus quærendi erũt. Fructus igitur hæreseon tales sint oportet, quales sunt ipsę hæreses: quę cum non ad vnius hominis exitium, & interitum, sed ad totius corporis Christi labefactationem comparatæ sint; fructus etiam similes erunt; qui non singulis noceant; sed ad totius corporis Christi, quę est Ecclesia Dei, ruinam & desolationem referantur: fructus enim radici per omnia respondere debent: radix totum inficit corpus: fructus igitur similes quærendi sunt. In quibus explicandis, non abutar vestris auribus, nihilq. ex meo priuato adferã sensu: quos ipsa scriptura sacra, quos principes Apostolorum recensent, hos ipse in medium adferam: quos quidem illi non obiter neque aliud agentes; sed studiose, & ex institu-

Gal: 5.

Gal: 5.

Matt: 23.

ex instituto, Spiritus Dei instinctu, admirabilíque rerum futurarũ prænotione explicant, ita vt hos tales fructus, vel negare, vel impugnare nemo possit, nisi qui manifestè cum Apostolis pugnare velit, illísque fidem habere nolit. *Fuerunt*, proponit totum hæc dignoscendorũ falsorum Prophetarum argumentũ D. Petrus, *Pseudoprophetæ in populo, sicut & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eum, qui emit eos Dominum negabunt, superducentes sibi celerem perditionem: & multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: & in auaritia, fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat.* Quo tanquam proœmio præmisso, eas notas & insignia, ex quibus hi tales homines cognosci possint, ijsdem ferè verbis cum Iuda Apostolo texit, eosque suis verissimis pingit coloribus, ac qua ratione cognosci possint, abundè docet.

Petri 2. cap 2.

Quorum primus ille est: *Dominationem*, inquit, *cõtemnunt, maiestatem autem blasphemant.* Vt enim primus ille Apostata & hæreticus Lucifer, extrema contra Deum arrogantia elatus, omnipotentis Dei dominationẽ spreuit, dum ei par per omnia esse vult, simulq. maiestatem eius blasphemauit, cùm inquit: *Ponam sedem meam in Aquilone, & ero similis altißimo:* sic vniuersa eius propago, & progenies schismatici & hæretici, non illam primã & principem solùm, sed etiam hanc secundam & vicariam potestatem, quę in magistratibus sita est, spernunt, eiúsq. maiestatem blasphemant. Nunquã ferè Martinus, nunquam Caluinus, Pontificem Romanum, cuius cathedram Apostolicam sedem, omnis antiquitas sanctissimè nominat, & venerata est semper, nisi Antichristum, nunquam Pontifices, nisi monstra & portenta, nunquam Sacerdotes, nisi ministros & vasa Diaboli, nunquam Reges & principes Catholicos, nisi Pharaones, Tyrannos, & li-

Iudas in sua Epistola.

Isa: 14.

bertatis

bertatis publicæ oppreſsores appellare ſolēt: ſcripta illorū teſtantur: res negari non poteſt, niſi planè impudentes eſſe velint, aut ſuos authores, quod illis ſæpè vſu euenit, non legerint. Et cùm authoramentum maieſtatis lex ſit, quæ Principes magnos & ſacroſanctos facit: omniſque eorum dignitas, & authoritas ex legum authoritate, tanquam firmiſsimo præſidio pendet; idem ipſi legum qui & maieſtatis hoſtes ſint oportet. Hinc illa Eccleſiaſticarum primùm, deinde ciuilium legum & ſanctionum accuſatio: hinc paternarum conſuetudinum immutatio: hinc veterum morum abrogatio: legibus enim integris & ſartistectis conſeruatis, neque dominationem contemnere, neq. maieſtatem conuicijs proſcindere, impunè auderent; quin imò his ſtantibus & vigentibus ipſi nullo modo ſtare, nec ſeſe diutiùs tueri poſsent. Primus itaque fructus hæreſeos hic eſt, dominationis & maieſtatis diminutio; legum autem antiquarum abrogatio, omniſque moris veteris exſtinctio. Quis hæc docet? Petrus atque Iudas, duo ampliſsima Apoſtolici Collegij lumina: *Dominationem, inquit, contemnunt, maieſtatem autem blaſphemant.*

Secundus eius labis, qui ex hoc primo naſcitur deterior fructus, inobedientia. *Libertatem*, inquit Petrus, *promittentes, cùm ipſi ſerui ſint corruptionis, à quo enim quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt.* Et ſanctus Iudas: *Væ væ*, inquit, *qui in contradictione Core abierunt.* Quam contradictionē ſic exponit ſcriptura: Core, Dathan, & Abiron, *Nume: 16.* Leuitici generis fratres, qui ad figendū deportandumq́. tabernaculum, ac reliqua minutiora cultus diuini munera, erant deſtinati, Moyſe & Aarone Principibus ſacrorum, & reip. ſpretis, in munus & officium Sacerdotale ſeſe temerè ingeſserant. *Miſit igitur Moyſes, vt vocaret Dathan & Abiron, filios Eliab. qui reſponderunt, non veniemus, &c. Iratúſque Moyſes dixit ad Dominum: Ne re-*

ſpicias Domine ſacrificia eorum; tu ſcis quòd nec aſellum quidem vnquam acceperim ab eis, nec afflixerim aliquem eorum. Contradictio igitur Core, inobedientia eſt, affectata libertas eſt, ac non expectata legitima vocatione, in alieni muneris functionem temeraria inuaſio: quæ ex magiſtratus leuiſsima æſtimatione naſcitur. Qui fructus, an noſtra hac ætate ſatis ſuperque his Magiſtris & Doctoribus non refloruit? Iubet vniuerſalis legitimè congregata ſynodus quid: reclamat populus, non faciemus. Iubet Sacerdos: reclamat laicus, non faciemus. Mandat Rex: itidem ſubditi, non faciemus. Mandat Dux belli: eodem modo miles, non faciam. Ab his autem maioribus ad minora eſt profectum: vt neque ſeruus domino, nec filius patri, neque vxor viro, nec diſcipulus officinæ magiſtro, aut parere aut ſubeſse velit: ſed facit quiſque illud quod bonum in oculis ſuis eſse videtur. Quàm frequens hæc vox auditur: non faciemus, non veniemus, non parebimus, ipſi videtis. Malæ igitur arboris hic ſecundus deterior fructus eſt, qui ex legum magiſtratuſque contemptu, ita vti diximus oritur.

Tertio inquit: *Nubes ſine aqua, nebulæ turbinibus exagitatæ, quæ à ventis circumferuntur, fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones: ſydera errantia, quibus procella tenebrarum ſeruata eſt in æternum.* Quæ nihil aliud deſignant, quàm omnem tàm politici, quàm Eccleſiaſtici ordinis peruerſionem, qui tertius eſt hæreſeos fructus. Quid enim nubibus vacuis magis inconcinnum? quid fluctibus maris procelloſi magis incompoſitum? quid nebulis? quid ipſis ſyderibus errantibus, quæ nunc huc, nunc illuc temerè feruntur, nunc in his, nunc in alijs partibus cœli conſpiciuntur, magis vagum & incertum? Sequitur autem vi & natura ſua illos duos hic tertius fructus. Vbi enim nulla eſt obedientia, vbi nullum maioris & minoris diſcrimen & differentia, vbi

ſuperioris & inferioris nulla comparatio: ibi nullus ordo, nullus certus concentus ſit oportet. Vt enim quemadmodum in cantu ex diſsimilimorum ſonorum conſenſu illa oritur, quæ à muſicis harmonia dicitur; ita ex ſummis, & infimis, & medijs interiectis ordinibus, rectè & legitimè moderata ciuitas, ordinem & concordiam perpetuò tenet, arctiſsimum atq. optimum vinculum in repu. incolumitatis. Quod vbi nõ eſt, ibi omnia incerta, omnia vaga omnia fluctuantia multis procellis & tempeſtatibus agitata paſsim aguntur & ferũtur. Quod inter iſtos manifeſtè fieri videmus. Omnes ferè apud illos ſunt Pontifices, omnes Sacerdotes, omnes Reges, omnes belli Duces, omnes Doctores, omnes denique omnia cenſeri volunt. Qua enim ratione iuris & ordinis æquabilitatem inter ſe conſeruabunt illi, qui ſibi mutuę defectionis ex æquo conſcij ſunt? qui omnes ab eo quod iuſtum, quod legitimum, quod cum veteri lege & more coniunctum eſt pariter receſserunt: quibus propria libido, lex & norma recti & honeſti eſt. In ea igitur rerum omnium confuſione, quem tu conſtantem ordinem inuenies? quam diſciplinam? quem concentum?

Quem fructum ille quartus ſequitur, quem idem explicat D. Petrus: *Audaces inquit, ſibi placentes ſectas, non metuunt introducere.* Iudas autem: *Murmuratores & queruli, ſecundum deſideria ſua ambulantes, os eorum loquitur ſuperbiam, qui ſe ipſos ſegregant*, id autem eſt, factioſi ſunt, tumultus cient, publicè pacis tranquillitatem perturbant: Pax enim, vt doctiſsimis placet, nihil aliud quàm tranquillitas quædam ordinis eſt. Vbi igitur nullus eſt ordo, ſed potiùs omnis ordinis peruerſio; ibi pax nullo modo eſſe poteſt: rixæ, factiones, diſsenſiones, inmutuumq. exitium conſpirationes, domeſtici tumultus, bellaque ciuilia, quibus nunc vbique orbem terrarum ardere videmus, ſuccedãt oportet. Iſtis autem inter ſe dimican-

micantibus, ac mutuas vires atterentibus, & veluti in vtero vnius matris more Iacob & Esau colluctantibus; contra hostes reipu. Christianę præclarum geritur nihil. Opes inimicorum Christi indies crescunt: vrbes, Regna, insulæ, in eorum potestatem succedunt: nihil nostrum vel ioco concupierunt vnquam, quod seriò non obtinuerint: dum isti pro scholæ quæstionibus, quarum finis nullus est decertant, qui pro Regnis, & populis IESV Christi sanguine quæsitis pugnare potiùs debebant. Quid enim ab eo tempore, ex quo hæc labes rempu. Christianam occupauit præclarè contra hostem nominis Christiani actum est? quid illius Regno quæsitum? quid laudis & nominis gestum? omnia, vt ille inquit, ruunt, & retrò collapsa referunrur: omnis virtus Christiana conticuit: sexcenta licet ferantur inter nos pacis fœdera, sexcentę pacificationes; pax tamen nō est, nec erit vnquam. Quid ita? Pax est tranquillitas ordinis: quę vbi perturbatur, ibi nulla item pax & concordia, ipsa naturæ vi & æquitate ita concludente, retineri poterit. Multum quidē valent humanæ sanctiones, multum leges; naturam tamen rerum inuertere & immutare non possunt: *Non est pax impijs, dicit Dominus; & inter superbos semper iurgia. Impij tanquam mare feruens, quod nunquam quiescere potest.* Ita qui pacem inter hæreticos, vel cum hæreticis facere velit; nihil aliud agit, quàm arenam, vt Ireneus dicere solebat, sine temperamento glutinat: quæ nunquam rectè cohæret, nunquam diu in vnitatis vinculo permanere potest: *Neminem enim pacem suam tenere posse, qui pacem Dei repudiauit*, præclarè scriptum reliquit Hegesippus: quid ita?

Isaie 48.57.

Lib.5. cap. 2.

Obstat & impedit quintus, qui hos quatuor sequitur exitiosus malę plantæ fructus: *Væ illis, inquit, qui in via Cain abierunt, & in errore Balaam mercede effusi sunt, secuti viam Balaam ex Bosor.* Via Cain extremum quoddam & ir-

dam & irreconciliabile, ex inuidia natum odium, in omnémque fraternum exitium conspirationem designat. Via Balaam, populi Dei, eiusque castrorum infestationem, ac omni genere conuicij & maledicti proscisionem significat. Habet siquidem dissidentes in Religione insitum quoddam & peculiare, ab aliisque omnibus distinctum, contra illos qui aliter sentiunt odium: quod & si ad tempus supprimi & dissimulari solet; funditùs tamen & radicitùs euelli nullo modo potest: imò quo diutiùs premitur, eò exitiosius erumpere solet: magna enim lis, magnus zelus est religionis. Quærit Iosephus, quæ causa fuerit, cur cùm reliquæ omnes gentes secum facilè coniungebantur, soli Iudæi nullam firmam & constantem vnquam amicitiam cum cœteris nationibus coluerunt. Reddit non aliam causam, quàm eam ipsam disparitatem & dissimilitudinem sensus de religione cultúq. diuino, odiúmq. quod indè manat implacabile; cùm Iudæi vnum solum, cœteri omnes infinitos coluerint Deos. Docet hoc idem Dionysius Areopagita, ac vix non Geometrica ratione demonstrat: *Vt inquit, lineę quantò remotiùs à centro discedunt, & numeri ab vnitate quantò magis distant, tantò etiam plus ab inuicem separantur, maioreque interuallo absunt; sic homines quò magis à Deo, qui est rerum omnium primum principium, & centrum, omnisq. vnionis fons & origo, veraq. de illo opinione discedunt, eò magis à seipsis distant, ac seiunguntur. Non potest*, inquit Bernhardus, *Deo esse contrarium quid, & sibimet cohærere, aut secum consentire.* Nihil inter tales homines in commune consulitur: nihil ad omnium salutem refertur: nulla totius corporis habetur cura: hoc solum vtile est, quod alteri nocet: ex alieno incommodo, sua quisque sibi parat commoda. Et proinde pacem & concordiam illa respub. speret nunquam; quæcunque semel dispares & pugnantes intra sua

Iosephus contra Apionem.

De diuinis nominibus ca. 5.

Bernardus li. 5. de consideratione.

ſuſceperit viſcera cultus: fruſtra impoſsibilia tentantur, quod nunquam in tanto decurſu ſeculorum fuit: nunc certè vt fieri poſſit ſperandum non eſt.

Sextus fructus iſtius mali ab ijſdem explicatur Apoſtolis: *Hi autē quæcunq. quidē ignorant, blaſphemant; quæcunque autem naturaliter tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur.* Quid hoc loco dicit Apoſtolus, quàm illud, hæreſeon blaſphemiam, ſiue conuicium & maledictum perpetuum comitem eſſe, quod nuſquam aliàs inuenies: nam Philoſophi, & ſi nobiſcum non ſentiunt, & ſi diſparem cultum ſequuntur, noſtra tamen cõuicijs & maledictis non conſcindunt. Ita ſint duo: Alter Philoſophus quis, Auerroem, vel Auicenam ſequutus: hæreticus alter; vterque Deum vnum & trinum non cõfitetur; vterque Chriſtum ex virgine natum negat; vterque ſub ſpecie panis & vini, verum corpus & ſanguinem Chriſti contineri nullo modo credit. Hoc tamen inter illos intereſt, quòd alter diſputatione contentus, non ampliùs progreditur: alter vltra argumenta nephandis blaſphemijs inquinat completq. omnia. Quę illi & qualia in Dei filium, quę in virginem ſanctam, quę in Sacramenta diuina, Symbola, maledicta conferunt, quibus conuicijs, qua dicacitate perſtringunt; pari certè maleuolentia cum illis, qui filio Dei in cruce pendenti inſultabant quondã: *Si filius Dei eſt deſcendat de cruce: Maledictus furor eorum, quia pertinax, & indignatio eorum dura: Non intret anima mea in conſilium eorũ, & in cœtu eorũ non ſit gloria mea,* dicebat de ſimili genere hominum Iacob patriarcha quondam. Nec ſatis eſt ipſos ita petulantes, & maledicos eſſe, hacq. ratione æterni numinis maieſtatem lædere; ſed illud etiam hac ſua procacitate efficiunt, vt nomen excelſum Dei, nomen Ieſu Chriſti, eiúſque Saſcroſanctę religionis malè vbique audiat in gentibus, per quos, inquit D. Petrus, via veritatis blaſphematur.

Geneſ. 49.

ſphematur. Quis enim ex his qui foris ſunt, eã admiretur religionem, quis laudet, ſuſpiciat, & non potiùs damnet ac derideat, quę in tot hæreſes, in tot diſſidentia ſchiſmata ſit diſtracta, & quę de ſuis ſacris & myſterijs tam maleuole, tam petulanter, tam impudicè ſentiat & loquatur? Non modò igitur his iſtorum moribus ad lucem veritatis infideles non redeunt, ſed magis in ſuo errore tenebríſque confirmantur. Ad quos enim potiùs in tanta ſententiarum varietate ſe conferant, aut quomodo illos ſequantur, qui ipſi vbi certò defigant pedem nõ habent: Ita vt planè portas vniuerſę ſalutis omnibus gentibus, ſectis ac diſſidijs ſuis, vita & moribus inquietis & diſſidẽtibus ſuis obſtruxiſſe videantur. Et, vt quondam Pilatus Chriſtum ad illudendum, conſpuendum, flagellandum, ac omnibus contumelijs diuexandum cohorti tradidit; ita nunc hæreſeõ ac ſchiſmatum magiſtri, eundem Chriſtum, eiúſque vnicam ſponſam Eccleſiam, ijſdem gentibus, vt denuò flagelletur, conſpuatur, ac varijs probris contumelijſque ipſi illudatur, exponunt: nullo vnquam tantum ſcelus dignè expiaturi æuo. Aſsũme domine cœlum, pro ſponſa tua, & pro nomine ſancto tuo.

Septimus hæreſeon fructus ille eſt, gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti transferre in luxuriam, quod idem ipſi docent Apoſtoli. *Subintrauerunt enim quidam homines, qui olim perſcripti ſunt in hoc iudicium impij, domini noſtri gratiam transferentes in luxuriam, delicijs affluentes, in conuiuijs ſuis luxuriantes vobiſcum.* Vt enim veterator ille paradiſi ſerpens, eam prolixam & liberalem munificentiſsimi parentis beneficentiam, qua in omni honeſtę voluptatis & deliciarum vſu primos noſtros conſtituerat parentes, in exitialem transferre voluit luxuriam atque inſolentiam; ita vt nimia petulantia & faſtu, eius ſuaſu contra parentem ſuum elati, Dij planè effici voluerint: ſic iſti crucis Ieſu Chriſti, vulnerumque eius, mor-

tis & ſanguinis liberaliſſimè in pretium & ablutionem totius mundi in ara crucis effuſi, gratiam volunt transferre in luxuriam; non tanquam exemplum imitationis crucem & mortem Christi habentes, ſed quaſi velamen
1. Pet: 2. malitię prætendentes, vt dicebat Petrus. Quod ne fieret
Galat: 5. diligentiſſimè ſuos monet Galatas Paulus: *Vos in libertatem vocati eſtis fratres; tantùm, ne libertatem in occaſionem carnis detis.* Laudent quantum velint in primis ſuis inirijs hæretici omnem vitę continentiam & ſanctimoniam, laudent caſtimoniam, Catharos Angelicos, Apoſtolicos Apotacticos, id eſt, ſelectos more veterum Gnoſticorum, Marcioniſtarum, Valentinianorum, ſeſe ſuperbè appellent; ad vltimùm tamen, omnem Dei gratiam transferunt in luxuriam. Notum eſt, in quam fœdas, ac planè infandas libidines, prioris ſæculi hæretici ad extremùm præcipitabantur: ſed & noſtri, ieiunia primùm, vigilias, cilicia, humi cubationes ſuſtulerunt: virginitatem, tanquam rem Deo & naturę aduerſam & inimicam, reiecerunt: clauſtra monaſteriorum, ac vota ſuſcepta pudicitię perfregerunt; Polygamiam laudarunt: Vltimò Adamiſmus quidam turpis & nefarius apud quoſdam inductus eſſe dicitur. Sic hæreſis, gratiam Dei transfert in luxuriam.

Octaua demum tantę peſtis proles eſt, perpetuus in deteriùs profectus. Hunc fructum Paulus ad Timo-
2. Tim: 2. theum ſcribens, ſic explicat: *Semper, inquit, diſcentes, & nunquam ad perfectionem cognitionis peruenientes. Mali autem homines & ſeductores, proficient in peius; errantes,*
2. Tim: 3. *& alios in errorem inducentes.* Et paulò poſt: *Iniquitas autem eorum proficit in peius, quorum ſermo ſerpit tanquam cancer.* Mille quingentis ſeptuaginta octo annis, res Christiana in diſpenſatione legitimę poteſtatis, inter tot perſecutionum fluctus, inter tot feri ingenij, & linguę impugnationes, inter tot hæreſes & ſchiſmata, inte-

gra &

gra & intemerata mansit: Articuli fidei, sacramentorum dispensatio, libri sacri, eorumque interpretes, Canones, Concilia, Patres, Cerimoniç, sacra, ordines, ordinumq. functiones, incorrupta immutataque manent. Sexagesimus vix intercessit annus, ex quo isti noui dispensatores in eam inuaserunt possessionem, & iam vix reliquias eius, quod à nobis acceperunt depositi, tuentur. Sic prophanata, sic conculcata, iacent omnia. Dum hoc quidem anno eam inficiunt religionis partem, alio aliam, & iterum aliam; donec totum fidei & pietatis corpus hic lethalis absumat cancer. Vnde cæptum sit videtis, & quo profectum. Quorsum illa aqua lustralis, quorsum indulgentiç, quorsum purgatorij ignis euasit: auctores ipsi vix sua recognoscunt dogmata. Neque verò in peius proficiunt tantùm, sed in quo maximè admirari licet, summam diuinæ potentiæ in hominum malitia & curiositate vindicanda vim, planè in contrarios recidant sensus. Quantum fidei vim & amplitudinē, suprà quàm etiam necesse fuit, extulerint quondam, nemo est qui ignoret. Nunc ipsi, vel penitus nihil credunt, vel in omni parte fidei sensum & experimentum quærunt: iámque inueniuntur nonnulli, qui in solis bonis operibus, cum Pelagianis, totam salutis rationem repositam esse putant: Verbum Dei, Euangelia, Paulique scripta, quibus laudibus in cœlum sustulerant, scimus: nihil detrahendum, nihil apponendū esse, quàm sanctè & religiosè cauebant. Nunc Moyses multis placet; Christus, eiúsque Euangelium, displicet: nouum testamentum, recens quędam & nuper excogitata res esse videtur; veterem legem & antiquitate, & iudicio omnium gentium longè plus valere: quomodo omnes illi sentiunt, qui noui Iudaisantes dicuntur. Quid de Sacramentorum vi integritate, veritate, sanctitate, frequenti vsu quàm præclara, vt quidem videbantur, à primis suis initijs tradebant?

Nunc,vel nuda quædam & egena elementa eſse putant, vel penitus nulla. Maledictum illum eſse dicebant, qui confideret in homine, quíue carnem poneret brachium ſuum: nunc non minima pars illorum nudum & ſimplicem hominem I E SVM Chriſtum, vt quidem illi impiè blaſphemant,grauiſsimo idololatrię delicto obnoxij,colunt & venerantur. Totum certamen, pro gloria, laude, maieſtate Ieſu Chriſti, ſe ſuſcepiſse prætendebant. Nos hoſtes & proditores cultus ac nominis eius,tertio quoq. appellabant verbo. Nunc illum, quem Pater glorificauit,& in quo ſummam ſplendoris glorię ſuę collocatam eſse voluit, ita,vt qui non honorificet filium,non honorificet & patrem,infra Angelicam etiam conſtituunt ſortem:ac ne ex virgine quidem natum,Mahometanis in ea parte longè deteriores, confiteri volunt : ſic facta ſunt illis,iuxta prædicationem Petri,poſteriora deteriora prioribus. Quàm diſsimilia & pugnantia vltima primis,videtis : quę tamen omnia eò peruentura,iam tum à principio illis à Catholicis viris ad vnguem planè omnia prædicebantur. Vnde igitur tanta mentis cœcitas? vnde hæc amentia ? *Deſcendit Dominus , & confundit linguas & ſenſus eorum, vt non audiat vnusquiſque vocem proximi ſui; ac ne ſuam quidem, quam primò conſtanter tuebatur, & pro qua fortiſsimè decertabat.* Docet ſacra ſcriptura, ſingulis Eccleſijs ſingulos angelos ad earum regimen & gubernationem, ac cuſtodiam , præfectos eſse : quas vbi iuſta & æqua voluntate Dei peccatíſque hominum deſeruerint : eas omnibus ignitis telis ſpiritualium poteſtatum patere , ac ex errore in errorem prolabi : quos hæreſibus ac ſchiſmatibus fugari , ipsáſque Eccleſias relinquere , teſtis eſt grauiſsimus auctor Hieronymus: quod nunc iſtis eueniſse, dubitandum non eſt. Verè igitur ſermo illorum ſerpit tanquam cancer, errorque in principio paruus , in exitu infinitis partibus creſcit , nec

primùm

primùm consistet, quàm res ad eos redierit, quibus dictum est: *Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit.* Et qui illud verè vsurpare posśint: *Sic nos existimet homo, vt ministros Dei, & dispensatores mysteriorum Dei.*

Ex quo pessimi profectus malo, alia miserabilis & funesta nascitur calamitas; conscientię scilicet perturbatio, mentisque inconstantia; cauteriatam, inquit Paulus, habentes conscientiam: quod perplexitatem quandam, & fluctuationem, ac inconstantiam mentis denotat. Dum enim animus, in eo quod summum est, & in quo vitę & felicitatis quasi cardo constitit, nullum certum modum, nullum finem, nullum inuenit exitum; ac pro tuto portu, vbi consistere debuit in maiores æstus, maioraque naufragia, se in dies deferri videt; nec vsquam tàm firmiter agit pedem, quin nouis fluctibus inde non exturbetur: dici non potest, quantum commoueri & perturbari solet, quantum indignari & planè irasci; nullum mare fluctibus, quantum hic animus cogitationibus æstuare ac in transuersum agi solet. Hinc macies: hinc pallor, inedię: hinc vigilię, & nocturnę excitationes: hinc in via, in balneo, ad mensam, in lecto disceptationes, ac perpetuus ad easdem cogitationes recursus: hinc leui ex causa maximę offensiones, & scandala: hinc repetitę consultationes, conuentus, & synodi: hinc vitę & lucis tædium: hinc spontaneę sibi manuum illationes: hinc alię infinitę cruces. Cauteriatio enim, membro, nulla pax, nulla quies. Ex qua animi ac conscientię ægrimonia, exoritur metus quidam, & trepidatio; vt metuant, vbi non est timor; fugiant nullo persequente. Virtutis enim viri recta conscientia robur est. Probatum est hoc nuper aliquoties apud nos, his proximis Tartaricis incursionibus: quid actum, quomodo trepidatum sit, scitis. Non factitarunt hæc, quibus certa & explorata fuit pietatis & religionis suę ratio maiores nostri: qui non nisi cum

niſi cum dijs, vt aiunt, & ſacris, bona conſcientia, pro fortiſsimo clypeo tecti, in aciem & certamina deſcendere ſolebant. Quanquam autem hi conſcientię tumultus in omni illos perturbent vita, maximè tamen in morte excitantur contrarijs argumentis,in vtramq. partem colluctantibus,aſsenſu autem dubio,& fluctuante, Diabolo,aut tunc omnia in immenſum augente; ita, vt vix centeſimum ex iſtis æquo animo mori videas.Quam eorum miſerabilem conditionem, Vincentius Lirinen: ante mille annos diſertè in hunc modum deplorat: *Et perire metuunt, & redire erubeſcunt, ſaucij, ſemineces, ſemiuiui: quippe qui tantam veneni hauſerint quantitatem, quæ nec occidat, nec digeratur, nec mori cogat, nec viuere ſinat. Heu miſeranda conditio, quantis illi curarum æſtibus; quantis turbinibus exagitantur. Nunc etenim quà ventus impulerit,incitato errore rapiuntur: nunc in ſemetipſos reuerſi, tanquam contrarij fluctus reliduntur: nunc temeraria præſumptione, ea,quæ incerta videntur, approbant: nunc irrationali metu,etiam quæ certa ſunt, expaueſcunt: incerti quà eant, quà redeant, quid appetant; quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quæ quidem dubij & malè penduli cordis afflictio, diuinæ erga ſe miſerationis eſt medicina, ſi ſapiant. Idcirco etenim extra tutiſsimum Catholicæ fidei portum, diuerſis cogitationum quatiuntur, verberantur,ac penè necantur procellis; vt excuſa in altum elatæ mentis vela deponant, quæ malè nouitatum ventis expanderant, ſeſeq́ intra fidiſsimam ſtationem placidæ ac bonæ matris reducant & teneant, atq amaros illos turbulentosq́ errorum fluctus primitùs reuomant, vt poſsint deinceps viuæ & ſalientis aquæ fluenta potare. Dediſcant benè, quod didicerunt non benè: & ex toto Eccleſiæ dogmate, quod intellectu capi poteſt, capiant; quod non poteſt, credant.* Hæc ille.

Vinceñ: Liri: lib. de hæreſ. cap. 25.

Sequitur decimus ille lethalis radicis, lethalior fructus; reli-

ctas, religionis vniuersę, cultusque diuini labes vltimaq; ruina. Quem fructum D. Petrus illis verbis explicat: *Venient*, inquit, *in nouissimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, dicentes: Vbi est promissio, aut aduentus eius? ex quo enim Patres dormierunt, omnia sic perseuerant ab initio creaturæ.* Quod quidem sine multis testibus vel res ipsa clarè demonstrat. Nam cùm vniuersa fides ac religio Christiana, demonstratione non constet, sensui item subiecta non sit, sed sola fide, consensu, authoritateque nitatur; his sublatis, aut saltem labefactatis, omnem religionem auferri oportebit. Hac potissimùm ratione, versatur quis inter Catholicos, audit argumenta, audit scripturas, confert se idem ad Sacramentarios, eadem omnia inuenit, item ad Anabaptistas, non inferiora, ad Trinitarios, Arianosque, eodem modo. Quæ omnia, ex ijsdem sacrę scripturæ ipsiúsque rationis fontibus hausta, cùm animus infirmus & cauteriatus digerere non possit, magna vndiquaque & rerum & personarum pondera videns, simul omnia cū summo acerbitatis dolore euomit, vniuersámque abnegat fidem, ipsóque infideli deterior efficitur. Ex quo hominum genere, non vnum & alterum, sed plenos vbique videmus versari greges: qui illud palàm confiteri non erubescunt, se quid in religione sequi debeant, planè ignorare: omnia illa, quę verissima esse putarunt, falsa & conficta esse: religionis & pietatis nihil præter speciosum nomen & titulum extare. Et hæc quidem plurimi propalàm, alij porrò qui paulò cautiores pudentioresque sibi vidētur, cùm id publicè affirmare non audeant, in corde tamen suo illud cum impijs sæpiùs occinunt: Non est Deus: quorum numerus & si soli Deo cognitus sit, esse tamen quamplurimos, vita hæc, & mores hominum perditi satis testantur. Euenerat hoc idem Philosophis quondam. Dum enim Reges ac

2. Pet. 2.

Principes rerumpub. Philoſophabantur, grauiter tunc & ſeriò omnes explicabantur Philoſophię partes: nihilque dicebatur, niſi quod ex naturę ipſius principijs, ac planè viſceribus, depromeretur: nihil in medium adferebatur niſi quod ipſam veritatem redolebat: nihil querebatur aliud quàm ipſa veritas. At, poſteaquam Philoſophia ad homines egentes, vagos, oſtentationíque deditos, tranſlata eſt, qui finem eius lucrum potiùs & quæſtum, inanémque gloriam, quàm veritatem ſibi proponebant; tũc ad nugas omnia quaſdam & ineptias, incredibiliaq. paradoxa, quibus ſtultę plebeculę, illi ambitioſi magiſtri admirabiles videri voluerunt, transferri cœpta ſunt. Hinc illa omnia vnũ eſſe cœlum in perpetua quietē manere, terram autē incito curſu agitari, motum in rerum natura eſſe nullum: hinc niuem nigram, & quid non? Quibus nugis & altercationibus eò res deducta fuit, vt nihil certò ſciri aut affirmari poſſe exiſtimaretur, illiq; ſapientiſsimi eſſe iudicati ſunt, qui nihil ſe nec magnum, nec paruum, ſcire profiterentur. Talis Socrates, talis Carneades fuit. Philoſophi ex vrbibus & ciuitatibus eam ipſam ob cauſam eiecti, planeq. tota Philoſophia ſubuerſa fuiſſet; niſi duo illa ſapientię præſtantiſsima lumina, Plato inquam, & Ariſtoteles, rem planè collapſam ſeriò Philoſophando reſtituiſſent. Sic nimium altercando, omnis amittitur veritas.

Vltimus eſt ille, qui hæc omnia obſignat mala, tam exitioſi monſtri fructus, vocata in dubium virtutum omnium maxima & ſanctiſsima religione, leges item, moréſque antiquos, virtutem, omnéque honeſtum, in dubium vocari, humanóque potiùs hæc inſtituto & opinione, quàm vi & natura ſua valere: ſicque omnis æqui & honeſti habenis ſolutis, omníque diſciplina ſublata, à virtute ad vitia, non iam pedetentim & lento gradu, ſed præcipiti curſu diſceditur: ſic omnis honeſti

alea iacitur. Nam vt firmę & constantis de religione sententiæ omnis virtus & honestas consequens est, cuius illa mater nutrix, & certißimus custos existit; cuius munera & premia secum portat; cui item decus ac omnem ornatum addit, fidémque & authoritatem facit. Sic vera & constanti religione labefactata, aut penitus ex aliqua republica sublata, ac quasi in perpetuũ exsilium acta, comites itidem eius, virtutem, honestatem, disciplinam legum, atque magistratuum authoritatem, excludi necesse est. Quid enim illum animum potissimum mouebit, quem diuini numinis metus, omnia perspicaci suo oculo intuentis, non mouet? aut quid apud illum sanctum erit, apud quem ea quę prima & summa natura sua meritò esse debeat, locum habent nullum?

Hi sunt igitur illi, quos quærebamus, hæreticorum proprij & peculiares, non ex nostro sensu & iudicio, vt videtis desumpti, sed ab ipsis principibus Apostolorũ nobis traditi, omnium autem temporum exemplis comprobati fructus. Sic igitur rem totam concludamus: si antę septuaginta hos ipsos vel octoginta annos, hi tales fructus in Ecclesia Catholica exoriebantur, falsi erant Prophetę illi, qui Christianam profitebantur doctrinam. Si autem tum in ea negligentia, quam & ipsi videmus, & isti tantoperè accusant, nihil horum orbem vexabat Christianum, nunc autem istis ducibus, eáque tam diligenti scripturarum venditatione, hi fructus, tanquam ex quadam Epimethei Pandora promanant; quid aliud dicemus, quàm maiores nostros parum quidem illos diligentes & continentes homines fuisse, falsos tamen Prophetas nequaquam appellari debere: hos autem, prima quidem specie pietatem & veritatem prætulisse; intus autem lupos rapacissimos fuisse? Vultísne vobis in meridie lucernam accendam? Si iudicatum erit in meridie non lucere, hæc ita se non habebunt: si autem hæc

veriſsima ſunt; quid ampliùs deſideratis, in re præſertim tanti periculi? Hi enim fructus, vitam ſingulorum perturbant,funeſtaq́.labe inficiunt,reſpublicas euertũt,pietatem & honeſtatem omnem extinguunt.Eorum tamen fructuum ſatores vos ſuſpicitis,ac in delicijs habetis, in manibusq́.propemodũ geſtatis veſtris:horum vita,fortunæq́. maximè vobis curę ſunt,totq́. confœderationibus, tot legum præſidijs,tot Sacramentis, à vobis ira tecta & cõmunita;vt hæc,vel officina ipſa, vltimæq́. conditionis homines, Regibus & Magiſtratibus inſolenter obijcere, illiſq́: ſuam impietatem tueri nõ vereantur:parumq́. eſt, eius generis homines, quòd non puniuntur; ſed aliundè etiã accerſuntur;ſed publicis præmijs ac honoribus prouocãtur; ſed in ore ipſo regum atq.principum,ea ſemina malorum iacere non erubeſcunt.Perſimiliſque hæc veſtra aula diuiturnę eſt febri,quę nunquam ægrum deſerere ſolet,niſi prius aliquod vitium, tanquam ſignum & monumentum ſui, in ægro corpore reliquerit. Sic nos nuſquam venimus, vbi non aliquas reliquias eius peſtis & contagionis,inter eius loci,& vrbis homines relinquamus.Ac vereor,ne in hac ipſa ab ea labe,Dei munere,integerrima vrbe, aliqua eius peſtis ſemina relinquamus, quę poſtea ſimiles pariant fructus. Quę omnia,cui malo num verbo Dei?num veritati? nequaquam:hæc enim manent in æternum. His nulla malitia humana aut abrogare, aut derogare poteſt quicquam. Num Eccleſię Dei, & Regno Chriſti? non item: Hæc enim eſt columna & firmamentum veritatis, ædificata in firma petra; contra quam ne portę quidem inferorũ præualerunt vnquam. Cui igitur malo? Rebuſpublicis primum: quarum hæc præſens eſt ruina, hic certiſsimus interitus. Regibus deinde ac Principibus ipſis, quibus hæc omnia excedenda ſunt, quæcunque iſti diuini magiſtri intriuerint: cœteris denique omnibus,qui his tantis errorum laqueis ſe ca-

1. Tim: 3.

is se capi ac irretiri passi fuerunt. Verùm dicet quis: hæc quidem de cæteris Sacramentariorum, Arianorum, Anabaptistarum sectis verissimè dici, Augustanę autem confessioni nequaquam conuenire. Cœterum, placétne meum de Augustana, quod antea nunquam attuli, audire iudicium? paucis accipite. Spero enim vos id, quod ipsa res docet approbaturos. Habet Augustana pelles, vellera, colorem, longe speciosiora, & ad fallendum magis accommodata, quàm reliqua hæc monstra hominum; fructus autem persimillimos, quod ex hac similitudine agnóscite. Solent Plagiarij, qui vel ex litoribus, vel ex oppidis circumiacentibus homines furantur, cū ipsi eorum locorum hominibus suspecti sint, habere quosdam secum, vel ex illis ipsis oppidanis, vel saltem persimili habitu & vestitu adornatos: hos ex nauibus ad oppida vicina dimittunt, vt familiaritate cum illius loci hominibus, atque adeò pueris ipsi inita, eos ex oppidis in solum locum ad litora, tanquam inambulandi causa educunt. Quos vbi primùm illi eduxerint, isti rapiunt, ac in naues coniectos, secum in medios fluctus asportāt. Plagiarijs sunt persimiles cœteri hæretici: Augustana ipsa, ex hoc est genere hominum insidiosorum, qui similitudine victus, & habitus, homines ex tuto Ecclesię Catholicę sinu in litora, pyratis obnoxia, deducunt: idque propter eam quam se cum Catholica Ecclesia habere simulant, & qua incautis & simplicibus hominibus facilè imponunt, similitudinem & cognationem. Exaudire enim licet illas voces, eandem hanc religionem esse, ijsdem principijs & fundamentis initi: in cultu & cerimonijs nescio quid discrepare. Quos vbi semel ex loco tuto eduxerit, hunc Sacramentarius, illum Anabaptista, istum Ebionita, aut Trinitarius quispiam rapit; cum eoque in ipsos certissimę perditionis scopulos fugit. Quem enim isti funesti Plagiarij ex Augustanæ sinu non rapuerunt?

erunt?quē iſta inſidioſa Syren ex portu Eccleſiaſtico non eduxit? aut quis ex iſtis Auguſtanam fidem à principio non laudauit quis ſequutus nō eſt? Habetis veram, vt puto, Auguſtanę formam & imaginem: ſi hoc idem res ipſa non docet, nolite credere; ſi autem veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Attendite igitur vobis à falſis Prophetis; ſed maturè, priuſquam hoc incendium ita augeatur, vt poſtea niſi veſtra ruina extingui non poſsit. Deus miſereatur veſtri, & hoc tantum malum, quo tot reſpub. florentiſsimę collapſę ſunt, à vobis, ceruicibúſque veſtris auertat.

Amen.

Laus Christo Optimo & Maximo.

Oretur pro Autore.

Errata ſic corrige.

Folio 11. verſu 1. vniuerſitate, lege vniuerſalitate. folio 17. verſu 23 pro æqualitatem, lege, æquitatem. fol. 34. ver. 29. leguntur teguntur. fol. 40. ver. penultimo, † creatorem, creaturam. fol. 44. ver. 16. hæreticos demonſtrat, lege, hæreticos ſitum eſse demonſtrat. fol. 45. ver. 31. ſolet, ſolent. fol. 47. ver. 25. agentur, agantur. fol. 55. ver. Quæ quidem talia ſint, & notiſsima omnibus ſint, lege, Quæ quidem talia ſunt, vt & notiſsima omnibus ſint. fol. 58. ver. 31. alio, alias. fol. 63. ver 3. † caput aut, lege, caput autem. fol. 67. ver. vltimo, catholicas, catholicos. fol. 84. ver. 3. † honeſtiſq;, honeſtiq;. fol. 90. ver. 22. primum, primam. fol. 97. ver. 5. ſufficiat, ſufficit. fol. 106. ver. 13. quę, qui. & ver. 14. legerint, legerunt. fol. 109. ver. 11. † aliter, alter. fol. 110. ver. 12. imperatoris, imperatorum. fol. 113. ver. 5. quod in vetuſtiſsimorum, quod vetuſtiſsimorum. fol. 121. ver. 26. fierit, fuerit. fol, 129. ver. 13. exſtruerint, exſtruxerint. fol. 134. ver. 7. dilectum ſuum, vnicum ſuum, lege, dilectam ſuam, vnicam ſuam. & verſu 12. poſset, poſsent. fol. 135. ver. vltimo, præcedit, præcedat. fol. 145. ver. 23. omnia, omnium. & verſu penultimo, vſurpent, vſurpare. fol. 146. ver. 22. pendet, pendent. fol. 147. ver. 29. vaticana, vaticano. fol. 149. ver. 14. conſiſtit, conſiſtunt. fol. 150. ver. 9. ſuis ſundatoribus, ſuis accepit fundatoribus. fol. 151. ver. 9. venum, veram. fol. 153. ver. 22. permanſuram, permanſurum. fol. 154. ver 2. † agnoſcant, agnoſcunt. fol. 160. ver. 21. inſigno, inſigni. fol. 169. ver. 29. irruerit, irruerint. fol. 184. ver. 16. retinent, retinerent. fol. 199. ver. 6. vtrique, vtriuſque. fol. 204. ver. penultimo. Quos quę pœna, lege, Quos homines quę pœna.

Rector Officinę Lazarianę Lectori S.

Errata hæc commiſſa ſunt amice Lector, cùm aliјs de cauſis, quas modeſtiæ cauſſa prætereo, tùm quia ego velim nolim, quadam mutandæ vitæ meæ cogitatione auocatus, ac potiùs abreptus, nec animi, nec otij ſatis, ad videndos operarios habuerim. Sic niſi affundas oleum, lucernam extinguas. Vale.

